

1. Inledning

Sammanfattning

Karlskoga och Degerfors kommuner har samverkat i arbetet med att ta fram en ny översiktsplan för respektive kommun, i syfte att skapa förutsättningar för en livskraftig framtid för kommunerna och för att vara attraktiva alternativ för medborgare, företag och besökare.

Arbetet har byggts på fyra utgångspunkter:

- Vi arbetar för en hållbar utveckling
- Vi arbetar för människors lika värde och för att möta människors olika behov
- Vi ska dämpa befolkningsminskningen
- Vi ska utveckla det regionala samarbetet mot Örebro och Karlstad

Detta dokument innehåller Karlskogas översiktsplan. Översiktsplanen tar sikte på perioden fram till 2030. Den beskriver en viljeinriktning och ger vägledning för den fysiska planeringen i kommunen. Översiktsplanen ska medverka till att kommunen uppnår sin vision och stärker sitt varumärke.

1.1 Vad är en översiktsplan?

Alla kommuner i Sverige måste enligt 4 kap i plan- och bygglagen (PBL) ha en översiktsplan (ÖP) som täcker hela kommunens yta. En översiktsplan är ett politiskt strategidokument som visar ambitioner och riktlinjer för den fysiska planeringen, d v s hur mark och vatten bör användas, hur bebyggelse bör utvecklas och bevaras, hur infrastruktur bör förläggas, mm. Översiktsplanen visar vilka värderingar som ska iakttas i det löpande planeringsarbetet och den ger stöd vid olika typer av beslut.

Översiktsplanens tidshorisont bör sträcka sig från det närmast förestående till vad som ligger ca 20-30 år fram i tiden. Översiktsplanen ska enligt PBL 4:14 aktualitetsförklaras en gång varje mandatperiod, endera genom att en ny översiktsplan arbetas fram eller att ett beslut tas om att den gällande översiktsplanen fortfarande anses aktuell.

En översiktsplan är inte juridiskt bindande. Översiktsplanen kan genom fördjupade översiktsplaner (FÖP) eller tematiska tillägg ersättas eller kompletteras i önskade delar utan att hela översiktsplanen tas upp för behandling.

1.2 Samverkan kring översiktsplanerna för Karlskoga och Degerfors

Vad innebär det?

Bakgrunden till att kommunerna så intimt samverkat inför framtagandet av sina respektive översiktsplaner är givetvis den omedelbara närheten mellan tätorterna, endast en mil från varandra. Detta förutsätter ett nära samarbete i en lång rad gemensamma planerings-

frågor. Samverkan mellan kommunerna pågår inom många olika områden redan idag i mer eller mindre formaliserade former. Båda kommunernas gällande översiktsplaner är från år 1990.

Samarbetet initierades utifrån en stark övertygelse om att det ger positiva effekter på många områden. Det finns många frågor som inte tar hänsyn till och inte kan lösas inom kommungränsen.

Kommunernas gemensamma avsiktsförklaring med mål för ÖP-arbetet

En gemensam avsiktsförklaring beslutad i kommunstyrelsen i respektive kommun har legat till grund för det förberedande arbetet med översiktsplanen. Här illustrerades en gemensam viljeinriktning för Karlskoga och Degerfors kommuner. Avsiktsförklaringen lyfte fram gemensamma möjligheter, utmaningar och styrkor och visade exempel på var kommunerna kunde kraftsamla. Kommunernas respektive översiktsplaner blir på detta sätt också en bra plattform för samverkan.

De båda översiktsplanerna ska vara ett stöd för hur Karlskoga och Degerfors kommuner ska prioritera frågor som rör mellankommunala intressen och därmed utgöra ett underlag för annan strategisk planering i respektive kommun.

Så här har vi arbetat

Respektive kommun har inledningsvis arbetat internt med att ta fram faktauppgifter, behov och tankar för framtiden. Därefter har kommunerna tillsammans sammanställt gemensamma frågor och beröringspunkter.

Kommunstyrelserna i Karlskoga respektive Degerfors kommun ansvarar för översiktsplanarbetet i respektive kommun och kommunstyrelserna fattade i oktober 2009 beslut om att arbeta gemensamt med en översiktsplan för Karlskoga och Degerfors.

Syfte enligt kommunernas gemensamma avsiktsförklaring inför ÖP-arbetet

Syfte med fördjupat samarbete mellan Karlskoga och Degerfors är;

- att göra Karlskoga/Degerfors till ett attraktivt alternativ för medborgare, företag och besökare.
- att göra samarbetet Karlskoga/Degerfors så attraktivt att övriga kommuner och regionala aktörer vill vara delaktiga.
- att samarbetet blir till nytta för de båda kommunerna.
- att samarbetet medverkar till en ändamålsenlig struktur av bebyggelse, grönområden, kommunikationsleder och andra anläggningar.
- att samarbetet främjar goda miljöförhållanden och en långsiktigt god hushållning med mark och vattenområden, energi och råvaror.
- att samarbetet främjar en från social synpunkt god livsmiljö i regionen.
- att öka kommuninvånarnas delaktighet och engagemang i regionala frågor och därmed få en ökad samhörighetskänsla.

Kommunerna har genomfört samråds- och utställningskede gemensamt med ett gemensamt översiktsplanedokument som dock även innehållit en separat kapitel del för respektive kommun.

Efter utställningen har kommunerna beslutat att gå vidare med två separata översiktsplanedokument, ett för respektive kommun.

Läsanvisning

Vi väljer att presentera vår översiktsplan på följande sätt:

- Översiktsplanens huvuddokument.
- En kartbilaga.
- En LIS-bilaga.
- En miljökonsekvensbeskrivning.

Siktet är ställt ca tjugo år framåt i tiden, mot år 2030. Översiktsplanens roll är främst att ge vägledning för den fysiska planeringen och ska bidra till och stödja kommunens övergripande vision. Ambitionen är att översiktsplanen ska vara lättillgänglig, användbar, tydlig och modig. Med avstamp i hur läget ser ut idag presenteras kommunens framtidsplaner och vad vi vill uppnå inom respektive område. Översiktsplanen innehåller därför både övergripande grundfakta och utvecklingsinriktade riktlinjer. Varje kapitel inleds med en kort "sammanfattning" där det viktigaste för framtiden lyfts fram.

För att underlätta läsningen har några få kartor lagts in i huvuddokumentet som bedömts särskilt viktiga, övriga kartor finns i en kartbilaga.

- Texter och punkter i lila färg markerar föreslagna riktlinjer.

Titta
här!

Fastställelse

Kommunfullmäktige i Karlskoga har fastställt översiktsplanen 1 mars 2011, §62.

Kommunernas gemensamma framtidsfrågor

Karlskoga och Degerfors kommuner aviserade inför ÖP-arbetet ambitionen att samarbeta för att tillsammans skapa en livskraftig framtid för de båda kommunerna och dess medborgare.

Kommunernas gemensamma utgångspunkter är:

- Vi arbetar för en hållbar utveckling.
- Vi arbetar för människors lika värde och för att möta människors olika behov.
- Vi ska dämpa befolkningsminskningen.
- Vi ska utveckla det regionala samarbetet mot Örebro och Karlstad.

Följande arbetsområden har bedömts särskilt betydelsefulla:

- Möckeln som lokalt nav.
- Skapa och marknadsföra attraktiva boendemiljöer.
- Infrastruktursatsningar - transporter, teknisk försörjning.
- Utveckla näringsliv - handel.
- Utveckla och marknadsföra unika besöksmål, turistisk infrastruktur och aktiviteter.
- Främja att medborgarna kan erbjudas en god hälso- och sjukvård, särskilt viktigt är Karlskoga lasarett.
- Främja att högre utbildning och andra utvecklingsarenor kan erbjudas i området.
- Fördjupa och utveckla samverkan i kommunala frågor.

1.3 Vision och varumärke

1.3.1 Karlskoga kommuns vision

Arbetet med revideringen av översiktsplanen utgår från de fyra övergripande ledstjärnorna i Karlskoga kommuns Vision 2020:

- Förnyelse med kraft av traditionen
- Utveckla det centrala och sjönära Karlskoga
- Utbildning i nationell framkant
- Samverkan som gör skillnad

1.3.2 Karlskoga kommuns varumärke

Karlskoga kommuns varumärke är ”Alfred Nobels Karlskoga”. Detta har bedömts vara ett uttryck för vad som i omvärldens ögon skiljer Karlskoga från andra liknande orter. Utifrån Alfred Nobels liv och gärningar har två kärnvärden tagits fram; Kultur och Innovation.

Med detta som grund är ambitionen att bilden av Karlskoga ska förändras, från en tyngdpunkt på dåtid, manligt, teknik och arbete till att förskjutas mera mot framtid, kvinnligt, människa och fritid. Karlskoga är känd som en teknikstad och har för avsikt att även i framtiden vara en ort med ledande teknikutveckling.

2. Karlskoga kommun

Sammanfattning

Karlskoga kommun ligger centralt placerad i Mellansverige mitt på axeln mellan Stockholm och Oslo. Här befinner man sig i gränslandet mellan två tillväxtzoner, Karlstad och Örebro. Karlskoga tätort är placerad i norra änden av sjön Möckeln och präglas idag liksom landsbygden av den tidigare brukstraditionen. Bruket och naturtillgångarna i omgivningen har på många sätt styrt ortens och landsbygdens utveckling. Stora natur- och kulturvärden finns som bör vårdas, bevaras och få möjlighet att utvecklas, flera områden är även klassade som riksintressen. Behoven av förnyelsebar energi kan på sikt komma att kräva acceptans för en förändrad landskapsbild med till exempel vindkraftverk.

Huvudsakligen på grund av en omfattande strukturomvandling i industrin har det sedan 1970-talet skett en kraftig befolkningsminskning i kommunen. Karlskoga delar denna utveckling med ett flertal grannkommuner. Tillverkningsindustrin med ett stort högteknologiskt kunnande sysselsätter fortfarande flest personer men en breddning har skett inom tjänste- och kunskapssektorn. För att kommunen ska bli attraktiv för framtiden är det viktigt att trots vikande befolkningsunderlag utveckla och modernisera tätorten. En vacker och välordnad stad lockar människor till sig och skapar därmed förutsättningar för en positiv samhällsutveckling.

2.1 Ursprung

Fornlämningar kring Möckeln visar att människor bott här under minst 8000 år.

Karlskoga kallades från början Möckelns bodar eftersom det till större delen bestod av ett antal fåbodar tillhöriga bönderna i Närke. Namnet Karlskoga tillkom i samband med att hertig Karl, sedermera kung Karl IX, gjorde ett besök i slutet av 1500-talet. Staden Karlskoga har växt upp kring två tätorter, Karlskoga kyrkby och Bofors bruk.

Från den senare delen av 1800-talet utvecklades bygden snabbt samtidigt som de små brukena slogs ut. I Karlskoga inleddes genom Alfred Nobels initiativ omvandlingen och expansionen mot en allt mer teknologisk industri med huvudinriktningen mot försvarsmateriel och samhället fungerade som servicecentrum för industrin AB Bofors.

Mellan 1862 och 1924 var Karlskoga och Degerfors landsortskommun en gemensam kommun. Karlskoga fick stadsprivilegier 1940 och valet stod då mellan att kalla staden för Karlskoga eller Bofors.

Karlskoga växte kraftigt från 1930-talet fram till 1970 då staden var som störst. Därefter har kommunen tappat drygt 25 % av sin befolkning vilket präglat bygden och dess utveckling.

2.2 Läge

Karlskoga ligger i ett tämligen centralt läge i Mellansverige, 25 mil från Stockholm och Göteborg, på en axel mellan Stockholm och Oslo. Huvudstråken på väg är E18 i öst/västlig riktning och Länsväg 205 i nord/sydlig riktning, även Länsväg 243 är av stor betydelse för transporter i nord/sydlig riktning. Värmlandsbanan, Laxå-Karlstad-Charlottenberg- (Oslo) har angöring i Degerfors för persontrafik och gods på järnväg. Eftersom Karlskoga saknar persontrafik på järnväg fungerar Degerfors även som Karlskogas tågstopp.

Kommunen gränsar till Kristinehamn, Storfors, Hällefors, Nora, Örebro, Lekeberg och Degerfors kommuner. Kommunen har ett läge i gränslandet mellan två tillväxtzoner, Karlstad och Örebro.

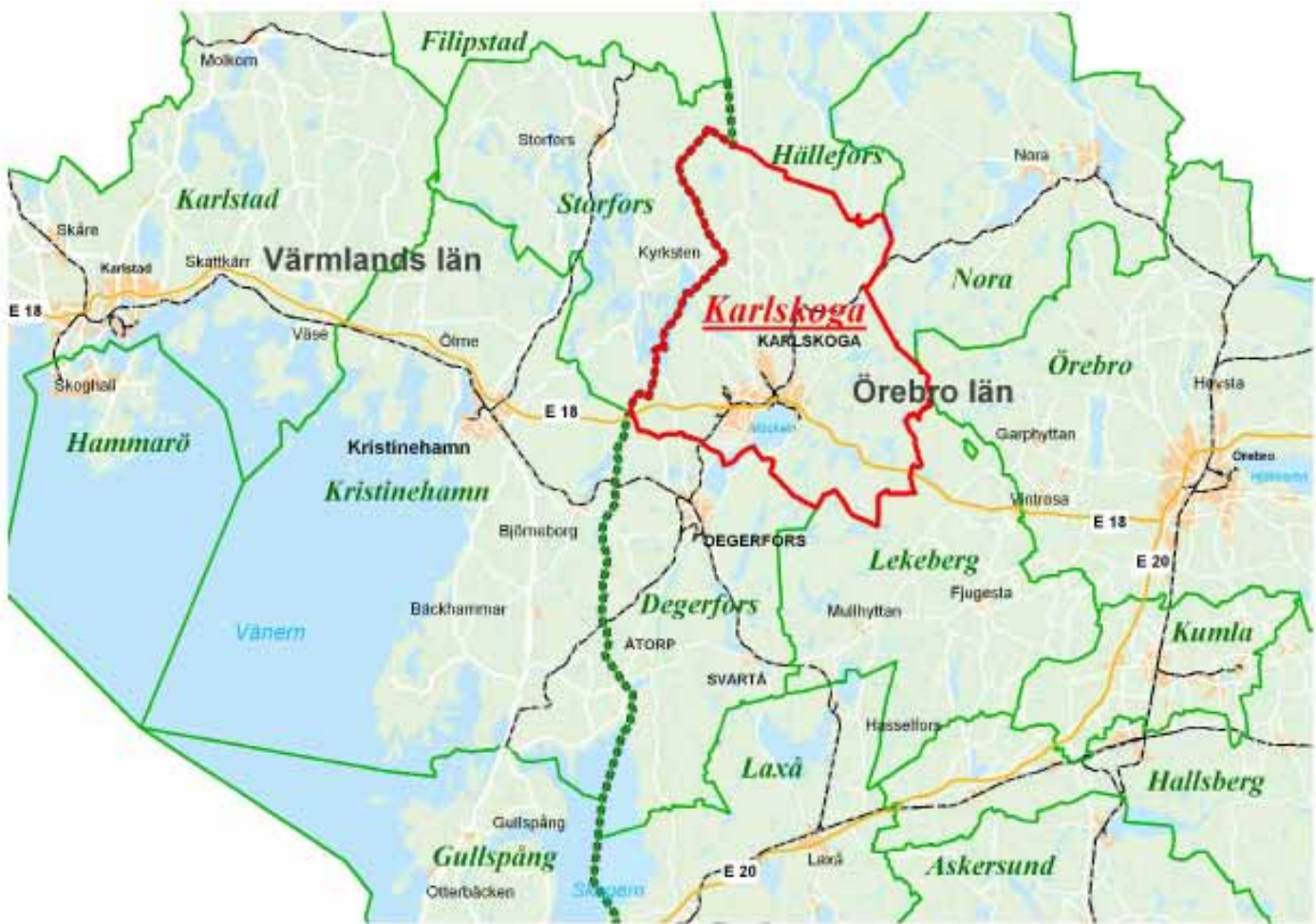
2.3 Bebyggelsestruktur och gestaltning

Karlskoga kommun består av en helt dominerande tätort. Karlskoga. Övriga samhällen/byar är mycket små och består av ett hundratal invånare eller mindre vardera; Linnebäck, Granbergsdal, Villingsberg, Lonnhyttan, Östervik och Karlsdal.

2.3.1 Landsbygden

Bebyggelsens utveckling är ofta knuten till vattendragen, vilket är vanligt i områden som präglats av bergs- och järnhantering och som kunnat växa fram tack vare områdets naturtillgångar i form av skog och vattenkraft, transportleder och närheten till Bergslagens rika malmfyndigheter.

På landsbygden vittnar ännu de många bergsmans- och herrgårdarna om den rikedom som uppstått genom denna näring. Gårdarna är stora, ofta påbyggda till två våningar och påkostade. Landsbygden präglas därför av dessa stora hus, ofta glest liggande gårdar,

Karlskoga kommun med grannkommuner och närmaste regioncentra

vanligen lokaliserade till gränslandet mellan skog och öppen mark i dalgångarna. Här bör särskilt nämnas områdena längs sjö- och älvsystemen från Lonnen/Timsälven i norr till Möckeln i söder. Bybildningar förekommer endast sparsamt. Under det senaste århundradet har denna bebyggelse kompletterats med många fritidshus som generellt ligger direkt intill eller mycket närmare nämnda sjöar och vattendrag än ursprungsbebyggelsen. Senare års permanentning av fritidshus har inneburit att detta bygnadsbestånd blivit allt mer varierat.

- En hållbar samhällsplanering ska förhålla sig till landskapet. Delar av landskapet behöver bevaras intakt med anledning av dess stora natur- och kulturvärden samtidigt som det ska finnas mycket generösa möjligheter att bosätta sig på landsbygden.
- Förändringar över tiden, t ex att energiförsörjningen går över mot mer och mer förnyelsebar energi, kan komma att innebära ändrad påverkan på landskapsbilden. Det behöver i framtiden finnas acceptans för t ex biobränsleanläggningar och vindkraftverk även om det påverkar landskapsbilden.

2.3.2 Staden

Karlskoga är en utbredd stad, särskilt i öst-västlig riktning. Staden har dels växt ut från bruket vid Timsälvens mynning, dels med kyrkan som medelpunkt. Bebyggelsestrukturen är tämligen typisk för bruksorter där utbyggnad skett vartefter behov funnits och kan till viss del uppfattas som ostrukturerad men genom den styrning som bruksföretaget utövat har det även inneburit att många bebyggelseområden har en utpräglad planerad struktur och är mycket homogena.

Den genom åren allt mer trafikerade E18 har starkt bidragit till stadens utveckling och utformning. Behov av att dra om och höja kapaciteten på E18 och andra nationella vägar som passerar genom Karlskoga har lett till att äldre bebyggelsestrukturer styckats upp. Den största delen av bebyggelsen i Karlskoga tätort är uppförd på 1900-talet med tyngdpunkt på tiden från 1940 till 1970. Flerbostadshusområden uppförda under 1940- och 50-talen utformades medvetet som hus i parker där allmänna och privata ytor flöt samman. Generellt finns stora natur- och skogspartier bevarade mellan bebyggelsen vilket bidrar till stadens förhållandevis stora utbredning.

Sjön Möckeln, som bara ligger ca 300 meter från stadskärnan i Karlskoga, har stor betydelse för stadens utformning då staden växer runt sjöns norra ände. Stränderna består i den centrala delen av stora klippta gräsytor, längre ut tar naturmark vid. Strandpromenaden bryts dock på två ställen av större industriområden. Den centralt placerade industrin delar tydligt staden i en västlig och en östlig del. I folkmun brukar man prata om den ena eller andra sidan av "Kölbrosen" (Kolbron), en konstruktion som fysiskt inte längre finns kvar.

Under 1900-talets första del uppfördes många byggnader i jugend- och funktionalistisk stil, inte bara bostäder utan även byggnader för andra funktioner. Här ska särskilt nämnas de fem kvarteren med funkisvillor i Karls-Åbyområdet som idag är klassade som riksintresse. De stora villaområden som växt fram genom åren är uppförda i olika arkitekturstilar som väl följer respektive tidsepok.

Karlskogas centrala delar är tämligen kuperade där bl a Rävåsen påtagligt styrt bebyggelseutbredningen och begränsat möjligheterna att ta sig fram i staden. Karlskogas stadskärna har utvecklats i anslutning till kyrkan och längs den gamla genomfarten (se även eget avsnitt). Stadskärnan innehåller i princip bara ett klassiskt slutet kvarter och även om området runt torget utgör en tydlig centrumpunkt sträcker sig stadskänslan bara något hundratal meter ut från denna punkt innan andra bebyggelse typer, verksamheter och anläggningar tar över.

Även inom industriområdena finns många kulturhistoriskt intressanta byggnader och miljöer. Här ska särskilt nämnas det centralt belägna Boforsområdet med t ex Huvudkontoret och Bofors hotell som en form av monumentalbyggnader från brukstidens glansdagar. Den faluröda arbetarbebyggelsen i Rosendal omedelbart norr om Boforsområdet, med 4 till 6 lägenheter i respektive hus, är välbevarad och klassad som riksintresse.

- Karlskoga ska vara en attraktiv stad med väl underhållna vardagsmiljöer och platser med god arkitektur. En stad där både invånarna och besökare trivs. En vacker och välordnad stad lockar människor till sig och skapar därmed förutsättningar för handel och service.
- Den hållbara staden bör förtätas bl a genom att binda samman stadsdelar. Det offentliga rummet ska utformas på ett sätt där alla kan känna sig trygga. Det gemensamma rummet, Karlskogas gator, torg och parker ska vara tillgängliga för alla.
- Människor och funktioner ska blandas, nytt och gammalt, stora företag och små företag, affärer och kultur, offentligt och privat, livligt och lugnt, exploatering och grönt.
- Den kulturhistoriska värdefulla bebyggelsen och områdena bör bevaras men samtidigt anpassas till framtiden. En avvägning mellan aktuella krav och ett långsiktigt bevarandeperspektiv ska göras.
- Byggnader och miljöer där det inte går att finna en ny och för framtiden användbar funktion ska inte tillåtas förfalla utan avvecklas innan de blir en belastning för miljön och stadsbilden.
- Energieffektivitet bör eftersträvas vid ny- om- och tillbyggnader. Gestaltningen ska integreras med energieffektiva tekniska lösningar.
- Höga hus prövas där det bedöms lämpligt.

- Vägar, gator, gång- och cykelvägar och tunnlar med omgivning har stor betydelse för stadens utformning. Cirkulationsplatser förordas, dels som en lösning för att förbättra framkomlighet och trafiksäkerhet, dels som ett sätt skapa en vacker stad där själva rondellen ger plats för konstutsmyckning och vackra blomsterplanteringar. Gång- och cykelvägar och tunnlar bör vara ordentligt upplysta utan skymmande växtlighet.
- E18 ska vara en attraktiv och säker genomfart. Omgivningen längs E18 ger för trafikanter och många besökare det huvudsakliga intrycket av Karlskoga som ort. Byggnader och verksamheter som ska placeras i direkt anslutning till E18 och särskilt stadens entréer bör vara representativa.

Stadskärnan

Stadskärnan har historiskt utgjorts av bebyggelse runt kyrkan (sakristian från 1580-talet), samt längs båda sidor av Kungsvägen, som tidigare var huvudgenomfarten och sträckte sig ända bort till Loviselund. Närmast runt det vackert disponerade och slutna torget ger bebyggelsen, trots olika ålder och karaktär, ett väl sammanhållet och enhetligt intryck.

Bebyggelsen runt torget har uppkommit i samband med stadsbildning 1939. Dessförinnan var stora delar obebyggd odlings- och betesmark. Här fanns också en bondgård och en fattigstuga. Förutom den södra sidan av torget (Kulan) utgörs bebyggelsen av enhetlig och omsorgsfullt utformad bebyggelse från 1939-45. Torget har stor betydelse för Karlskogaborna som mötes- och evenemangsplats. För Karlskogas invånare har dock tillkomsten av Kulananläggningen (tidigare kallat K-Center), då mycket av den äldre bebyggelsen revs, varit starkt ifrågasatt. Fortfarande efter 40 år sörjer många Ekmansbacken, en del av den gamla genomfarten, som försvann i samband med ombyggnaden runt 1970. Som läget nu är har ändå nuvarande bebyggelse en del fördelar genom stora lokalytor som genererar fler och större butiker i centrum än vad som annars skulle ha varit möjligt.

Under de senaste 40 åren har det kommersiella centrumet sträckt sig från Kulan och torget mot väster längs Kungsvägen och Värmlandsvägen till Örncenter. Båda gatorna är starkt trafikerade där en lång sträcka bara är bebyggd på ena sidan och därtill helt avbrutna av kyrkogården och Tingshusparken. Utlöparen mot väster har aldrig kunnat bilda och kan inte bilda en del av en sammanhållen stadskärna.

Området ett stycke öster om Torget, längs Loviselundsvägen och Oxelbergsgatan (tidigare del av Kungsvägen) har under ett halvsekel i princip lämnats åt sitt öde och delvis förfallit eller tunnats ut genom rivningar, men det finns även några få väl underhållna byggnader. Det södra centrum är den enda expansionsmöjlighet som ges för stadskärnan då övriga riktningar är blockerade. I och med att ett nytt handelshus på 8000 m² byggts på Skolgärdet, vilket invigdes under 2009, öppnar sig möjligheterna att inkludera området öster om Torget/Kulan i stadskärnan.

För att binda samman de målpunkter - Torget/Kulan och Skolgärdet - som nu uppstått, kan ett centrumstråk skapas. Stråket föreslås bestå av en gågata, uppbruten av små platser, och på båda sidor bebyggt med småskalig stadsbebyggelse med butiker i bottenvåning och bostäder på våning 2 och ibland 3, även enstaka högre punkthus kan lämpligen läggas till för att skapa ett bra utbud av centrala och fullt tillgängliga lägenheter. Bil- och kollektivtrafik använder befintlig gata norr om stråket medan parkering sker längs järnvägen söder om stråket. Genom Centrumstråket kan Karlskogas stadskärna både växa och koncentreras och därmed bli den integrerade bostads, mötes- och handelsplats som karaktäriserar en attraktiv och levande stadskärna.

Kommunfullmäktige antog 2008 nya riktlinjer för arbetet med utsmyckning av det offentliga rummet. I dessa sägs bland annat att det ska finnas en konsekvens i utformningen som överensstämmer med Karlskogas särart, varumärke och vision. Åtgärder i Centrumområdet är prioriterat.

- Stads kärnan ska bevaras och utveckla en helhetskaraktär och samtidigt anpassas till framtida behov.
- Bebyggelsen öster om torget ska förtätas.
- Husens exteriörer runt torget bör bevaras i befintligt utförande.
- Stenläggning ska behållas och utvecklas som stads kärnans identitet.
- En levande stadskärna säkras genom att utveckla intressanta mötesplatser och utöka handelsverksamheten.
- Torgets attraktion förstärks, så det utgör stadens naturliga mittpunkt och ett offentligt rum som uttrycker glädje och stolthet.
- Trygghet och tillgänglighet ska förbättras genom gestaltning som bildar en offentlig miljö där alla invånare kan och vågar vistas.
- Kommunfullmäktiges riktlinjer för utsmyckning av det offentliga rummet ska följas.
- Ett gångstråk skapas mellan Torget och Skolgärdet vilket flankeras med småskaliga och stadsmässiga flerfamiljshus med butiker i gatuplan.
- En viss täthet eftersträvas för att uppnå en kritisk massa av människor som kan skapa ett vardagligt folkliv på gator.
- Nya byggnader ska förhålla sig till omgivningen men de ska inte efterlikna den befintliga bebyggelsen. Det finns många valmöjligheter, från att anpassa till befintligt arkitektoniskt uttryck (t ex former, färger, volymer) eller att välja kontrast. I vissa situationer krävs att en ny byggnad kontrasterar mot sin(a) grannbyggnad(er).

Utvecklingen av stadskärnan och skapandet av Centrumstråket betyder att en stor del av bebyggelsen längs Loviselundvägen och Oxelbergsvägen avvecklas. Vissa byggnader kan dock inlemmas i stråkbildningen.

2.4 Karaktär – vad präglar kommunen

Karlskoga är ett typiskt brukssamhälle med ursprung i metallbearbetning och med en helt dominerande arbetsgivare - AB Bofors. Brukssamhället hade som ursprung en patriarkalisk struktur där bruksägarens bestämmanderätt sällan var ifrågasatt men där denne samtidigt förutsattes ta ett ansvar för hela samhället och vara garant för många av dess funktioner. Denna patriarkala anda ersattes så småningom med den starka sociala sammanhållning, gemenskapskänsla, som vi idag känner som bruksandan. Det var på många sätt enkelt att leva i brukssamhället, rollerna var tydliga och framtiden utstakad för de allra flesta. Olika samhällsfunktioner byggdes ut för att tillgodose de behov som fanns för att ha ett gott liv. Många bostadsområden byggdes och fler planerades, för man räknade med att samhället skulle växa ytterligare. Brukssamhället var som ett tryggt folkhem i lokalformat. Bruksandan ger en tydlig identitet och förmedlar stolthet inom den egna gruppen, men kan verka begränsande för öppenhet och nya sätt att tänka.

Karlskoga kommun har dock tvingats genomgå en kraftig strukturomvandling där förändringar i omvärlden gjort att de företag som var grunden för ortens tillkomst och expansion inte längre kunde bära den rollen. Rent praktiskt har invånarna, anpassat sig till nya krav och nya förhållanden. Mentalt lever dock bruksandan kvar liksom stoltheten, dock ofta i form av en stolt historia, idrottsframgångar, och liknande. Det finns också en stolthet över att ha klarat en omfattande förändring. Siktet är ofta inställt på att försvara de strukturer som en gång gett ortens dess framgång. Rent intellektuellt pågår och har det pågått ett omställningsarbete under lång tid, framförallt inom näringslivet. Känslomässigt är det däremot svårare att släppa det gamla bruksarvet, särskilt vad gäller att låta staden och de värderingar som format denna ta nya former. Här i ligger utmaningen för Karlskoga, att våga ta nya och oprövade vägar in i framtiden utan att förlora sin själ och stolthet.

2.5 Riksintressen

Staten har via Länsstyrelsen i respektive län redovisat områden av riksintresse enligt Miljöbalkens tredje kapitel inom följande områden som berör Karlskoga kommun: §6 naturvård, kulturmiljövård; §8 anläggningar för industriell produktion, kommunikationer; §9 totalförsvaret. Enligt PBL ska kommunen i översiktsplanen visa hur riksintressena tillgodoses och bedöma vilken påverkan eller eventuell skada på riksintressena som planens förslag kan medföra.

2.5.1 Riksintressen som berör Karlskoga kommun

Norra Bohult (funkishusvarter Karls-Åby) - kulturmiljövård

Motivering: Bostadsområde med enhetliga tjänstemannavillor, präglade av 1930-40-talens arkitekturideal. Uttryck för riksintresset: Fem kvarter med sammanlagt 55 funkisinspirerade, ursprungligen reveterade (med putsade träväggar) tjänstemannavillor, tillkomna på 1930-40-talen under en expansionsperiod för AB Bofors. Gatu- och tomtstruktur. Planlagt men utan nödvändiga skyddsbestämmelser (planläggning pågår 2011).

- Riksintresset ska genom detaljplanläggning skyddas och bevaras.

Bofors-Björkborn (arbetarbostäder vid Rosendal, mm) - kulturmiljövård

Motivering: Bostadsområden med grupper av enhetliga arbetarbostäder i anslutning till Bofors industrier, delvis brukskaraktär, som visar hur bostadsförhållandena förändras under perioden 1860-1930 och där den sociala skiktningen bland arbetarna framgår. Uttryck för riksintresset: Gatu- och tomtstruktur, obebyggda ytor mellan bebyggelsegrupperna. Till de sammanhållna grupperna av bostadsbebyggelse hör Kanalbostäderna öster om den på 1870-talet byggda Björkborns kanal, Korpkullen och annan bebyggelse i anslutning till Bofors järnvägsstation, Rosendal med drygt 30-tal hus påbörjade 1913 samt Skogen och Skogsäng från 1920 respektive 1930. I området ingår även Arbetarmuséet Gråbo samt kanal- och järnvägsanläggningar och lämningar efter en av landets största lancashiresmedjor. Delvis planlagt med erforderliga skyddsbestämmelser, delvis ej planlagt.

- Riksintresset ska genom detaljplanläggning skyddas och bevaras.

Karlsdal (järnbruksmiljö) - kulturmiljövård

Motivering: Industrimiljö, välbevarad järnbruksmiljö från 1880-talet (Bruksmiljö). Uttryck för riksintresset: oreglerad bruksbebyggelse med herrgård, arbetarbostäder, hyttlämningar, kyrka samt slaggvarp. Ej planlagt.

- Riksintresset ska genom områdesbestämmelser skyddas och bevaras.

Knutsbol (utmed Östra Möckelstranden) - naturvård

Värdeomdöme: Den nordligaste kända platsen för Visingsösandsten och därmed av stort geologiskt intresse. Även tilltalande landskapsbild med beteshagar och ängsgranskog. Värdefull flora och förekomst av hasselmus.

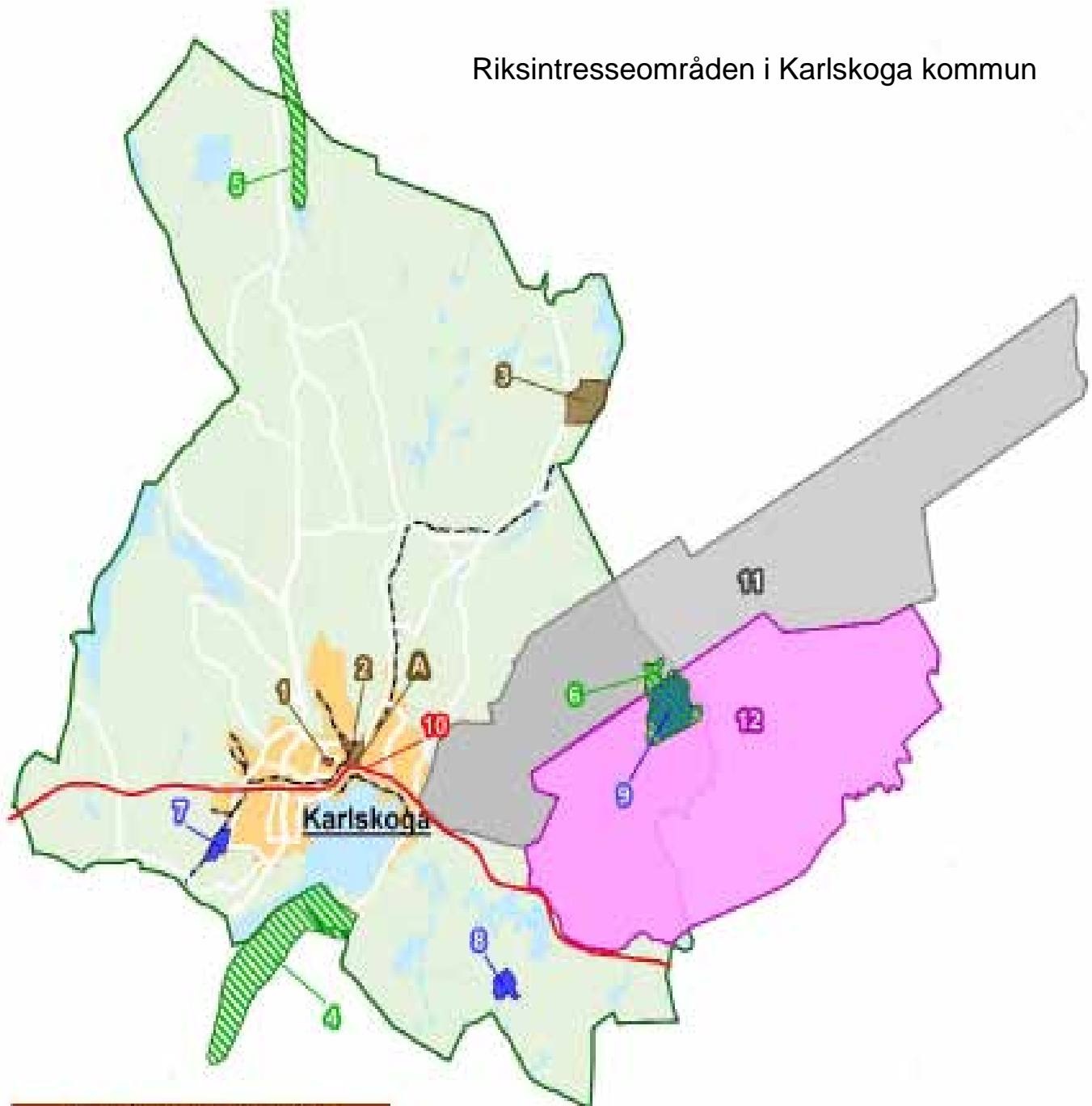
Ligger delvis i Karlskoga och delvis i Degerfors kommun.

Påverkan: Reservat för ny vägstickning (E18), eventuellt även ny järnväg ("Nobelbanan"), passerar genom riksintresseområdet. Visst bebyggelsestryck kan föreligga.

Ej planlagt.

- Diskussioner tas upp med Degerfors kommun om hur riksintresset bäst kan skyddas och bevaras.

Riksintresseområden i Karlskoga kommun

Riksintresse kulturmiljövård

- 1 Nora Bohult
- 2 Bofors-Björkbom
- 3 Karlsdal

Föreslaget riksintresse kulturmiljövård

- A Knektåsvägen

Riksintresse naturvård

- 4 Knutsbol
- 5 Lokadalen
- 6 Trangärdet

Riksintresse natura 2000

- 7 Fisksjön
- 8 Rånossen - Lantjärnmossen
- 9 Trangärdet

Riksintresse väg

- 10 E18

Riksintresse industriell produktion

- 11 Bofors skjuttit

Riksintresse tottillsvar

- 12 Vålågsbergs skjuttit

Lokadalen (i norra Karlskoga kommun) - naturvård

Värdeomdöme: Markant sprickdal med älv i dalbotten och med skogsklädda dalsidor. Värdefulla limniska miljöer i rinnande vatten och klarvattensjöar. Värdefulla naturskogs- miljöer med rik biologisk mångfald knuten till kryptogamflora och vedinsektsfauna. Intressant geomorfologi och spännande landskapsbild. Ligger delvis i Karlskoga och delvis i Hällefors kommun. Ej planlagt.

- Diskussioner tas upp med Hällefors kommun om hur riksintresset bäst kan skyddas och bevaras.

Trangärdet (i östra Karlskoga kommun) - naturvård

Värdeomdöme: Ett stort myrkomplex bestående av en mosaik av svagt välvda mossar och fattiga topogena kärr. Skogsmyrmosaik har höga ornitologiska värden. Ej planlagt. Delvis Natura 2000-område. Större delen föreslaget som naturreservat.

- De delar av området som idag saknar formellt skydd ska omfattas av naturreservat.

Villingsbergs skjutfält – totalförsvar

Ligger delvis i Karlskoga kommun, delvis i Lekeberg och Örebro kommuner.

- Diskussioner tas upp med berörda kommuner om hur syftet med riksintresset bäst kan uppfyllas. Åtgärder som försvårar avsedd användning av skjutfältet ska inte medges.

Bofors skjutfält – industriell produktion

Viktig provanläggning för produkter som utvecklas och produceras av näringslivet i Karlskoga, liksom aktörer nationellt och internationellt. Ligger delvis i Karlskoga kommun, delvis i Nora och Örebro kommuner.

- Diskussioner tas upp med berörda kommuner om hur syftet med riksintresset bäst kan uppfyllas. Åtgärder som försvårar avsedd användning av skjutfältet ska inte medges.

E18 (Europaväg 18) – kommunikationer

Motivering: Väg av nationell och internationell betydelse. E18 ingår dels i den svenska delen av det transeuropeiska transportnätet (TEN), dels i det nationella stamvägnätet och även i vägnätet som brukar kallas "Nordiska triangeln" sträckorna Oslo-Stockholm-Köpenhamn-Oslo.

Riksintresset berör många kommuner utöver Karlskoga.

Delvis planlagt för sitt ändamål. Korridor för ny sträckning utanför Karlskoga tätort finns i denna översiktsplan.

- Riksintresset ska beaktas vid planläggning och annan kommunal hantering.

2.5.2 Förslag till nya riksintressen som berör Karlskoga kommun

Knektåsvägen (homogen bostadsbebyggelse, kv Hurtig) - kulturmiljövård

Motivering: Tvåvånings radhus uppförda för tjänstemän i AB Bofors under år 1947. Husen är ritade av de välkända arkitekterna Backström och Renius. Den tidstypiska arkitektoniska utformningen gör ett bevarande önskvärt och att området utses till riksintresse. Planlagt men utan nödvändiga skyddsbestämmelser.

- Karlskoga kommun ska agera för att kv Hurtig vid Knektåsvägen utses till riksintresse samt att det genom detaljplanläggning skyddas och bevaras.

2.6 Mellankommunala frågor

Under denna punkt har de frågor sammanställts som bedöms direkt beröra en eller flera kommuner utöver Karlskoga. För närmare beskrivningar av objekten och riktlinjer för desamma hänvisas till respektive kapitel i ÖP:n.

- Sjön Möckeln - Degerfors (kap 2, 7 och 9)
- Gemensam folkhälsoförvaltning - Degerfors (kap 4)
- Gemensam arbetsmarknad - Degerfors (kap 6).
- Bofors skjutfält riksintresse - Nora, Örebro (kap 2 och 6).
- Besöksnäring, turismsamverkan Östra Värmland - Degerfors, Kristinehamn, Filipstad, Storfors, Hällefors (kap 6).
- Naturreservat, inkl riksintressen, befintliga och föreslagna - Degerfors, Lekeberg, Hällefors, Kristinehamn (kap 2 och 7)
- Vattenförsörjning - Storfors, Kristinehamn, Degerfors (kap 8 och 13).
- Bergslagens räddningstjänst - Degerfors, Kristinehamn, Storfors, Filipstad, Hällefors (kap 9).
- Leder och spår: Bergslagsleden - Degerfors, Lekeberg (kap 10).
- Möckelngymnasiet, gemensam gymnasienämnd - Degerfors (kap 11).
- Europaväg E18 (riksintresse), nuvarande och framtida sträckning - Lekeberg, Örebro, Degerfors, Kristinehamn (kap 2 och 12).
- Länsväg 204, 205, 243 - Degerfors, Lekeberg, Storfors, Nora (kap 12).
- Järnväg Nordvästra stambanan (riksintresse) - Degerfors, Lekeberg, Kristinehamn (kap 2 och 12).
- Avfallsgrupp Östra Värmland - Kristinehamn, Mariestad, Gullspång, Filipstad, Storfors (kap 13).
- Vindkraft - eventuell gemensam policy - Degerfors (kap 13).
- Villingsbergs skjutfält (riksintresse) - Lekeberg, Örebro (kap 2 och 14).

3. Omvärldsanalys

Sammanfattning

Vi lever lokalt men påverkas starkt av vår omvärld; regionalt, nationellt och globalt. Kunskap om trender som påverkar Karlskoga ger möjlighet att möta och förstärka trender som verkar i positiv riktning och parera de som verkar i negativ riktning.

Vi ser ändrade attityder och värderingar, till exempel en ökad individualism i form av större krav att kunna göra egna val av tjänster med mera. En ökad andel äldre-äldre i befolkningen och nya familjemönster leder till nya krav och möjligheter. Skillnader mellan olika grupper i samhället ökar samtidigt som IT-utvecklingen och möjligheten att utbilda sig gör att grupperna flyter samman och det går att förflytta sig mellan olika socioekonomiska grupper lättare än förr. Trender på en mer samhällelig nivå är ökad mångfald, fortsatt inflyttning till större städer, ett ökat tempo som ställer krav på IT-infrastruktur och ökat fokus på klimatförändringar. Globaliseringen kommer att fortsätta.

Omvärlden påverkar

Karlskoga är en del av helheten och påverkas av de trender som pågår inom landet och i världen. Syftet med denna översiktliga omvärldsanalys är att redovisa på vilket sätt, ett urval av, nutida och framtida skeenden kan påverka utvecklingsförutsättningarna.

Omvärldsanalysen är inte kommunens ståndpunkt avseende de trender som tas upp. Därremot är det nödvändigt att känna till och förhålla sig till dessa trender för att kunna välja strategi. Ska vi verka för att mota, parera eller bejaka respektive trend?

Utgångspunkten är: Vilka tecken på principskiftet finns som kan förändra inriktningen för den fysiska översiktsplaneringen?

*Följande avsnitt inleds efter varje rubrik med en kort förklaring av respektive trend.

Mer samverkan/sammanslagning

Det finns många exempel på att områden sammansmälter på nya sätt. Det handlar om kommuner och regioner såväl som länder och internationella regioner.

Samverkan blir allt vanligare för kommuner att möta de problem som ett litet befolkningsunderlag för med sig.

Snart sagt alla kommuner samverkar i olika konstellationer för att lösa mer komplicerade uppgifter, få tillgång till spetskompetens eller för att det är ekonomiskt fördelaktigt. Sammansmältning kan även ses inom olika branscher, såsom el, VA, renhållning, IT, bioteknik, medicin men också inom kulturer och värderingar. Det förefaller dessutom som om dag och natt, arbete och fritid samt offentlig och privat sektor smälter samman.

Det är uppenbart att regional och mellanregional samverkan kommer att vara nödvändig även i framtiden, oavsett om kommunstrukturen på sikt förändras. Gymnasieskola, kollektivtrafik, avfallshantering och räddningstjänst är vanliga samverkansområden. Inom socialtjänsten växer samverkan mellan förhållandevis stora kommuner fram som ger möjlighet till nödvändig specialisering och en tillräcklig bas för till exempel jourverksamhet. När det gäller satsningar inom besöksnäring är samverkan, för flertalet kommuner, näst intill en förutsättning. Samverkan innebär å ena sidan krav på samförstånd och kompromisser men kan i vissa avseenden även stärka självstyrelsen genom att kommuner tillsammans kan påverka omvärlden på ett sätt som en enskild kommun inte kan.

Den ökade rörligheten mellan olika regioner av bland annat tjänster och varor innebär för kommunen nya möjligheter, men också ökad konkurrens. Genom en förstärkt samverkan med kringliggande kommuner, organisationer, näringsliv och myndigheter kommer den totala dragningskraften för regionen att bli större än om varje kommun arbetar var för sig.

I den översiktliga fysiska planeringen handlar mellankommunala frågor oftast om infrastruktur och kommunikation men även gemensamma vattenområden. Tydligast kommer ambitionen till uttryck i frågor kring utbyggd infrastruktur, bytespunkter mellan olika trafikslag och utveckling av orter som kan samverka för att skapa en attraktiv och robust bostads-, service-, utbildnings- och arbetsmarknad.

Ökad individualism

Individualismen ökar. Vi vill inte att våra preferenser eller vår smak förknippas med en grupptillhörighet. Vi vill vara individuellt solidariska snarare än kollektiva.

Människor väljer i ökande omfattning bort kollektiva lösningar och gör allt fler individuella val i sin konsumtion av varor, tjänster och service. Det innebär också ett ökat utrymme för att satsa på sig själv, men också en mindre benägenhet att lyssna på auktoriteter. De individuella kraven möts av ett utbud som blir alltmer varierat och skraddarsytt inom många områden. Det gäller t ex utbildning, boende, arbetstid/plats, media, teleoperatörer, pensionssparande, resmål.

Konsekvenser av ökad individualisering kan vara att:

- Kommuninvånarna förväntar sig att bli mer individuellt och könsneutralt bemötta och vara mer delaktiga i utformningen av service.
- Offentliga sektorns ”monopol” ifrågasätts. Nya typer av välfärdstjänster och välfärdsanordnare efterfrågas och skapas. Om förväntningarna uppfylls kan den ökade valfriheten ge nöjdare kommuninvånare men ökade krav på egna beslut kan av andra upplevas som stressande.
- Intresset för kollektiva lösningar minskar och viljan att bidra till finansieringen av dessa minskar om inte medvetenheten ökar om hur beroende vi är av varandra.
- Traditionella, breda folkrörelser får svårare att hävda sig när utbudet av aktiviteter ökar och kommuninvånarnas engagemang blir mer lätttröligt och individualiserat.

En ökad trend av individualisering innebär en utmaning för den offentliga sektorn att hitta lösningar som möjliggör att individuella behov kan tillgodoses. Mer service kommer att individutformas inom ramen för gällande principer om likabehandling mm. Finansieringen blir i huvudsak med offentliga medel men avgifter blir vanligare. Utan möjligheter till ökad egenfinansiering kan kommunerna troligtvis inte erbjuda efterfrågad kvalitet och därmed nöjda kunder. I förlängningen kan nya konsekvenser identifieras. Kommunerna kommer i högre grad att verka för att skapa förutsättningar för att tillgodose olika behov snarare än att själv producera service och tjänster. Detta är en stor förändring mot idag när kommunerna i hög utsträckning fokuserar på att utföra service.

Ökad acceleration

Den industriella revolutionen var startsignalen för en ökad acceleration (tempo). Tempot ökar på alla områden i livet, ofta pådriven av informations- och kommunikationsteknologin.

En tydlig livsstilstrend är att gränsen mellan arbete och fritid suddas ut. Många tar med sig arbetet hem. Tiden för återhämtning krymper och leder till ökad risk för att drabbas av stress- och utmattningssymptom psykiskt och fysiskt. Konsekvenserna av ökat tempo är bland annat att medborgare och kunder i allt större utsträckning kräver ökad tillgänglighet till offentliga tjänster. Utvecklingen kan i sin helhet beskrivas med begreppen e-service, e-demokrati och e-förvaltning. Det finns även ett tilltagande behov från kommunernas verksamheter att få snabb respons från medborgarna i den demokratiska dialogen.

Trenden förutsätter tillgång till god IT-teknik och utbyggd IT-infrastruktur. Kommunernas roll är att aktivt främja och driva på en positiv utveckling. Då IT utgör en av grundförutsättningar för attraktivt boende och näringslivsutveckling krävs god beredskap för hög kvalitet och täckning i bredbandsnät samt kompetens för underhåll och drift.

Demografiska förändringar; fler äldre-äldre

I stora delar av västvärlden kännetecknas befolkningsutvecklingen av en växande andel äldre, minskad andel unga människor och lägre barnafödande. Ökad välfärd och medicinska framsteg har medfört ökad medellivslängd och nedgång i dödlighet.

Sverige kommer framöver att se en stadig ökning av antalet äldre. Medellivslängden bedöms öka ytterligare och skälen till ökningen torde vara förbättrade livsvillkor och levnadsvanor, effektivare sjukvård samt medicinska framsteg.

Av mycket stor vikt för svensk ekonomi är utvecklingen av den arbetsföra delen av befolkningen, vilket normalt brukar avse dem i 20-64 års ålder. Denna åldersgrupp kommer enligt SCB:s prognoser att fortsätta öka fram till cirka 2015, varefter den minskar svagt i två decennier och sedan åter stiger något. Forskare hävdar att trenden går mot att den arbetsföra tiden i våra liv minskar. Vi gör entré på arbetsmarknaden allt senare på grund av studier, resor och självförverkligande samtidigt som fler spås vilja sluta arbeta före 65 års ålder. Detta för att kunna ägna sig åt resor, barnbarn och fritidsintressen.

Undersökningar av äldres levnadsförhållanden visar att fler äldre klarar sig själva. Förbättrad hälsa och bättre bostadsförhållanden har skapat bättre förutsättningar för att bo kvar i hemmet. De kommande generationernas äldre är både fler till antalet och har andra värderingar, krav och levnadsvanor än motsvarande grupp idag.

Efterhand får vi en ökande andel äldre över 75 år i befolkningen i Sverige. SCB räknar med att det under de närmaste 30 åren sker en fördubbling av antalet invånare 85 år och äldre, den åldersgrupp där omsorgsbehovet är störst. Under det närmaste decenniet blir ökningen dock förhållandevis måttlig. Här finns därmed en viss förberedelsestid.

Analys av konsekvenser av att vi blir allt fler äldre visar att den samhällsekonomiska tillväxten hämmas, de äldre blir en starkare politisk kraft i samhället, vi får fler ensamhushåll, ett ökat tryck på sjukvård och omsorg och ökade krav på samhällsplaneringen, vad gäller t ex anpassat bostadsbyggande, tillgänglig stadsmiljö och kollektivtrafik. Detta i sin tur kan leda till behov av höjd pensionsålder, lägre pensioner, att äldres värderingar får större genomslagskraft, att äldre ges lägre prioritet inom sjukvården, att människor bor kvar längre i hemmet. I ett längre tidsperspektiv ökar belastningen på bidragssystemen. Vi kan också se ett ökat behov av prioritering av insatser för äldre samt ett ökat tryck på kommunal äldreomsorg. Kommunerna hanterar delvis situationen genom omfördelning av resurser men kostnadstrycket kommer att öka generellt.

Förändringar som kan motverka denna utveckling är t ex en ökad avgiftsfinansiering av samhällets insatser, omprioriteringar i kommunerna samt höjda intäkter, i första hand via skatter. Möjligtvis kan de särskilda boendeformerna fortsätta att reduceras.

En allt vanligare "motåtgärd" för att dämpa ökningen av andelen äldre i förhållande till totalbefolkningen i kommunerna är att medvetet satsa på bostadsformer till olika befolkningsgrupper (t.ex. barnfamiljer) och nyproduktion av bostäder för en ökad inflyttning. Detta fungerar dock bara i naturligt expanderande kommuner.

Förändrade attityder och värderingar beroende på generationstillhörighet

Under de närmaste tio åren lämnar den stora 40-talistgenerationen arbetslivet. De äldres värderingar möts av och konfronteras med de yngre generationernas värderingar. Rätt utnyttjade kan generationsskillnader vara en kreativ och innovativ fördel för samhället.

Värderingar och syn på arbete, samhälle och livskvalitet förändras. Både som samhällsplanerare, arbetsgivare och producent av välfärdstjänster är det nödvändigt att ha kunskap

om de värderingar som olika generationer har. Som exempel kan tas 40-talisternas behov av vård och omsorg. De kommer att ha andra krav och förväntningar än dagens äldre samtidigt som de är en grupp som i högre grad kan betala för sig och vet sina rättigheter. Även skola och barnomsorg bör skapa arbets sätt som utgår från kommande elevers värderingar. Attraktiva arbetsgivare som vill rekrytera och behålla framtidens medarbetare är insatta i och driver kompetensförsörjningen utifrån skillnaden mellan generationers olika värderingsmönster och dess konsekvenser.

Fortsatt urbanisering

Det finns tecken på att urbaniseringen i västvärlden håller på att förändras. Fram till 1970-talet handlade urbanisering främst om att människor flyttade från landsbygden till närmaste större fabrik varvid bruksorter uppstod. Idag sker flyttning från mindre tätorter och städer till större befolkningsområden.

Efter 1970 råkade många traditionella bruksorter i kris, varvid massavskedanden och fabriksnedläggningar följde. Folk flyttade från bruksorterna till närmaste större stad eller till ännu större städer med ett mer sammansatt och högteknologiskt näringsliv. Sedan 1970 är det framförallt inte den rena landsbygden eller småbyarna som avfolkats utan främst mindre städer och tätorter som domineras av ett ensidigt näringsliv och som haft dåliga förbindelser med närmaste större näringslivsregion. Inflyttning från landsbygd till städerna pågår ännu, men eftersom andelen av befolkningen som bor på landet är såpass liten så är det ingen stor process längre.

Det som sker på landsbygden idag är i stor utsträckning ”naturlig avfolkning”, där äldre människor som bor kvar håller fast vid sina verksamheter och sin hembygd tills de dör och ingen tar över efter dem. Avfolkningen av mindre städer och bruksorter med dåliga omvärldsförbindelser kan ses som ett led i urbaniseringens drivkraft, där människor från mindre och isolerade befolkningsområden flyttar in till större och öppnare områden för att bo nära andra människor.

Forskare har gjort olika förutsägelser hur framtiden kommer att te sig för urbaniseringen. Ett scenario är att det kommer att gå till en smärtgräns, sedan kommer samhället kollapsa eftersom det inte klarar av att försörja invånarna med förnödenheter och infrastrukturen inte klarar av fler människor.

Ett annat framtidsscenario gör gällande att så gott som alla människor kommer att bo i tätbefolkade koncentrerade områden, omgivna av högeffektiva jordbruk för att försörja befolkningen, och att all mark som blir över kommer att vara obebodd vildmark. En anledning till att människor tenderar att söka sig till andra människor är för att slippa vara beroende av naturens krafter. Inträffar däremot en händelse som inte är planerad kollapsar snabbt storstaden. En konsekvens av fortsatt urbanisering är att de största städerna får ett allt större inflytande på stora regioners, i vissa fall länders, ekonomiska välbefinnande och framgångar.

Karlskoga är i stort sett ”lokalt urbaniserat” med huvuddelen av befolkningen boende i tätorten. Urbanisering ”inom” staden till större täthet, främst till centrum, kan vara ett grepp att göra staden mer attraktiv ur boendesynpunkt. Karlskoga, liksom grannkommunen Degerfors, är skolexempel på bruksorter som avfolkats till omgivande större städer och andra befolkningscentra.

Ökande sociala klyftor

Skillnader mellan olika grupper i samhället ökar trots att befolkningen i Sverige får det bättre. Det finns stora skillnader i dödlighet och sjuklighet mellan olika socioekonomiska grupper samt mellan kvinnor och män. Dessutom finns det

systematiska skillnader mellan utrikes- och inrikesfödda, samt mellan personer med funktionsnedsättning och befolkningen i sin helhet.

Ojämligheten i befolkningen innebär en sämre hälsa för den minst välbärgade gruppen. Grupper som är mindre resursstarka, exempelvis de som har kortare utbildning, lägre inkomst, sämre boende och mindre möjligheter att påverka har också sämre hälsa.

De sociala klyftorna i samhället ökar till följd av ökad inkomstspridning samt skillnader i utbildning, IT-kunnande, social status och hälsotillstånd. Det är främst ungdomar, arbetslösa, personer med sjukersättning, utrikesfödda och ensamstående mödrar med barn som fått det svårare ekonomiskt. Motkrafter för att bryta den trenden kan vara en arbetsmarknad i balans, sociala skyddsnet, tillgängligt utbildningssystem och framgångsrik integrering av invandrare. Den ökade internationaliseringen blottlägger ojämlika villkor också på ett globalt plan.

Det är viktigt att belysa vilka medborgare som bor i kommunerna och belysa vad detta innebär för krav i form av service, vägnät och kommunikationer. Detta för att genom samhällsplanering minska sociala klyftor.

Ökad mångfald

Befolkningen blir alltmer heterogen och har olika kulturell, etnisk eller religiös bakgrund. Alltfler lever öppet i andra relationer än den traditionella heterosexuella familjen. Ökad mångfald kan leda till segregering, sociala problem och konflikter. Ökad mångfald kan också skapa ett kreativt och öppet samhällsklimat, som uppskattas av de flesta.

Mångfald är en viktig del i en kommun, både nu och framöver. Det hjälper samhället och den kommunala organisationen att bli mer hållbar och konkurrenskraftig i många avseenden. Mångfald innebär en utmaning. Det handlar om att arbeta tillsammans, använda och acceptera olikheter som en styrka. Förändrade krav ställs på ledarskap och samarbetsförmågor. För kommunal verksamhet är det viktigt att i mötet med kommuninvånarna ha en multikulturell kompetens och förståelse. En mångfaldig sammansättning av invånare vill bli bemött med en mångfald hos medarbetarna i kommunen.

Översiktsplanen ska erbjuda en mångfald av livsmiljöer som skapar en god grund för framtidstro och välfärd. Viktigt är att i ett tidigt skede förse nybyggnadsområden med socialt sammanhang i form av kommunal och annan service. Genom kompletteringsbyggande i äldre boendemiljöer vidareutvecklas boende- och servicestrukturen. Åtgärder för omsorg, trygghet och hälsa bidrar till stabilitet och lägger den bästa grunden mot social segregering och utslagning. Möjligheten att styra sådan utveckling är begränsad i kommuner med vikande befolkning och därmed litet byggande.

Familjestrukturrella förändringar

Samhället går från kärnfamilj till ensamhushåll och nätverksfamilj. Den traditionella kärnfamiljen som den enda normen har luckrats upp även om den fortfarande är absolut vanligast bland barnfamiljer. Runt hälften av Sveriges hushåll är ensamhushåll, vilket gör den till den helt dominerande hushållstypen.

Pådrivande faktorer är individualismen med fokus på självförverkligande, ökad rörlighet under alltmer tidspressade omständigheter samt förändringar i värderingar och attityder. Nya familjemönster leder till nya krav. Behov av annorlunda och flexibla bostadslösningar växer fram liksom behov av nya trygghetssystem. Kraven på bostäder för äldre med anpassad service, infrastruktur och kommunikationer blir allt tydligare. Egenfinansiering av äldreboende bedöms öka med ökade klyftor som följd. Det blir även framöver svårt för politiken att hantera grupper med olika krav och förutsättningar.

Ökat fokus på klimatförändringar

Klimatförändringarna blir allt mer påtagliga. Trenden får konsekvenser för lagstiftning, ekonomiska styrmedel och internationella överenskommelser. Det går att se både en vilja till gemensamma lösningar och – om det inte lyckas – ökade risker för politisk instabilitet.

Det krävs både åtgärder för att hejda klimatförändringen och åtgärder som minskar de negativa verkningarna av ett förändrat klimat. Medan höjda temperaturer på många håll innebär stora problem kan vi i vår del av världen även räkna med vissa positiva effekter av ett varmare klimat. Andra miljöfrågor kan få ökad uppmärksamhet. Energieffektivisering blir en konkurrensfördel. Efterfrågan på energiteknik, miljöteknik och miljöanpassad teknik ökar.

Det allt varmare klimatet i Sverige leder bl.a. till ökade nederbördsmängder i framförallt Västsverige. Även andra områden kring sjösystem och älvdalar kan drabbas. Därigenom förändras betingelserna för byggd miljö, boende, infrastruktur, jord- och skogsbruk, fiske och fritidsliv. Det leder till ökad risk för översvämningar, ras och skred - olyckor som kan drabba både enskilda människor och olika verksamheter.

Förväntade konsekvenser av klimatförändringen indikerar ett stort behov av att utveckla det förebyggande säkerhetsarbetet. Energiförsörjningssystemen kommer att utvecklas och en större mångfald av systemlösningar förväntas. Vi behöver mer kunskap om hur de fungerar och vilka sårbarheter de har, vilka risker som kan uppstå och vem/vilka/vad som utsätts för risker. Det behövs bättre dokumentation, mer karteringar och identifiering av riskområden. Tekniska system kan slås ut, avloppsanläggningar översvämmas och vattentäcker förorenas med risk för spridning av infektionssjukdomar. Klimatsvängningarna kan periodvis även leda till ökad risk för torka som i sin tur leder till ökad risk för skogs- och gräsbränder. Förändringar i klimatet påverkar också människors hälsa.

Kommuners, tillsammans med andra myndigheters, förmåga att analysera utvecklingen, med hänsynstagande till annan infrastruktur och sociala sammanhang, är av avgörande betydelse, liksom förmågan att fatta verk samma beslut. Samverkan med andra myndigheter behöver utvecklas för gemensamt agerande rörande samhällsplanering i byggd miljö. Detta gäller inte minst i anslutning till vattendrag och sjöar, bl.a. att flytta eller på annat sätt skydda bebyggelse och anläggningar i akuta riskområden. Behovet av att kunna organisera omfattande räddningsinsatser på grund av översvämningar, ras, skred och bränder ökar. Utmaningar för kommuner är att utveckla det förebyggande säkerhetsarbetet, att skapa en helhetssyn vid stadsplanering och utforma den lokala bebyggelsen så att den klarar förändringar på grund av klimatet.

Globalisering

Globalisering är en ekonomisk, kulturell och politisk process som innebär att världens länder knyts närmare varandra. Kommuner har behov av att tillhöra en region med globala kontakter.

Globaliseringen möjliggörs av minskade kommunikations- och transaktionskostnader, teknologiska framsteg och politiska beslut. Globaliseringen är ingen ny företeelse. Trenden känns igen från den urbanisering som skett från industrialismens genombrott.

Konsekvenser av globaliseringen är att nya stora potentiella marknader öppnar sig för företagen där de svenska löne- och anställningsvillkoren utsätts för konkurrens från andra länder. Ny kunskap, kompetens och språkkunskap efterfrågas vilket gör det nödvändigt att ta tillvara kompetens från invånare med utländsk bakgrund. Priset på energi och råvaror ökar till följd av ökad produktion och konkurrens om produktionsresurser från expansiva ekonomier som t ex Kina och Indien. Genom globaliseringen blir företag och arbetskraft mer lätttrörliga över nationsgränser och konjunkturförändringar och föränd-

ringar i sysselsättning runt om i världen slår igenom med större kraft.

Karlskoga har behov av att tillhöra en region med globala kontakter för att ta tillvara de positiva möjligheterna som rörlighet innebär för befolkning och företag. Kommunerna och regionen kan skapa förutsättningar för ökad rörlighet/pendling och därmed en större funktionell och mindre sårbar arbetsmarknad. Härigenom ges möjlighet till ökad kompetens och ökad sysselsättning och en säkrad arbetskraft med rätt kompetens för företag som arbetar på en global marknad. Karlskoga kommun har en viktig uppgift i att bidra till att regionen får del av de statliga och EU-finansierade investeringar och stimulansbidrag som finns och som kan stödja fortsatt utveckling av näringsliv och samhälle.

4. Utgångspunkter och värdegrunder i arbetet med översiktsplanen

Sammanfattning

Kraftfulla åtgärder fordras för att göra Karlskoga till en attraktiv plats att bo och leva i samt att arbeta och driva företag i. Det räcker inte att erbjuda en bra basservice, det förväntar sig alla. För att dämpa befolkningsminskningen måste andra kraftfulla åtgärder vidtas som gör kommunen så attraktiv att denna trend kan vändas. Som planeringsförutsättning gäller att kommunen ska nå en stabil befolkning före 2030 som inte understiger 27 000 invånare, för att därefter ha en positiv befolkningsutveckling. Kommunens vision är att nå en positiv befolkningsutveckling och åter bli en kommun med över 30 000 invånare.

Karlskoga verkar i en global värld. Det innebär för oss att tron på människors lika värde i enlighet med FN:s förklaring om mänskliga rättigheter och en hållbar utveckling är utgångspunkter för att nå attraktivitet. Vår strävan är en socialt/kulturellt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar utveckling. I det praktiska genomförandet är tillgänglighet, jämställdhet, integration och folkhälsa viktiga inslag liksom att värna barns perspektiv. Att hänvisa till FN:s konventioner i en översiktsplan är för oss ett sätt att visa att vi lokalt tar vårt ansvar i att göra världen lite bättre!

Karlskoga är, ur ett nationellt och globalt perspektiv en mycket liten enhet. Samarbeta i en större region är nödvändigt för ökade utvecklingsmöjligheter. Karlskoga vill samarbeta såväl mot Örebro som Karlstad. Länsgränser syns inte i naturen och bör heller inte, i vardagen, hindra medborgare, företagare eller kommuner att skaffa sig samarbetspartners eller på annat sätt utvecklas för framtiden.

4.1 Övergripande utgångspunkter

Den viktigaste faktorn för Karlskogas utveckling är att många och aktiva människor vill bo och arbeta här – att de som är födda där eller inflyttade stannar och att vi hela tiden lockar till oss fler personer och företag. En knäckfråga är således vad det egentligen är som gör en region, kommun eller ort attraktiv för olika människor.

Cities of the future är namnet på en omfattande studie som PricewaterhouseCoopers genomförde under år 2006. I studien undersöktes hur den nya ekonomiska geografin påverkar kommuner och städer. Ett mål med studien var att ta reda på hur man gör framtidens kommuner och städer attraktiva. Sammanlagt genomfördes 45 djupintervjuer med företrädare för regioner och städer runt om i världen.

En viktig slutsats från studien var att det inte räcker med att ge bra basservice inom till exempel skola, vård och omsorg. Den servicen förväntar sig alla. För att attrahera kompetens, kreativitet och investeringar så måste det till något mer. Som kommun måste vi helt enkelt kombinera bra basservice med aktiviteter som skapar spänning, attraktion och uppmärksamhet. Lyckas vi med det flyttar människor och företag hit och vi lyckas med vårt uppdrag att ge våra medborgare ett bra liv.

Konkret betyder detta att hitta nya idémässiga utgångspunkter för ett långsiktigt utvecklingsarbete. Det handlar om ett nytt grepp på stadsutveckling med såväl globala som svenska förtecken som balanserar traditionell kärnverksamhet (barn, skola, vård och omsorg, etc.) tillsammans med en ny mer strategisk kärnverksamhet som intressant arkitektur, design, upplevelse, spänning, skönhet och attraktion som sticker ut och skapar uppmärksamhet i positiv bemärkelse. Devisen den stolta staden är en viktig ingrediens i detta arbete.

De framgångsfaktorer som identifierades i rapporten *Cities of the future* för att locka till sig fler personer och företag är:

- Strategiskt bygga ett varumärke för attraktion och uppmärksamhet
- Genomföra beslut för hållbar utveckling i alla dimensioner
- Leverera en daglig service som överträffar förväntningarna
- Utveckla ett ledarskap som förmår att leva i visionen (inte bara prata om den) samt kliva utanför den privata ”komfortzonen” och ta risker.

4.2 Vi arbetar för en hållbar utveckling

Allmänt

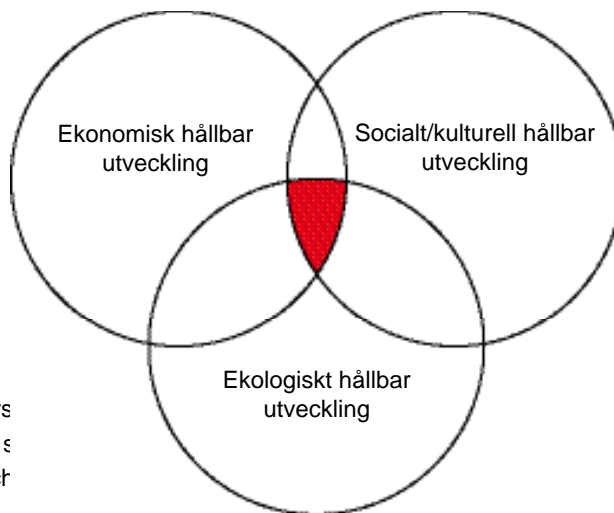
Vi arbetar för en hållbar utveckling i enlighet med den definition som FN:s världskommission för miljö och utveckling angav i Brundtlandrapporten år 1987:

”En hållbar utveckling ger ett samhälle som kan tillfredsställa sina nuvarande behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina.”

Det hållbara samhället är ett samhälle där ekonomisk utveckling, social välfärd och sammanhållning förenas med en god miljö. De tre perspektiven betraktas som likvärdiga, och hållbar utveckling uppstår i överlappningen dem emellan.

Hållbar utveckling

Lösningar som ger synergieffekter mellan de ekonomiska, sociala och ekologiska perspektiven ska prioriteras. Det gäller att hitta helhetslösningar som påverkar inriktningen av den regionala och lokala utvecklingen mot en mer hållbar samhällsutveckling. För att den sammantagna utvecklingen ska vara hållbar måste samtliga tre perspektiv uppfyllas. Detta indikeras av det röda fältet i nedanstående figur.

Figur. Modell av hållbar utveckling

Den långsiktiga utmaningen är att perspektiven överlappar varandra, dvs. fältet (hållbar utveckling) blir större och

Ekologisk hållbarhet

En ekologiskt hållbar utveckling handlar om att använda mark och vatten på ett sätt som stärker naturens bärkraft, skyddar vattnets kvalitet och utvecklar den biologiska mångfalden. Miljöpåverkan ska begränsas, t ex genom att inte använda fossila bränslen. Med andra ord en utveckling där vi förvaltar, nyttjar och skapar de natur- och kulturresurser som innebär en långsiktigt god livsmiljö.

Ekonomisk hållbarhet

En ekonomiskt hållbar utveckling innebär att den ekonomiska tillväxten är god, att företagen är konkurrenskraftiga och att de makroekonomiska förhållandena är stabila. Det förutsätter, bland annat, att det finns tillgång till trivsamma bostäder i välordnade områden och attraktiva lägen, ett varierat utbud av mark och lokaler för företag samt goda kommunikationer. Betydelsen av pålitlig teknisk infrastruktur och täta nät med god kapacitet för fysisk och elektronisk kommunikation samt god tillgång till utbildning och kompetensutveckling framhävs ofta som en viktig konkurrensfaktor.

Social/Kulturell hållbarhet

En socialt hållbar utveckling innebär stabila sociala förhållanden med social rättvisa och kvinnors och mäns, barns såväl som vuxnas, hälsa i centrum. Det handlar således om hur ett bra vardagsliv kan skapas på de platser där invånarna bor. I första hand måste invånarna ha tillgång till arbete och bostad. Det handlar även om möjligheten att välja olika typer av bostäder med olika kvaliteter, möjlighet att bo kvar i samma område/stadsdel även då hushållsförhållandena eller den egna hälsan förändras samt möjligheten att åtminstone någon i hushållet kan bo nära arbetsplatsen.

Ett bra vardagsliv handlar också om att ha tillgång till kvalitativ skola, barnomsorg, butiker, mötesplatser och grönområden inom rimligt avstånd liksom möjligheter att ta sig fram i staden till fots och med cykel, buss och bil. Ett bra vardagsliv är trygghet, hälsa och säkerhet, att våga röra sig utomhus alla tider på dygnet. Ett bra vardagsliv innebär möjligheter till samvaro och sociala kontakter och nätverk där miljön ska inbjuda till möten och kontakter.

Kulturell hållbarhet handlar om respekt för kulturarvet och kulturmiljön. En samhällsplanering som bedrivs med respekt för dessa värden gör att kommunen blir attraktiv och att invånarna tar till sig sin kommun. Det ska finnas möjlighet att uppleva och utöva olika kulturformer. Kommunen ska tillhandahålla olika typer av arenor där människor kan mötas för att agera och uppleva. Kulturmiljöer av olika åldrar och typer ger ett perspektiv på den samtid vi lever i. Genom att ta tillvara och utveckla de värden som finns skapar samhället en identitet. Att känna stolthet för sitt kvarter, sin stadsdel eller sin stad är ett mervärde för kommunens invånare.

4.2.1 Översiktsplanen och hållbar utveckling

Översiktsplanen ska bidra till ett långsiktigt hållbart samhälle ekonomiskt, ekologiskt och socialt/kulturellt i enlighet med 1 kap, §1 plan- och bygglagen, dvs att

”med beaktande av den enskilda människans frihet främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer”.

Livskvalitet och hållbarhet är de övergripande målen när kommunen förändras, förnyas och utvecklas - en bärkraftig och hållbar kommun som fungerar bra ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt och där människor och människors aktiviteter står i centrum. Hållbart är något som är slitstarkt och kan användas länge. Ett hållbart samhälle är robust, flexibelt och tål de ständiga förändringar som omvärlden utsätter det för.

4.2.2 Ålborgdeklarationen

Karlskoga kommun har beslutat att arbeta i enlighet med ”Deklarationen om europeiska städer för en hållbar stadsutveckling (Aalborgdeklarationen/Ålborgdeklarationen)” vilket innebär en strävan om att ingå i ett nätverksarbete för en omställning till ett långsiktigt hållbart samhälle. Deklarationen omfattar tio åtaganden. Ålborgåtagandena kan ses som ett verktyg för att identifiera vad som är hållbar utveckling för Karlskoga kommun.

- Ett arbete i enlighet med åtagandena enligt Ålborgdeklarationen ska påbörjas.
- Strävan ska vara att arbetet med Ålborgdeklarationen blir ett regionalt projekt, innefattande fler medverkande kommuner.

4.2.3 Nationella miljömål

För att nå ekologisk hållbarhet arbetar Karlskoga kommun med de nationella miljömål som riksdagen har antagit. De 16 nationella miljömålen är; Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Giftfri miljö, Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård*, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö*, God bebyggd miljö och Ett rikt växt- och djurliv.

* Ej aktuella för Karlskoga kommun.

- Karlskoga ska arbeta med att ta fram lokala miljömål, gärna i samverkan med Degerfors och andra kommuner.

4.3 Vi arbetar för människors lika värde och för att möta människors olika behov

4.3.1 Mänskliga rättigheter

Mänskliga rättigheter är en minimistandard för vilka rättigheter som gäller för alla. Följande grundläggande principer gäller enligt Förenta Nationernas (FN:s) allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna:

- Alla människor är lika i värde och rättigheter, dvs alla människors behov är lika viktiga
- Rättigheterna gäller alla människor, dvs oberoende av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung, sexuell läggning, funktionsnedsättning, egendom, börd eller ställning i övrigt
- De mänskliga rättigheterna är universella
- De mänskliga rättigheterna är odelbara och inbördes beroende av varandra

Översiktsplanen är ett av kommunens mest övergripande och vägledande framtidsdokument och den ska genomsyras av jämlikhet och principerna för de mänskliga rättigheterna. I detta avsnitt lyfts några viktiga områden för den fysiska planeringen. Det gäller tillgänglighet, jämställdhet, barnperspektiv, folkhälsa och integration.

Genom en dom i Högsta domstolen juli 2009 har konstaterats att även en kommun kan bli ersättningsskyldig om den bryter mot de mänskliga rättigheterna.

4.3.2 Tillgänglighet

Förenta Nationerna (FN) antog 2006 "Konventionen om mänskliga rättigheter för människor med funktionsnedsättning". Denna undertecknades av Sverige 2008 (Agenda 50).

I konventionen beskrivs vilka som omfattas: "Personer med funktionsnedsättning innefattar bland annat personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på samma villkor som andra".

Kommunens arbete med tillgänglighet utgår från konventionen. I översiktsplanarbetet läggs tonvikten på funktionsnedsättningar som kan påverkas genom fysisk planering.

Fysisk tillgänglighet är en förutsättning för människors delaktighet i samhället. En otillgänglig omgivning inskränker rörligheten och valfriheten. Att inte kunna ta sig dit man vill därför att miljön inte är tillgänglig innebär att inte kunna bestämma över sin tillvaro vilket kan bidra till att skapa utanförskap, maktlöshet och ett praktiskt beroende av andra människor.

Tillgänglighet kan delas upp i olika delar:

- Fysisk - att kunna ta sig fram i staden utan att stoppas upp av fysiska hinder
- Psykisk - att förstå, uppfatta och våga använda stadens möjligheter
- Social - att kunna träffa andra människor och delta i stadens liv
- Organisatorisk - att ha tillgång till användbar information och service inför resan
- Ekonomisk - att ha råd att använda lämpliga färdmedel

Insatser ska göras för att öka tillgängligheten. Prioriterade insatser är:

- Verka för en ökad tillgång och kvalitet i kollektivtrafiken för alla åldrar och alla kundgrupper.
- En fortsatt utbyggnad av hållplatser, gång-/cykelvägar mm ger alla bättre möjlighet att välja ett transportsätt i linje med hållbarhet, stärkt folkhälsa och god miljö.
- Utbyggnad av primära tillgängliga stråk gör att många människor kommer att kunna

- ta del av samhällets nyttigheter och även kunna göra 'Hela resan' på egen hand.
- Åtgärder i Karlskoga centrum eftersom detta berör en stor del av befolkningen. Många av samhällets nyttigheter finns tillgängliga i centrumområdet.
- Verka för stor tillgänglighet vid offentliga platser och lokaler samt där det finns offentlig och kommersiell service.
- Säkra gång-/cykelvägar som i kombination med bil- och kollektivtrafik utformas så att miljön i kritiska punkter anpassas till de gåendes villkor.
- Inventera och åtgärda de större stråken med gång- och cykelvägar till samhällets olika målpunkter och säkerställa att dessa är utformade så att de fungerar på ett bra sätt för personer med funktionsnedsättning.
- Belysning på allmänna platser, vägar och gång- cykel och mopedvägar ska ha en sådan utformning att det upplevs tryggt, säkert och tillgängligt att vistas där.

4.3.3 Jämställdhet

Jämställdhet handlar om rättvisa och demokrati, kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. I samhällsplaneringen skapas förutsättningar för kvinnor och män att få en god boendemiljö och ett fungerande vardagsliv. Jämställdhet ska även kopplas till vardagslivsaktiviteter som sträcker sig långt utanför hemmet och i den offentliga sfären. Speciellt viktiga områden är social infrastruktur, transporter, handel och trygghetsfrågor i det offentliga rummet, välkända områden för fysisk samhällsplanering.

Jämställdhetsintegrering innebär att både kvinnors/flickors och mäns/pojkars behov ska uppmärksammas samtidigt som planeringen bör försöka bryta dagens stereotypa köns-mönster. Att planera för en mångfald av fritidsutbud, som gör att båda könen har samma möjlighet att tillgodose sina intressen samtidigt som möjlighet ges till att pröva nya saker är ett sätt att hantera den konflikt som ligger i jämställdhetsintegrering av fysisk planering.

Många upplever otrygghet när de vistas utomhus under kvällar och nätter, särskilt kvinnor, även om det statistiskt är fler män som råkar ut för våld i det offentliga rummet. Detta leder ändå till att kvinnors frihet inskränks då de känner sig tvungna att vidta olika strategier för att hantera rädslan för att t ex ta sig från en plats till en annan.

För att inte i onödan skapa miljöer som upplevs otrygga och för att undan för undan förbättra befintliga miljöer ska ett jämställdhetsperspektiv finnas med vid all samhällsplanering.

- Vid fysisk planering ska förändringar alltid prövas ur ett jämställdhetsperspektiv.
- Belysning på allmänna platser ska utformas så att det upplevs tryggt och säkert att vistas där.
- Vegetation längs gång-/cykelvägsstråk, särskilt vid tunnlar och korsningar, samt vid busshållplatser ska hållas efter så att miljön upplevs som tryggt och säker.
- Trygghetsvandringar anordnas för att identifiera miljöer som bör förbättras ur ett jämställdhets- och trygghetsperspektiv.

4.3.4 Barnperspektiv

FN:s konvention om barnets rättigheter, eller barnkonventionen som den ofta kallas, antogs av FN:s generalförsamling 1989. Barnkonventionen ska stärka barnets värde och rättighet som samhällsmedborgare och brukare. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till ålder och mognad. Barn ska därför endast ta ställning till frågor som de har möjlighet att överblicka konsekvenserna av. Med barn avses varje människa som är under 18 år.

Barnen har enligt konventionen rätt till att få känna trygghet och att få växa upp i en god och stimulerande miljö. Det är även grunden till en socialt hållbar utveckling inom den fysiska planeringen. Det är särskilt viktigt att barn har inflytande och får vara delaktiga i den egna närmiljöns utformning då det gäller möjlighet till lek och fritidssysselsättningar.

Barn är experter på sin närmiljö. Det är viktigt att barn har tillgång till staden och dess offentliga rum. Hur bostäder är placerade har stor betydelse både då det gäller trygghet och tillgänglighet. I närhet till bostadshus finns människor i rörelse, vilket ofta leder till ökad trygghetskänsla. Olika familjer av olika storlek och ursprung har skilda behov av bostäder.

Hur bostäder, skolor, lek- och idrottsplatser, grönområden, vägar, särskilt gång-/cykelvägar och kollektivtrafik planeras, har stor inverkan på hur stor möjlighet barnet har att nyttja miljön på egen hand.

Barn och ungdomar är stora nyttjare av service i form av skolor, vård, kultur m.m. och det är därför viktigt att ett barnperspektiv tillämpas när det planeras för utveckling av samhällsstrukturen, inte minst för att deras sociala liv ska fungera på ett bra sätt. Tillgänglighet till skolor och utformningen av dess miljö är extra viktig, eftersom unga tillbringar så mycket av sin tid där. Men även annan offentlig service som bibliotek, museer, teatrar och annan kultur behöver vara lättillgängliga för barnen. I det offentliga rummet har barn och ungdomar samma behov som vuxna, möteplatser, i form av stamställen och stråk.

Samhällsplanering bör sträva efter att skapa ett jämställt samhälle. Rent generellt gör flickor och pojkar olika saker och befinner sig på olika platser, utifrån de könsmönster som råder i dagens samhälle, varför ett genusperspektiv även måste ingå i barnperspektivet.

- Beakta barnperspektivet vid utformning av olika trafiklösningar i syfte att barn i större utsträckning på egen hand, utan att bli skjutsade, kan nå skolor, kultur- och fritidsaktiviteter, kompisar, etc.
- En varierad bostadssammansättning med både villor, hyreslägenheter och bostadsrätter inom ett område/ort kan ge enskilda familjer ökade valmöjligheter samt öka mångfalden i området. Tillgång till olika former av boenden är därför viktigt ur ett barnperspektiv.
- I planering av miljöer är det viktigt att tänka på att lekplatser, skolgårdar och naturområden har funktionella, visuella och estetiska värden sett ur barnets perspektiv, och inte bara sett utifrån vuxnas synvinkel på vad som är god utemiljö.
- Skapa platser med mångfald och variation, som kan passa både pojkars och flickors behov för möten, lek och rekreation, olika intressen och aktiviteter.
- Utarbeta rutiner i den kommunala samhällsplaneringen så barns och ungdomars inflytande kan fångas upp i ett tidigt skede i planprocessen, för att de ska ha möjlighet till inflytande.
- I större utsträckning bjuda in barn och ungdomar att delta i planeringsprocessen, använda ungdomars kreativitet och framtidstro i kommunens utvecklingsarbete för att stärka deras engagemang och för att nyttja deras nytänkande i utvecklingsarbetet och vid behov upprätta konsekvensbeskrivningar för målgruppen barn/unga i fördjupade översiktsplaner och detaljplaner då barn/unga särskilt berörs.

4.3.5 Folkhälsa

För individen är en meningsfull sysselsättning och upplevelse av delaktighet i samhället förutsättningar för ett gott liv. En god folkhälsa är av betydelse för den sociala dimensionen av hållbar utveckling men det är också ett sätt att uppnå de övriga dimensionerna av en hållbar utveckling.

Samhället förändras ständigt. För att samhällsutvecklingen ska leda till förbättrade livsvillkor för medborgarna och därmed också till förbättrad hälsa är det viktigt att känna till människors olika förutsättningar. Det kan innefatta människors arbetsliv, arbetsmiljö, vardagsliv och deras sociala, kulturella men inte minst ekonomiska förutsättningar. Människors sociala relationer är av stor betydelse både för det egna välbefinnandet och för möjligheten att handskas med redan uppkomna hälsoproblem.

I jämförelse ur ett nationellt perspektiv är hälsoläget i Sverige generellt sett gott för såväl vuxna som barn och unga, så även i Karlskoga. Under de senaste decennierna har hälsan förbättrats vilket avspeglar sig i att medellivslängden fortsätter att öka. Det är även positivt att majoriteten av ungdomarna, drygt åtta av tio, ser mycket eller ganska ljus på framtiden. Dock finns det grupper bland befolkningen som uppvisar en negativ trend med ohälsa. De sociala klyftorna i samhället ökar till följd av ökad inkomstspridning samt skillnader i utbildning, IT-kunnande, social status och hälsotillstånd. Ojämligheten i befolkningen innebär generellt sämre hälsa för de som tillhör den minst välbärgade gruppen. Det syns även en könsmässig skillnad, då unga och vuxna män uppgett att de har en bra hälsa i högre grad än unga och vuxna kvinnor.

Den fysiska utomhusmiljöns utformning och tillgänglighet är viktig för att främja den fysiska aktiviteten. Detta är speciellt viktigt för äldre och personer med funktionsnedsättning eftersom en hög tillgänglighet till en trygg och tilltalande miljö kan öka rörlighet och oberoende. En positiv trend är att cirka 60 procent av männen och kvinnorna i Karlskoga anger att de är fysiskt aktiva minst tre timmar i veckan med måttligt ansträngande aktivitet. Personer med funktionsnedsättning är dock fysiskt aktiva i lägre utsträckning.

Nedan lyfts några aspekter i den fysiska planeringen som bedöms ha direkt påverkan på folkhälsan:

Natur

Närhet till naturen är en viktig indikator för hållbar utveckling. Det mäts genom andel av befolkningen som har tillgång till grönområde inom 250 meter från bostaden och har förutom påverkan på människornas hälsa även en positiv inverkan på miljö och klimat. I en rapport konstaterar Folkhälsoinstitutet att människor som har tillgång till grönområden är betydligt mer fysiskt aktiva än de som lever i områden där de förutsättningarna saknas.

Kännedom om den byggda miljöns betydelse för hälsa och dess bestämningsfaktorer redovisades redan för cirka 25 år sedan i en studie av Simons Ulrich. Ulrich fann att ”kirurgpatienter i ett sjukhus i Pennsylvania i USA som hade fönster med utsikt mot grönområden läkte såren efter en operation snabbare och stannade kortare tid på sjukhuset än andra patienter som hade likadana rum, men med fönster mot byggnader i betong”. Ett attraktivt boende påverkar således folkhälsan positivt.

Kultur har, på liknande sätt som naturen, en positiv inverkan på folkhälsan.

Trygghet

Trygghet är en viktig fråga för medborgarna och en faktor som påverkar var människor väljer att bosätta sig. En miljö som upplevs som trygg ökar rörelsefriheten och möjligheten till att använda den omgivande miljön till aktiviteter och rekreation.

Ökad dialog

Genom utökad dialog och samarbete med medborgare, gärna med prioritering på ungdomar och med beaktande av genusperspektivet, kan kommunen också utveckla arbetet för och med medborgare.

- Utveckla attraktiva och välkomnande mötesplatser.
- Öka tillgänglighet till en trygg och tilltalande miljö som främjar fysisk aktivitet för medborgarna. Speciellt viktigt att öka möjligheter för barn, personer med funktionsnedsättning och äldre.
- Utveckla strategier för att Karlskoga ska bli en trygg och säker kommun.
- Attraktiva boendemiljöer utgör en faktor för god folkhälsa och ska därför eftersträvas.
- Fokusera på kommunens starka sidor, förstärk, medvetandegör och visa upp för medborgare för ökad trivsel och hälsa.

- Upprätta hälsokonsekvensbeskrivningar i fördjupade översiktsplaner och detaljplaner som på ett omfattande sätt berör boende och social miljö.

4.3.6 Integration

Målet med den nuvarande nationella integrationspolitiken är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund. Den nationella integrationspolitiken innefattar frågor som introduktion för nyanlända, fler i arbete och fler företagare, bättre utbildningsresultat och likvärdighet i skolan, bättre språkkunskaper och utbildningsmöjligheter för vuxna, bekämpning av diskriminering, en positiv utveckling i stadsdelar med utbrett utanförskap, samt en gemensam värdegrund. I ett samhälle som präglas av en tilltagande mångfald. Integrationsarbetet handlar således inte bara om flyktingmottagande. Ett integrationsperspektiv bör därför beaktas i all verksamhet, inklusive den fysiska planeringen. Integrationsarbetet bör vara rättighetsbaserat och ha sin grund i det lokala arbetet för mänskliga rättigheter, vilket också rymmer frågor som berör exempelvis folkhälsa, jämställdhet och tillgänglighet.

När det gäller fysisk planering bör ett aktivt och förebyggande arbete mot boendesegregation vara en naturlig och prioriterad del. Att motverka boendesegregation genom en varierad och blandad bebyggelse är en väg. Att på olika sätt arbeta med stadsdelsutveckling i särskilt utsatta bostadsområden är en annan möjlighet. Interkulturell förståelse och integration sker genom personliga möten. Att stimulera till sådana möten mellan personer ur olika befolkningsgrupper med avseende på socioekonomisk status, ålder, etnisk och kulturell bakgrund, religionstillhörighet etc. är därför särskilt viktigt. Ett sätt är att tydligt prioritera allmänna mötesplatser i det offentliga rummet. Med tanke på Karlskogas minskande invånarantal och demografiska situation är det också av stor vikt att de nyanlända ges möjlighet att snabbt etablera sig. En mera flexibel och individanpassad introduktion är därför högprioriterad i sammanhanget. Detta kan åstadkommas genom utökad lokal, interkommunal och regional samverkan.

Sverige har ratificerat den europeiska konventionen om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk. Skärpningen av den svenska minoritetslagen, *Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk*, trädde ikraft vid årsskiftet 2009/2010. De svenska nationella minoriteterna är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar.

Det är också av stor vikt att poängtera att olika grupper - och individer inom dessa - kan ha skilda behov. Den lika-för-alla-strategi som på många håll, och under lång tid varit rådande i svensk offentlig verksamhet är därför förödande. Istället måste vi inse att vi behöver större kunskap om olika gruppers skilda villkor och behov. Viktigt att komma ihåg är också att integration är en ömsesidig process där majoritetsbefolkningens attityder, beteenden, normer och värderingar spelar stor roll.

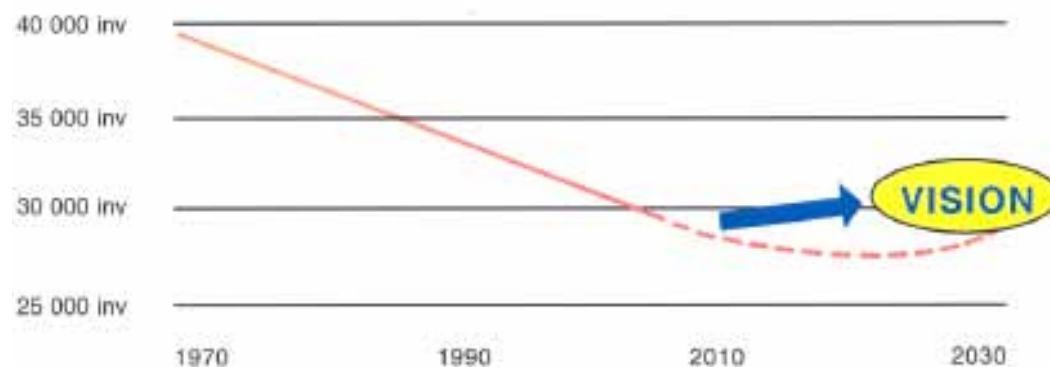
- Ungdomar i utanförskap eller ”mellanförskap” är en grupp som bör beaktas särskilt.
- Integrations- och mångfaldsfrågornas positiva aspekter måste beaktas. Interkulturell kompetens är en resurs som ska utnyttjas bättre.
- Likvärdig kvalitet i medborgarservice för alla kommuninvånare oavsett ursprung betyder inte att en modell passar alla grupper och individer.
- Att integrera majoritetsbefolkning, minoriteter, immigranter, flyktingar, etc i ett mångkulturellt samhälle är en förutsättning som ska beaktas i planeringen.

”Mellanförskap” är ett begrepp som används om individer födda i Sverige men med utländsk bakgrund vilket gör att de fortfarande kan betraktas som invandrare i Sverige samtidigt som de betraktas som svenskar i t ex sina föräldrars hemland.

4.4 Vi ska dämpa befolkningsminskningen och vända trenden

4.4.1 Målet är en positiv befolkningsutveckling

I Karlskogas vision slås fast att målet är en positiv befolkningsutveckling. Ur ett planeringsperspektiv måste kommunen vara realistisk och uthållig för att uppnå målet, för att kunna vidta rätt åtgärder vid rätt tidpunkt under denna process.

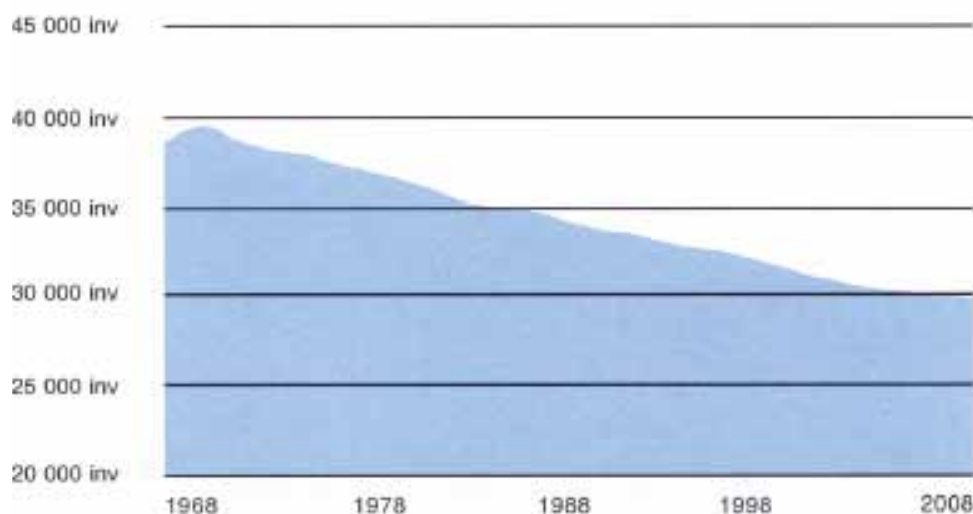

Figur. Visar visionen (blå pil) att åter bli en kommun med över 30 000 invånare och hur den faktiska utvecklingen för att nå dit kan förväntas bli (röd streckad linje).

Första steget i en sådan utveckling är att dämpa befolkningsminskningen och bryta den trend som pågått i årtionden. Detta kräver kraftfulla och aktiva åtgärder inom en lång rad områden; boende, näringsliv, kommunikationer, mm. Det arbete som utan dröjsmål måste initieras kommer på sikt att vara förutsättningen och grunden för att målet om en positiv befolkningsutveckling uppnås i Karlskoga kommun.

4.4.2 Befolkningsutvecklingen

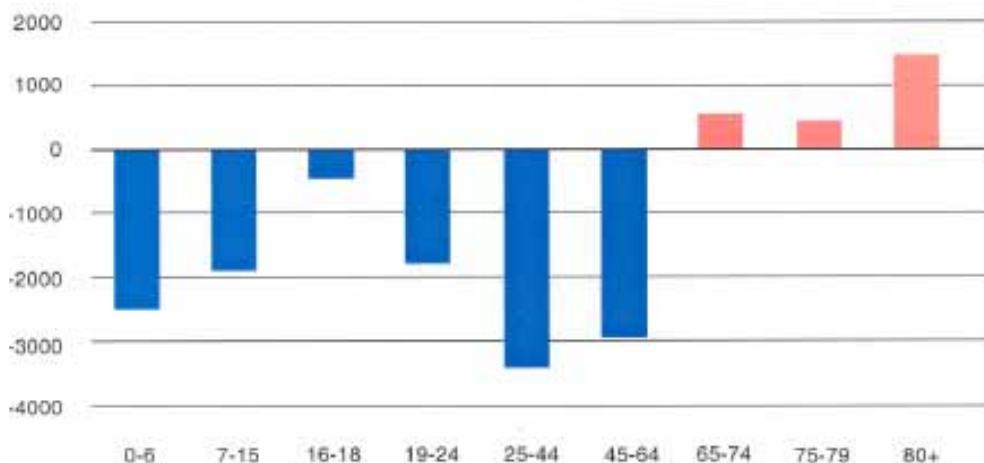
I figuren nedan redovisas befolkningsutvecklingen i Karlskoga. År 2008 hade Karlskoga kommun 29 860 invånare. Från år 1970, då Karlskoga var som störst och hade 39 706 invånare, har befolkningen minskat med 9 834 invånare till år 2008, d v s 25 %. Utslaget över hela perioden på 38 år innebär det en minskning med 259 personer per år.

Figur. Befolkningsutveckling i Karlskoga kommun åren 1968-2008.

Huvudskälet till befolkningsminskningen kan hänföras till omstruktureringen av den tillverkningsindustri som varit helt dominerande på orten. Antalet arbetstillfällen har dock bara sjunkit med 16 % varför det även måste finnas andra orsaker till befolkningsminskningen.

Statistiken för olika åldersklasser visar att de största minskningarna sedan år 1970 har skett i åldersklasserna 0-6 år (-52 %), 7-15 år (-38 %), 19-24 år (-47 %), 25-44 år (-29 %) och 45-64 år (-23 %). De enda åldersklasserna som har ökat mellan åren 1970-2008 är 65 år och äldre (se figur nedan). Trenden att andelen äldre ökar i förhållande till andelen yngre är generell för hela västvärlden. Bedömningen är dock att trenden förstärkts i Karlskoga med anledning av befolkningsminskningen.

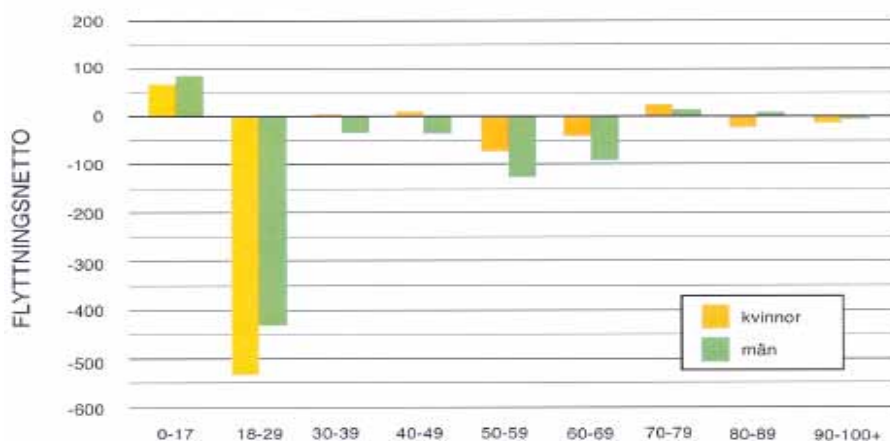
Figur. Förändring i antal invånare i olika åldersklasser mellan åren 1970 till 2008 (data SCB).

Vilka flyttar från Karlskoga?

Statistik för perioden 1997 till 2008 visar på ett flyttningsnetto på -1 177 personer i Karlskoga kommun (se figur nedan). Det är framförallt personer i åldern 18-29 år som flyttar från kommunen, men denna trend gäller även för övriga Örebro län och har en naturlig koppling till studier på annan ort.

Det finns även ett tydligt negativt flyttningsnetto för personer i åldern 50-68 år vilket skulle kunna tolkas som att invånare, som efter att föräldraperioden avslutats, söker ett mindre boende inte finner ett tillräckligt attraktivt anpassat boende på orten utan då väljer att flytta.

Övriga tendenser i flyttmönstret är att unga kvinnor flyttar i högre utsträckning än unga män, ungdomar med bakgrund i höginkomsttagarfamiljer flyttar i högre utsträckning än de som kommer från familjer med låg eller medelhög inkomst. Utrikes födda stannar i högre utsträckning än inrikes födda.

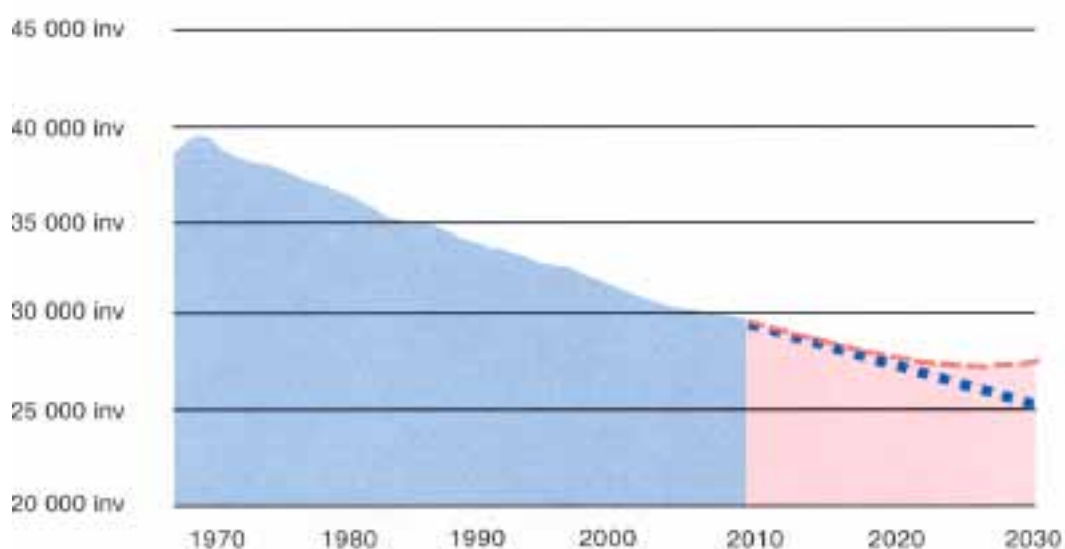
Figur. Redovisning av vilka åldersgrupper som har flyttat till och från Karlskoga under perioden 1997-2009. Data från SCB.

4.4.3 Befolkningsprognos

Huvudinriktningen för översiktsplanens planeringsperiod fram till år 2030 är att dämpa befolkningsminskningen i Karlskoga till en stabil nivå, för att därefter generera en positiv befolkningsutveckling.

Som underlag för att bedöma befolkningsutvecklingen finns en prognos framtagen av Regionförbundet i Örebro län. Prognosen innehåller tre scenarier. Noterbart är att inga av dessa scenarier medför att kommunen antas bryta sin historiska, negativa, trend. Vi kan konstatera att befolkningsutveckling i hög grad påverkas positivt av migrationen.

Medelalternativet innebär att kommunen tar en andel av rikets totala förväntade invandring som står i proportion till kommunens storlek. Medelalternativet bedöms vara det scenario som uttrycker en utveckling som är mest sannolik att kunna uppnå med de kunskaper vi har idag. Medelalternativet är i figuren nedan presenterat som en målsättning och jämförs med alternativet om befolkningsminskningen skulle fortsätta med den takt som har varit för perioden 1970 till 2008. Medelalternativet innebär för Karlskoga en dämpning av befolkningsminskningen med 137 personer per år under perioden 2009-2030. Jämfört med den historiska befolkningsutvecklingen mellan åren 1970-2008 innebär denna målsättning en reducering av befolkningsminskningen med 47 % jämfört med nuvarande minskning. Det ska dock poängteras att en viss dämpning skett under senare år jämfört med hela periodens befolkningsminskningstakt.

Figur. Visar målsättning att dämpa befolkningsminskningen i Karlskoga jämfört med den tidigare utvecklingen och före 2030 vända trenden.

En förutsättning för att nå målet att dämpa befolkningsminskningen är, att redan nu, föra en aktiv politik för att utveckla, bland annat, boende, infrastruktur och näringsliv. Det räcker inte med att ge bra basservice inom till exempel skola, vård och omsorg. Den servicen förväntar sig alla. För att attrahera kunskapsbredd, kreativitet och investeringar så måste det till något mer. Kommunen måste kombinera bra basservice med aktiviteter som skapar spänning, attraktion och uppmärksamhet. Det är viktigt att poängtera att det inte finns någon universallösning för att åstadkomma detta, utan att det kräver insatser på alla områden.

- Som planeringsförutsättning gäller att de aktiva åtgärder som genomförs lokalt, regionalt, nationellt och internationellt under åren 2010 till 2025 leder till en stabilisering av befolkningsnivån i Karlskoga kommun som inte understiger 27 000 invånare, för att innan år 2030 åter generera en positiv befolkningsutveckling.

4.5 Vi ska utveckla det regionala samarbetet

Karlskoga har alltid mer eller mindre befunnit sig i ett gränsland, historiskt tillhörande landskapet Värmland men administrativt sedan lång tid en del av Örebro län. Genom kommunikationerna har Karlskoga ett något närmare förhållande till Örebro medan man mentalt och traditionsmässigt vänder sig åt Värmlandshället. Det finns också ett utbrett samarbete inom Östra Värmland, vilket inkluderar Karlskoga, Degerfors och Hällefors kommuner i Örebro län och Kristinehamn, Filipstad och Storfors kommuner i Värmlands län. Detta är ett samarbete som bör fortsätta inom lämpliga områden men som samtidigt inte är tillräckligt för att skapa en långsiktigt livskraftig regional enhet.

Samtliga dessa kommuner är belägna mellan två tillväxtzoner och regionstäder, Karlstad och Örebro, vilket starkt påverkar kommunerna. Alla kommunerna har i större eller mindre utsträckning varit utsatta för en strukturomvandling som lett till en långvarig befolkningsminskning sedan 1970-talet. Kommunerna präglas idag av att beroendet av omvärlden ökar och blir allt mer påtagligt. Urbanisering, regionförstoring, centralisering till större enheter och globalisering påverkar utvecklingen. De övergripande framgångsfaktorer som redovisas i kapitel 4.1 är vägledande för hur Karlskoga ska locka till sig fler personer och företag. Kommunen måste på alla plan visa sin öppenhet mot såväl Örebro som Karlstad för att dra nytta av den tillväxtkraft som frodas där.

Människors ökade rörlighet och ”aktionsradie” är en stark trend i regionala sammanhang. Ökade pendlingsmöjligheter för såväl arbete, utbildning som fritid är tydliga kännetecken.

Inpendlingen till Karlskoga är avsevärt större än utpendlingen. Arbetspendlingen består av ca 4 000 inpendlare medan utpendlarna är 2 000. Karlskogas samlade utpendlingsområde (definieras som ett område där 90% av de verksamma i referenskommunen är bosatta) består av kommunerna Karlskoga, Degerfors, Kristinehamn och Storfors. Dessa kommuner utgör således ett primärt arbetsmarknadsområde (även benämnt KDK-området, Karlskoga-Degerfors-Kristinehamn). I ett sekundärt arbetsmarknadsområde ingår även Örebro och Karlstad. Strukturellt skiljer sig KDK-området från Örebro och Karlstad genom en mindre servicesektor, speciellt avseende offentligt anställda, samt genom stora exportberoende tillverkningsindustrier.

För att Karlskoga ska kunna utvecklas bedöms följande faktorer ha stor betydelse:

- Utvidgning av arbetsmarknadsregion, främst genom infrastrukturella insatser.
- Bra bostadsmarknad med mångfald i bostadsutbud för alla åldrar.
- Väl differentierat näringsliv och arbetsmarknad.
- Innovativ och entreprenörsinriktad företagsmiljö.
- Regional mötesplats och besöksmål med en attraktiv stadskärna.
- Stark besöksnäring, upplevelseindustri och målpunkter för turism.
- Välsorterad dagligvaru- och sällanköpshandel med regional konkurrenskraft.
- Breda grundutbildningar och utvecklade högskole- och universitetsutbildning.
- Långsiktigt säkrad och hållbar sjuk- och friskvård.
- God livsmiljö som bygger på jämlika villkor för alla kommunmedborgare.

Det är av yttersta betydelse att Karlskogas strategiska planering i framtiden harmoniserar och stödjer den regionala utvecklingsstrategin för Örebro län.

5. Boende

Sammanfattning

Karlskoga ska erbjuda attraktiva boenden, i varierade lägen, med olika upplåtelseformer och för livets olika skeden. Centrumnära boende och boende med anknytning till vatten prioriteras.

Möjligheterna att bo runt Möckeln ska utvecklas. Sjöarna Lonnen och Våtsjön samt områden längs Timsälven och Svartälven är andra attraktiva områden för nybyggnation av bostäder. Allmänhetens tillgång till strand- och vattenområden ska dock alltid beaktas. Fritidshus ska kunna göras om till åretruntboende men självklart ska tillgång till fritidshusområdet också finnas kvar.

Förtätning i stadskärnan ska prioriteras vilket gör att befintlig infrastruktur kan användas. Det ökar underlaget för handel, service och mötesplatser och kan locka invånare och besökare. Stor lyhörddhet ska finnas för vad som efterfrågas och en öppenhet för nya idéer. Olika individers behov ska tillgodoses.

Nya tomter ska skapas för att tillgodose efterfrågan. Det ska alltid finnas möjlighet att bygga villor i de mindre tätorterna och på landsbygden.

I områden med flerfamiljshus där efterfrågan är låg kommer vid behov en fortsatt, planerad avveckling att ske.

*Karta som tillhör detta kapitel finns i kartbilagan.

5.1 Boendeutveckling

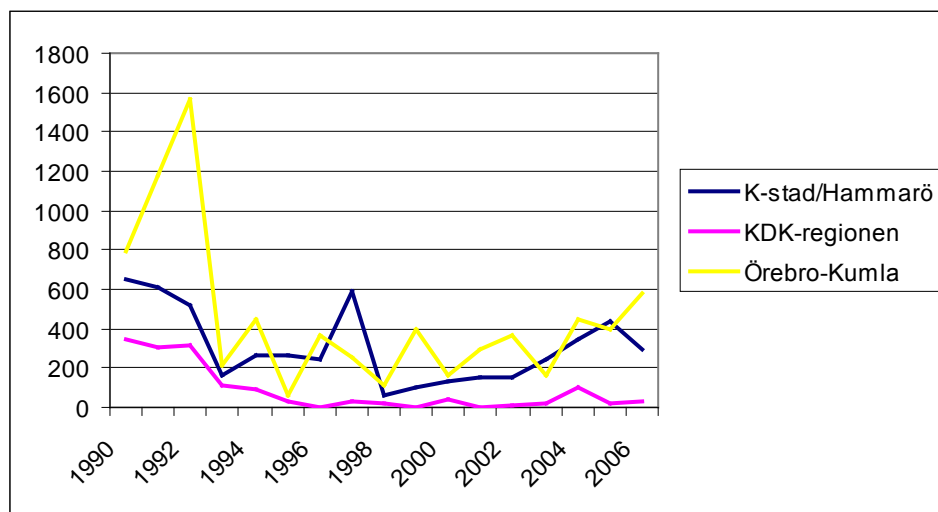
Bostadsmarknaden i Örebro- och Värmlandsregionerna präglas starkt av två parallella trender. Befolkningsökning genom inflyttning till de båda regionstäderna Örebro och Karlstad samtidigt som det pågår en befolkningsminskning genom utflyttning från många av de omgivande kommunerna. Vissa kommuner som ligger nära regionstäderna och har goda pendlingsmöjligheter har kunnat dra nytta av denna växtkraft och haft en god befolkningsutveckling. I dessa kommuner är problemen på bostadsmarknaden små och handlar främst om att få fram tillräckligt antal lägenheter. Nya bostäder byggs och en naturlig efterfrågan på nytt och bättre boende skapar rörelser på den lokala bostadsmarknaden, den s k bostadshierarkin fungerar.

I de övriga kommunerna i Örebro län är problemet det motsatta. En sedan lång tid pågående strukturomvandling på arbetsmarknaden har gjort att befolkningen minskar och det är mycket liten efterfrågan på bostäder, och de flesta av kommunerna har tvingats riva delar av sitt bostadsbestånd, främst inom de kommunala bostadsbolagen. Ännu ett problem är att kostnaden för att bygga nytt i en avfolkningskommun är nästan densamma som i en expanderande kommun. Boendekostnaden i en nybyggd bostad kommer därför vara markant högre, två till tre gånger högre, än vad som gäller för det äldre bostadsbeståndet, särskilt för de som bor i äldre villor med låg belåningsgrad. Avsaknaden av nya bostäder av modernt snitt leder i sin tur till att även den som skulle kunna tänka sig bo i dessa kommuner inte hittar några boendalternativ och väljer att flytta till en annan kommun, vanligen någon av de expansiva kommunerna med större urval. Även den som söker en ordinär villa har ett relativt litet urval eftersom de som bor i de billiga äldre villorna i stor utsträckning bor kvar då de har svårt att hitta något prisvärt och tillräckligt attraktivt boendalternativ. Därmed kan Karlskoga inte dra nytta av en av de positiva aspekterna man har på bostadsmarknaden, nämligen billiga villor jämfört med expansionskommunerna, eftersom antalet objekt som kommer ut på marknaden är förhållandevis litet. Bostadshierarkin i avfolkningskommunen har upphört att fungera, kommunen är inne i en negativ spiral som inte längre enbart beror på arbetsmarknaden. Denna utveckling har gällt för Karlskoga den senaste 30-årsperioden.

Under de senaste 10 åren har efterfrågan på "attraktivt boende" med tydlig karaktär ökat. Nyproduktionen har inriktats på exklusivt och kvalitativt bostadsbyggande för köpstarka grupper, sjönära, och centrala bostäder. I välmående kommuner har bostadsutvecklingen periodvis lett till en överhettad fastighetsmarknad med stigande priser som följd.

Karlskogas möjlighet att vända den sedan lång tid pågående trenden ligger i att tillmötesgå efterfrågan på attraktivt, gärna strandnära, boende. Här har kommunen med sin tillgång till sjöar och vattendrag i tätorterna och på andra lättillgängliga platser en konkurrensfördel som t ex Örebro och Kumla, vilka idag är de mest expansiva kommunerna i länet, inte har. Kommunikationerna är dock också avgörande för om man väljer Karlskoga som bostadsort istället för t ex Kumla. För att få den som redan bor i kommunen att välja att bo kvar måste de boendalternativ som erbjuds vara ytterst attraktiva för att motivera den boendemerkostnad som ofta uppstår. Det innebär att det bara går att bygga nytt för den som är välbeställd, men att den rörelse som då uppstår på bostadsmarknaden öppnar upp för intressanta och prisvärda boendalternativ för flera grupper. Detta är en möjlighet att återskapa en fungerande bostadshierarki.

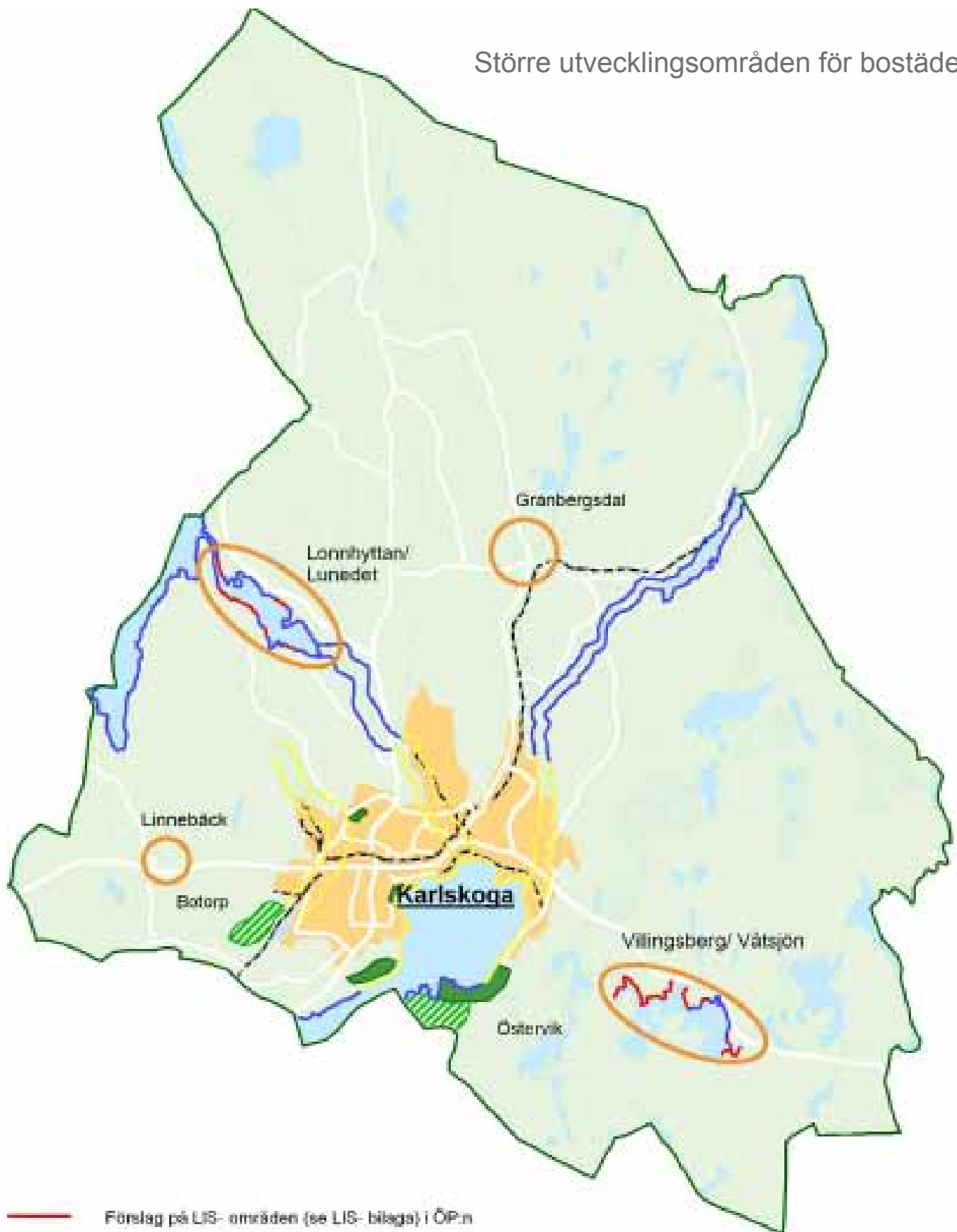
Det är därför väsentligt att det inom Karlskoga kommun finns ett varierat utbud av

Figur. Färdigställda lägenheter i nybyggda hus (flerbostadshus samt småhus) i regionerna Karlstad/Hammarö, Karlskoga/Degerfors/Kristinehamn (KDK) respektive Örebro-Kumla under perioden 1990-2006. Observera att vårdboenden inkluderas i statistiken vilket kan ge toppar enstaka år, t ex Lötängen med 80 vårdlägenheter 2005 på KDK-kurvan.

boendevalternativ, såväl boendeformer som olika lägen runt om tätorten och kommunen i övrigt. Det är också helt avgörande att skapa attraktiva boenden som efterfrågas för att behålla och locka nya kommuninvånare. Det är helt nödvändigt med ett tillskott av moderna lägenheter även om det sker på bekostnad av att äldre bostadsbestånd avvecklas. Det är för närvarande (2010) mycket svårt att finansiera flerbostadshusbyggnad i orter av Karlskogas storlek och bostadsmarknad. Endast mycket attraktiva lägen torde därför vara aktuella. Centrumnära boende och boende med anknäring till vatten prioriteras. Det strandnära boendet kombineras med att allmänhetens tillgång till stränderna säkerställs i rimlig omfattning, passager eller punkter mellan bebyggelse där man kan komma ner till stranden. Även växt- och djurlivet ska beaktas vid byggnad i anslutning till stränder.

Större utvecklingsområden för bostäder

- Förelag på LIS- områden (se LIS- bilaga) i ÖP:n
- Vattennära bebyggelseområde i och i närheten av tätorten är och kan bli aktuellt
- Sträckor där vissa områden kan komma att utredas som LIS- områden i framtida tematiska tillägg till ÖP
- Områden som prioriteras avseende landsbygdsutveckling
- Större utvecklingsområde för boende i och direkt anslutning till tätorten
- ▨ Utvecklingsområde för boende kombinerat med djurhållning

Störst potential på kort sikt har villabyggande där betydligt flera lägen kan vara av intresse. Om efterfrågan finns bör marklägenheter och villatomter prövas i lägen där flerfamiljshus rivits.

Prioritering görs för centrumnära boende, gärna med stor andel smålägenheter och hög tillgänglighet, boende med anknötning till vatten, främst vid Möckeln, Våtsjön och Lonnen, samt i ytterligare några områden i tätorten med hög efterfrågan, bl a Karlberg.

För att utveckla boendemöjligheterna kring Möckeln kan det vara lämpligt att Karlskoga och Degerfors kommuner samverkar för lämpliga vatten- och avloppslösningar.

- Kommunen ska eftersträva att kunna erbjuda ett varierat utbud av mark för bostadsbyggande, såväl avseende lägen som bostadstyper.
- Bebyggelsen ska utvecklas och utformas utifrån efterfrågan.
- Förtätning av bebyggelse ska prioriteras, särskilt i stadskärnan
- Bostadsbebyggelse med anknötning till vatten ska prioriteras samtidigt som allmänhetens tillgång till stränderna säkerställs i rimlig omfattning.
- Bostäder i form av marklägenheter eller villatomter prövas där flerfamiljshus rivits.
- Program- och planarbete i enlighet med ovannämnda riktlinjer ska initieras.
- Möjligheter till bostadsetableringar enligt landsbygdsutvecklingsbegreppet i den nya strandskyddslagstiftningen utreds.

5.1.1 Villabebyggelse

Människors val av bostadsort, bostadens läge och bostadstyp bestäms av individens och familjens individuella intressen. Något alternativ till att erbjuda ett efterfrågat utbud finns inte. Villabyggande utgör på kort sikt den största efterfrågan och ett varierat utbud av byggklara tomter måste alltid finnas att erbjuda, både kommunala och privata. Tomter ska finnas i samtliga stadsdelar och i varierat utförande. Efterfrågan måste vara styrande för inom vilka områden planläggning initieras. För närvarande är efterfrågan störst i centrala lägen och i lägen med anknötning till vatten.

- Kommunen ska kunna erbjuda ett varierat utbud av lägen för villabebyggelse.
- Privata och kommunala initiativ för att skapa nya tomter för villabebyggelse har lika stort värde.
- Förtätning av bebyggelse där infrastruktur redan finns prioriteras.
- Nyexploatering och, där det bedöms lämpligt, konvertering av fritidshus till åretruntboende med anknötning till vatten prioriteras, främst vid sjöarna Möckeln, Lonnen och Våtsjön.
- Förutom förtätningar föreslås grupper av villor eller nya villaområden i följande lägen prioriteras först:
 - › Storängsudden och Storängsgärdet, Västra Möckelnstranden (kommunal mark)
 - › Vid golfbanan, Bricketorp (kommunal mark)
 - › Udden, Norra Östervik (privat mark)
 - › Våtsjötorp/Villingsberg, Våtsjön (privat mark)
 - › Karlbergsområdet, Karlberg (kommunal mark)
 - › Botorp – *boende kombinerat med djurhållning, främst häst* (kommunal/privat mark)
- På längre sikt eller om efterfrågan uppstår föreslås villabebyggelse i följande lägen:
 - › Östra sidan Lonnen, Lonnhyttan (privat mark)
 - › Östra Möckelnstranden, mellan golfbanan och Degerforsgränsen
 - › Södra Rävåsen, Bohult (kommunal mark)
 - › Storängstorp, Högåsen (kommunal mark)

- › Hägnan, Björkborn (kommunal/privat mark)

Därutöver ska alltid finnas möjlighet att bygga i omgivande småsamhällen som Linneback, Granbergsdal, Villingsberg, m fl. Om andra områden aktualiseras som intressanta av exploaterer eller genom intresseanmälningar ska detta alltid prövas.

5.1.2 Flerfamiljshus-/radhusbebyggelse

Byggande av flerfamiljshus är för närvarande svårt att finansiera i Karlskoga. För att motivera en avsevärt högre boendekostnad än övriga bostadsmarknaden på orten måste attraktiviteten i boendet också vara avsevärt högre än befintliga alternativ. Det bedöms därför nödvändigt att kommunen öppnar för bostadsbebyggelse i några tidigare helt fredade områden, t ex längs strandpromenaden, för att överhuvudtaget kunna motivera en entreprenör att bygga i Karlskoga. Det finns dock även efterfrågan på lägenheter i centrala lägen, lägenheter med full tillgänglighet och som i stor utsträckning vänder sig till den äldre delen av befolkningen som i större utsträckning önskar närhet till basservice.

Radhus är vanligen enskilt ägda men eftersom det krävs en samordning i samband med byggandet som är likartad den vid uppförande av flerfamiljshus har radhus placerats i denna kategori.

- Nybyggnad av flerfamiljshus och radhus bör främst ske genom förtätning och där centrala lägen i stadskärnan och lägen med anknäytning till vatten prioriteras. I denna kategori inräknas även radhus/kedjehus samt boende kombinerat med handel, vanligen i bottenplan.
- Flerfamiljshus/radhus i följande lägen prioriteras först:
 - › Aggerudsviken, Skranta/Aggerud (kommunal mark)
 - › Centrumstråket, Loviselund, (kommunal mark/privat mark)
 - › Rapphönan, Centrum (kommunal mark)
 - › Fabriksgatan, Rävåsen (kommunal/privat mark)
- På längre sikt prövas möjligheten att bygga flerfamiljshus/radhus i följande lägen:
 - › Karlbergsparken, Karlberg (kommunal mark)
 - › Loviselundsskolan, Loviselund (kommunal mark)
 - › Hägnan, Björkborn (kommunal/privat mark)

5.2 Avveckling flerfamiljshusbebyggelse

På grund av vikande folkmängd och efterfrågan som inte stämmer överens med utbudet av bostäder har det i Karlskoga kommun rivits hus med hyreslägenheter den senaste 20-årsperioden. Inledningsvis kunde även ett fåtal hus ställas om till annan användning, t ex kontor. Även framöver kommer det finnas behov att riva ytterligare hus med hyreslägenheter i allmännyttans bostadsbestånd.

De delar av det kommunala bostadsföretaget Hyresbostäders bestånd i Karlskoga som idag är fullt uthyrda och därmed kan betraktas som attraktiva, är centrala lägenheter samt lägenheter vid Värmlandsvägen, Gustavsgatan, Bigatan, Karlberg och Mineralvägen. Bestånd med stora vakanser finns i Ekeby, Skranta, Skogsrundan, Baggängen och Sandviken i Karlskoga.

Aspekter som påverkar var rivning sker är läget, underhållsstatus på byggnaderna, bokförda värden och koncentration för att ge rationella enheter ur driftsynpunkt samt påverkan på stadsbild och boendemiljö i kvarvarande bostads- och bebyggelsebestånd. Det finns så vitt känt inga större vakanser i de privata bostadsbestånden.

Ytor efter rivning bör på kort sikt avjämnas och anläggas med gräs. På längre sikt provas alternativa bebyggelseformer, villor, gruppboenden, verksamheter, mm.

- Avveckling av flerfamiljshus kan bli aktuell och bör då främst ske i områden med liten efterfrågan; Baggängen, Ekeby, Sandviken, Skogsrundan och Skranta.

5.3 Riktade boenden

Förutom de vanliga boendeformerna finns behov av ett antal olika typer av boenden som är riktade till speciella grupper. Dels de som kommunen har ansvar för och som tillkommer genom särskilt beslut/bistånd, främst vårdboenden och vissa typer av gruppboenden. Dessa omfattas inte av det marknadsresonemang som redovisas i punkten 5.1 och utgör därför en stor del av de bostadsenheter som enligt statistiken byggts i t ex Karlskoga kommun den senaste 10-årsperioden. Framtida behov redovisas i kapitlet ”Utbildning och omsorg”. Det finns därutöver även behov och efterfrågan på anpassade boenden, främst för äldre men även för ungdomar/studenter.

Medborgare som är äldre och äldre-äldre ökar. Det är viktigt att kunna erbjuda attraktivt boende för äldre så att de har ett relevant alternativ till att bo kvar i sin villa, en villa som då kan bli ett intressant objekt för t ex barnfamiljer som inte har för avsikt att bygga nytt. Centrala lägen med närhet till service är kriterier som brukar föras fram i denna grupp.

Boenden som riktar sig till studenter bör ligga centralt och/eller i anslutning till studieplatsen, vilka är Möckelngymnasiet (f d Bergslagsskolan) och Bregårdsskolan med Campus Alfred Nobel. De kan även ligga i nära anslutning till kollektivtrafik som gör det snabbt och bekvämt att ta sig till en studieplats på annan ort, t ex universitetet i Örebro.

Boenden för äldre och studenter är till skillnad från särskilda boenden en del av den ordinarie bostadsmarknaden och dess ekonomiska villkor. Medan gruppen äldre ofta kan ha förutsättningar att klara kostnader för en nyproducerad lägenhet torde de flesta ungdomar ha en ekonomisk ram som kräver att det är lägenheter i det befintliga bostadsbeståndet som görs tillgängliga för denna grupp. I båda fallen rör det sig i stor utsträckning om mindre lägenheter.

Karlskoga bör bevaka möjligheten att samverka med andra kommuner, främst Degerfors, kring planering, utbyggnad och utnyttjande av särskilda boenden.

- Initiativ att skapa efterfrågade boenden riktade till äldre ska beaktas/uppmuntras.
- Prioritera initiativ till boenden riktade till äldre i anslutning till Solbringan och Nickkällan som har efterfrågade funktioner som kan samnyttjas.
- Prioritera initiativ till boenden som passar för studenter i lägen kopplade till lokala lärosäten eller närhet till kollektiva förbindelser till studieorter i närregionen.
- Planera för boenden i centrala lägen, med full tillgänglighet och utformning som fungerar vid alla tidpunkter i livet.

5.4 Landsbygdsutveckling

Karlskoga kommun har en bebyggelsestruktur där bostäderna i mycket stor utsträckning är koncentrerad till huvudtätorten.

De största sammanhållna bebyggelsegrupperna utanför Karlskoga är Linneback, Villingsberg, Östervik, Lonnhyttan och Granbergsdal med sammanlagt några hundra invånare. Utöver det finns en hel del bebyggelse längs Möckeln- och Lonnenstränderna, huvudsakligen fritidshusbebyggelse men som på senare år gradvis kommit att användas

mer och mer för åretruntboende.

Gränsen mellan tätort och landsbygd är inte tydlig överallt längs Möckelnstränderna.

En sammanhållen bebyggelse ger lägre kostnader för skolor, skolskjuts, hemtjänst och övrig kommunal service än om det hade funnits fler bostäder på landsbygden. För att attrahera fler boende till kommunen bör dock kommunen satsa på landsbygdsutveckling vad gäller boende och företagande. En fastighet där de boende kan utöva sina fritidsintressen, skapa sig en möjlighet att utveckla ett företag eller att inom den egna fastigheten få möjlighet till billig och miljövänlig uppvärmning.

Kommunen har en stor tillgång i dess sjöar. Ett av de mest effektiva sätten att skapa attraktiva bostadstomter är att konvertera fritidshus i lämpliga lägen till åretruntboende. Permanent boende i fritidshus kan mycket väl vara det största tillskottet av nya bostäder som tillkommit de senaste 10-20 åren. På så vis behöver många gånger heller inte nya strandpartier tas i anspråk. Behovet av att behålla fritidshusområden med dess karaktär och syfte ska dock alltid beaktas. Avgörande för utvecklingen är att vatten- och avloppsfrågan kan lösas på ett tillfredsställande sätt.

I Karlskoga kommun har under 2009 även en ny utnyttjandegradnivå (170 m² bruttoarea varav huvudbyggnaden får vara max 120 m²) prövats i ett program i syfte att hitta en småskalighet som inte påverkar karaktären i området alltför mycket samtidigt som en hygglig utrymmesstandard kan erhållas.

- Nyexploatering och, där det bedöms lämpligt, konvertering av fritidshus till åretruntboende med anknytning till vatten prioriteras, främst vid sjöarna Möckeln, Lonnen och Våtsjön.
- De mindre samhällena Villingsberg/Våtsjötorp, Lonnhyttan/Lunedet, Linnebäck och Granbergsdal samt Östervik prioriteras vad gäller landsbygdsutveckling, bostadsbyggnad, kollektivtrafik, service och annan infrastruktur.
- Kommunen bör generellt se positivt på ny bostadsbebyggelse på landsbygden.
- Program- och planarbeten genomförs för att skapa nya attraktiva tomter för bostadsbebyggelse på landsbygden.
- Att genom planläggning möjliggöra konvertering från fritidshus till åretruntboende i lämpliga lägen.
- Vid nybyggnad eller konvertering av fritidshus ska möjligheterna att ordna vatten och avlopp samt tillgång till kollektivtrafik beaktas.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen behandlas även under ett eget kapitel *Landsbygdsutveckling och strandskydd*, se avsnitt 5.6.

5.5 Fritidsboende

Trenden har under lång tid varit att fritidshus, särskilt nära tätorten, konverteras till åretruntboende. Denna trend kommer sannolikt att förstärkas ytterligare framöver vilket kommunen genom vissa beslut ställt sig positiv till.

Det finns dock behov att bevara renodlade fritidshusområden eller områden som till sin karaktär uppfattas som fritidshusområden. Dels i rekreationssyfte där miljön runt fritidshusen har en småskalig och lantlig prägel och dels för att vissa områden ur samhällsservicesynpunkt inte är lämpliga för åretruntboende, främst de som ligger längst från tätorten och har bristfälliga eller inga kommunikationer.

Karlskoga kommun har en relativt nybeslutad policy för hur stora hus som får byggas i områden som vid planläggning ska behållas för fritidsboende; 130 m² bruttoarea varav huvudbyggnaden får vara max 90 m². För de områden som redan omfattas av detaljplan eller områdesbestämmelser gäller den nivå som planen/bestämmelserna anger. För att

kunna få bygglov enligt den nya policyn måste först en planändring göras.

Under 2009 har även en ny utnyttjandegradnivå (170 m² bruttoarea varav huvudbyggnaden får vara max 120 m²) prövats i ett program i syfte att hitta en småskalighet som inte påverkar karaktären i området alltför mycket samtidigt som en hygglig utrymmesstandard kan erhållas.

- Vid planläggning av fritidshusområden ska områdenas karaktär behållas även om möjlighet att bygga större fritidshus ges.

5.6 Landsbygdsutveckling och strandskydd

Enligt lag (Miljöbalken) är det förbjudet att bygga eller göra andra ingrepp närmare än 100 meter från stranden, vilket gäller såväl på land som 100 meter ut i vattnet. Om särskilda skäl finns kan undantag ges från strandskyddet, endera som dispenser vid bygglov eller som upphävande av strandskydd i samband med detaljplanläggning.

I den tidigare lagstiftningen gällde att för områden med detaljplaner som vunnit laga kraft före 1975 var strandskyddet generellt upphävt för hela planområdet. Detta öppnade för byggande vid stränder i större tätorter som planlagts tidigt. I den nya lagstiftningen ska strandskyddet prövas vid planläggning oavsett om det är upphävt sedan tidigare.

Från 1 juli 2009 gäller en ny strandskyddslagstiftning som både lättar och skärper skyddet för landets stränder. Bland de skärpningar som tillkommit finns begreppet ”fri zon” vilket innebär att allmänheten ska kunna passera längs stranden även över avstyckade fastigheter. Det är kommunens mening att ”fri zon” måste användas restriktivt avseende befintliga tomter, avstyckade eller arrendetomter, eftersom det annars skulle bli ett oacceptabelt intrång i den privata sfären. Vid dispensgivning från strandskyddet används begreppet tomtplatsavgränsning för att markera den del av en fastighet, kan även vara hela fastigheten, som får användas för enskilt bruk. För fastigheter eller arrendetomter under 2000 m² bör hela fastigheten/arrendetomten utgöra tomtplats.

Från februari 2010 får landsbygdsutveckling återopas som särskilt skäl för att göra undantag från strandskyddet. Förutsättningen är att kommunen i översiktsplanen lagt fast vilka områden som ur den aspekten anses viktiga för kommunens utveckling (4 kap 1 § respektive 7 kap. 18 e § första stycket i Miljöbalken).

Kriterier för vad som kan betraktas som landsbygd är oklara, de anges varken i regeringens proposition eller i förarbetena till lagen. Viss vägledning har dock framkommit under arbetet med översiktsplanen vilken utgör grund för kommunens inriktning i frågan.

Karlskoga kommun har valt att i ÖP:n (särskild LIS-bilaga) föreslå ett antal mindre LIS-områden runt sjöarna Lonnen och Våtsjön. Dessa är belägna i anslutning till utpekade landsbygdsutvecklingsområden (se avsnitt 5.4) vid Lonnhyttan/Lunedet samt Villingsberg/Våtsjötorp. Möjligheten att utveckla dessa områden är väsentlig för befintlig och planerad infrastruktur i form av kollektivtrafik, skola och va-lösningar. För samtliga områden gäller att hänsyn ska tas till växt- och djurliv samt att allmänhetens tillgång till stranden på ett för respektive plats rationellt sätt ska kombineras med möjligheten till boende.

Utöver dessa föreslagna LIS-områden markeras områden som ska utredas vidare avseende om de i någon eller några delar ska utpekas som LIS-områden. Huvudinriktningen i valet av områden har varit hur intressanta de bedömts vara utifrån ett boendeperspektiv med för ändamålet acceptabel tillgång till grundläggande infrastruktur. De områden som efter fördjupad utredning anses lämpliga som LIS-områden kommer att behandlas i ett tematiskt tillägg till denna översiktsplan och beslutas och läggas fast vid en senare tidpunkt.

Områden inom eller i nära anslutning till Karlskoga tätort som inte anses kunna uppfylla kriterierna som LIS-områden föreslås i stället prövas inom ramen för 7 kapitlet i miljöbalken, § 18 c, punkt 5 ”angeläget allmänt intresse”. Då Karlskoga kommun sedan lång tid varit föremål för kraftigt minskande befolkning och möjligheten att finansiera nybyggnation av bostäder i vissa fall inte föreligger på annan plats än med anknytning till vatten bör det betraktas som angeläget allmänt intresse och därmed kvalificera som ett särskilt skäl att göra undantag från strandskyddet. Vissa mindre områden föreslås med hänvisning till detta prövas, främst för bostadsbebyggelse. Sträckor som bör kan komma ifråga anges nedan.

- Följande områden i Karlskoga kommun ska omfattas av landsbygdsutvecklingskriteriet enligt 4 kap i Miljöbalken:
 - › Delar av stränderna kring Lonnen, enligt LIS-bilaga.
 - › Delar av stränderna vid Vätsjön, från utloppet mot Angsjön till Björnudden, enligt LIS-bilaga.
- Följande områden i Karlskoga kommun utgör utredningsområden för landsbygdsutvecklingskriteriet enligt 4 kap i Miljöbalken:
 - › Delar av stränderna kring Möckeln, utanför Karlskoga tätort.
 - › Delar av stränderna kring Lonnen.
 - › Delar av stränderna längs Timsälven, från Lonnen till Karlskoga tätort.
 - › Delar av stränderna längs Svartälven, utanför Karlskoga tätort.
 - › Delar av stränderna längs Kilstabäcken utanför Karlskoga tätort.
 - › Delar av stränderna kring Alkvettern.
 - ›
- Följande områden i Karlskoga tätort med anknytning till vatten föreslås behandlas enligt 7 kap 18 c § pkt 5 i Miljöbalken, ”angeläget allmänt intresse”:
 - › Delar av stränderna kring Möckeln, inom och nära Karlskoga tätort.
 - › Delar av stränderna längs Timsälven, inkl parallella kanaldelar, inom och nära Karlskoga tätort.
 - › Delar av stränderna längs Svartälven, inom och nära Karlskoga tätort.
 - › Delar av stränderna längs Kilstabäcken inom och nära Karlskoga tätort.

5.7 Bostadsprogram - övergripande värdedokument för bostadsutveckling

Under 2008 biföll kommunfullmäktige en motion om att skapa ett bostadspolitiskt program. Fullmäktige beslutade att bostadsprogrammet skulle integreras i översiktsplanen. Bostadsprogrammet ska vara det värdedokument som ligger till grund för bedömning av bostadsfrågor i Karlskoga.

Staden ska vara trivsamt

Karlskoga ska vara den trivsamma staden. Med det menas att Karlskoga dels ska bejaka sitt kulturella arv med de miljöer som ger dess förutsättningar men samtidigt vara öppen för förändring och utveckling som inspirerar till nyetableringar och framåtanda.

Det ska vara tryggt att gå och cykla i staden. Där ska vara enkelt att nå all typ av service; handel, skola, sjukvård, kultur, nöjen och andra besöksmål, oavsett färdstätt. Staden ska formos så den är tilltalande med estetiska och välgjorda hus, inbjudande och trygga offentliga rum i form av gator, torg, parker och andra platser för möten, för rörelse och vila. Staden ska inbjuda till möten med människor man känner och människor man aldrig tidigare träffat.

Staden ska gynna näringsliv och arbete

Karlskoga ska vara en plats där företagande och arbete gynnas. Näringslivet ska ges utrymme att växa och utvecklas. Där det är lämpligt kan boende, arbete, service och fritid integreras.

Befintliga bostäder

I Karlskoga ska förändringar i befintliga bostadsbestånd aktivt stödjas. Vid ROT-renoveringar (rustning, om- och tillbyggnader) uppmuntras initiativ att anpassa bostadsbeståndet, t ex för en åldrande befolkning. Kommunen ska tillmötesgå önskemål att minska bristen på garage- och parkeringsplatser, vilken är särskilt påtaglig i de gruppbyggda områdena från 40- och 50-talen. Kommunen ska också tillmötesgå de fastighetsägare som vill riva befintliga flerfamiljshus där det är liten efterfrågan på sådana bostäder och om efterfrågan finns öppna för andra bostadstyper på samma plats.

Nya bostäder

Det är en grundläggande förutsättning att Karlskogas bostadsbestånd ständigt förnyas så att bostadssökande, befintliga eller blivande kommuninnevånare, alltid ska hitta tilltalande bostadsalternativ. Lyhördhet för efterfrågan och öppenhet för nya idéer ska göra Karlskoga till en attraktiv stad att leva, bo och arbeta i. Initiativ tas till nya bostadsområden i lägen där invånarna önskar bo.

Mångfald för alla

Kommunens långsiktiga strävan i bostadsplaneringen är att ge invånarna ett variationsrikt men även integrerat boende, det vill säga ett boende som uppmuntrar till möten mellan människor. Jämställdhet och trygghet ska beaktas vid planering och byggande. I Karlskoga ska människor med olika livsstilar, olika ekonomiska förutsättningar, varierande kulturell eller etnisk bakgrund, olika familjesituationer, sexuell läggning och funktionshinder kunna bo sida vid sida. För att uppnå varierade och integrerade boendemiljöer är det kommunens långsiktiga strävan att det ska finnas boenden som passar livets olika skeden med olika bostadsstorlekar och olika upplåtelseformer.

Olika skeden i livet

Kommunen ska se positivt på initiativ som ger möjlighet till kvarboende i samma stadsdel eller mindre tätort i livets alla skeden. Ett varierat bostadsutbud ska eftersträvas så att man, om livsvillkoren ändras, ska kunna flytta från t ex sin villa till en lägenhet eller någon annan boendeform. Strävan är att erbjuda bostäder med god tillgänglighet för den stora grupp av människor som har eller någon gång i livet får nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Upplåtelseformer och bostadstyper

Det ska finnas ett brett spektrum av bostadstyper och storlekar på bostäder. Ambitionen är att det i varje område ska ges möjlighet att bo oavsett om man har ett enpersonshushåll eller en stor barnfamilj. Det ska vara möjligt att välja det boende som passar den livssituation man befinner sig i; centralt eller landsbygd, lägenhet eller villa, äga eller hyra, bostadsrätt eller kooperativ hyresrätt. Attraktiva boendeformer i miljöer där invånarna vill bo.

6. Näringsliv med handel och besöksnäring

Sammanfattning

Befintliga och nya företag ska ha goda förutsättningar att utvecklas i Karlskoga.

Tillverkningsindustrin dominerar dagens näringsliv som har ett högt teknologiskt kunnande och hög investeringsnivå i ny teknik. Här finns en koncentration av metallbearbetande företag som är unik i Sverige. Företagen är i många fall internationellt ägda och verkar på en global marknad. Näringslivet i Karlskoga har kommit långt i omstruktureringen från ett fåtal dominerande företag och måste på konkurrenskraftiga villkor ges alla möjligheter att utvecklas vidare. Tjänste- och servicesektorn har växt och förutsätts bli en allt viktigare sektor i framtiden och är av avgörande betydelse för att kunna erbjuda en varierad arbetsmarknad.

Nya områden för industriändamål med god tillgång till infrastruktur behövs för större sammanhängande etableringar. Lägen som föreslås för vidare studier är bl a Våtsjötorp och Linneback. I befintliga industriområden ska i första hand redan förekommande företags expansionsbehov tillgodoses.

På landsbygden uppmuntras mindre företags- etableringar som kan komplettera de traditionella landsbygdsnäringarna.

Centrum i Karlskoga ska utvecklas som mötesplats där människor kan träffas, handla, och få nya intryck. Vi vill därför arbeta för att koncentrera den befintliga och tillkommande handeln i Karlskoga centrum. Storängen ska utvecklas till ett centrum för sällanköpshandel och utrymmeskrävande handel som kan locka kunder från ett större omland. Dagligvarubutiker bör vara spridda över tätorten. Kommunen ska vara öppen för nya etableringar.

Besöksnäring är en starkt växande näringsgren och attraktioner för besökare ger samtidigt positiva upplevelser för invånarna. Tillgången till ett av landets internationellt mest kända varumärken, Alfred Nobel, ska användas bättre för att stärka besöksnäringen. Kommunen ska bidra till att utveckla ett nära samarbete mellan alla berörda parter. Besöksmål som bör lyftas fram är bland annat Alfred Nobels Björkborn och Karlskoga motorstadion.

6.1 Näringsliv

Industristrukturen i Karlskoga har sitt ursprung i ett dominerande företag, AB Bofors. Företaget växte rejält under första delen av förra seklet med de mest expansiva åren mellan 1930 och 1970. AB Bofors var ledande tillverkare inom försvars- och sprängämnesindustrin. Företagets dominerande ställning gav under den här perioden inte mycket utrymme för andra företagsetableringar, inte minst på grund av att all tillgänglig arbetskraft behövdes i AB Bofors. Efter 1970-talets oljekris, ökande internationell konkurrens och för AB Bofors del allt färre försvarsbeställningar, inleddes en strukturomvandling som kom att resultera i betydligt färre arbetstillfällen i Boforskoncernen.

Idag är näringslivet i Karlskoga betydligt mera diversifierat (index är 115 % mot genomsnittskommunens 100 %), efter en omfattande strukturomvandling med avknoppningar och efterfrågan på nya tjänster som följd. Från 1990-talet har denna omställning till andra verksamhetsgrenar accelererat. Genom dessa nya företag har sysselsättningsnivån någorlunda kunnat bibehållas. Det totala antalet anställda i Karlskoga är förvisso färre än när AB Bofors gick som bäst men har inte sjunkit i samma takt som befolkningen i kommunen. Antalet arbetstillfällen i Karlskoga var år 2008 ca 18 700, en minskning med ca 3000 (ca 16 %) sedan 1970-talet.

Karlskogas verkstadsföretag står idag för ett mycket stort kunnande och ligger på en hög investeringsnivå i ny teknik. Koncentrationen av metallbearbetande företag på orten och i närområdet är unik i landet.

Försvarsindustrins verksamhet är fortfarande betydande i Karlskoga, men produktionen är numera fördelad på många företag. Högteknologisk forskning och utveckling inom försvarsindustrin har i allt högre grad överförts till nya användningsområden och därmed bidragit till flera företagsetableringar. Flera av de större verkstadsföretagen är internationellt ägda och styrs i många fall från huvudkontor i andra länder. Produktionen i dessa företag och i det underleverantörsnätverk de omger sig med är i huvudsak inriktad mot världsmarknaden, vilket gör Karlskoga synnerligen integrerad i och beroende av den globala ekonomin.

Genom strukturomvandlingen i industrin har service- och tjänstesektorn vuxit. Dels på grund av att industrin sålt ut stora delar av tidigare interna service- och tjänstefunktioner, för att i stället koncentrera sig på "kärnverksamheter". Men service- och tjänstesektorn har också vuxit genom den snabba utvecklingen av ny och rationellare teknik för produktionen.

Nya företag startas framförallt inom service- och tjänstesektorn, som i Karlskoga liksom runt om i världen i övrigt blir allt viktigare och utgör en allt större del av sysselsättningen. Bl a bör nämnas företaget Transcom i Karlskoga med ca 1000 anställda.

Verksamhet	Karlskoga	Index Riket = 100 KGA
Tillverkningsindustri	30,3	201
Jord och skogsbruk	0,8	48
Energi och miljö	1,5	144
Byggverksamhet	4,6	69
Handel	8,5	69
Transport	2,6	50
Hotell och restaurang	2,3	80
Information och kommunikation	2,3	60
Kreditinstitut och försäkringsbolag	0,7	34
Fastighetsverksamhet	1,2	82
Företagstjänster	12,4	116
Civila myndigheter och försvaret	4,4	82
Utbildning	6,8	67
Vård och omsorg	17,5	109
Personliga och kulturella tjänster	3,4	81
Okänd bransch	0,6	56

Fördelning av antal arbetstillfällen i Karlskoga kommun % 2008 (Källa SCB AMPAK 2008)

Tillverkningsindustrins andel av näringslivet är avsevärt högre i Karlskoga än i medelkommunen.

Kommunen ska genom planering tillse att det finns mark för olika typer av företag och verksamheter och arbeta för att den lokala infrastrukturen byggs ut för att stödja företagande och svarar upp mot företagens behov. Kommunen kan i större eller mindre utsträckning även tillhandahålla lokaler för företag. De flesta lokalerna ägs av företagen själva eller av privata fastighetsbolag. Kommunen kan också bidra till att minimera konflikter som kan vara inskränkande för näringslivet, t ex genom att bostäder inte placeras för nära störande verksamhet. Även verksamheter med olika inriktning passar inte alltid på samma plats vilket ska beaktas vid planläggning och lokalisering. I andra frågor, t ex större vägar och järnvägar, ska kommunen aktivt verka för önskade förändringar eller en önskad utveckling som svarar mot framtida krav, men är här helt beroende av t ex Trafikverket.

Karlskoga kommun har inget kommunalt bolag som förfogar över verksamhetslokaler även om det kommunala bostadsbolaget har en mindre andel lokaler i sitt bestånd.

Näringslivet i Karlskoga har idag ett väl utvecklat nätverk för samarbete mellan företag. Samarbetet mellan Karlskoga kommun och det lokala näringslivet är bra men måste naturligtvis fortsätta utvecklas, vilket är en förutsättning för att företagen ska kunna bibehålla och samtidigt förstärka sin konkurrenskraft gentemot omvärlden.

- Kommunens strategier och organisation ska bidra till en konkurrenskraftig och hållbar utveckling av näringslivet.
- Kommunen ska planera för att minimera konflikter som kan vara inskränkande för företagande, t ex genom att bostäder inte lokaliseras för nära störande verksamhet eller att verksamheter med helt olika inriktning inte stör varandra.

- Kommunen ska genom planförberedelser tillse att det finns mark för olika typer av företag och verksamheter och att den lokala infrastrukturen så långt det är möjligt svarar upp mot företagets behov.
- Kommunen ska aktivt verka för en utveckling som svarar upp mot den lokala arbetsmarknadens framtida krav på tillgänglighet, t ex förbättrad infrastruktur i form av vägar och järnvägar.
- Möjligheterna att bättre utnyttja E18-sträckningen genom Karlskoga för att locka företagsetableringar utreds.
- Kommunen ska verka för att samarbetet mellan företagen och mellan företag och kommunen fortsätter utvecklas.
- Kommunen ska aktivt verka för att företag kan få tillgång till lämpliga lokaler, genom eget fastighetsinnehav eller genom samarbete med privata aktörer.

6.2 Industriområden

Karlskoga har idag (2009) cirka 3,5 km² (3 500 000 m²) planlagd mark för industri och motsvarande verksamheter inom de större industriområdena. Nästan all planlagd, icke exploaterad mark (ca 500 000 m²) ägs av kommunen men endast drygt 200 000 m² är direkt byggklar, i övrigt saknas utbyggt vatten och avlopp, gata, mm. Utöver detta finns enstaka fastigheter eller ytor för verksamhet runt om i tätorten samt i Linneback. Två av de största industriområdena Kilsta och Bofors-Backa, som till större delen är i privat ägo, är ej planlagda och ligger således utanför ovan angiven areal. I Backaområdet finns ca 125 000 m² planlagd byggklar mark. Utöver detta omfattas större delen av Björkbornsområdet av områdesbestämmelser vars främsta syfte när de tillkom var att medge bygglovbefrielse för vissa åtgärder. Som industri-/verksamhetsområde räknas även Bofors skjutfält.

Karlskoga saknar idag industriområden för större sammanhängande nyetableringar. Därför föreslås att 2-3 nya områden för industriändamål utreds och om de befins lämpliga planläggs. Eftersom närhet till transporter på väg och järnväg är väsentlig bör områdena förläggas så att de fungerar både på kort sikt, längs nuvarande E18-sträckning, och på lång sikt, i närheten av en framtida E18-sträckning över Möckeln söder om Karlskoga och så att även anslutning till järnväg blir möjlig. Föreslagna lägen är Vätsjötorp i öster och Linneback i väster samt Högeberg mellan Karlskoga och Degerfors.

Optimal utvidgning av befintliga industriområden utreds. Om befintliga industriområden utvidgas eller omstruktureras bör alltid redan etablerade verksamheters eventuella behov av expansion beaktas. Befintliga industriområden bör inte fullt ut förtätas med nya verksamheter så att ett företag som behöver expandera tvingas omlokalisera. Det finns då en betydande risk att en omlokalisering sker till annan ort, inte till annan plats i Karlskoga.

Tillgången till mark och lokaler är jämte tillgången till kompetent arbetskraft avgörande för en bra näringslivsutveckling i kommunen. I kommunens ansvar ligger därför att genom planläggning säkra en balanserad överkapacitet på mark och lokaler oavsett om ägandet är privat eller offentligt.

- Lokalisering av två eller flera nya större industriområden med sammanhängande areal och god tillgång till infrastruktur utreds och planläggning förbereds.
- Utredning och planläggning görs för eventuell utvidgning av befintliga industriområden, och då med beaktande att befintliga etableringar i möjligaste mån ska ges utrymme för expansion.

Närmare beskrivning av befintliga och föreslagna nya industriområden längre fram i detta kapitel.

6.3 Offentlig verksamhet som arbetsplats

I formell mening utgör offentlig verksamhet inte en del av näringslivet men som del av arbetsmarknaden är den oerhört viktig. Från år 2000 har andelen anställda inom den offentliga sektorn, stat, landsting och kommun, inklusive tillhörande bolag, nationellt legat tämligen konstant på ca 35-37 %. Kommunen i Karlskoga som har ca 2 500 tillsvidareanställda och Karlskoga lasarett med ca 900 anställda är stora och viktiga arbetsgivare. Andelen deltidsanställda är generellt högre inom den offentliga sektorn jämfört med den privata. Den procentuella andelen statliga jobb är generellt färre i en mindre kommun som Karlskoga jämfört med större orter som t ex Örebro och Karlstad. Detta förhållande torde bara i marginell omfattning kunna påverkas, men bör ändå lyftas fram som en regionalpolitisk åtgärd. Karlskoga bör tydligt avisera sitt intresse vid lokalisering av t ex nybildade statliga verk och myndigheter. Den offentliga sektorn är en stor och viktig kund till lokala och regionala företag.

Utvecklingen vid t ex Campus Alfred Nobel innebär även att antalet arbetstillfällen inom den offentliga sektorn ökar.

- Samarbetet mellan offentlig verksamhet och företag ska främjas.
- Samhällsplaneringen ska underlätta för offentlig verksamhet att bedrivas effektivt och utvecklas.

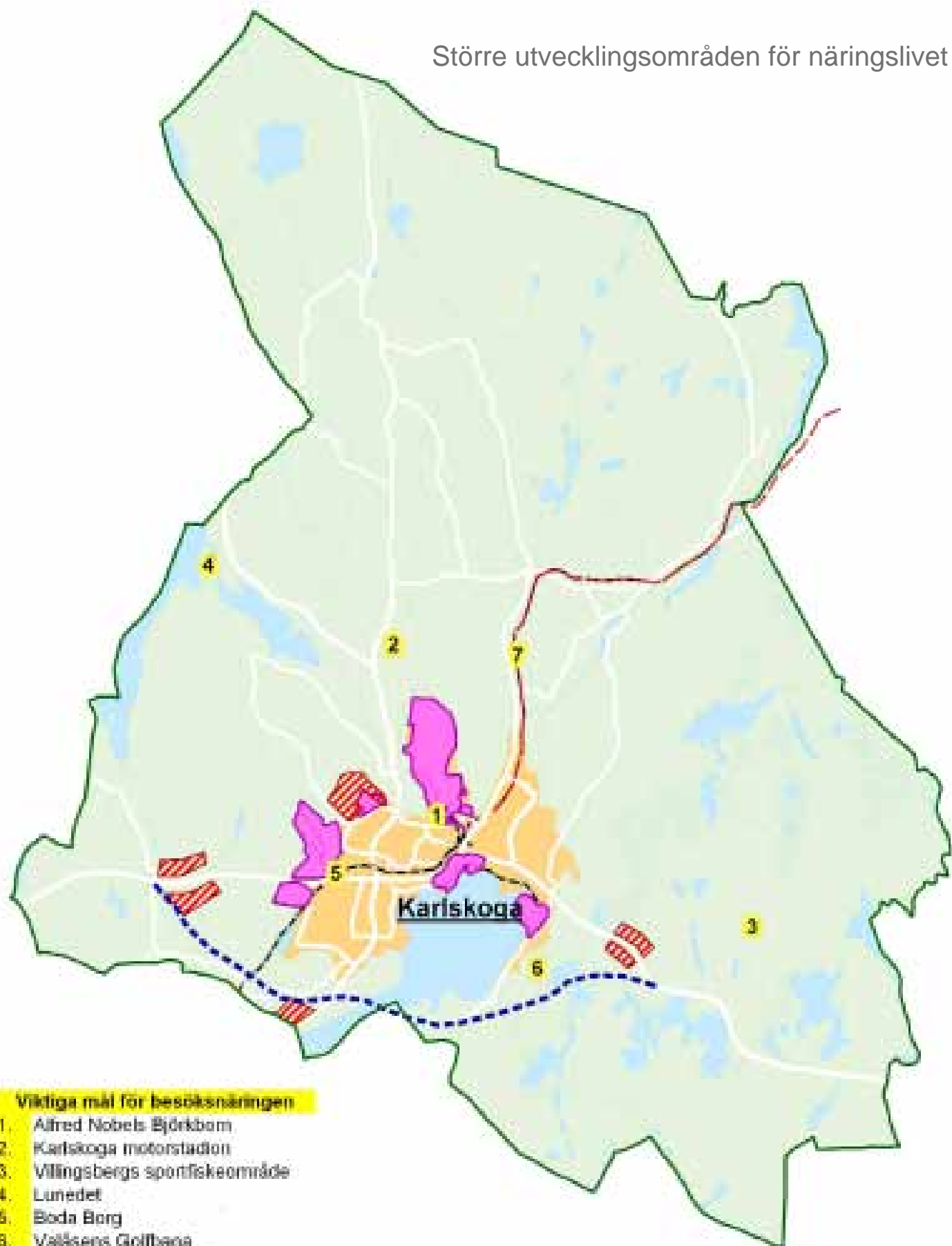
6.4 Näringsverksamhet utanför huvudtätorterna

Det finns flera framgångsrika företag som bedriver industriell verksamhet utanför huvudtätorten, främst i Linneback och vid Gällerasen. Därutöver finns företag inom handel- och besöksnäringen som behandlas under andra rubriker i detta kapitel.

Mindre företagsetableringar, t ex i anslutning till den egna bostaden eller som komplement till lantbruk och skogsbruk är, efter den omfattande strukturomvandlingen jord- och skogsnäringarna genomgått, i många fall en förutsättning för en levande landsbygd med öppna landskap. Om det inte finns särskilda skäl, störningar för omgivningen eller oacceptabel miljöpåverkan, bör denna typ av verksamhet betraktas som positiv och främjas. I allmänhet är omgivningspåverkan mindre på landsbygden än i en tätort.

Nya möjligheter och nya affärsidéer kan utvecklas av driftiga entreprenörer på landsbygden. Det kan gälla allt, från förädling inom jord- och skogsbruk till tillverkning av bioenergi, småskalig vattenkraft, gårdshandel, aktiviteter och övernattningsmed koppling till besöksnäringen.

- Mindre företagsetableringar och så kallade kompletterande verksamheter till jord- och skogsbruk bör uppmuntras och stimuleras. Restriktivitet utifrån en verksamhets eventuella störningar eller annan påverkan på omgivningen ska bedömas från fall till fall och utifrån att en levande landsbygd i många fall förutsätter att boendet är integrerat med näringsverksamhet.
- Nyetablering och utvidgning av verksamhet vid Gällerasen, undantaget Karlskoga Motorstadion, bör med tanke på vattentäkten undvikas.
- Området Linneback ges möjlighet att utvecklas för lättare industri, handel och serviceföretag särskilt med tanke på kopplingen till E18.

Viktiga mål för besöksnäringen

- 1. Alfred Nobels Björkbom
- 2. Karlskoga motorstadion
- 3. Villingsbergs sportfiskeområde
- 4. Lunedet
- 5. Boda Borg
- 6. Vallåsens Golfbana
- 7. Jernets bana (järnväg)

- Större industriområde
- Utvecklingsområde ny industrimark
- Ny framtida sträckning av E18 (enligt fd Vägverkets utredning)

6.4.1 Jordbruk och djurhållning

Karlskoga kommun har jämfört med länets övriga kommuner den absolut lägsta andelen invånare på landsbygden, 2 685 eller 8,9 % (LRF 2008).

De största sammanhängande arealerna jordbruksmark finns norr om tätorten på båda sidor Timsälven och västra sidan Lokaåsen, samt strax sydost om tätorten och runt Linneback. Åkerarealen är 3 771 ha och brukas av 102 jordbruksföretag. Vall- och grönfoder utgör största andelen av den brukade åkermarken medan betesmarken utgör 292 ha. Jordbruket i kommunen sysselsätter ca 80 personer, vilket motsvarar 0,5 % av alla sysselsatta i kommunen. Läger man till sysselsatta inom förädling, underleverantörsled och övriga inducerade sysselsättningseffekter, får sammanlagt 540 personer eller 3,4 % av alla som arbetar i kommunen sin sysselsättning från produktion av livsmedel (LRF 2008).

De dominerande djurslagen i Karlskoga kommun är höns, följt av slaktsvin och smågrisar. Kor för mjölkproduktion har konstant minskat under perioden 1981 till 2003 medan kor för uppfödning av kalvar har ökat. Vid Lonnen finns två större anläggningar för äggproduktion. Hästhållning, inkl ridverksamhet, blir allt vanligare och finns spridda över kommunen.

- Jordbruksnäringen ges erforderliga möjligheter att utvecklas.
- Kombinationen hästhållning och boende främjas i lämpliga tätortsnära lägen och i kommunen i övrigt.
- I stadens randområden prioriteras bostads- och verksamhetsutveckling.
- Program- och planläggning görs för kombination djurhållning/boende i Botorp-Fisksjöområdet.

6.4.2 Skogsbruk

Karlskoga kommun är en utpräglad skogsbygd, ca 65 % av arealen täcks av skog. De största sammanhängande skogsarealerna finns i norra och östra delen av kommunen.

Av 31 700 ha skog i Karlskoga kommun brukas 34 % i så kallade familjeskogsbruk och resten i storskogsbruk. Familjeskogsbruken är fördelade på ca 560 företag med 790 ägare och av dem bor ungefär hälften i kommunen. Resten av skogen hör till det så kallade storskogsbruket, det vill säga de stora skogsbolagen samt staten, kommunen, kyrkan m fl. Skogsbruket i Karlskoga kommun omsatte sammanlagt 35 mkr år 2006 och sysselsätter ca 50 personer, vilket motsvarar 0,3 % av alla sysselsatta. Läger man till annan sysselsättning som indirekt är kopplad till skogsbruket sysselsätts totalt ca 740 personer, 4,6 %. Läger man även till anställda i skogsindustrin blir siffran 970, 6,0 %. (LRF 2008).

Skogspolitikens huvudsakliga lagrum är skogsvårdslagen som kompletteras av miljöbalken. Skogspolitikerna består av två jämställda mål, ett produktionsmål och ett miljömål. Produktionsmålet innebär att skogen och skogsmarken ska utnyttjas effektivt och ansvarsfullt så att den ger en uthålligt god avkastning. Skogsproduktionens inriktning ska ge skogsägaren frihet och eget ansvar att själv besluta om användningen av vad skogen producerar. Miljömålet innebär att skogsmarkens produktionsförmåga, biologisk mångfald och genetisk variation i skogen ska bevaras. Naturvårdsarbetet formuleras bland annat genom riksdagens miljökvalitetsmål Levande skogar, konventionen om biologisk mångfald samt EU:s direktiv på området.

- Skogsnäringen inklusive lokal förädling av skogsråvara bör ges möjligheter att utvecklas.
- I stadens randområden prioriteras bostads- och verksamhetsutveckling.

6.4.3 Fiske

Fiske är en blygsam näring i Karlskoga kommun. Vid Östra Kärne samt i Svartälven finns fiskodlingar. Eventuellt nya etableringar prövas från fall till fall. Någon kartläggning av lämpliga sjöar och vattendrag är inte aktuell. Något yrkesfiske bedrivs inte i kommunen.

Även sportfiske är att betrakta som en näring. Karlsdals- och Villingsbergsområdet anses vara attraktiva sportfiskeområden i Mellansverige, se vidare under rubriken besöksnäring. Satsningen på bostäder längs vissa sjöar ska ske i kombination med, inte på bekostnad av, utveckling av sportfisket som näring.

- Fiskenäringen ges erforderliga möjligheter att utvecklas.
- Vid sjöarna Möckeln, Lonnen, och Våtsjön ska satsningar på bostadsutveckling ske i kombination med att även fiskenäringen utvecklas.
- Möjligheter till nyetablering av fiskodlingar bör finnas i sjöar eller vattendrag som anses lämpliga.
- Sportfiske som del i besöksnäringen bör utvecklas och främjas.

6.4.4 Utveckling av nya industri- och verksamhetsområden i anslutning till tätorten

Förslag på större nya industri- och verksamhetsområden beskrivs i avsnitt 6.2. Om en ny E18-sträckning byggs i framtiden planeras huvudanslutningen till Karlskoga tätort ske i Västerledens förlängning mot söder. Detta gör ytorna längs södra sidan av Fisksjöleden intressanta, möjlighet att etablera här bör prövas redan nu. I övrigt bör återhållsamhet råda avseende exploatering längs den tänkta E18 anslutningen.

- Ytor närmast söder om Fisksjöleden och längs en framtida anslutning till ny E18 söder om tätorten reserveras för verksamheter och på sikt bör kommunen förvärva mark i området men tills vidare tillåts pågående markanvändning dock med restriktivitet vad gäller större utvecklingsprojekt.

6.4.5 Utveckling av större befintliga industriområden i tätorten

Bofors-Backa

Platsen för den ursprungliga industrietableringen i Karlskoga. Ligger helt centralt i tätorten, avgränsat av E18 i norr och sjön Möckeln i söder. Områdets centrala läge ger ingen som helst möjlighet till utvidgning av området och verksamheten kan uppfattas som störande och komma i konflikt med omgivande funktioner.

Ett stråk längs stranden friläggs för allmänheten i enlighet med tidigare intentioner, kommunen har redan köpt mark för ändamålet. På sikt bör området öppnas upp helt, d v s inte vara inhägnat och slutet som idag. Detta bör dock tillåtas ske utifrån näringslivets egna behov och inte regleras fram. Det finns utrymme för viss förtätning inom området. Preliminära resultat visar att marken inte är förorenad i någon större omfattning men ytterligare undersökningar torde behövas.

- Bofors-Backaområdets status som industriområde stadfäst i program och detaljplan.
- Ingen verksamhetsstyrning föreslås, d v s även tyngre industri tillåts förekomma, undantaget närmast befintlig bostadsbebyggelse och inom de delar som idag har parkkär och används huvudsakligen för kontorsändamål.
- Ett stråk längs stranden friläggs för allmänheten och för att rymma en ny gång-/cykelväg med bro över Timsälven.

Björkborn

Karlskogas till ytan största industriområde, främst beroende på de krav som sprängämnes-tillverkningen ställer. Ligger i norra utkanten av tätorten, avgränsat av Timsälven i väster.

- Användning för befintlig yrkrävande och säkerhetskrävande industri behålls.
- Verksamheter som kan dra nytta av och/eller kopplas till Kraftvärmeverket bör prioriteras.
- Viss nyexploatering kan medges i anslutning till Norrleden.

Kilsta

Ligger i nordvästra utkanten av tätorten och an knyter till Odlingen-Maskinvägen i sydöst men har i övrigt ingen definitiv avgränsning. Här bedrevs tidigare den tyngsta industriverksamheten vilken delvis fortfarande pågår. Närheten till Kilstabäcken som rinner norrut till Lonnen, som är kommunens råvattentäkt, ställer krav på hur vissa ytor inom området får användas. Nya skyddsbestämmelser för råvattentäkten håller (2010) på att tas fram. Delar av Kilstaområdet ligger inom den sekundära skyddszonen.

- Områdets status som industriområde och optimala omfattning stadfästs.
- Kilsta är det industriområde i Karlskoga som har störst expansionsytor och samtidigt ligger mest skyddat ur störningssynpunkt. Expansion och nyetablering av tung industri bör medges.
- Kilstabäcken och skyddsbestämmelser för kommunens vattentäkt ska beaktas.

Flygfältsområdet

Gränsar till Karlskoga flygplats och är beläget i den nordvästra utkanten av tätorten. Karlskogas yngsta industriområde som initierades på 80-talet och som sedan utvidgats i etapper. Här bedrivs lättare industriverksamhet, verksamhet inom transport- och service-sektorn, mm de flesta utan anknytning till flyget. Den flygrelaterade verksamheten består främst av helikopterservice. Avgränsas i väster av flygplatsens landningsbana och i öster av Västerleden. Här finns de största planlagda ytorna för nyetableringar i kommunen.

I södra delen av industriområdet ska närheten till Kilstabäcken beaktas.

- Om flygplatsen läggs ner helt föreslås att industriområdet utvidgas mot väster.

Botorp

Beläget strax söder om E18 i västra utkanten av tätorten. Området initierades på 60-talet och har därefter byggts ut gradvis. Området är i stort planlagt för maximal omfattning men det finns fortfarande privatägd mark och bebyggelse insprängd. Kvarvarande bostads-bebyggelse bör avvecklas. Ytorna längs E18 bör utnyttjas bättre men är blockiga och svåra att etablera på. Ytorna allra närmast trafikplats Odlingen bör avsättas för handel.

- Området behålls för industri och serviceföretag.
- Handel bör medges endast i kombination med tillverkning samt i anslutning till trafikplats Odlingen vid E18.
- Ej reglerade delar av området samt delar av området som idag är parkmark planläggs för industri och i vissa delar handel.

Valåsen

Beläget i den östra delen av tätorten strax söder om E18. Utgörs i sin helhet av Moelvans sågverk med tillhörande verksamhet. Avgränsas av sjön Möckeln i väster och Österviksvägen i öster och möjligheten att utvidga området är marginellt.

- Området behålls för befintlig industriverksamhet. Viss utvidgning mot norr och söder ska vara möjlig.

Bofors skjutfält

Bofors skjutfält är ett riksintresse (kap 2.5) som en anläggning för industriell produktion och ska därför betraktas som ett industri- och verksamhetsområde. Skjutfältsområdet omfattar ca 10 000 hektar och är inte planlagt. Området är viktigt för utvecklingsprojekt inom Karlskogas industri. Inga inskränkningar i nyttjandet bör ske. Utöver skjutningar nyttjas fältet även för avfallsdestruktion. Området sträcker sig in i Örebro och Nora kommuner vilka har andra prioriterade intressen jämfört med Karlskoga. Nuvarande huvudsakliga verksamhetsutövare är Saab Bofors Test Center. (Se kap 14 Totalförsvaret för uppgifter om Villingsbergs skjutfält.)

- Området ges fortsatt möjlighet att utvecklas som testområde för provning och utveckling av vapen- och säkerhetssystem samt avfallsdestruktion av explosiva varor och sprängämnesavfall samt provning/klassning av sprängämnen. Området ska även kunna utvecklas för annan verksamhet som kan kombineras med befintlig inriktning.

6.4.6 Utveckling av mindre industri- och verksamhetsetableringar i Karlskoga tätort

Odlingen-Maskinvägen

- Området optimeras ytmässigt för lättare industri och serviceföretag där närheten till Kilstabäcken beaktas.
- Handel medges endast i kombination med tillverkning samt i anslutning till E18.

Häsängsvägen

- Nuvarande användning för lättare industri, service och handel behålls.

Storängen

- Industriverksamheten fasas ut successivt längs Degerforsvägen, Labinhöjdsvägen och Skogsbovägen, området renodlas till större delen för handel.
- Ytor längst i öster kan i viss utsträckning accepteras för andra verksamhetsetableringar än handel.
- Området tillåts utvidgas något åt öster.
- Utrymme för en brandstation ska behållas i norra delen av området till dess lokaliseringen av räddningstjänstens verksamhet är avgjord.

Baggängen

- Pågående konvertering från bostadsområde till verksamhetsområde ska fortsätta.
- En gatustruktur skapas inne i området.
- En ny gatuanslutning från väster och Stråvägen bör skapas för att öppna upp nya ytor för exploatering.

Brickegården

- Området behålls för industri och serviceföretag.
- Nyetablering av tung industri bör inte medges på grund av närhet till bostäder.
- Ytorna närmast E18 konverteras från industri till handel, vilket stadfästas i detaljplan, främst kopplat till befintlig handel.

Övriga mindre industri- och verksamhetsetableringar i tätorten

- Mindre företagsetableringar bedöms från fall till fall, någon generell restriktivitet bedöms inte vara nödvändig så länge hänsyn till omgivningen tas.
- Bergrummet i Boåsberget ska ges utvecklingsmöjligheter i enlighet med program.

6.5 Handel

6.5.1 Utveckling av handel

Handel är en viktig del i upplevelsen av en boendeort. Handel kompletterad med restauranger, caféer och andra aktiviteter bidrar till ett levande centrum med möjlighet till möten mellan människor, inköp och förströelse. Karlskoga kommun prioriterar därför utveckling av centrumhandeln.

Handeln är en viktig näring som bör ges utrymme att verka och utvecklas. Förutom det egna kundunderlaget i Karlskoga finns även ett kundunderlag i gränsområdet till övriga omgivande kommuner. Den allmänna utvecklingen av externa handelscentra av vilka de mest dominerande finns i Örebro och Karlstad har påverkat den lokala marknaden. Det är därför väsentligt att i så stor utsträckning som möjligt svara upp mot kundernas krav och handelsmönster för att kunna bibehålla och utveckla handeln i Karlskoga.

I Karlskoga finns förutom centrumhandel större dagligvarubutiker i andra lägen och ett antal stadsdelscentrum. Ett större handelshus har under 2009 etablerats på Skolgärdet i direkt anslutning till stadskärnan. Det finns även sällanköpshandel etablerad i olika lägen, det mest utvecklade är Storängen.

Storängens handelsområde är beläget vid Degerforsvägen i Karlskogas södra utkant mot Degerfors. Idag finns 10 butiker inom områdena ljud och bild, möbler/hem, bilar, biltillbehör, färg och byggvaror samt trädgård. Storängen är väl beläget i förhållande till Degerfors. Inriktningen bör främst syfta till att lokalbefolkningen anser utbudet så intressant att de i mindre utsträckning väljer att handla i t ex Örebro och Karlstad men även att utgöra ett centrum för sällanköpshandel i Karlskoga och Degerfors. Karlskoga bedöms förutom centrumhandeln klara ett externt eller halvexternt handelscentra. Storängen håller för närvarande på att etablera sig som ett regionalt centrum för sällanköpshandel. Tidigare utredningar har föreslagit Odlingen/Botorp som läge för större nya etableringar för dagligvaruhandel. Detta skulle i så fall innebära ett andra externhandelscentra vilket inte bedöms realistiskt, varför en sådan inriktning bör omprövas. Konkurrenten från större handelscentra, t ex Marieberg i Örebro och Bergvik i Karlstad, kräver att Storängen får en volym och ett innehåll som attraherar tillräckligt stora kundgrupper i Karlskoga och i omgivande kommuner, främst i Degerfors.

Att hindra nyetableringar för att bevara befintliga mindre dagligvarubutiker är inte realistiskt. Nyetableringar som för Karlskogas del kan säkra närhet till dagligvaror ute i stadsdelarna bör stödjas. Nya dagligvaruetableringar utanför Karlskoga tätort bedöms inte realistiska men bör inte förhindras.

Karlskoga har vid Fabriksgatan, med skyltläge från E18, en antydning till ett kombinerat hantverks- och handelsstråk, där här sker både tillverkning och försäljning kombinerat med bl a pubar/restauranger. Ytterligare utveckling av området bör övervägas.

Koncentration av befintlig och tillkommande handel i Karlskoga centrum, samt ett halvexternt centrum för sällanköpshandel i Storängen, kompletterat med dagligvaruhandel i ytterligare lägen spridda över tätorten bedöms vara den mest konkurrenskraftiga strategi som Karlskoga kan driva för att på bästa sätt bevara och utveckla den lokala handeln och möta konkurrenten från främst Örebro och Karlstad.

- I Karlskoga sker satsning på två handelscentra i kommunen – stadskärnan (från Kulan/torget till Skolgärdet) samt Storängen.

- Nya aktörer ska ges utrymme att etablera sig.
- Att behålla en större dagligvarubutik i stadskärnan/centrum är viktigt och prioriterat.
- Nuvarande spridning av dagligvaruetableringar är god och bör stödjas.
- Storängen utvecklas till ett regionalt centrum för sällanköpshandel och utrymmeskrävande handel. Storängen renodlas för handel och gångförbindelser mellan butikerna ordnas. Området förtätas och utökas mot söder på båda sidor Degerforsvägen. Med hänvisning till genomförd etablerings- och lokaliseringsutredning bör inte större dagligvaruetableringar medges här (på kort sikt). En ny studie bör på sikt göras för att pröva om en större dagligvarubutik eventuellt kan etableras i område om 15-20 år.

Närmare beskrivning av befintliga och föreslagna nya handelsområden längre fram i detta kapitel.

6.5.2 Hotell och restauranger

Restauranger och caféer är viktiga för att skapa attraktiva miljöer och mötesplatser samtidigt som de behöver attraktiva platser för att fungera. Det är därför nödvändigt att vara öppen för ny- och ometableringar. Restauranger i anslutning till stora arbetsplatser har också stor betydelse, liksom anläggningar som kan tillgodose turisternas eller förbipasserandes behov. Restauranger och caféer med olika inriktning som kan möta olika gruppers krav och plånbok ger ett mervärde för den sociala miljön och bidrar till att människor kan mötas i det offentliga rummet.

Vad gäller hotell avgör sannolikt andra aktiviteter som genererar besökare, om behov av flera hotell eller hotellbäddar behövs, t ex intressanta och ur logistisk synpunkt bekväma konferensmöjligheter, näringslivets behov av övernattningsalternativ och stort utbud av evenemang och upplevelser.

- Stor frihet bör råda vid ny- eller ometableringar av caféer, restauranger, hotell och närbesläktad verksamhet.
- Etableringar av caféer och restauranger prioriteras i stadskärnan/centrum och längs Möckelns stränder i och i anslutning till tätorterna men bör även i övrigt ses positivt, särskilt på landsbygden.
- Hotell- och konferensmöjligheter i Karlskoga tätort samt vid Lunedet ges möjlighet att utvecklas.
- Skapandet av attraktiva miljöer och träffpunkter för människor fungerar positivt för café- och restaurangbranschen samtidigt som dess verksamhet är väldigt viktig för att uppnå denna attraktivitet.

6.5.3 Drivmedelsanläggningar

Den sk pumplagen från 2005 säger att alla bensinstationer som säljer mer än 1000 m³ bensin eller diesel om året ska erbjuda alternativa, förnybara drivmedel. En konsekvens är att anläggningar avvecklas därför att de är för små och inte anses kunna bära investeringskostnaderna för ytterligare ett bränsleslag, vilket främst drabbar landsbygden. En annan trend som pågått länge är att bensinbolagen går samman eller köper upp andra bolag eller stationsnätet i ett visst land. På så vis minskar antalet drivmedelsstationer totalt sett samtidigt som tidigare bemannade stationer konverteras till automatstationer. Då biogas och så småningom även eldrift förutsätts bli allt vanligare framöver torde förutsättningarna i drivmedelsbranschen komma att förändras ytterligare, det är dock i dagsläget oklart när detta slår igenom på bred front. Vad gäller biogas finns både möjligheter och planer på att producera sådan lokalt.

Det finns idag inga drivmedelsstationer utanför Karlskoga tätort.

Det är sannolikt att ytterligare ett antal drivmedelsanläggningar kommer att avvecklas under de närmaste 10 åren varför behovet av ytor för nyetablering torde vara begränsat. Anläggningar som inte ligger i långsiktigt hållbara lägen kan bli föremål för omlokalisering. Någon ny aktör kan även dyka upp på marknaden och måste kunna erbjudas en lämplig plats att etablera sig på. För att minimera miljöpåverkan bör anläggningar förläggas till trafikorienterade lägen där kunden ändå passerar, till och från arbetet eller till och från livsmedelsbutiken, inte utlokaliserade i perifera lägen, samtidigt som hänsyn måste tas till omgivningen vad gäller störningar och risker.

- Drivmedelsförsäljning bör i möjligaste mån styras till lägen längs de mest trafikerade stråken och punkterna i Karlskoga, d v s längs E18 och Degerforsvägen (väg 205), dock utan att det innebär störningar eller risker för bostäder eller andra verksamheter.
- Utrymme för nyetablering av större drivmedelsanläggningar i Karlskoga bör avsättas vid trafikplats Odlingen samt vid trafikplats Rosendal.
- Kommunen bör se positivt på att drivmedelsanläggningar kan tillkomma på landsbygden och bidra till att skapa förutsättningar för okonventionella anläggningar (av den typ som finns i bruk i t ex den värmländska glesbygden)

6.5.4 Utveckling av handelsområden

Stadskärnan - Torget/Centrumstråket/Skolgärdet

Handel och anknytande verksamheter är helt avgörande för att skapa en attraktiv och levande stadskärna. Stadskärnan är därför prioriterad vid etablering av handel. Stadskärnan omfattar historiskt ett relativt litet område runt om och sydost om torget. Målet är att skapa ett större men ändå koncentrerat handelsstråk mellan torget och den nya etableringen vid Skolgärdet. Handel och bostäder, även andra publika verksamheter, ska kombineras i området. Handelsetableringar ska i första hand styras hit. Områdets struktur gör det relativt enkelt att skapa erforderliga parkeringsytor längs järnvägen men Loviselundsgatans nuvarande diagonala sträckning måste utgå. Det är oerhört viktigt att torget och handeln runt detta stärks och utvecklas. Utvecklingen av centrumstråket ska stärka hela centrum.

- Torget och Skolgärdet knyts samman genom ett gångstråk med handelslokaler på båda sidor stråket, kombinerat med bostäder i plan två, tre, etc, för att skapa ett större men ändå mera koncentrerat centrum – Centrumstråket
- Torget och området närmast runt detta ska stärkas och utvecklas som den viktigaste delen i centrumstråket.
- Det pågående arbetet med centrumstråksvisionen intensifieras eftersom det är ett intressant läge för etablering av nya butiker och omlokalisering av befintliga butiker inom Karlskoga
- Ny- och ometableringar av handel styrs till stadskärnan, om de bedöms vara av en typ som passar in vad gäller typ av handel och utifrån ytmässiga behov.
- Etablering av mindre lokala butiker och nischbutiker som komplement till nationella kedjor prioriteras.
- Skapandet av attraktiva miljöer och träffpunkter för människor, vilka i de flesta fall även är kunder, är avgörande för att de långsiktigt ska fortsätta att frekvent besöka stadskärnan. Det är även viktigt med kontinuerlig utveckling och förnyelse, där det med jämna mellanrum sker förändringar.

Storängen

Storängen, beläget vid Degerforsvägen i stadens södra utkant, är Karlskogas jämte stadskärnan andra större handelsområde. Området har förtätats under senare år.

I etablerings- och lokaliseringsutredningen från 2002/2006 utpekas Odlingen/Botorp som plats för större nyetableringar för dagligvaruhandel medan Storängen hålls fri från sådana etableringar. Bl a hänvisas till att kapaciteten i gatunätet (Degerforsvägen) är otillräckligt för de kundströmmar som då skulle uppstå. Slutsatsen är korrekt i ett kortsiktigt perspektiv. Koncentration av dagligvaruhandel i Storängen samtidigt som en utarmning av den övriga tätorten sker, främst risken att underminera centrumhandeln, är inte lämpligt för närvarande. Att etablera ett tredje större handelscentra i Karlskoga är däremot knappast realistiskt. Idag finns utöver Lantmännens butik ingen handel att bygga på vid utpekad plats söder om E18. Det bedöms därför rimligt att i framtiden, om 15-20 år, pröva en större dagligvaruetablering i Storängen för att göra det till ett komplett regionalt handelscentra. Sällanköpshandel tillåts fortsätta etablera här. Verksamheter kopplat till bilförsäljning och bilservice kan med fördel etablera här.

- Storängenområdet renodlas i större utsträckning för handel och då främst sällanköpshandel och ytkrävande handel, t ex bil- och bygghandel.
- Med hänvisning till genomförd etablerings- och lokaliseringsutredning bör inte större dagligvaruetableringar medges här på kort sikt.
- Området planläggs och förtätas och utökas mot söder på båda sidor Degerforsvägen samt att viss utvidgning mot öster kan medges.
- Storängen tillåts utvecklas till ett regionalt centrum för sällanköpshandel.
- Planläggning genomförs för att renodla ytorna närmast Degerforsvägen för handel.

Övriga handelsetableringar

Runt om i Karlskoga finns utöver stadskärnan och Storängen ett 10-tal platser där det bedrivs aktiv handel. Två av dessa lägen har stora dagligvarubutiker, Värmlandsvägen-Gesällgatan (Kronhallen) och Brickegården (Coop Forum) som huvudetablering och har nyligen medgetts utbyggnad av dessa enheter som stärker en över staden spridd dagligvaruhandel. Viss restriktivitet med ytterligare handelsetableringar runt dessa ska dock gälla för att stärka stadskärnan och Storängen.

Örncenter/Kungsvägen har sitt ursprung i äldre gatustruktur och har aldrig kommit att fungera som en utvidgning av stadskärnan. Här bör en omställning från renodlad handel ske som stärker stadskärnan med torget och centrumstråket till Skolgärdet. Tre stadsdelscentrum finns fortfarande kvar med handel, Sandviken, Skrantahöjdstorget och Frödingsplan. Även Bråten kan räknas till dessa även om här bara finns en dagligvarubutik. I dessa lägen bör medges utbyggnadsmöjligheter om det gynnar dagligvarubutikernas bevarande ur ett socialt perspektiv. I området Odlingen-Häsängsvägen-Botorp kan viss handel med koppling till E18-läget eller mindre dagligvaruetableringar i trafikorienterade lägen medges, i övrigt bör restriktivitet med att sprida handelsetableringar råda.

Örncenter/Kungsvägen

- Den pågående omställningen vid Örncenter/Kungsvägen från renodlad butikshandel till andra typer av handel-/servicefunktioner bör fortsätta.

Värmlandsvägen/Kv Mästaren

- Ytterligare utbyggnad av dagligvarubutiken i kv Mästaren bör möjliggöras. Restriktivitet med nya handelsetableringar bör råda med hänvisning till styrning mot stadskärnan och Storängen, men enstaka mindre handelsetableringar runt dagligvarubutiken (Kronhallen) bör under vissa omständigheter prövas.
- Planläggning bör genomföras längs delar av Värmlandsvägen och Skrågatan för

bättre anpassning till befintliga och lämpliga verksamheter.

Brickegården

- Ytterligare utbyggnad av dagligvarubutiken i Brickegården bör möjliggöras. Restriktivitet med nya handelsetableringar bör råda med hänvisning till styrning mot stadskärnan och Storängen, men enstaka mindre handelsetableringar öster om dagligvarubutiken (Coop Forum) bör under vissa omständigheter prövas.

Sandviken

- Utbyggnad av befintlig handel i Sandviken bör möjliggöras. Befintlig handel runt dagligvarubutiken bör ges möjlighet att utvecklas och mindre nyetableringar bör medges.

Skrantahöjdstorget

- Utbyggnad av dagligvarubutiken på Skrantahöjdstorget bör möjliggöras. Befintlig handel runt dagligvarubutiken bör ges möjlighet att utvecklas och mindre nyetableringar bör medges om det bidrar till att dagligvaruhandeln kan behållas.

Frödingsplan

- Fortsatt handel vid Frödingsplan så länge underlag finns, därefter avveckling och/eller konvertering till annan ej störande verksamhet. Handel bör då styras till stadskärnan eller i andra hand Storängen.

Bråten

- Utbyggnad av dagligvarubutiken i Bråten bör möjliggöras. Befintlig handel runt dagligvarubutiken bör ges möjlighet att utvecklas och mindre nyetableringar bör medges om det bidrar till att dagligvaruhandeln kan behållas. Perifert läge i tätorten där bevarande av dagligvarubutiken bör prioriteras av sociala skäl.

Rörläggarvägen Skranta

- Mindre utbyggnad av dagligvarubutiken (Lidl) vid Rörläggarvägen bör möjliggöras. Nyetableringar bör inte medges.

Odlingen-Häsängsvägen-Botorp

- Nyetablering av mindre dagligvaruhandel kan prövas längs Häsängsvägen.
- Trafikorienterad handel kan medges närmast trafikplats Odlingen
- Restriktivitet avseende handel i området Odlingen-Häsängsvägen-Botorp bör råda i övrigt.
- Skyltorienterat läge mot E18 och trafikorienterat i korsningen E18-Skrantahöjdsvägen bör prövas t ex en mindre dagligvaruetablering eller för trafikorienterad verksamhet.

Linneback

- Utbyggnad av befintlig sällanköpshandel i Linneback bör medges.
- Nyetableringar i Linneback kan prövas och då genom att även landsbygdsutvecklingsaspekten vägs in.

Övriga handelsetableringar

- Geografiskt solitära handelsetableringar, undantaget mindre dagligvaruetableringar eller etableringar av närbutik-/kioskkaraktär, bör undvikas.
- Befintliga etableringar av sällanköpskaraktär bör, om möjlighet, styras om till prioriterade handelsområden - stadskärnan och Storängen.

6.6 Besöksnäring

Besöksnäringen har under lång tid varit underskattad i Sverige. I takt med att världen blir allt mer tillgänglig, växer intresset även för nationer som Sverige. Utvecklingen går från massturism till nischresande, där resenären kräver mer skraddarsydd inspiration. Besöks-handeln utgör ca en tredjedel av den totala handelsvolymen och ska därför beaktas även i detta sammanhang.

Efterfrågan på upplevelser ökar och Karlskoga har tillgång till ett av landets internationellt mest kända varumärken, Alfred Nobel. Detta bör utnyttjas i än högre grad.

Ett turistiskt samarbete har under många år utvecklats mellan Karlskoga och Degerfors kommuner genom att Degerfors köper tjänster av Karlskoga. Det finns sedan många år även en samverkan kring turismen inom Östra Värmland. Arbetet kring besöksnäring ska stärkas och vidareutvecklas, i samarbete med entreprenörer, andra kommuner och hela regionen. Profilerings-, affärsutvecklings- och marknadsförings- och marknadsförings- ska prioriteras. Entreprenörers förutsättningar och möjligheter att skapa unika, kvalitativa och attraktiva produkter är avgörande för en utveckling av besöksnäringen. Nedanstående riktlinjer förutsätter vad gäller kommunala satsningar att ekonomiska resurser anslagits. I de flesta fall handlar det dock om initiativ och ekonomiska resurser från andra parter än kommunen.

- Kommunen ska se positivt på och främja kommunala, privata eller andra enskilda initiativ som utvecklar befintliga och nya verksamheter och aktiviteter inom besöksnäringen.
- Öka samarbetet med företagare, omgivande kommuner och regionen för att utveckla besöksnäringen.

6.6.1 Turistisk infrastruktur

Turistisk infrastruktur är t ex vägar, järnvägar, farleder och sjösystem liksom vandrings-, cykel- och kanotleder. Den turistiska infrastrukturen knyter samman destinationerna och är en upplevelse i sig. Satsningar är ofta gräns- och branschöverskridande som inget enskilt företag kan ta ansvar för, men som långsiktigt gynnar många.

Det är viktigt att knyta samman leder, naturområden, sjöar och vattendrag till längre sammanhållande system med rastplatser, gästhamnar och övernattningsmöjligheter. Genom att Karlskoga i ett helhetsperspektiv knyter samman dessa system skapas en attraktivare destination som har större möjlighet att bli framgångsrik och bärkraftig.

Bergslagskanalen från Karlskoga till Filipstad har idag en livaktig båttrafik genom slussarna i Knappfors. Initiativ till turtrafik med båt på Möckeln bör ses positivt, naturliga anlösningsplatser saknas dock idag. I nära anslutning till järnvägen, Jernets Bana, finns ett stort utbud av sevärdheter, boende, restauranger och aktiviteter. Svartälven är en populär kanotled, där turistiska företag är etablerade. I Karlskoga finns tre uppmärskade cykelleder Hyttleden, Lunedsrundan, Granbergsdalsrundan.

I Karlskoga finns campingplatserna Lunedet och Villingsberg. Campingstugorna här har för närvarande en lägre standard än vad som efterfrågas. Initiativ till en mer tätortsnära camping i Karlskoga, förslagsvis i Sandviken, bör ses positivt. Det saknas markerade sk ställplatser för husbilar centralt i tätorten.

- Kommunen ska samarbeta med kringliggande kommuner, för att förbättra tillgängligheten och skapa ett sammanhållet system mellan besöksmålen och på så vis skapa en attraktivare destination.
- Samverkan mellan kommunen och privata initiativ är önskvärda och nödvändiga för en positiv utveckling av besöksnäringen.
- Planering och genomförande av cykelväg runt Möckeln bör startas.
- Campingplatserna bör utvecklas, främst avseende stugor och ställplatser för husbilar.

- Tillgängligheten till bryggor och rastplatser vid kanotlederna bör förbättras.
- Tillgänglighet till och vid Bergslagskanalen bör förbättras
- Trafiken på järnvägen Degerfors – Nora bör utökas/utvecklas.
- Rundslingsor skapas för vandring.

6.6.2 Destinationer - naturupplevelser, kulturintressanta platser och aktiviteter

Alla regioner i så gott som hela världen marknadsför sin vackra omgivning och natur. Naturområden som lyckas profilera sin särprägel blir allt populärare. Vildmarksupplevelser, gärna i kombination med lyx efterfrågas. Trängseln längs de svenska kusterna ger möjligheter för andra områden.

Utvecklingen inom besöksnäringen har gått mot natur- och kulturintressanta platser med ett utbud av aktiviteter, mat och evenemang - och inte minst aktörer som känner samhörighet och väljer att samarbeta. I Karlskogasområdet marknadsförs följande natur- och kulturintressanta platser: Alfred Nobels Björkborn, Rosendal, Lunedet och Knappfors, Granbergsdal och Grönfeldtsudden, även Sveafallen och kulturcentrum Berget i Degerfors bör omnämnas. Miljöerna ska vara levande och förmedla en intressant historia till framtidens generationer. De ger samtidigt möjlighet till aktivitet. Mer rent aktivitetsinriktade destinationer är Boda Borg och Karlskoga Motorstadion.

Möckeln har stor potential att utvecklas som besöksmagnet. Insatser i form av båtplatser, gästhamnar, bryggor och ilägningsplatser skulle ge förutsättningar för att ha egen båt, båtturer efter turlista och charter, båtuthyrning och fiske. Utveckling av strandpromenader, cykelleder, badplatser och aktiviteter skulle öka attraktionskraften.

Bergslagskanalens sjösystem innefattar Karlskoga, Kristinehamn, Storfors och Filipstad. Utvecklingsarbete har pågått under flera år, bl a brohöjningar, renovering av slussar, nya gästhamnar, bryggor, lägerplatser och åtgärder för att skapa ett året runt koncept, t ex plogade, säkerhetsmarkerade långfärdsskridskobanor. Ytterligare framtida, långsiktiga utvecklingsmöjligheter finns kring förlängning av kanalen men då fordras mycket stora investeringar.

Jernets Bana är ett unikt och komplext spårssystem med veteranjärnväg, stationsområde, dressin, industri och stickspår med anknäytning till SJ:s trafik på stambanan. Jernets bana sträcker sig från Nora i norr till Degerfors i söder.

- Särprägelns ska profileras för att turister ska lockas. Samarbete ska ske med markägare, entreprenörer och regionala aktörer.
- Vid nyetableringar bör om det är möjligt redan befintliga turistiska områden utvecklas med tanke på synergieffekter och tillgänglighet.
- Kommunen ska, i sin planering, verka för att de områden som utkristalliserats som kulturintressanta platser; Alfred Nobels Björkborn, Rosendal med Bofors Stationsområde och Jernets bana, Lunedet/Knappfors och Granbergsdal/Karlsdal kan fortsätta utvecklas.

6.6.3 Besöksmål

Besöksmål kan ha en attraktionskraft internationellt, nationellt, regionalt och lokalt. Inom besöksnäringen finns en strävan att bredda attraktionskraften till fler grupper från fler regioner/länder. Här görs ett försök till indelning av några specifika besöksmål i Karlskoga beroende på huvudsaklig attraktionskraft (nuvarande och potential) med riktlinjer för hur besöksmålen kan utvecklas. Det är viktigt att notera att ett helt område ofta har dragningskraft, t ex Bohuslän eller Glasriket och drar till sig besökare. Detta ger automatiskt dragningskraft till enskilda objekt och aktiviteter.

Internationellt

Alfred Nobels Björkborn

Alfred Nobel är ett av Sveriges nationellt och internationellt mest välkända namn och varumärken. Karlskogas varumärke är Alfred Nobels Karlskoga. De kärnvärden som marknadsförs utifrån Alfred Nobels gärningar är innovation och kultur. Att låta varumärket vara en inspirationskälla som genomsyrar destinationsutvecklingen och produkterna förstärker möjligheterna till framgång internationellt och nationellt.

Släktföreningen Nobel äger namnrättigheterna vilket begränsar hur namnet kan användas. Karlskoga har hittills inte lyckats använda Alfred Nobels anknytning till orten med tillnärmelsevis full effekt. Här finns stora utvecklingsmöjligheter men då måste ett totalkoncept för området skapas och investeringar göras.

- Björkborns herrgård med anknytande verksamheter ska främjas.
- Björkbornsområdets status läggs fast i program- och detaljplan.
- Ett totalkoncept för Alfred Nobels Björkborn bör utvecklas som gör det intressant som besöksmål för betydligt större grupper än idag, särskilt internationellt. Det finns mycket stora utvecklingsmöjligheter för Björkbornsområdet om det utvecklas och marknadsförs mera.

Nationellt

Karlskoga Motorstadion

Områdets verksamhet är en nationellt och till viss del internationellt välkänd anläggning med gott renommé och bör ges goda möjligheter att utvecklas ytterligare. Områdets status stadfästas i program- och detaljplan. Erforderligt skydd för kommunens vattentäkt avgör omfattning och utvecklingsmöjligheter.

- Karlskoga Motorstadion och anknytande verksamhet läggs fast i detaljplan, befintlig verksamhet bör ges goda förutsättningar att utvecklas samtidigt som anknytande verksamheter kan adderas, dock med hänsyn till att vattentäkten samtidigt ska skyddas.

Villingsbergs sportfiskeområde

Villingsbergs sportfiskeområde består av ett ädelfiskområde och ett naturfiskområde. Ett stort antal fiskeintresserade från hela Mellansverige besöker området varje år.

Ädelfiskområdet är det största och mest besökta, tillgängligt för både proffs och amatörer. Vid de flesta familjesjöarna finns vindskydd. En privat entreprenör sätter ut fisk varje vecka under spöfiskesäsongen i familje- och flugfiskesjöarna. Områdets äventyrssjö är Lilla Svinsjön där det sätts ut fisk minst fyra gånger per säsong. Norrämten är också en äventyrssjö men är endast för uthyrning. I Sörämten är flytringsfiske med flugspö tillåtet. Stora Svinsjön är handikappvänlig med brygga ut till sjön. Det finns fina vandringsleder i området. Under vintersäsongen fiskas röding i Sörämten.

Naturfiskområdet består av en lång rad sjöar där den största och djupaste är Stor-sjön. Varje höst sätts laxöring ut. Andra sjöar som bör nämnas är Holmsjön som hänger samman med Örgiven vilken är mest känd för stora gäddor, Lysingen med stora gäddor, abborrar, braxen, mört och löja och Tjogseln med fin abborre. En sjö som också heter Holmsjön är lätt att komma till men är mest intressant vintertid då den erbjuder stora abborrar.

- Sportfiskeverksamheten i Villingsbergsområdet ska ges möjlighet att utvecklas.

Regionalt / Lokalt

Lunedet-Knappfors

Lunedet är ett socialt naturreservat beläget mellan sjöarna Lonnen och Alkvettern. Här finns en sluss där mindre båtar kan ta sig mellan sjöarna. Mot söder är vattenvägen blockerad i Timsälven medan det mot norr går att ta sig långt upp i Värmlands sjösystem via Bergslagskanalen. Restaurang, café, campingplats, hantverksförsäljning, mm finns inom området och det är ett regionalt utflyktsmål. Slalombacken är avvecklad.

En ny vatten- och avloppsledning till Lunedet har avsevärt förbättrat utvecklingsmöjligheterna för området.

- Bejaka nya verksamheter och aktiviteter som kan bredda utbudet och förlänga säsongen i Lunedsområdet, i enlighet med kriterier i fördjupad översiktsplan, FÖP för Lunedet.
- Förändringar av naturreservatets omfattning ska ske i enlighet med Fördjupad översiktsplan för Lunedet.

Ekeby - Boda Borg

Äventyrs- och aktivitetsverksamheten vid Boda Borg har varit framgångsrik under många år men måste troligen utvecklas och förnyas för att behålla sin attraktivitet. Kommunen äger mark runtomkring och det är viktigt att denna inte används för exploatering som hämmar eller omöjliggör att verksamheten kan utvecklas.

- Aktivitetskonceptet med anknytande verksamheter ges möjlighet att utvecklas i Ekebyområdet.

Valåsen

Här ligger Karlskoga Golfklubb med en modern och naturskön 18-hålsbana som ligger på höjden med utsikt över sjön Möckeln. Mat erbjuds på Valåsens Golfrestaurang.

- Golfverksamheten ges möjlighet att utvecklas.

Jernets bana

Banan Strömtorp-Bofors fortsätter norrut mot Granbergsdal, Gyttorp och Nora. Denna del vara ursprungligen stommen i Nora Bergslags Järnväg som byggdes upp för bergsbrukets behov. Idag utgör banan efter upprustning med EU-finansiering en unik turistisk trafiksträcka för veteranjärnväg med såväl ångtåg som lättare trafik med tidstypiska rälsbussar mm och är en del av den så kallade "Jernets bana". Veteranjärnvägstrafiken omspänner trafik hela sträckan Nora-Degerfors i ett kommunövergripande samarbete. Fortsättningen med Järnvägen Nora-Järle är Sveriges första normalspåriga järnväg och har en väl utbyggd veteranjärnvägstrafik. Sträckan är tillsammans med Nora stationsområde och Pershyttans Hyttområde utnämnt som industriminne och riksintresse. Området vid Bofors station är en del av ett riksintresseområde för kulturmiljövården. Totalt sett utgör banan Degerfors/Strömtorp-Bofors station-Nora-Järle-Örebro en nordlig transportlänk "på tvärs" i stambanenätet som kan utvecklas såväl logistiskt som turistiskt. Även vissa stickspår, främst till Björkborn och Valåsen, är turistiskt värdefulla som del av "Jernets bana".

- Bofors stationsområde med tillhörande järnvägsanknuten mark och byggnader bör i samverkan mellan olika intressenter bevaras och utvecklas för järnvägens framtid som transportslag och turistisk resurs. Kopplingar till Nora, Järle och Pershyttan som industriminnen och riksintressen bör stärkas.
- Stickspår till besöksmål som är värdefulla för turisttrafik bör bevaras.

7. Natur och vatten

Sammanfattning

Det är nära till naturen i Karlskoga kommun, som är rik på skogsområden och det finns långt över 100 sjöar och vattendrag. Andelen åker- och betesmark är däremot låg. I huvudtätorten finns mycket gott om grönområden.

Såväl skogen som sjöarna har på olika sätt brukats genom tiderna och få områden är därför helt oexploaterade eller opåverkade idag. Samma gäller generellt för våtmarkerna. Undantag finns dock och sådana skogsområden och mossar bör bedömas och eventuellt skyddas.

Natur, vilda djur och växter kan skyddas på flera sätt. Redan idag finns 19 naturreservat bildade i kommunen och ett antal naturområden är klassade i det europeiska nätverket Natura 2000. Ett nytt naturvårdsprogram bör tas fram där mål och insatser för att skydda och värna värdefulla naturmiljöer prioriteras och konkretiseras. Skyddade eller skyddsvärda områden ska beaktas i den fysiska planeringen.

Grönområdena i Karlskoga tätort ska inventeras och prioriteras i en grönstrukturplan för att lägga fast vilka områden som kan användas för förtätning i framtiden och vilka som är av stort värde att behålla och utveckla. Allmänhetens tillgång till stränder ska i utvalda lägen kombineras med möjligheten att bygga nya bostäder. Strandpromenaden i Karlskoga bör bindas samman längs stranden förbi Boforsområdet och via en gångbro över Timsälven.

*Karta som tillhör detta kapitel finns i kartbilagan.

7.1 Geografi

Karlskoga kommun är en utpräglad skogsbygd. Det begränsade odlingslandskapet följer och omger till stor del sjö- och älvsystemen; främst från Lonnen i norr via Timsälven till Möckeln i söder. I just dessa punkter, vid Alkvettern i nordväst och vid Möckeln i söder binds kulturlandskapet samman med angränsande kommuner, Storfors respektive Degerfors. I övrigt har Karlskoga naturliga avgränsningar mot omgivande kommuner i form av Kilsbergen mot Lekeberg, Örebro och Nora i öster samt utbredda skogsområden mot Hällefors i norr och Kristinehamn i väster.

Karlskoga kommuns areal är 512,6 km². Landarealen är 470,9 km² och består till ca 68 % av skogsmark och ca 9 % åker- och betesmark. Kommunens högsta punkt finns i norr och ligger ca 300 meter över havet (möh), medan sjön Möckelns yta i södra delen av Karlskoga kommun ligger på ca 88 möh.

Kommunen är kuperad med långsträckta nordsydliga barrskogsbevuxna höjder och i mellanliggande dalgångar finns sjöar och vattendrag som naturligt formar landskapet. Det är tydligt präglat av den senaste istidens tillbakagång för ca 10 000 år sedan då stora delar av dagens terrängformationer bildades, vilket kan ses i form av isälvsavlagringar som rullstensåsar, dödisgropar, åsgravar, mm.

Nästan alla vattendragen i Karlskoga kommun mynnar slutligen i Möckeln, som fungerar som ett uppsamlingsmagasin, innan vattnet leds vidare via Letälven till sjön Skagern i Degerfors kommun och vidare till Vänern och Västerhavet. En mindre del av kommunens yta avvattnas till Östersjön. Sveriges vattendelare löper således genom kommunen.

Berggrunden i kommunen består huvudsakligen av granit och jordlagren utgörs av sedimentära jordarter som t ex morän, lera och sand.

- Allmän generös naturhänsyn bör tas vid alla typer av exploatering och bedrivande av verksamheter.

Större naturområden som har betydelse för den fysiska planeringen

7.2 Naturreservat och andra skyddade områden

Naturreservat kan beslutas av länsstyrelsen eller av kommunen på delegation.

Följande naturreservat finns i Karlskoga kommun:

(Kommunala reservat är kursiverade, årtal anger bildningsår)

Trangärdet	1974	Karlskoga
Fisksjön	1981	Karlskoga
Lunedet	1987	Karlskoga
Rövarbro skans	1996	Karlskoga
Svartjärnsskogen	1996	Karlskoga
<i>Bullerdalen</i>	<i>2000</i>	<i>Karlskoga</i>
<i>Torkesviken</i>	<i>2002</i>	<i>Karlskoga</i>
<i>Rävåsen</i>	<i>2004</i>	<i>Karlskoga</i>
Älvsbogen	2007	Karlskoga
Örgivsmossen	2009	Karlskoga, Degerfors
Angsjön	2009	Karlskoga
Bofallsmossen	2009	Karlskoga, Hällefors
Djupa dalen	2009	Karlskoga, Hällefors
Fjärhanaberg	2009	Karlskoga
Flatlandsnossen	2009	Karlskoga
Loberghöjden	2009	Karlskoga
Trehörningen	2009	Karlskoga, Lekeberg
Ängsmossetjärnarna	2009	Karlskoga

Europeiska unionen - EU:s initiativ på bevarandeområdet är Natura 2000, ett nätverk av skyddade naturområden som alla medlemsstater bidrar till. Nätverket har kommit till för att hindra att djur- och växtarter utrotas och att deras livsmiljöer försvinner. Skyddet gäller inte bara arter utan även vissa naturtyper som anses skyddsvärda eftersom de utgör livsmiljöer åt skyddsvärda arter. Natura 2000 har sin rättsliga grund i två EG-direktiv från 1900-talets senare hälft, vanligen kallade fågeldirektivet (om bevarande av vilda fåglar, deras ägg, bon och livsmiljöer) och habitatdirektivet (om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter).

Länsstyrelserna föreslår Natura 2000-områden till Naturvårdsverket som samordnar det nationella arbetet. Regeringen beslutar vilka områden som bör ingå i nätverket. Länsstyrelserna har i uppgift att ta fram bevarandeplaner för varje område, i samråd med markägare och andra berörda. Efter beslut ansvarar länsstyrelsen, skogsstyrelsen eller berörda kommuner för skydd, skötsel och tillsyn av områdena. Natura 2000-områden är riksintresse enligt 4 kap miljöbalken.

I Karlskoga kommun är följande områden klassade enligt Natura 2000:

- Fisksjön
- Högforsskogen
- Råmossen-Lomtjärnsmossen
- Torkesviken
- Trangärdet

Utöver naturreservat och Natura 2000-områden finns av skogsstyrelsen och länsstyrelsen utpekade biotopskyddsområden. Dessutom finns ett antal generella biotopskydd i odlingslandskapet, t ex åkerholmar, stenmurar, alléer, odlingsrösen, öppna diken, mm.

Karlskoga kommun har ett naturvårdsprogram, antaget av kommunfullmäktige år

2001. I naturvårdsprogrammet anges dels en policy för naturvårdsarbetet, dels mål för bergs- och grustillgångar, skogslandskapet, odlingslandskapet, sjöar och vattendrag, våtmarker samt tätortsnära grönområden. Dessutom finns mål för kommunens eget skogs- och odlingsmarksinnehav. Målen är i många fall omfattande och långtgående och harmonierar inte i alla delar med de riktlinjer som förs fram i översiktsplanen. Det finns i många fall heller ingen relevans i hur målen ska kunna uppnås. Naturvårdsprogrammet bör med anledning av detta arbetas igenom och jämkas samman med andra intressen så att det inte blir ett dokument som är isolerat från kommunens övriga åtaganden och intressen.

I Karlskoga kommuns naturvårdsprogram anges 10 områden som bör skyddas. Två har sedan dess erhållit skydd, Rävåsen och Råmossen-Lomtjärnmossen. Övriga områden som enligt programmet bör utredas är:

- Ekbacken vid Valåsen
- Jons dalar vid Storängen
- Kalkområde vid Stora Krokjärn
- Dussmossetjärn i Sandviken
- Svartälvområdet från Möckeln till Karåsen
- Trösans dalgång
- Boforsmossen
- Fallmossen

I Karlskoga kommun finns en biotopinventering utförd under sent 1990-tal. Inventeringen omfattar inte hela kommunen och är i stora stycken att betrakta som en naturtypsbeskrivning och anger inte prioriterade skyddsvärda biotoper.

- Ett nytt naturvårdsprogram för Karlskoga kommun bör upprättas. Det ska integreras med andra kommunala intressen och innehålla konkreta målsättningar, t ex prioriterade förslag på nya naturområden som bör skyddas.
- Nyckelbiotoper och andra skyddade områden beaktas vid fysiska planeringsinsatser.

7.3 Skogar

Det moderna skogsbruket, skogsdikning och en allt effektivare brandbekämpning, har under ett drygt halvsekel kraftigt påverkat skogens innehåll och struktur över en allt större del av det svenska skogslandskapet. Generellt gäller att samtliga äldre skogar i kommunerna påvisar spår av tidigare mänskligt brukande, däribland 1700-1800-talens järnhantering. Andelen skog som lämnas för fri utveckling bör därför öka. En ambition bör vara att andelen av den produktiva skogsmarken i kommunen som lämnas för fri utveckling utökas till 5 % vilket bör tillåtas ta ca 15 år. Detta skulle öka mångfalden i kommunens skogar vad gäller såväl växt- som djurliv. De sociala värdena, skönhetsupplevelser och skogens betydelse för folkhälsan, ska beaktas liksom skogens värde som näring, vilket behandlas i kapitel 6.

Den naturliga norrlandsgränsen, Limes Norrlandicus, passerar kommunen. Detta medför stor variation vad gäller vegetationstyper och olika arter, såväl nordliga som sydliga.

Skogspolitikens huvudsakliga lagrum är skogsvårdslagen som kompletteras av miljöbalken. Skogspolitikerna består av två jämställda mål, ett produktionsmål och ett miljömål. Produktionsmålet innebär att skogen och skogsmarken ska utnyttjas effektivt och ansvarsfullt så att den ger en uthålligt god avkastning. Skogsproduktionens inriktning ska ge skogsägaren frihet och eget ansvar att själv besluta om användningen av vad skogen producerar. Miljömålet innebär att skogsmarkens produktionsförmåga, biologisk mångfald och genetisk variation i skogen ska bevaras.

Naturvårdsarbetet formuleras bland annat genom riksdagens miljö kvalitetsmål Levande

skogar, konventionen om biologisk mångfald samt EU:s direktiv på området.

Mer än hälften av arealen i Karlskoga kommun är täckt av skog. Gran- och tallskog dominerar, men inslag av lövträd/lövskog förekommer. I områden med kalkgrund finns rikare vegetation. Egentlig urskog/naturskog saknas i kommunen, vilket främst är ett resultat av intensivt skogsbruk samt 17- och 1800-talets järnhantering. Trots detta förekommer mindre områden med biologiskt värdefulla skogsmiljöer med naturskogs kvalitet. Dessa är belägna i områden där terrängen på ett naturligt sätt försvårat brukandet och där marken har varit lågproduktiv. Sådana områden återfinns t ex på vissa ställen i Trösälvens dalgång, som sträcker sig genom hela Karlskoga kommun från norr till Möckeln i söder. Andra områden med naturskogar finns i Kilsbergens utbredning i gränsskogen mellan Karlskoga, Lekebergs och Degerfors kommuner. Områdena hyser en mycket blockig terräng, vilket namn som Fasaskogen och Skräll vittnar om. Ett kärnområde är Örgivsområdet.

Det förekommer enstaka bestånd av ädellövskog i Karlskoga tätort. Öster om Möckeln på sandstensberggrund finns en större andel av ädla lövträd som ek, bok och lind.

- Kommunen bör sammanställa och om så anses nödvändigt komplettera befintliga inventeringar i syfte skapa en väl underbyggd prioritering av skogsområden som bedöms skyddsvärda.
- I tätortens randområden bör det, med hänsyn till skogslandskapets värden, vara möjligt att ianspråkta skogsmark för bostäder och andra viktiga samhällsfunktioner.
- Mångformigheten i skogsekosystemen ska beaktas vid olika typer av planeringsinsatser.
- En rik biologisk mångfald och stor variation vad gäller naturtyper, livsmiljöer och arter ska eftersträvas, även i det brukade skogslandskapet.
- Särskild naturvårdshänsyn bör eftersträvas i försurningskänsliga områden.

Se även kapitel 6 avseende skogsbruk som näring.

7.4 Sjöar och vattendrag

Tillgången på vatten var i äldre tider en viktig förutsättning för transporter och framställning av produkter. Det strömmande vattnet är och har varit en viktig energikälla. Därför anlades stångjärnshammare och hyttor i anslutning till vatten, vilket lagt grunden för bygdens utveckling. Vattendragen har fortfarande stor betydelse bl a för elproduktion och dricksvattenframställning såväl som för friluftsliv, boendemiljö och djur- och växtliv. Det stora antalet intressen som finns där vatten möter land är en av de största utmaningarna inom den fysiska planeringen.

Nästan hela Karlskoga kommun tillhör Gullspångsälvens avrinningsområde, vilket i sin tur tillhör Västerhavets vattendistrikt. En liten del av kommunen tillhör Eskilstunaåns avrinningsområde, tillhörande Norra Östersjöns vattendistrikt. Detta betyder att rikets vattendelare går genom kommunen, d v s gränsen som skiljer det område som dräneras till Västerhavet (Skagerack/Kattegatt) från det som dräneras till Östersjön. Kommunen har 10 delavrinningsområden: Bobäcken/Kvarntorpsbäcken, Kilstabäcken, Timsälven, Kedjan, Trösälven, Lerälven, Svartälven, Imälven, Valån och Möckeln.

Karlskoga kommun är rikt på vatten med långt över 100 sjöar och vattendrag. Generellt är kvalitén på vattnet i sjöar och vattendrag god, men påverkan sker genom naturliga processer som översvämningar och vissa mänskliga aktiviteter t ex avvattning, reglering av vattenflöden samt utsläpp av näringsämnen och miljögifter.

Kommunens sjöar och vattendrag är generellt näringsfattiga. Berggrunden, den sura urbergsmoränen och näringsförhållandena medför att sjöarna är hårt utsatta för försurning och därmed annan miljöpåverkan. Många sjöar är naturligt sura och uppvisar låg

till mycket låg buffringsförmåga. Situationen medför ökad rörlighet hos metaller, vilket sekundärt kan ge negativa effekter i vattenmiljön, bl a förhöjd kvicksilverhalt i många sjöar. För att motverka detta behöver kalkningsåtgärder vidtas för att höja pH-värdet. Detta har gjorts under en lång följd av år och med en kalkningsplan som underlag. Kalkningsplanen syftar till att förbättra betingelserna för fisk och övrig fauna i sjöarna och vattendragen samt att minska kvicksilverhalten i fisk.

Sjöar och vattendrag med bättre buffringsförmåga och som inte kalkas i dag är; Fisk-sjön, Timsälven, Trösälven och Möckeln. I dessa vattenområden råder annan ekologisk obalans i form av närings- eller metallbelastning och/eller reglering. Möckeln är måttligt näringsrik, utgör recipient för många olika verksamheter och är klassad som ekologiskt känslig på grund av förekomst av relikta kräftdjur.

I kommunens vatten återfinns många av Mellansveriges vattenlevande arter. Även hotade arter som flodpärlmussla, där insatser för att förbättra betingelserna gjorts i Imälven så sent som under 2010.

Det finns få helt opåverkade vattendrag i kommunen. Det största bebyggelsetrycket finns naturligt runt de större centralt belägna sjöarna och vattendragen; Lonnen, Timsälven och Möckeln. Här finns längre strandpartier där bebyggelse, tomter och verksamhetsområden går ända ner till stranden och påverkar såväl allmänhetens tillgång till stränderna som växt- och djurlivet. Flertalet sjöar och vattendrag är inte exploaterade alls eller endast i liten omfattning, men de är i många fall påverkade på annat sätt. Trycket på framförallt strandnära boende har ökat under senare år och förväntas fortsätta att öka, men ska då kombineras med att allmänhetens tillgång till stränderna säkerställs i rimlig omfattning, passager eller punkter mellan bebyggelse där man kan komma ner till stranden. Även växt- och djurlivet ska beaktas vid byggande i anslutning till stränder. Industrins påverkan på vattenområden förväntas däremot minska.

I Karlskoga kommun finns fem större vattenkraftverk, två i Timsälven, vid Björkborn och Bofors, tre i Svartälven samt ett antal mindre vattenkraftverk.

- Värdefulla vattenmiljöer ska beaktas vid den fysiska planeringen.
- Kommunen bör sammanställa och om så anses nödvändigt komplettera befintliga inventeringar i syfte skapa en väl underbyggd prioritering avseende skyddsåtgärder för särskilt värdefulla eller ekologiskt känsliga områden.
- Oregrerade vattendrag bör i regel skyddas mot framtida reglering.
- Kring vissa utpekade sjöar och vattendrag prioriteras kommunens möjlighet till bostadsbyggande i kombination med allmänhetens tillgång till stränder.
- Sjöarnas och vattendragens betydelse för friluftsliv och rekreation ska beaktas.
- Kvaliteten på vattnet bör vara sådant att naturliga arter kan fortleva i normala bestånd och fisk och kräftor från kommunens sjöar kan ätas utan hälsorisker.
- Möjligheten att restaurera påverkade vatten bör utredas.

Se även kapitel 8 avseende vattenkvalité samt kapitel 5 avseende strandskydd.

7.5 Odlingslandskapet

Odlingslandskapet innehåller generellt de mest art- och individrika växt- och djursamhällena, särskilt på ängs- och betesmarker. Ett allt mer effektiviserat och mekaniserat brukande har dock lett till att artrikedomen minskat på åkermarkerna. Många växt- och djurarter har därför tagit sin tillflykt till andra platser som stenmurar, odlingsrösen, dikeskanter, åkerholmar, allér, gårdsmiljöer, mm. Många av dessa platser är skyddade enligt miljöbalken. Det är viktigt att sådana tillflyktsplatser i odlingslandskapet tillåts finnas kvar. Det öppna jordbrukslandskapet med växlande naturscenerier är också viktigt ur landskaps-

gestaltningssynpunkt. Möjligheterna att bedriva småskaligt jordbruk är dock begränsat idag och förutsättningarna att skapa större effektivare enheter finns inte överallt. Även den traditionella djurhållningen minskar, varför det tidigare odlade landskapet lämnas att växa igen. Undantaget från denna trend är framförallt det växande antalet hästgårdar som genom bete och foderuttag håller landskapet öppet. En annan verksamhet som de senaste åren bidragit till det öppna landskapet är golfbanor. Närmast städer och tätorter samt längs vissa stränder förekommer också ett tämligen konstant bebyggelsetryck.

Andelen jordbruksmark i Karlskoga kommun är låg. Av den totala landarealen i kommunen är endast ca 9 procent åkermark (4 443 hektar) och 0,6 procent betesmark (291 hektar). Jordlagren är i hög grad finkorniga (lera), med inslag av åsbildningar med grus och sand. Större delen av kommunen är täckta av osorterad morän, men dalbottnarna och dalslutningarna domineras av sand (mo) i norr och lera i söder. Odlingslandskapet återfinns främst i dalgångarna längs med sjöar och vattendrag.

I Karlskoga finns den brukade marken främst öster om Lonnen och på båda sidor Timsälven samt runt Möckeln. Vallodling dominerar, men potatis- och spannmålsodling förekommer på vissa gårdar.

Den traditionella djurhållningen har minskat kraftigt men är fortfarande den största anledningen till att det öppna landskapet hålls vid liv. Hästhållningen ökar dock och ger möjlighet till att många gårdar med omgivande landskap även i framtiden kan hållas öppna.

I en kommun som är så präglad av skog har jordbrukslandskapet mycket stor betydelse för mångformigheten, den biologiska mångfalden och landskapsbilden samt en levande landsbygd. Bevarandet av det öppna landskapet är av många skäl mycket angeläget. Inom jordbrukslandskapet med dess historiska hävdbetingelser finns särskilt värdefulla/ekologiskt känsliga områden och brukningsmetoder att bevara.

Inom kommunen finns inget naturreservat eller annat enligt miljöbalken skyddat område som kan hänföras till odlingslandskapet.

- Kommunen bör verka för att andelen odlingsmark bibehålls, både ur estetisk synvinkel och av anledningen att en stor andel hotade arter har jordbrukslandskapet som sin livsmiljö.
- I tätortens randområde bör det, med hänsyn till odlingslandskapets värden, vara möjligt att ianspråka jordbruksmark för bostäder och andra viktiga samhällsfunktioner.
- Odlingsrösen, åkerholmar, etc med höga naturvärden, ekologiskt känsliga områden eller kulturhistoriskt intressanta lämningar ska beaktas vid planering och bevaras.
- Biologisk mångfald och stor variation av naturtyper och livsmiljöer i odlingslandskapet ska eftersträvas.
- Jordbruksmarkens långsiktliga produktionsförmåga får inte äventyras.
- Näringsläckage från jordbruk och djurhållning ska minimeras.

Se även kapitel 6 avseende jordbruk och djurhållning som näring.

7.6 Våtmarker

Våtmarker är betydelsefulla för den biologiska mångfalden och kulturmiljön. Som våtmarker räknas en rad olika typer av fuktiga eller blöta marktyper, som kärr, mossar, myrar, strandängar och sumpskogar. Här finns stor mångfald av arter och biotoper och de har generellt sett höga naturvärden, men många av de arter som lever i våtmarker är hotade. Våtmarkerna är viktiga för hydrologin eftersom de kan fungera som buffert och utjämna

höga vattenflöden. De fungerar dessutom som närsaltsfällor vilket bidrar till minskade övergödningssproblem. Vid våtmarkerna finns ofta ett rikt fågelliv vilket även gör dem intressanta ur friluftsperspektiv.

De flesta större myrområden är skadade av tidigare dikningar och torvtäktverksamhet. Genom sjösänkningar och torrläggning av våtmarker har betydande arealer de senaste 200 åren omvandlats till åkermark.

Det finns myrområden, främst mossar, spridda över hela Karlskoga kommun. Enligt beräkningar har cirka 300 hektar våtmark försvunnit genom sjösänkningar. Sammanlagt täcker våtmarker en yta av 27,7 km² vilket motsvarar 5,4 procent av kommuns yta. Den största andelen våtmarker finns i kommunens västra del i anslutning till Kilsbergskomplexet, t ex Trangärdet. Våtmarker i form av strandängar finns längs Timsälven, vid Åsbergsviken och runt Fisksjön. Andra områden som bör omnämnas är Boforsmossen med sina gölkomplex, Fallmossen, Ängsmossen samt Råmossen och Lomtjärnsmossen.

Många våtmarksområden i Karlskoga kommun är skyddade genom naturreservatsbildningar, se avsnitt 2 i detta kapitel.

- Kommunen ska verka för ett långsiktigt skydd och restaurering av vissa prioriterade och värdefulla våtmarker.
- Kommunen bör utreda våtmarkernas effekt som buffert mot Möckeln.
- Våtmarkernas ekologiska och hydrologiska funktion bör bibehållas, och där så är möjligt och prioriterat, förbättras.
- Kommunen bör utreda möjligheterna att nyskapa våtmarker för sedimentering, som fosforfällor och för lokalt omhändertagande av dagvatten.
- Markavvattningsföretag bör behandlas med restriktivitet.
- Kalkning av myrar ska undvikas.

7.7 Växt- och djurlivet

Till skillnad från sjöar, mossar och odlingslandskap går det inte att fysiskt avgränsa områden för växt- och djurliv. Vissa naturtyper kan identifieras som generellt viktiga för växt- och djurlivet, se föregående avsnitt, och i några fall kan särskilda områden pekas ut som viktiga för en enskild art. Naturen förändras dock ständigt och så har det alltid varit, men genom olika typer av mänsklig aktivitet krymper arternas livsmiljöer generellt och ekosystemen påverkas i allt snabbare takt. På grund av sjösänkningar, utdikningar, reglering av vattendrag, igenväxning av ängs och hagmarker och ett effektivare jord- och skogsbruk som likriktar miljön råder det idag brist på många naturtyper. Föroreningar påverkar naturmiljöerna och försämrar vattenkvaliteten. Klimatförändringarna, naturliga eller mänskligt producerade, kommer också att förändra livsbetingelserna för fauna och flora. Sammantaget innebär det att den biologiska mångfalden hotas och att arter riskerar att försvinna. En del åtgärder kan vidtas och ha direkt effekt på det lokala planet medan andra kräver samordnade, t o m globala åtaganden.

Under FN:s miljökonferens i Rio de Janeiro 1992 antogs en internationell överenskommelse om bevarande av den biologiska mångfalden. Förutom bevarande omfattar konventionen även uthålligt nyttjande av den biologiska mångfalden. Konventionen gäller både vilda och tama arter. EU:s nätverk Natura 2000 omfattar även djur. (Se även avsnitt 2 i detta kapitel)

De nationella åtgärdsprogram som berör länet och kommunen gäller större vattensalamander, smal dammsnäcka och dubbelbeckasin. När det gäller större vattensalamander finns den på många platser i länet och även i Karlskoga kommun, men inventeringar tyder på en minskning av bestånden. Ett annat exempel på en art som måste beaktas i planeringen är den rödlistade hårklomossan som finns längs delar av Våtsjöns stränder.

Ävjepilörten som är grunden i naturreservatet Torkesvikens Natura 2000-klassning är starkt beroende av Svartälvens nivåfluktuationer för sin överlevnad. Flodpärlmusslan är i sin livscykel helt beroende av öring vilket gör den mycket utsatt.

Den naturliga norrlandsgränsen, Limes Norrlandicus, går genom kommunen. Detta ger stor variation vad gäller vegetationstyper och arter, såväl nordliga som sydliga. Som exempel på nordliga arter kan nämnas gråspett, tretåig hackspett och dvärgbjörk medan gröngöling och trädlärka och bok är exempel på sydliga arter.

- Områden som är särskilt viktiga för växt- och djurlivet ska beaktas i den fysiska planeringen.
- Inhemska växt- och djurarter bör ges möjlighet att fortleva i livskraftiga och reproducerande populationer, återkomma och utbreda sig i naturlig omfattning.
- Ekologiskt känsliga områden ska identifieras, prioriteras och vid behov skyddas.
- Särskilt värdefulla och representativa biotoper ska identifieras och vid behov säkerställas genom skydd och vård.
- Kommuns naturresurser bör nyttjas inom ramen för ekosystemets produktionsförmåga.

7.8 Tätortsnära grönområden

Begreppet grönområden avser all mark i och i anslutning till tätorter som inte är bebyggd eller hårdgjord. Enskilda tomter betraktas inte som grönområden även om de till övervägande delen består av gräsytor eller andra former av växtlighet. För att betraktas som grönområde bör det vara tillgängligt för allmänheten. Även vatten kan ofta räknas in i grönområden. Grönområden har såväl estetiska, sociala som biologiska värden. Grönområden ger staden/tätorten karaktär och bildar tillsammans med byggnader, gator och torg de olika stadsrummen. Upplevelsen av och utsikten mot ett grönområde har betydelse för invånarens och besökarens trivsel, likväl som möjligheten att vistas i parker och andra gröna miljöer. Tätorter betraktas ofta som relativt fattiga områden ur biotopsynpunkt men här finns rent av sällsynta biotoper eftersom t ex träd i alléer och dungar tillåts bli mycket äldre än där traditionellt skogsbruk bedrivs. Grönområden i tätorter fungerar vanligen som refuger, tillflyktsområden, så att växter och djur kan spridas eller vandra mellan olika områden.

I Karlskoga finns betydligt större andel grönområden än i de flesta andra städer i landet, närmare tre gånger mer än ”medelstaden”. Det kan även uttryckas som att det överallt i kommunen är ”nära till naturen”. Vissa områden har av naturliga och topografiska skäl förblivit oexploaterade, andra av historiska ägarskäl, ytterligare andra genom medvetna val och planeringsinsatser. Viktiga centrala grönområden är Rävåskullen, som är ett naturreservat, Strandpromenaden, Boåsberget (som kommunen nyligen köpt från en privat fastighetsägare) samt Ekmansdalen.

En konsekvens av de omfattande grönyttorna i tätorten är att det finns fler och större grönområden än vad som är möjligt att underhålla och sköta på ett bra sätt, varför det är väsentligt att en inventering och prioritering görs, som underlag för framtida fysisk planering.

Grönområden har generellt ett tydligt skydd genom att de i detaljplaner regleras som parkmark eller naturmark. Detta är dock inget garanterat eller långsiktigt skydd eftersom det enskilda området prövas vid varje tillfälle en förändring är aktuell i det aktuella området.

Det är därför av stort värde att en grönstrukturplan upprättas där samtliga grönområden i Karlskoga bedöms och prioriteras. Grönstrukturplanen ska visa vilka grönområden som är värdefulla att bevara och utveckla långsiktigt och vilka som kan öppnas för annan

användning, t ex förtätning av bostadsbebyggelse. Generellt är det viktigt att ett antal sammanhängande grönkorridorer kan behållas, både av sociala och av biologiska skäl.

Grönområden runt förskolor, skolor och trygghetsboenden kan utgöra en del av verksamheten och bör därför beaktas särskilt i samband med planläggning och andra förändringar. I grönstrukturplanen kommer även en mer ingående beskrivning av Karlskogas parker att ingå.

I samband med planering av bostäder i anslutning till vatten ska allmänhetens tillträde beaktas. Det betyder på vissa sträckor att en passage behålls närmast stranden, på andra sträckor att luckor sparas där allmänheten kan komma ner till stranden.

- Karlskoga tätorts grönområden inventeras, bedöms och prioriteras i syfte att skapa en grönstrukturplan som ska utgöra underlag för framtida fysisk planering.
- Korridorer som binder samman grönområden bör eftersträvas.
- Tillgång till någon form av grönområde inom 250 meter från bostaden bör eftersträvas.
- Vid planering av bostäder i anslutning till vatten ska allmänhetens tillgång till stranden beaktas.
- Tillgång till närbelägna, lättillgängliga och i övrigt attraktiva, t ex bullerfria, och estetiskt tilltalande, naturmiljöer för friluftsliv, studier och turism ska eftersträvas.
- Grönområden nära förskolor, skolor och trygghetsboenden beaktas vid planering.
- Boåsberget bör planläggas som park.
- Strandpromenaden i centrala Karlskoga bör bindas samman längs stranden förbi Boforsområdet och via en gångbro över Timsälven.

8. Miljökvalitet

Sammanfattning

I detta avsnitt behandlas miljökvalitetsnormer, gränsvärden och riktlinjer som ska eller bör beaktas vid framtida planeringsinsatser.

En ekologiskt hållbar utveckling kräver insatser för vatten, luft och mark samt utveckling av förnyelsebara energikällor.

Vattenkvaliteten i kommunen är generellt sett god men det finns vissa problem med försurning, föroreningar och övergödning. Dagens och framtidens dricksvattentäkter och dess tillrinningsområden ska skyddas och en lösning avseende reservvatten ska skapas.

Luftkvaliteten är god men bör vid vissa korta vägsträckor förbättras. Kommunen ska verka för ökad spårbunden trafik och underlätta för medborgarna att cykla eller gå. En fortsatt utbyggnad av fjärrvärme bör göras och framställning av förnyelsebar energi ska uppmuntras.

Områden som är förorenade bör efterbehandlas

så att de kan planeras för framtida behov

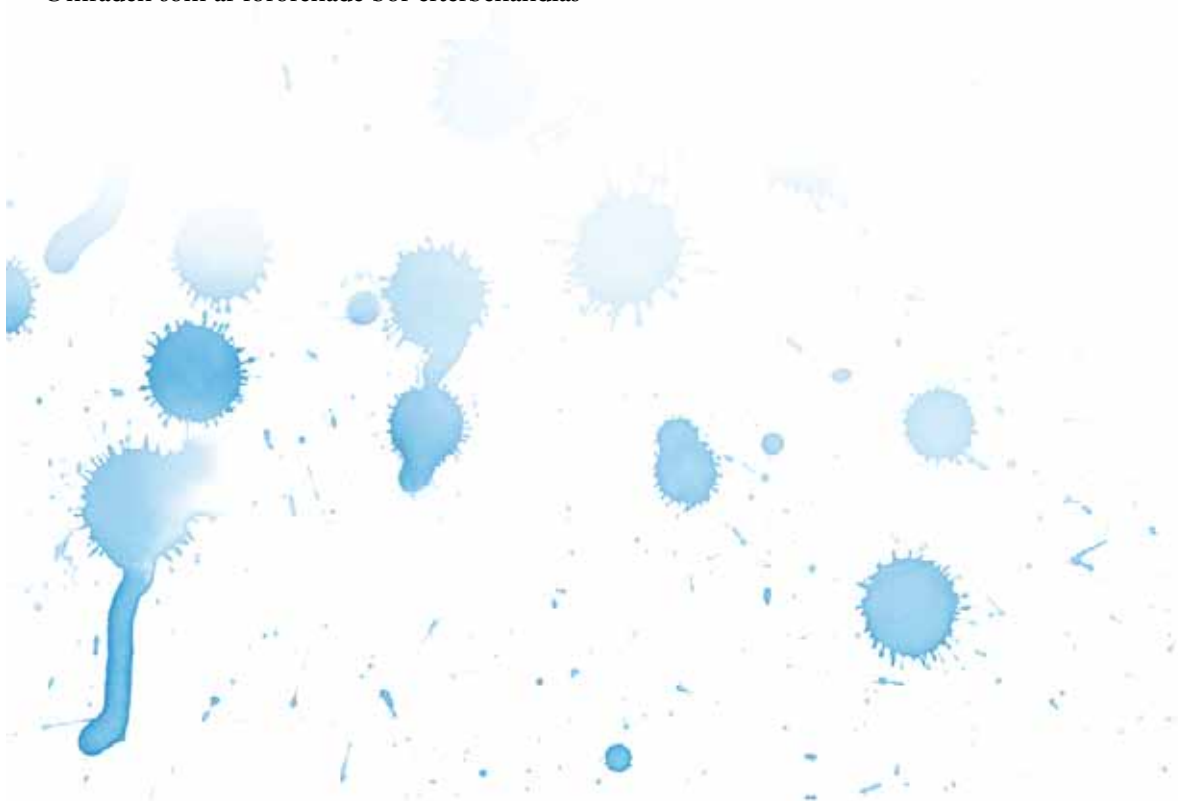
Allt fler människor efterfrågar tystnad och frihet från buller. Problem med buller finns längs de mest trafikerade vägarna i kommunen. Vid lokalisering av bostäder och verksamheter ska risker för buller, vibrationer med mera beaktas.

Täktverksamhet av grus och berg pågår i kommunen. Tillgången till grus är starkt begränsad och nya täkter i naturgrusavlagringar bör behandlas med restriktivitet. Alternativa material bör användas.

Avfallshanteringen strävar mot en hantering med 100 % kretslopp och 0 % restprodukt.

I den fysiska planeringen ska fastighetsnära insamling och tillgång till återvinningsstationer underlättas.

*Karta som tillhör detta kapitel finns i kartbilagan.

8.1 Vatten

I kommunen finns en mängd sjöar och vattendrag. Generellt är vattenkvaliteten god men problem med försurning är tämligen utbredd och relativt höga halter kvicksilver förekommer. Många sjöar har lågt pH och är känsliga mot försurning.

Karlskogas dricksvatten tas dels ur Lokaåsen vid Gälleråsen (grundvatten) och dels från Timsälven (råvatten) efter infiltrering vid Gälleråsen. Sjön Lonnen, vars utlopp är Timsälven, är kommunens ytvattentäkt. Ett nytt vattenskyddsområde för Lonnen och Gälleråsen är under upprättande.

Förutom befintliga vattentäkter bör kommunen identifiera mark- och vattenområden som innehåller förekomster av grundvatten och ytvatten som kan ha stor betydelse för dricksvattenförsörjningen i framtiden och så långt möjligt skydda dessa områden mot åtgärder som påtagligt kan minska områdenas betydelse för denna försörjning.

Djur och växtlivet i sjöar och vattendrag påverkas negativt av vissa mänskliga aktiviteter som t ex avvattning, uppstyckning av landskapet, reglering av vattenflöden samt utsläpp av näringsämnen och gifter. Olika naturliga processer i landskapet som översvämningar och betetryck har också effekter på kvaliteten i vattnet. Förändringar i strandskyddslagstiftningen öppnar med hänvisning till landsbygdsutveckling för boenden i strandlägen där det tidigare inte varit möjligt att bygga, se särskilt avsnitt under kapitlet Boende. Hänsyn till olika miljöaspekter ska dock tas även här.

Alla länder inom EU-samarbetet antog år 2000 Ramdirektivet för vatten. För Sveriges del har det utmynnat i en komplettering av Miljöbalken, en särskild vattenförvaltningsförordning samt en organisation för den svenska vattenförvaltningen. Sverige har delats in i fem vattendistrikt, vart och ett med en vattenmyndighet förlagd till en länsstyrelse inom respektive distrikt. Karlskoga kommun tillhör två vattendistrikt, Västerhavets vattendistrikt och Norra Östersjöns vattendistrikt. Målen för Ramdirektivet för vatten är att alla medlemsländer inom EU ska uppnå god vattenstatus senast år 2015 för ytvatten, kustvatten och grundvatten. God status ska uppnås beträffande bland annat näringsbelastning, kemiska ämnen och ekologi.

Efter kartläggning och fastställande av mål och kvalitetskrav för såväl ytvatten som grundvatten har åtgärdsprogram fastställts av vattenmyndigheterna. Av åtgärdsprogrammen framgår det vilka åtgärder som behöver vidtas och när, samt vilken statlig myndighet eller kommun som behöver vidta respektive åtgärd. Samtliga statliga myndigheter och kommuner ska från och med 2011 varje år rapportera till respektive vattenmyndighet vilka åtgärder som vidtagits under året i syfte att säkerställa föreskrivna miljökvalitetsnormer.

De instrument som närmast kommer ifråga för kommunen är tillsyn, prövning och planering enligt Miljöbalken och Plan- och bygglagen. Kommunen behöver även närmare överväga sina skyldigheter enligt Lag om allmänna vattentjänster, inte minst när det gäller behov av utökade VA-verksamhetsområden. Separering av spillvatten och dagvatten är en viktig åtgärd för att minska risken att förorena sjöar och vattendrag. I Karlskoga är ca 65 % av ledningsnätet separerat.

En förutsättning för att nå målen för god vattenstatus är en aktiv medverkan från bland annat markägare och företag med påverkan på vatten.

Kommunala vattenförsörjningsplaner ska upprättas innan 2012 års utgång, där vattentäkter och distributionsnät som distribuerar mer än 10 m³ dricksvatten/dygn eller betjänar mer än 50 personer identifieras i syfte att få en överblick över vattenanvändningen.

- För att skydda dricksvattnet är det viktigt att se till att förorenande verksamhet inte bedrivs inom dricksvattentäkternas tillrinningsområden, både nutida och framtida uttagsområden.
- Geologiska formationer, grundvatten och ytvatten av betydelse för dricksvattenförsörjningen, nuvarande och framtida, bör skyddas och riskreducerande åtgärder bör vidtas för att minska skaderisker.
- Särskild varsamhet ska iaktas vid åtgärder och exploatering i anslutning till Svartälven, Imälven, Lerälven och Trösälven som innehåller mycket värdefulla natur- och kulturmiljöer. Vid åtgärder ska det tydligt framgå för verksamhetsutövaren vilka försiktighetsmått som ska vidtas. Vissa områden i anslutning till ovannämnda objekt bör på sikt få ett långsiktigt skydd i form av exempelvis naturreservat.
- Kommunen ska arbeta för att sjöar och vattendrag samt grundvatten uppfyller målen för god vattenstatus.
- Separering av spillvatten och dagvatten i separata ledningar (duplikatsystem) ska fortsätta.
- En kommunal vattenförsörjningsplan upprättas innan 2012 års utgång.
- Karlskoga kommun ska tillsammans med Degerfors kommun arbeta för en gemensam lösning avseende reservvatten.

(Ett nytt vattenskyddsområde för Karlskoga kommuns grund- och råvattentäkt Gälleråsen, Timsälven och Lonnen är under upprättande)

8.2 Luft och klimat

Klimatet på jorden har skiftat drastiskt genom historien. Mycket talar dock för att människans aktiviteter de senaste 150 åren bidragit, bl a ökade utsläpp av växthusgaser. Växthusgaserna kommer i första hand från den storskaliga förbränningen av fossila bränslen som kol, olja, fossilgas och torv. Med växthusgaser menas gaser i atmosfären som bidrar till en högre medeltemperatur vid jordytan genom att dämpa återutstrålning av värme. Gasernas halt i atmosfären tenderar alla att öka. Fortsätter utsläppen på nuvarande nivå ökar riskerna för att klimatsystemet påverkas på ett farligt sätt. FN:s vetenskapliga råd IPCC beräknar att jordens medeltemperatur kan komma att öka med 1,4-5,8 grader till år 2100. Havsytningsnivå kan komma att höjas med uppemot en meter under samma tid. Effekten i Norden väntas bli högre än världsgenomsnittet. Påverkan på klimatet är kanske vårt allvarligaste miljöhot.

För vissa luftföroreningar finns miljö kvalitetsnormer (nationella gränsvärden) som inte får överskridas. Luftkvaliteten i Karlskoga är i jämförelse med dessa värden av god kvalitet, dvs underskrider normerna generellt sett.

Motiven för att minska utsläppen är (oftast) inte av lokala skäl utan av regionala/globala skäl. Vi kan inte själva komma tillrätta med försurning, näringsämnen via luft eller växthusgaser. Men vi måste ta ansvar för vår energianvändning och den miljöpåverkan som vi ger upphov till genom att vidta åtgärder på hemmaplan. Utbyggnad av fjärrvärmesystemet är en åtgärd med stor påverkansmöjlighet på kommunal nivå, förutsatt att det är ekonomiskt försvarbart.

- Kommunen ska verka för utbyggnad av fjärrvärmesystemet för att minska oljeanvändningen – särskilt viktigt i industriområden - för reduktion av växthusgaser och försurande ämnen.
- Kommunen ska verka för att överskottsvärme från processindustrin, som idag leds ut i bl a Kilstabäcken och Möckeln, kopplas till fjärrvärmesystemet eller annan verksamhet.

- Kommunen ska verka för etablering av förnybar energiframställning, t ex anläggningar för biobränslen, vindkraftanläggningar, solenergi, m m, genom att t ex mark och vatten som lämpar sig för produktion av förnyelsebar energi avsätts för detta ändamål.
- Kommunen ska verka för utbyggnad av spårbunden trafik och vid planering beakta strategiskt viktiga platser för omlastning av gods mellan järnväg och lastbil.
- Vid planering beaktas möjligheten att förtäta staden/tätorten i syfte att folk i ökad omfattning kan cykla eller gå.
- Vid planering av nya bostadsområden beaktas tillgång till fjärrvärmenät eller att lokala energilösningar som är bra ur klimatsynpunkt finns eller kan ordnas.
- Kommunen bör förbättra informationen kring framtida utbyggnad av fjärrvärmenätet så att kommuninvånarna bättre kan planera för anslutning till nätet.

8.3 Mark och förorenade områden samt elektromagnetiska fält

Produktionen och användningen av kemikalier har ökat kraftigt de senaste sjuttio åren men kunskapen om kemikaliernas effekter på människa och miljö har inte ökat i samma takt. Vissa av de kemiska ämnen som används är farliga för människors hälsa och miljön. Historien visar exempel på ämnen som gett upphov till allvarliga hälso- och miljöeffekter. Kemikalier sprids till människor och ekosystem exempelvis via mat och inandningsluft, men även direkt från de varor vi använder. En viktig källa till exponering för miljögifter är redan förorenade områden.

I Karlskoga kommun finns idag ca 300 misstänkta eller konstaterat förorenade områden. Föroreningarna härrör huvudsakligen från mekaniska verkstäder, träbearbetande verksamheter, järn- och stålframställning samt bensinstationer. Många av dessa verksamheter är avvecklade sedan länge. Utifrån tillgänglig kunskap om de ca 300 objekten har riskerna hittills bedömts vara störst vid vissa deponier, träimpregneringsanläggningar, vapen- och sprängämnesindustri samt försvarets anläggningar. Ett 50-tal markundersökningar har utförts som tills nu resulterat i att ungefär hälften efterbehandlats.

Sedimenten i Möckeln kan vara förorenade. Arbetet med att kartlägga och undersöka misstänkt förorenade områden måste fortsätta. Dels för att identifiera objekt där åtgärder behöver göras men även för att avföra områden som inte är förorenade. Obefogad rädsla och ett komplext regelverk får inte hindra utveckling i för kommunen viktiga områden.

Radonförekomst i mark ska beaktas vid planering av nya bostäder, mm. Riktvärdena för radon i inomhusluften förväntas sänkas i framtiden. Översiktsplanen visar områden som genom sin jordartsbeskaffenhet är mer benägna att innehålla markradon (underlag SGU:s jordartskarta). Detaljerat radonunderlag tas fram i samband planläggning eller exploatering.

Elektromagnetiska fält är vanligt förekommande i dagens samhälle och med undantag för större anläggningar innebär detta generellt ingen inverkan på hur människor kan verka i och utnyttja samhället. En grupp människor lider dock av skelöverkänslighet i olika grad. Vissa av dessa tar sin tillflykt till områden som ligger isolerat och med mer eller mindre långt avstånd till elektriska anordningar. I vissa fall kan skelrehabilitering av byggnader och arbetsplatser lindra symtomen. Det ska betonas att det idag inte finns samstämmig forskning som styrker att t ex en sändare för mobiltelefonnätet avger någon strålning som utgör en hälsorisk. Elektromagnetiska fält bör dock beaktas vid planering. T ex finns möjlighet att peka ut områden i kommunen som inte avses komma att exploateras i nämnvärd omfattning och därför kan vara lämpliga för bosättning eller vistelse för skelöverkänsliga.

- Förorenade områden och risker med dessa ska beaktas i fysisk planering, t ex i detalj-

planarbetet och vid bygglovgivning.

- Områden som är förorenade bör efterbehandlas så att de kan planeras för framtida behov. Förtydliga problematiken med föroreningarna i mark på ett bättre sätt för att möjliggöra exploatering och utveckling av områden, främst inom Björkborn, Bofors-Backa och Kilsta industriområden.
- Efterbehandlingsåtgärder bör genomföras på de platser där ansvar och utredningsunderlag är tillräckligt för åtgärder; det gäller platser såväl inom tätbebyggt område som inom skjutfälten för att kunna använda områden för nya/andra verksamheter.
- Förekomsten av radioaktiva ämnen i mark, berg och grundvatten beaktas vid byggande, t ex vid lokalisering eller genom byggnadstekniska åtgärder.
- Erforderliga mätningar och åtgärder mot radon sker vid all ny- och ombyggnad av skolor och bostäder.
- Förekomsten av radioaktiva ämnen beaktas vid brytning och nyttjande av åsmaterial och krossberg.
- Risker med elektromagnetiska fält bevakas och områden som bedöms ha och i framtiden fortsätta ha låg påverkan från elektromagnetiska fält ska identifieras och om möjligt skyddas.

8.4 Buller

Allt fler människor efterfrågar tystnad och frihet från buller. I en god utomhusmiljö bör det finnas tysta områden som är rofyllda och där en positiv ljudmiljö dominerar. Vissa sådana fridfulla ljudmiljöer behöver skyddas och bevaras. Det är angeläget att sådana områden beaktas, t ex innergårdar i bostadskvarter och tätortsnära rekreationsmarker.

Buller är ett stort folkhälsoproblem, för såväl barn som vuxna, med stora kostnader för samhället som följd. Det påverkar människors hälsa genom att det exempelvis leder till sömnproblem, irritation och stress. Buller kan också orsaka hörselskador och effekter på hjärt- och kärlsystemet. Lågfrekvent buller kan ofta upplevas som extra störande eftersom ljudet kan höras på mycket stora avstånd från källan. Vibrationer är vågrörelser i till exempel mark. När vibrationer utbreder sig via marken upp i byggnader, till exempel i hus i nära anslutning till järnvägar, ger det upphov till stomljud i huset och ibland även skakningar. Ny bostadsbebyggelse i närhet av järnvägar bör undvikas.

Problem med buller finns främst längs E18 och väg 205 inom Karlskoga tätort. En föreslagen ny sträckning av E18 kommer att minska bullerproblem i Karlskoga tätort. Bullerproblematiken längs en ny sträckning och området vid bron över Möckeln kommer att vara mindre, dels för att vägen byggs med dagens krav på bullerskärning, dels därför att avståndet till bebyggelsen är längre här. Genom ökat resande mellan Karlskoga och Degerfors kan en ökad bullernivå (och ökade utsläpp) bli följd utmed länsväg 205.

Buller och vibrationer från järnväg är inte omfattande inom Karlskoga tätort då järnvägstrafiken är mycket begränsad, men i vissa lägen med dåliga markförhållanden förekommer vibrationer.

Ett lokalt och väletablerat fenomen i Karlskoga är skjutbuller och i viss mån vibrationer från Villingsbergs respektive Bofors skjutfält.

- Vid lokalisering av bostäder, verksamheter och infrastruktur ska buller- och vibrationsförhållandena beaktas. Det bör vara en strävan att lokaliseringen bidrar till att upprätthålla en god ljud-/vibrationsmiljö där människor stadigvarande vistas.
- Vid nybyggnad av bostäder alternativt nybyggnad eller större ombyggnad av vägar beaktas nedanstående riktlinjer för buller:
 - - 30 dBA ekvivalentnivå inomhus
 - - 45 dBA maximalnivå inomhus nattetid

- - 55 dBA ekvivalentnivå utomhus (vid fasad)
- - 70 dBA maximalnivå vid uteplats i anslutning till bostad
- Tysta områden, i avlägsna skogsområden eller i områden av mycket stor betydelse för rekreation, bör identifieras och beaktas vid fysisk planering och tillståndsgivning av olika slag.

8.5 Avfall

Lagstiftningen inom EU och på nationell nivå anger avseende avfall en tydlig inriktning och krav på minimering, sortering och återanvändning. Det duger inte längre att bara bränna och deponera. Den kommunala renhållningsskyldigheten innebär att varje kommun ska svara för att hushållsavfall inom kommunen transporteras till en behandlingsanläggning och att det återvinns eller bortskaffas. Avfall från Karlskoga, men även från t ex Degerfors, energiutnyttjas/bränns i kraftvärmeverket i Karlskoga. Mosseruds avfallsdeponi i Karlskoga kommun används av både Karlskoga och Degerfors. Då den här typen av samarbete mellan kommuner bygger på ett upphandlade avtal kan förhållandet komma att ändras. I Karlskoga tätort finns en återvinningscentral som fungerar som viktig bas för källsorteringsarbetet.

En ny avfallsplan har nyligen antagits för Karlskoga kommun. Avfallsplanen är delvis gemensam med Degerfors kommun. Visionen för avfallshanteringen är 100 % kretslopp, 0 % restprodukt. Mål beträffande avfallshanteringen redovisas i avfallsplanen.

En viktig del i genomförandet är att ”Planera för avfall” – genom att inom ramen för detaljplanearbete underlätta fastighetsnära insamling både i villakvarter och i flerfamiljsområden, beakta avfallshantering i anslutning till vissa besöksmål samt pröva lokalisering av återvinningsstationer inklusive krav på utformning, tillgänglighet, etc.

Slam från kommunens reningsverk och från enskilda avlopp ska om efterfrågan finns kunna spridas på åkermark så snart slammet kan certifieras och godkännas.

- Vid detaljplanering bör hänsyn tas till markanspråk för återvinningsstationer, anläggningar och skyddszoner som krävs för en väl fungerande avfallshantering och materialåtervinning.
- Vid planering av ytor lämpliga för behandlingsanläggningar för avfall bör särskild hänsyn tas till lukt- och bullerstörningar, tillgänglighet för transporter samt behov av ytor för exempelvis mellanlagring och sortering.
- Vid planering av bostadsområden, mm bör bra transportvägar säkerställas för fordon som ska hämta avfall, utan att backning krävs och att gång och cykelvägar nyttjas.

Avfallshanteringen behandlas även i kapitlet Teknisk försörjning, avsnitt 13.4.

8.6 Industri –och verksamhetsområden

Följande befintliga industriområden har eller har haft verksamhet där eventuellt betydande miljöpåverkan föranleder att särskilda miljöbedömningar görs:

- Bofors-Backa
- Björkborn
- Kilsta
- Botorp

Ett industriområde, Gälleråsen, är beläget så att det kommer i konflikt med det primära

skyddsområdet för Karlskoga kommuns dricksvattentäkt. Möjligheten att omlokalisera verksamheten bör undersökas. Kilsta industriområde kommer delvis i konflikt med det sekundära skyddsområdet men är i övrigt bra lokaliserat och har rening för dagvatten, nyetableringar här bör underlättas. En framtida utökning av Flygfältets industriområde kan komma i konflikt med det sekundära skyddsområdet för vattentäkten, men här bör omledning av dagvattnet vara möjligt.

- Vid planläggning av nya och befintliga industri- och verksamhetsområden ska hänsyn tas till att verksamheterna på området producerar visst buller, viss lukt och vissa utsläpp.

8.7 Täktverksamhet

I dagsläget finns i Karlskoga kommun tre större grustäkter i drift och två större bergtäkter. Det finns även några mindre täkter för grus, matjord och torv.

Tillgång till naturgrus är starkt begränsad. Det gör att andra material, främst berg, kommer till användning men även rena betong- och tegelrester bör i högre utsträckning vara föremål för nyttjande i enlighet med resursprinciperna i miljöbalken.

- Täkt av grus, sand och andra lösa avlagringar som riskerar dricksvattenförsörjningen nu och i framtiden bör inte genomföras.
- Täkter i lösa avlagringar och berg bör inte automatiskt efterbehandlas med traditionella åtgärder som igenfyllning eller genom att skapa slänter och plantera. Ras- och bergsbranter och grunda vattenpölar har ett stort biologiskt värde. Öppna grundvattenytor bör inte enbart betraktas som en miljörisk utan dess biologiska värden bör också uppmärksammas.
- Nya täkter i naturgrusavlagringar bör behandlas med restriktivitet.

9. Säkerhet och riskbedömningar

Sammanfattning

Det ska vara tryggt och säkert att bo och leva i Karlskoga kommun. Kunskap och erfarenhet om hur man skapar trygghet och säkerhet i vardagsmiljön ska användas vid planering och byggande av bostäder, vägar, parker, gång- och cykelvägar, med mera.

Vid behov ska ras-, skred- och översvänningsrisker alltid beaktas i planeringen. Ett nära samarbete i säkerhetsfrågor ska ske med industrier som har verksamhet inom särskilda riskområden.

9.1 Beredskapshänsyn

Beredskapshänsyn är ett förebyggande arbete som syftar till att hos beslutsfattare och andra skapa en medvetenhet om att vid planerade förändringar ta vara på möjligheterna att göra samhället mer stryktåligt, funktionssäkert och flexibelt. Samhällets styrka att tåla olika slags påfrestningar ska även omfatta förmågan att möta medvetna åtgärder som syftar till att lamslå samhället, t ex sabotage.

Beredskapshänsyn måste beaktas i all samhällsplanering och samhällsutveckling för att förebygga allvarliga störningar främst avseende de storskaliga försörjningssystemen (t ex elförsörjning, transporter, vatten- och livsmedelsförsörjning). Beredskapshänsyn kan påverka lokalisering och utformning av byggnader och anläggningar.

Karlskoga kommun har upprättat en risk- och sårbarhetsanalys som sammanfattar de riskfaktorer som kan påverka kommunen och som ger vägledning vad gäller förebyggande och akuta åtgärder för att minimera och helst eliminera effekterna.

- Kommunen ska medverka till ett robust och säkert samhälle genom beredskapshänsyn i planeringen. Vid alla typer av planeringsinsatser som påverkar samhällsstrukturen ska regelmässiga avstämningar göras med förekommande riskanalyser för såväl räddningstjänst som för teknisk försörjning.

9.2 Räddningstjänst

Karlskoga kommun ingår i Bergslagens räddningstjänstförbund tillsammans med kommunerna Degerfors, Kristinehamn, Storfors, Filipstad och Hällefors. För närvarande pågår en utredning rörande om- till- eller nybyggnad av brandstationerna i såväl Karlskoga som Degerfors. Inriktningsbeslut väntas inom kort. För Karlskogas del diskuteras tre alternativ, befintligt centralt läge, nytt läge vid Boforsudden eller ett nytt läge i norra delen av Storängenområdet. I Degerfors omfattar utredningen för närvarande endast befintligt läge i Jannelund. En ny station i Storängen, gemensam för Karlskoga och Degerfors, skulle på sikt vara ett alternativ.

Ur ett räddningstjänstperspektiv bör insatstiderna beaktas vid planering av nya bebyggelseområden. Brandstationens placering är styrande för insatstiderna. Bostadsområden som anläggs utanför det insatsområde som kan nås på 10 minuter bör utformas så att ett utökat skydd för brandspridning mellan byggnaderna uppnås.

Kommunens risk- och sårbarhetsanalys ska beaktas i räddningstjänstens verksamhet. Farligt gods transporteras genom kommunen på väg och järnväg vilket skulle kunna få allvarliga konsekvenser om det inträffade en olycka.

- Kommunens framtida utveckling bör inte orsaka drastiska förändringar av insatstiderna inom tätorten.
- Samverkan inom kommunalförbundet bör bibehållas och utvecklas, särskilt med tanke på klimatförändringar och påföljande översvämningsrisker.

9.3 Skyddsavstånd kring anläggningar

Olika typer av störningar (buller, utsläpp, olycksrisker) från industrier och andra verksamheter kan begränsas på i princip två sätt: dels genom skyddsavstånd mellan den störande

industrin och den störda omgivningen, dels genom åtgärder i den störande industrin för att t ex minska buller och utsläpp. Eftersom rekommenderade skyddsavstånd i många fall är mycket långtgående och i många fall skulle omöjliggöra etablering i befintliga områden måste en lokal värdering och anpassning alltid göras.

I Karlskoga finns (källa Länsstyrelsen Örebro län, januari 2010) 6 Sevesoklassade anläggningar (anläggningar med farliga kemikalier). Hög kravnivå; Björkborns industriområde (Saab Bofors Dynamics AB, Cambrex Karlskoga AB och Eurenko Bofors AB), Bofors Skjutfält (Saab Bofors Test Center) samt Botorp industriområde (Svenska Statoil AB). Lågre kravnivå; Kilsta industriområde (Thermotech Kilsta AB).

För Björkborns industriområde finns med anledning av sprängämnestillverkningen en särskild riskområdesindelning vilken delvis är konfirmerad i gällande områdesbestämmelser för industriområdet. Kring Björkborns industriområde, Kilsta industriområde, Bofors skjutfält och Villingsbergs skjutfält samt för delar av Botorps industriområde ska erforderliga buffertzoner beaktas vid planläggning och bygglovhandläggning. Kring Aggeruds avloppsanläggning ska en buffertzona på 100 meter från fastighetsgräns finnas enligt ett program upprättat 2009.

- Beslutsunderlaget inför en lokalisering, som kan medföra att störningar uppstår, ska innefatta en miljökonsekvensutredning och en riskbedömning, som noggrant beskriver de förutsättningar som råder i det enskilda fallet.

9.4 Ras- och skredrisker

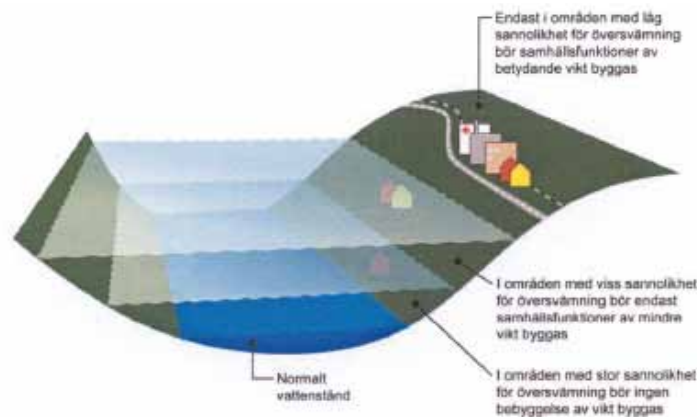
Klimatscenarier fram till år 2100 indikerar att nederbörds mängderna kommer att öka inom större delen av Sverige och att en större andel av nederbörden kommer att utgöras av intensiva regn. Ökande nederbörd medför att erosionen tilltar, att grundvattennivån i jordlagren höjs och en ökning av såväl frekvens som omfattning av översvämningar längs sjöar och vattendrag. Var för sig och i samverkan kommer dessa faktorer att på vissa platser försämra stabilitetsförhållandena vilket kan leda till ökade problem med skred, ras, raviner och slamströmmar. Övergripande geotekniska undersökningar görs redan idag i samband med planläggning i områden där topografi eller erfarenhet antyder att hänsyn måste tas till de geotekniska förhållandena vid byggande.

Normalt är markstabiliteten god i kommunen, där grunden består av lera och silt. Undantag i Karlskoga kommun utgör delar av Svartälvens och Lerälvens dalgångar där erosions- och skredrisker antyder bristfällig stabilitet. Det gäller speciellt mark väster om respektive älv. Ravinlandskapen som bildats längs delar av Trösälven och Kedjan kan ha tveksam stabilitet liksom marken i direkt anslutning till Timsälvens nedre lopp och vissa delar av Möckelns stränder som har brant strandbrink, främst på västra sidan sjön närmast gränsen till Degerfors kommun.

De områden som översiktligt bedömts avseende ras- och skredbenägenhet ska särskilt beaktas vid planering och byggande. Områdena behöver för den skull inte vara olämpliga att bebygga.

- Ytor som är utsatta för ras- och skredrisker ska inte exploateras.
- Geotekniska undersökningar ska utföras före valet av exploateringsområden.
- Om det bedöms nödvändigt, bör riskanalyser göras i samband med bygglovärenden i redan anspråkta ras- och skredbenägna områden.

Figur. Rekommendationer vid fysisk planering (källa: översvämningsrisker i fysisk planering. Länsstyrelserna 2006)

9.5 Översvämningsrisker

Länsstyrelserna rekommenderar alla kommuner att i den översiktliga planeringen se över vilka områden som ligger i riskzonen för översvämningar i dag och vilka ytterligare områden som kan vara hotade av översvämningar med tanke på framtida klimatförändringar. Inom områden som är intressanta för nybebyggelse och samtidigt bedöms vara översvämningshotade kan en lämplig inriktning vara att göra en fördjupad översvämningskartering. Även områden med befintlig bebyggelse bör identifieras för att se om åtgärder kan bli nödvändiga på sikt. Karlskoga har redan justerat upp lägsta nivå för golv för bebyggelse runt Möckeln jämfört med den nivå som praktiserats tidigare och som byggt på högsta dämningnivå vid utloppet i Degerfors.

Följande riktlinjer bör gälla:

- **Markområden med stor sannolikhet för översvämning**
I områden som hotas av 100-årsflöde, där sannolikheten för översvämningar beräknas till 63 procent eller högre under en 100-årsperiod, bör det inte tillkomma någon bebyggelse alls, med undantag för enkla byggnader som garage och uthus, eller byggnader och anläggningar som utformats så att de tar hänsyn till översvämningsrisken.
- **Markområden med viss sannolikhet för översvämning**
I områden som hotas av högsta dimensionerande flöde, där översvämningar beräknas ske mer sällan än vart hundra år, kan samhällsfunktioner av mindre vikt lokaliseras. Exempel på detta är byggnader av lägre värde, byggnader av mer robust konstruktion, vägar med förbifartsmöjligheter, enstaka villor, fritidshus samt mindre industrier med obetydlig eller liten miljöpåverkan, eller byggnader och anläggningar som utformats så att de tar hänsyn till översvämningsrisken.
- **Markområden med låg sannolikhet för översvämning**
Endast i områden som inte hotas av 100-årsflöde eller högsta dimensionerande flöde bör riskobjekt och samhällsfunktioner av betydande vikt lokaliseras. Detta kan vara offentliga byggnader, t ex sjukhus, vårdhem, skolor, infrastruktur av stor betydelse såsom riksvägar och andra vägar utan reella förbifartsmöjligheter, järnväg, VA/avfallsanläggningar, el-/teleanläggningar samt industrier med stor miljöpåverkan eller andra industriområden. Även sammanhållen bostadsbebyggelse bör placeras ovanför nivån för högsta dimensionerande flöde.
- Avsteg från ovanstående principer kan göras om åtgärder som på ett betryggande sätt undanröjer översvämningsrisken genomförs.
- Låglänta områden med befintlig bebyggelse ska identifieras och en strategi för eventuella åtgärder utformas.
- Lägsta golvnivå vid anläggande av bostadshus och andra väsentliga byggnader längs Möckelns stränder ska vara 91.30 m ö h (Karlskogas höjdsystem) om inte särskilda skäl föreligger eller andra åtgärder vidtas.

- Fördjupad översvämningskartering ska göras för sjöarna Möckeln och Lonnen, älvarna Timsälven, Svartälven och Imälven.

9.6 Trygg och säker kommun

Trygghet är viktigt för alla människor och är grundläggande för ett bra liv. I den fysiska planeringen och i genomförandet (nya bostadsområden, byggnader, gator och vägar, parker, mm) finns stora möjligheter att påverka hur trygg och säker den vardagliga livsmiljön kommer att upplevas. Många människor känner sig otrygga i stads- och tätortsmiljöer, i synnerhet när de vistas ute på kvällarna. Statistik och forskning visar att kvinnor generellt sett upplever högre grad av otrygghet än vad män gör. Även barns upplevelse av trygghet och säkerhet ska beaktas, särskilt inom de områden där barn vistas mer eller mindre dagligen, t ex i skolmiljöer och då såväl den inre miljön som utemiljön inklusive på väg till och från skolan.

- Kommunen ska i sin planering arbeta utifrån den bas av kunskap och erfarenhet som finns kring hur trygghet och säkerhet främjas.
- Kommunen ska verka för åtgärder som har till syfte att öka medborgarnas upplevelse av trygghet och säkerhet.
- Kommunen ska verka för att barns/elevs upplevelse av trygghet och säkerhet ökar inom områden där skolverksamhet bedrivs, såväl ute som inne.

10. Kultur och fritid

Sammanfattning

Kultur och fritidsaktiviteter har stor betydelse i våra liv. Kommunen ska därför bidra till att mötesplatser, anläggningar och evenemang, stora liksom små, kan fortsätta att utvecklas.

Tillgångar i form av omväxlande natur med många sjöar och vattendrag samt kulturhistoriskt intressanta miljöer tas tillvara. Tillgänglighet samt olika intressegruppers önskemål och behov ska beaktas. Friluftsområden som till exempel Lunedet ska ges möjlighet till en utveckling som lockar både invånare och besökare.

De åtgärder som görs inom kultur- och fritidsområdet ökar attraktiviteten såväl för våra invånare som för besökare och presumtiva inflyttare. För att nå en fortsatt positiv utveckling är samverkan mellan kommuner, privata aktörer och föreningar önskvärda och nödvändiga. Verksamheterna ska ha långsiktiga förutsättningar att växa och utvecklas. En kartläggning för att prioritera behov av insatser och lämpliga driftformer bör göras.

*Karta som tillhör detta kapitel finns i kartbilagan.

10.1 Kulturmiljö

10.1.1 Kulturmiljövård

Kulturmiljön är i princip hela den miljö som har formats av oss människor genom tiderna. Det kan vara allt från en enskild plats eller byggnad till hela landskap. Det är en nationell angelägenhet att bevara och förmedla kulturarvet till kommande generationer, samtidigt som bebyggelse och miljöer måste kunna fortsätta att utvecklas som de gjort i alla tider. Arbetet med att bevara kulturarvet är även en del av utvecklingen mot ett demokratiskt och långsiktigt hållbart samhälle. I Sverige finns ett starkt lagskydd för kulturhistoriskt värdefulla miljöer.

Kulturarvet är inte statiskt utan något som ständigt förändras och omformas. Varje tid ger sitt bidrag men bildar också sin egen uppfattning om vad som är kulturarv och vad det betyder.

De moderna miljöer som finns runt omkring oss idag tänker vi inte på som ett kulturarv men de som inte uppmärksammas riskerar att helt förfalla, rivs, eller försvinna när de ersätts av något annat. Därför måste vi med hjälp av historiska kunskaper förhålla oss till vår samtid och redan nu bedöma vad som kan bli en del av kulturarvet i framtiden. Kommunen ska följa de fem viktigaste nationella målen för kulturmiljövården:

- Bevara och levandegöra kulturarvet
- Syfta till kontinuitet i utvecklingen av den yttre miljön
- Främja den lokala kulturella identiteten
- Möta hot mot kulturmiljön
- Bidra till att öka medvetenheten om estetiska värden och historiska sammanhang.

Det är samtidigt viktigt att göra prioriteringar. Allt kan inte bevaras eftersom det då inte ges utrymme för nödvändiga förändringar. Generellt måste byggnader och miljöer fylla en funktion i samtiden för att kunna bevaras. Att hitta sådana funktioner inom rimliga ekonomiska ramar och med acceptabla anpassningar är den största utmaningen för att försvara vårt kulturarv.

- Kommunen ska identifiera, bedöma och vid behov skydda, ur kulturarvssynpunkt, värdefulla miljöer.

10.1.2 Kulturmiljö av riksintresse

Karlskoga kommun har tre skyddsvärda kulturmiljöområden av riksintresse; Norra Bohult (funkishus i Karls Åby), Bofors-Björkborn (äldre arbetarbostadsmiljö) och Karlsdal (äldre hyttmiljö). Dessutom finns i kommunen ett statligt byggnadsminne: Villingsbergs herrgård (huvudbyggnaden). Granbergsdals hytta med omgivning är byggnadsminne.

- Områden som är av riksintresse för kulturmiljövården ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada kulturmiljön.
- Det är viktigt att bevara det gamla men samtidigt att anpassa det till nutida och framtida behov.

10.1.3 Övriga kulturmiljöområden av intresse

I Karlskoga finns idag femton fornlämningar efter hyttor och bruk, som sammanfaller

med vattendragen och en rik naturmiljö. Inventeringen "Natur och Kultur" från 1989 redovisar cirka 90 skyddsvärda objekt, däribland Lunedet/Knappfors, Källmo by, Hembygdsgården i Aggerud och vattenhjulen vid Bofors. Det finns även en del objekt inom ortens industriområden som bör bli föremål för bevarande och skydd.

En inventering av bebyggelsemiljöer bör göras för att identifiera objekt och områden av yngre datum för bedömning av eventuellt bevarande och skydd för framtiden.

- Följande åtgärder är prioriterade när resurser finns.
 - › Fortsatt upprustning av område och byggnader runt Bofors Station som ett komplement till Gråbo/Korpkullen.
 - › Upprustning/uppmärkning av sträckan Arbetarmuseet Gråbo - Bofors Station - Nobelmuseet till ett kulturstråk.
 - › Skapande av promenadstråk som kopplar ihop kulturintressanta områden och förstärker upplevelsen av och sammanhangen mellan dem, t ex från Möckelnstranden längs Svartälven mot Karåsen.
- Värdefulla byggnader och miljöer inom och i anslutning till Bofors industriområde i Karlskoga skyddas.
- Uppmärkning av särskilt värdefulla byggnader och platser bör ske.

10.2 Kulturinstitutioner

10.2.1 Kulturens betydelse

I Kulturvision 2010 för Karlskoga kommun uttrycks; "Kommunen ska i medvetenhet om kulturens betydelse för människors möte medverka till att det finns offentliga rum där kommuninvånarna kan träffas för social gemenskap, upplevelser och erfarenhetsutbyte". I kulturvisionen fastslås att den främsta anledningen till att kommunen satsar på kultur är övertygelsen om att den bidrar till personlig utveckling, skapar engagemang och därigenom stärker demokratin.

Det är viktigt att verka för att alla får möjlighet till delaktighet i kulturlivet och till kulturupplevelser och eget skapande. Genom arbetet med att undanröja hinder för människor att delta i kulturlivet ökas förutsättningarna för att kulturen också kan bidra till att förbättra folkhälsan.

Biblioteken i Karlskoga och Degerfors har sedan 1986 ett intimt samarbete, till vilket även Storfors kommun anslutit sig för några år sedan. Ytterligare fördjupat samarbete mellan Karlskoga och Degerfors kommuner planeras på kulturområdet.

- Samarbetet på kulturområdet mellan Karlskoga och Degerfors, och även med andra omgivande kommuner, utvecklas ytterligare.

10.2.2 Lokaler för kulturverksamhet

Karlskoga kommun har ett centralt beläget huvudbibliotek, som förutom biblioteksverksamhet även inrymmer kommunarkiv, folkrörelsearkiv, konsumentrådgivare, energi- och klimatrådgivare, budget- och skuldrådgivare, öppen förskola, turistbyrå samt hembygdsarkiv. För scenkonst i olika former finns Musikpalatset, Bregårdsskolans aula och Nobelhallen. För konstutställningar finns Konsthallen. Muséer finns vid Gråbo/Korpkullen och Nobelmuséet. I Nya Folkets Hus finns lokaler för föreningsverksamhet, föreläsningar, bio, teater, festarrangemang, mm. Kungsteatern erbjuder lokaler för mindre teaterföreställningar. Biblioteket och Nobelhallen, men även andra lokaler används för utställningsverksamhet.

- Samarbetet mellan Karlskoga och Degerfors kommuner om lokaler och kulturutbud bör utvecklas.
- Offentliga rum ska säkerställas, där kommuninvånarna kan träffas för social gemenskap, upplevelser och erfarenhetsutbyte.
- Offentliga byggnader ska vara tillgängliga för alla.

10.2.3 Platser och lokaler för religiösa ceremonier eller motsvarande

Kulturminneslagen anger att kyrkor, kyrkliga inventarier och begravningsplatser ska vårdas och underhållas så att deras historiska värde inte minskas.

Inom kommunen finns många kyrkolokaler och begravningsplatser med kristen inriktning. Det finns idag få representativa alternativ för andra trosinriktningar eller för icke troende. Flera av kyrkorna i kommunen används även för konserter och ungdomsverksamhet och där finns lokaler som även kan användas för mötes- och kulturverksamhet.

I Karlskoga finns en av Sveriges mest unika begravningsplatser, Skogskyrkogården på Rävåsen. Även Östra Kyrkogården är en vackert utformad begravningsplats och här finns bäst utrymme för utbyggnad och utveckling.

Det finns behov av att utöka antalet begravningsplatser under de närmaste 20 åren.

- Kommunen ska verka för eller vara öppna för bevarande, utveckling av och nyanläggning av lokaler, begravningsplatser och andra platser för religiösa ceremonier oavsett trosinriktning likväl som för icke troende.
- Utökning av begravningsplatsen vid Östra Kyrkogården säkerställs genom detaljplanläggning.

10.2.4 Nöjes- och upplevelseverksamhet

Större arrangemang med tillresande besökare betyder mycket för kommunen som helhet. Det är dock viktigt att utforma platser och ge förutsättningar för att arrangemang ska kunna genomföras på ett bra sätt, bl a genom dialog mellan kommunen och arrangören. Teatergropen vid Folkets Park vid Rävåsen i Karlskoga är ett exempel på en yta som på senare år åter kommit att användas för stora arrangemang, även Strandenområdet vid Möckeln har genom åren ofta använts för samma ändamål. Nobelhallen är en lokal som frekvent används för olika arrangemang liksom Folkets hus.

- Platser för nöjesverksamhet ska vara placerade så att arrangemang kan genomföras på ett rationellt och bra sätt och att det finns goda parkeringsmöjligheter.
- I den fortsatta planeringen för Strandenområdet i Karlskoga är det viktigt att säkerställa ytor för nöjesverksamhet.

10.3 Fritid

Många av de anläggningar och verksamheter som beskrivs under dessa punkter är även viktiga verksamheter inom besöksnäringen, vilken beskrivs under kapitel 6. Samverkan mellan kommuner liksom privata och föreningars initiativ är önskvärda och nödvändiga för en bra utveckling inom detta område.

10.3.1 Fritidsanläggningar

Flertalet av Karlskogas fritidsanläggningar byggdes på 1970-talet och i början av 1980-talet. Nya krav på utformningen av lokaler ställs, som en följd av att idrotterna förändras

och att nya tillkommer. Detta innebär att dispens får sökas för vissa idrotter för att lokalen/anläggningen ej uppfyller de krav som ställs för tävlingsverksamhet och seriespel. De anläggningar som byggs idag utformas för flexiblare användning.

Nobelanläggningarna är kommunens största idrottsanläggning med ytor för fotboll, friidrott, inomhusidrotter, ishockey och bowling, de båda sistnämnda bedrivs på elitnivå. Strandbadet är kommunens badhus med simskolor, motionssim, gruppverksamheter och idrottsverksamhet i form av simning, simhopp och sportdykning. Stråhallen inrymmer bl a badminton, tennis, bangolf och bågskytte. Fyra kvartersanläggningar för fotboll finns i tätorten. Dessutom finns fotbollsplaner i Granbergsdal, Linnebäck, Kedjeåsen och Karlsdal. Vissa kvartersanläggningar och skolgårdar har även kompletterats för att stimulera till mer spontanidrott i närmiljön. I kommunen finns även tillgång till planer för bandy, baseball, amerikansk fotboll och handboll samt en 18-håls golfbana vid Valåsen.

Karlskoga är av tradition en motorstad. Karlskoga Motorstadion vid Gällersåsen erbjuder såväl banracing och go-cart, som utbildningsverksamhet, träningsverksamhet och tävlingsverksamhet. Nationella och internationella arrangemang förekommer här. Det finns behov av ordnade banor och anläggningar för motocross, trail och liknande.

Med Karlskoga flygplats som bas bedrivs flygsport, t ex segelflyg. Flygplatsen har under 2010 klassats ner från instrumentflygplats till allmänflygplats. Detta inskränker inte möjligheten att tills vidare fortsätta använda flygplatsen för sportflyg.

Ridverksamhet är en av få sysselsättningar som nästan enbart utövas av flickor. Ett ridhus i Botorp ägs och drivs av kommunen, men det finns även ett antal privata eller föreningsdrivna ridanläggningar. En anläggning för hundsport finns i Botorp-Högåsenområdet. En skytteanläggning är belägen i närheten av Bofors skjutfält och en annan vid Lerälven.

- Kommunen bör i samverkan med föreningar och privata initiativ tillhandahålla, utveckla och vårda de resurser som krävs för att ge goda möjligheter till rekreation och idrott.
- Kommunen bör sammanställa och om så anses nödvändigt komplettera kunskap om befintliga fritidsanläggningar i syfte skapa en väl underbyggd prioritering avseende investeringsåtgärder och driftformer.
- Ridanläggningar lokaliseras i utkanten av tätorten, med beaktande av skyddsavstånd mellan djurhållningsverksamhet och bostäder. Stabila förhållanden och utvecklingsmöjligheter för verksamheten bör tillmätas stor betydelse i planeringen.
- Anläggningar för motorsport lokaliseras så att de fungerar bra för verksamheten samtidigt som hänsyn tas till omgivningen, bl a avseende störningar.
- Kollektiva transportalternativ till och från fritidsanläggningar bör beaktas.

10.3.2 Friluftsområden, leder och spår

Närhet till naturen är ett viktigt inslag i vardagen för många och undersökningar visar att svenskarnas utövande av friluftaktiviteter sannolikt kommer att öka i framtiden. Tidiga positiva upplevelser av motion har stor betydelse för individens benägenhet att vara fysiskt aktiv senare i livet. Vandrings-, rid- och cykelleder samt banor för långfärdsskridsko är både viktiga ur rekreationssynpunkt och för att entreprenörer ska kunna utveckla turistinriktade verksamheter och produkter.

Lunedet är Karlskoga kommuns stora friluftsområde. Lunedet är ett naturreservat med social inriktning. Kommunen är väl tillgodosedd med motionsspår, varav fyra elljusspår, tre i tätorten, Nobelspåret, Bråtenspåret och Aggerudsspåret, och ett i Granbergsdal. Dessutom finns ett antal vandringsleder, som sköts av kommunen och föreningar gemensamt. Tre cykelleder finns, Hyttleden, Lunedsrundan och Granbergsdalsrundan. Ridverksamhet finns etablerad på flera platser i kommunen men det saknas en längre ridled.

Möckeln är en viktig resurs för för olika typer av friluftsliv och är även ett fiskevårdsområde. Strandenområdet med Näset, centralt i Karlskoga, erbjuder bad, boule, bangolf, segling, kanot. De öppna grönyrtorna används flitigt av karlskogaborna för alla typer av aktiviteter.

- Närmiljöer för spontan rörelse beaktas vid planering.
- Strandenområdet i centrala Karlskoga planeras för attraktiviteter för såväl karlskogabor som besökare ur ett kultur- och fritidsperspektiv i kombination med boende.
- Följande åtgärder är prioriterade när resurser finns:
 - › Cykelleder för rekreation skapas, bl a Möckeln runt.
 - › Ett promenadstråk skapas från Möckelnstranden längs Timsälven mot Björkborn.
 - › En längre ridled bör skapas i Karlskoga.

10.3.3 Bad, båtliv och fiske

Tillgången till vatten för bad, båtliv, kanoting, fiske med mera är mycket god. Karlskoga saknar sedan några år en småbåtshamn i Möckeln. En ny småbåtshamn planeras i Grönfeltsviken. Sedan några år finns en småbåtsramp vid Boforsudden vilken dock är utsatt vid vind. Ett alternativt rampläge bör utredas.

Karlskoga kommun sköter badplatser i Alkvettern, Möckeln, Lersjön och Svartälven. De badplatser kommunen främst förväntas satsa på för framtiden är Näset vid Möckeln och Lunedet vid Alkvettern.

Sportfiske är en aktivitet som utövas av en betydande andel av befolkningen. Flera intressanta sjöar för sportfiske, såväl ädelfisk som naturfisk finns: Möckelns sportfiskeområde, Alkvettern (större delen av sjön) samt ett 60-tal sjöar i Villingsbergs- och Karlsdalsområdena. En privat entreprenör förser vissa av sjöarna med ädelfisk. Möckeln är ett fiskevårdsområde och fiskeföreningar finns i Alkvettern och i Lonnen.

Det saknas dock i stor utsträckning bryggor och möjlighet att hyra båtar för att göra fisket tillgängligt för fler och öka intresset för fler entreprenörer. Sportfisket i Sverige bedöms ha goda chanser att utvecklas, även ur ett internationellt perspektiv, men tillgängligheten behöver förbättras.

- Följande åtgärder är prioriterade när resurser finns:
 - › Förbättrad tillgänglighet, t ex båtar, bryggor, vindskydd.
 - › Handikappanpassade bryggor/ramper anläggs.
 - › Nya båthamnar anläggs vid Möckeln och vid Alkvettern.
 - › Utveckling av enkla gästhamnar i Alkvettern, Lonnen och Möckeln.
- Förutsättningar för sportfiske med internationell inriktning ska ges möjlighet att utvecklas.

10.3.4 Fritidsgårdar/mötesplatser

Ungdomskulturen förändras snabbt. Under vissa perioder är t ex trenden att nykterhet är viktigt, under andra perioder är det trendigt att dricka alkohol. Många ungdomar träffar i liten utsträckning vuxna personer, som kan påverka och stödja unga människor i sitt sökande efter identitet. IT-samhället innebär att ungdomarna även allt oftare umgås via internet, vilket inte ska betraktas som negativt men ställer nya krav på t ex kommunens insatser för ungdomar.

Det är viktigt att tillskapa mötesplatser där ungdomar kan träffa vuxna personer, som de inte har en beroendeställning till. Många ungdomar lever i utsatta miljöer med små möjligheter att delta i aktiviteter som kostar pengar. För dem kan fritidsgården eller andra öppna mötesplatser vara ett viktigt alternativ. Tankar om ett "Ungdomens hus" i Karl-

skoga har förts fram, gärna med en central placering i tätorten. Frågan bör ges utrymme för fortsatt diskussion.

- Minst två mötesplatser för ungdomar ska finnas i Karlskoga tätort.
- Ungdomarnas behov och önskemål bör vara vägledande för hur mötesplatser ska förläggas, utformas och utvecklas.
- Även i andra åldrar kan finnas behov av öppna mötesplatser som inte bygger på föreningstillhörighet eller ett särskilt fritidsintresse.

10.3.5 Lekplatser

Antalet anlagda lekplatser har minskat och förväntas fortsätta minska på grund av vikande befolkningsunderlag. I Karlskoga finns idag 29 av kommunen särskilt anlagda lekplatser. Till dessa ska läggas de lekplatser som hör till skolor, förskolor, hyreshusområden och bostadsrättsföreningar. Någon total sammanställning finns inte.

- En större lekpark ska finnas vid Näset i centrala Karlskoga.
- Kommunala lekplatser bör vara placerade jämnt spridda över tätorten.
- Identifiera ”naturliga lekplatser” i den tätortsnära skogen och göra det möjligt för skolor att adoptera sådana naturliga lekplatser.

10.3.6 Områden för koloniträdgårdar och odlingslotter

Koloniträdgårdar har funnits i Sverige i över 100 år. Koloniträdgårdarna och koloniträdgårdsrörelsen är en del av det svenska kulturarvet. Generationer av barn har på detta sätt också fått en första kontakt med odlarglädjen. Odlings- och kolonilotter har därför en mycket stor social betydelse.

Det råder idag brist på kolonilotter i Karlskoga. I Brickegården finns ett område med 36 kolonilotter. Tre områden är upplåtna som odlingslotter, Brickegården, Flottnäset, Häsängen. Här får inga byggnader uppföras.

- Nya områden för kolonilotter, där mindre byggnader får uppföras, bör skapas i Karlskoga.

11. Utbildning och omsorg

Sammanfattning

Bra utbildning och omsorg är nödvändig bas-service för att uppfattas som en attraktiv boendeort. Hit hör förskola, grundskola, gymnasium, hälso- och sjukvård samt omsorg om äldre och andra grupper med särskilda behov.

Verksamheterna påverkas av och måste anpassas till förändringar av befolkningens antal och sammansättning. Förändringarna styr behovet av lokaler. Behov av fler förskoleplatser ska i första hand tillgodoses i befintliga skolor. Beredskap ska finnas för en fortsatt framtida minskning av enheter inom grundskolan. Gymnasieverksamheten inklusive vuxenutbildningen samordnas mellan Karlskoga och Degerfors.

Alternativa driftformer inom skola, vård och omsorg blir mer förekommande och vi ska ha en beredskap för att kunna erbjuda andra aktörer än kommunen möjlighet att etablera sig.

Karlskoga folkhögskola ska ges möjlighet att utvecklas

Högskoleverksamheten på Campus Alfred

Nobel är betydelsefull för näringslivets utveckling och för att erbjuda högskolestudier på nära håll. Kommunen ska samverka aktivt med akademien för att stärka etableringen av högskoleutbildning och forskning i Karlskoga.

Karlskoga lasarett är en viktig knutpunkt för hälso- och sjukvård i västra Örebro län och östra Värmland. Det är också en betydelsefull arbetsplats lokalt. Verksamheten ska ges goda förutsättningar att utvecklas.

Behovet av anpassat boende för äldre och grupper med särskilda behov kommer att öka. Hög fysisk tillgänglighet i boendet och i dess omgivning är betydelsefullt liksom tillgång till kollektivtrafik. Ytor föreslås reserveras för gruppboenden i lämpliga lägen med närhet till service.

*Karta som tillhör detta kapitel finns i kartbilagan.

11.1 Ansvar för förskola, utbildning, vård och omsorg

Kommunen har ett ansvar enligt lag att tillse att det finns ett utbud av hög kvalitet inom förskola, utbildning, vård och omsorg. Ansvaret för hälso- och sjukvård är delat mellan kommunen och landstinget. Kommunens ansvar för utbildning gäller t o m gymnasienivå. För medborgarna i en kommun tillgodoser dessa verksamheter grundläggande behov, är självklara rättigheter och ingår i den basservice som förutsätts finnas i en kommun. Hur verksamheten bedrivs kan ha stor betydelse för hur medborgarna ser på sin kommun.

Samhällets grundläggande omsorg (från förskola till äldreomsorg) är beroende av en aktiv samhällsplanering för god tillgänglighet i bostadsmiljöer och till offentliga verksamhetslokaler, till lokal service och goda kommunikationer.

- Den fysiska planeringen ska medverka till att utbildnings- och omsorgsbehov kan bli tillgodosedda.
- Möjlighet bör finnas för alternativa driftsformer inom förskola, utbildning, vård- och omsorg att etablera sig.
- Samverkan mellan Karlskoga och andra kommuner inom förskola, utbildning, vård och omsorg bör utvecklas.
- Karlskoga bör pröva att samverka med andra kommuner kring planering och utbyggnad av specialboenden av olika slag.

11.2 Förskola

I Karlskoga fanns 2009; 26 kommunala förskolor (varav en med natt- och dagverksamhet), 2 kommunala öppna förskolor, 1 öppen förskola som är fristående samt 25 kommunala familjedaghem och 3 fristående förskolor. Förskolans uppdrag har utvecklats från att vara mest omsorg och fostran till att också vara en del av utbildningsväsendet. Därmed förtydligas det pedagogiska uppdraget vilket påverkar förskolans organisation och arbetsformer. Andelen barn i den kommunala barnomsorgen har under de senaste åren ökat och ligger nu på ca 90 %. Behovet av förskoleplatser förväntas öka de närmaste åren, dels för att allmän förskola för 3-åringar har införts under 2010 men också för att föräldrar idag söker förskola i högre grad än de söker familjedaghem till sina barn. Det största behovet bedöms finnas i centrala och södra Karlskoga.

- Förskola ska erbjudas så nära hemmet som möjligt.
- Antalet förskoleplatser bör utökas främst i centrala och södra delen av Karlskoga.
- Planerad utökning av antalet förskolor ska i första hand inrymmas i befintliga skolor.
- Lokalers placering och utformning (lokaler och utomhusytor) ska bidra till verksamhetens goda innehåll och kvalitet.
- Naturliga mötesplatser, t ex spontanlekplatser, utvecklas kring förskolor i samarbete med andra berörda instanser.
- Trafiksäkerhet och tillgänglighet till förskoleverksamheten ska beaktas i den fysiska planeringen.

11.3 Grundskola

Grundskolan årskurserna 1-9 i Karlskoga består av 12 grundskolor. 10 har kommunen som huvudman medan 2 är fristående (F-6-skolor i Lonnhyttan och Granbergsdal). På fyra av skolorna finns särskoleverksamhet. Skolbarnomsorg (fritidshem) finns på kommunens samtliga F-6 skolor. Ytterligare friskolor bedöms tillkomma i Karlskoga kommun i framtiden. Kommunens nya barn- och utbildningsplan sätter fokus på högre måluppfyllelse i ett kunskapsperspektiv vilket gör att arbetssätt och arbetsformer, uppföljning och utvärdering, betyg och bedömning kommer att bli centrala delar i det fortsatta arbetet. Det finns idag en stor överkapacitet vad gäller lokaler inom grundskolan. Koncentration till färre skolenheter är nödvändig, bland annat på grund av vikande elevunderlag. En utredning om omstruktureringen inom kommunens lokalbestånd, vilket inkluderar samtliga skolor, pågår.

- Skollokalers placering och utformning (lokaler och utomhusytor) ska bidra till verksamhetens goda innehåll och kvalitet, genom att ge goda förutsättningar för lärande.
- Nedläggning av skolenheter i Karlskoga kommun kan förväntas under de närmaste åren.
- Naturliga mötesplatser, t ex spontanlekplatser, utvecklas kring grundskolor i samarbete med andra berörda instanser.
- Frågor kring cykelvägar till skolorna, trafiksäkerhet, kollektivtrafik, tillgänglighet och trygghet i skolverksamheten ska beaktas i den fysiska planeringen.

11.4 Gymnasieskola och vuxenutbildning

Det fria gymnasievalet innebär att den kommunala gymnasieskolan numera har konkurrens från privata gymnasieskolor och från gymnasieutbildningar på andra orter.

I Karlskoga finns 2010 två kommunala gymnasieskolor, Bergslagsskolan och Bregårdsskolan med totalt ca 1200 elever. Det finns även en kommunal gymnasiesärskola förlagd till Bergslagsskolan. Det finns även en gymnasiefriskola med idrottsinriktning. En skola för vuxenstuderande, Komvux, med ca 350 elever är förlagd till Ekebyskolan.

Kommunfullmäktige i Karlskoga har beslutat att samla kommunens gymnasieutbildning i en skolenhet förlagd vid f d Bergslagsskolan. Om- och tillbyggnad för att skapa en ny gymnasieskolenhet pågår. Tankar på att samla all vuxenutbildning vid Bregårdsskolan finns.

Lärcentrum Karlskoga ligger i direkt närhet till Campus Alfred Nobel och erbjuder vuxenstuderande en kreativ lärmiljö med tillgång till lokaler, tekniska funktioner och vägledning.

Karlskoga Folkhögskola är belägen i Aggerud i södra Karlskoga, se särskilt stycke. Karlskoga och Degerfors kommuner har ett fördjupat samarbete för att åstadkomma en samordnad gymnasie- och vuxenutbildning. Kommunerna har bildat en gemensam gymnasienämnd och förlagt verksamheter i båda tätorterna. Den gemensamma skolan har fått namnet Möckelngymnasiet.

- En samlad kommunal skola för gymnasium, vuxenutbildning, mm för Karlskoga och Degerfors skapas och utvecklas som är så attraktiv att såväl elever bosatta i Karlskoga och Degerfors som elever från närliggande kommuner söker sig till skolan. Verksamheten ska vara förlagd till den nybyggda gymnasieskolan i Karlskoga samt i Degerfors.
- Ekebyskolan bör utrymmas.

De riktlinjer som förordas bygger på de beslut som hittills har fattats. Frågorna behandlas vidare under 2011, dels genom pågående arbete för att forma en samlad organisation för kommunal gymnasie- och vuxenutbildning, dels genom den kommunövergripande lokalutredningen i Karlskoga och lokalutredning kring gymnasielokaler i Degerfors. Föreslagna riktlinjer ska inte försvåra kommande beslut som bygger på ett fördjupat utredningsunderlag som inte finns tillgängligt vid beslut om denna ÖP.

11.5 Högre utbildning

Samverkan med universiteten i Örebro och Karlstad är av avgörande betydelse för att stimulera till och erbjuda högre utbildning samt för att tillgodose och bidra till näringslivets utvecklingsmöjligheter och behov av kompetent personal.

År 2003 etablerade Örebro universitet Campus Karlskoga med 2-åriga yrkeshögskoleutbildningar. År 2007 byttes namnet till Campus Alfred Nobel och har idag ca 100 elever. 2008 invigdes nya lokaler på Bregårdsskolan. Ett forskningscentrum och en forskarskola i modellering och simulering etablerades 2007. Det är en forskarskola med nära samarbete till näringslivet.

Under 2008-2009 har genomförts en förstudie kring möjligheten att etablera en science park i Karlskoga. En science park är en mötesplats med stimulerande och utvecklande miljö för utvecklingsföretag i tillväxt. Förstudien visar att det från berörda parter, näringsliv, universitet och kommun, finns ett gemensamt intresse att arbeta vidare kring ett science park med bred teknisk huvudprofil och med några spetskompetensområden. Ett projekt kommer att pågå 2009-2011 för att utveckla verksamheten.

- Attraktiva utbildningar, gärna med direkt koppling till näringslivet, bedöms avgörande för möjligheterna att behålla och utveckla den högteknologiska industri som finns idag, samt att generellt höja utbildningsnivån.
- Kommunen ska samverka aktivt med akademien och näringslivet för att stärka etablering av högskoleutbildning, högre yrkesutbildning och avancerad forskning i Karlskoga.
- Den fysiska planeringen ska bidra till att verksamheter med koppling till universiteten ges fortsatta möjligheter att utvecklas.
- Ett samlat centrum för högre utbildning för Karlskoga och Degerfors bör skapas i Bregården, nuvarande Bregårdsskolan i Karlskoga där Campus Alfred Nobel ges möjligheter att växa och Lärocentrum/högskolestudier på distans kan fortsätta utvecklas.

De riktlinjer som förordas bygger på de beslut som hittills har fattats. Frågorna behandlas vidare under 2011, dels genom pågående arbete för att forma en samlad organisation för gymnasie- och vuxenutbildning för Karlskoga och Degerfors kommuner, dels genom den kommunövergripande lokalutredningen i Karlskoga. Föreslagna riktlinjer ska inte försvåra kommande beslut som bygger på ett fördjupat utredningsunderlag som inte finns tillgängligt vid beslut om denna ÖP.

11.6 Folkhögskoleutbildning

På Karlskoga Folkhögskola, belägen i stadsdelen Aggerud i södra Karlskoga, finns fem linjer med ca 250 elever per år. Bland linjerna kan nämnas Allmän linje, Afasilinje och Invandrarinje. Ett 70-tal studerande bor på internat på skolområdet. Huvudman för skolan är Svenska Missionskyrkan. Den enda utbildning som kategoriseras som högre utbildning är Fritidsledarutbildningen.

- Karlskoga Folkhögskola är en väl etablerad folkhögskola som ska ges möjligheter att utvecklas inom och i anslutning till sin nuvarande anläggning.

11.7 Hälsa- och sjukvård

Kommunen och Landstinget har ett delat ansvar för hälso- och sjukvården. Kommunen har hälso- och sjukvårdsansvar upp till och med sjuksköterska i särskilda boendeformer och dagverksamhet samt genom avtal med landstinget och hemsjukvårdsansvar i ordinärt boende för de som inte kan ta sig till vårdcentralen för att få vård. Kommunen ansvarar också för alla arbetsterapeutiska hemsjukvårdinsatser. Det psykiatriska hemsjukvårdsansvaret är landstingets. Kommunen har också ett ansvar för skolhälsovård.

Vårdcentralerna är basen i svensk hälso- och sjukvård. Vårdcentralerna i Karlskoga tillhör Örebro läns landstings primärvård, och här tas om hand och behandlas 90 procent av alla sjukdomar och skador. I Karlskoga finns tre vårdcentraler i landstings regi: Brickegårdens, Karolina och Baggängens vårdcentral samt Folkvandvården.

Karlskoga lasarett är ett akutsjukhus, inom Örebro läns landsting, som i första hand erbjuder sjukvård till ca 93 000 invånare i västra Örebro län och östra Värmlands län, men patienter från övriga delar av landet är välkomna. Lasarettet har sex kliniker – anestesi, kirurg, medicin och geriatrik, kvinno, röntgen samt ortopedi. Dessutom finns ett sjukhusövergripande laboratorium samt sex mottagningar. Regionfrågan och överströmningen från Värmland är viktiga faktorer som starkt påverkar lasarettets uppdrag.

Alla invånare har rätt att få vård efter vars och ens behov och med god tillgänglighet, rätt behandling och ett gott bemötande. Det innebär att landstinget ska erbjuda god vård och annan service oavsett var människor bor eller befinner sig i länet.

För Karlskoga och Degerfors kommuner finns formellt beslutad samverkan genom Folkhälsonämnden. Nämnden har bl a som uppdrag att utveckla och fungera som stöd och motor i kommunernas folkhälsoarbete.

- Kommunen ska verka för att Karlskoga lasarett ska fortsätta vara ett väl fungerande lasarett, som dygnet runt ska erbjuda hälso- och sjukvård med god kvalitet och akutberedskap till alla som är i behov av vård. Lasarettet ska ges möjlighet att utvecklas, även fysiskt genom tillbyggnader och andra behov att utvidga anläggningen.
- Kommunen ska i den fysiska planeringen beakta och möjliggöra behov för att behålla och utveckla hälso- och sjukvården i Karlskoga.

11.8 Individ- och familjeomsorg

Kommunens individ- och familjeomsorg har i uppdrag att utreda, besluta och verkställa beslut utifrån gällande lagstiftning. De människor som är i behov av socialtjänstens insatser ska mötas på ett respektfullt sätt av handläggare som är professionella och där insatserna upplevs motsvara behoven.

Verksamheten i Karlskoga är till största delen förlagd till Baggängen men bedrivs även i andra lokaler, t ex Gryningen i Skranta. Arbetsmarknadsenheten finns i lokaler på Baggängsvägen och Nitarevägen vid Odlingen.

I samhällsplaneringen behöver hänsyn tas till följande behov:

- Utformningen av boende för personer med särskilda behov av stöd behöver förändras.
- Boenden för personer med specifika behov kan inrymmas i befintligt bostadsbestånd.
- För ungdomar som behöver omhändertas finns ett behov av boende med personal som alternativ till placering på institution.

11.9 Handikappomsorg

Behovet av insatser med stöd av Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS bedöms öka. En god framförhållning behövs, särskilt vad gäller nya boenden.

I Karlskoga finns boende med särskilt stöd och service enligt LSS i kommunens alla stadsdelar. Dessa boenden varierar i utformning, från villa till flerbostadshus och traditionell gruppboende och är integrerade i det ordinarie bostadsbeståndet. I Karlskoga finns 2009 totalt 10 boenden med 62 platser för personer med utvecklings- eller begåvningshandikapp samt fyra boenden med totalt 28 platser för personer med psykisk funktionsnedsättning. Ett nytt boende med 5-8 platser bedöms behöva tillkomma var fjärde-femte år under den närmaste 20-årsperioden.

I Karlskoga finns daglig verksamhet för totalt ca 100 personer integrerat i annan verksamhet såväl som i enskilda verksamheter. Sysselsättning och gemenskap i egna lokaler finns för personer med psykisk funktionsnedsättning.

I samhällsplaneringen behöver hänsyn tas till följande behov:

- Kommunen ska planera för nytt gruppboende om 6 platser, 2012 och därefter nya boenden med 5-8 platser vart fjärde - femte år, 2016, 2020, osv.
- Mer integrerade grupper av daglig verksamhet minskar behovet av dagcenterlokaler, varför befintliga lokaler som ej är ändamålsenliga bör lämnas till förmån för ett nytt dagcenter.
- Planera för en hög fysisk tillgänglighet i boendet och dess omgivning, tillgång till mötesplatser i bostadsområdena samt närhet till en tillgänglig kollektivtrafik.

11.10 Äldreomsorg

Ur ett samhällsplaneringsperspektiv måste beaktas att medelåldern ökar och att framtidens äldre kommer att ha andra krav och levnadsvanor. Det ställer nya krav på utformningen av bostadslägenheter, framtidens vårdboenden och den yttre miljön runt dessa.

Prognoser visar att åldersgruppen 65 år och äldre ökar. Under perioden 2010-2020 är det äldre närmast över pensionsåldern som ökar mest för att därefter bli färre igen, medan ökningen under perioden 2020-2030 ligger på de så kallade äldre äldre, d v s över 80 år.

I Karlskoga kommun beräknas gruppen 80 år och äldre minska fram till och med 2014 för att därefter öka kraftigt. Från 2014 till 2030 förväntas enligt prognoserna en ökning med närmare 50 % i åldersgruppen 80 år och äldre. Ungefär 2017-2018 kommer det förväntade större omsorgsbehovet att bli reellt i kommunen.

Det är i första hand de äldre över 80 år som är i behov av särskilt boende och omsorgsinsatser. Kommunen behöver följa befolkningsutvecklingen och ha en beredskap för att klara ett ökat behov av vård och omsorgsinsatser under planeringsperioden.

I Karlskoga har ungefär 800 personer i ordinärt boende någon form av hjälp i hemmet,

allt från hjälp med städning och medicinska insatser till personlig omvårdnad till vård i livets slutskede. Denna verksamhet drivs helt i kommunal regi.

När behov av särskilt boende uppstår finns servicelägenheter och vårdboende. I Karlskoga finns idag sammanlagt 260 servicelägenheter på servicehusen Nickkällan, Bergmästaren, Solbringen, Torpdalen, Geologen och Högehus. Därutöver finns 276 platser i vårdboende för personer med stort omvårdnadsbehov på enheterna Björkliden, Saxlyckan, Skrantahöjden, Torpdalen och Lötängen varav 60 platser på Utsikten och Treklövern på Karlskoga lasarett. Samtliga särskilda boenden drivs i kommunens regi. Boendestandarden på Karlskoga lasarett är lägre än i övriga boenden och tillgodoser inte dagens krav och bör ersättas. Servicehusens framtid, vilken ska utredas, påverkar behovet av framtida vårdboendeplatser. Det bedöms finnas behov av ett 100-tal nya vårdboendeplatser inom den närmaste 20-årsperioden. Med hänsyn till demografi och placering av nuvarande vårdboenden bör ett nytt lokaliseras till de södra stadsdelarna i Karlskoga.

- Den åldrande människans egna resurser ska tillvaratas för att möjliggöra ett så självständigt och värdigt liv som möjligt i gemenskap med andra i samhället.
- Boendet för de äldre ska bygga på rätten till en egen bostad.
- Boende för äldre ska vara fullt tillgängligt (bottenplan/hiss, utemiljö, mm).
- Servicelägenheter som boendeform utreds.
- Planera för en hög fysisk tillgänglighet i boendet och dess omgivning, tillgång till mötesplatser i bostadsområdena samt närhet till en tillgänglig kollektivtrafik.

I samhällsplaneringen behöver hänsyn tas till följande behov:

- De 60 vårdboendeplatserna som är belägna på Karlskoga lasarett ersätts med ett boende som tillgodoser dagens krav.
- Nya vårdboendeplatser, ca 100 stycken, bör tillkomma under perioden 2023-2033, förslagsvis i södra delen av Karlskoga tätort.

11.11 Specialboenden

Kommunen har ansvar för olika typer av specialboenden, se ovan. Den här typen av boenden kan förläggas på andra platser än de riktlinjer som aviseras för flerfamiljshus och villor, dels på att de är kommunala investeringar, dels beroende på behov som avviker något från ordinära boenden.

Följande områden i Karlskoga har bedömts intressanta och har mark tillgänglig för olika typer av specialboenden:

- › Loviselund (anknytning till Solbringen), Bohult
 - › Skrantafallet, Skranta
 - › Stråvägen, Stråningstorp
 - › Sandviken
- Kommunen ska ha beredskap att lokalisera olika typer av specialboenden på lämpliga platser.
 - Kommunen inventerar Karlskoga tätort på lämpliga platser för olika typer av särskilda boenden.
 - I Karlskoga tätort ska ytor för gruppboenden reserveras i lämpliga lägen med närhet till service som t ex dagligvarubutiker och kollektivtrafik.
 - Kommunen bör pröva att samverka kring planering av olika typer av särskilda boenden.

12. Trafik

Sammanfattning

Vi bor lokalt och lever regionalt. Vi förflyttar oss allt mer, på grund av arbete, studier, för att handla och för att roa oss. Avstånd mäts mer i tid och mindre i mil. Samtidigt har vi en ökad medvetenhet om hur miljön påverkas av vilket trafikslag vi väljer. Åtgärder för en förbättrad infrastruktur har stor betydelse för att öka Karlskogas attraktivitet och öka trygghet, säkerhet och tillgänglighet. Åtgärder behöver göras på kort och på lång sikt och samtliga trafikslag berörs, vilket även inkluderar vägar, järnvägar, flygplatser och hamnar belägna utanför kommunen. Samordning mellan olika trafikslag är viktigt.

E18 är den viktigaste vägförbindelsen för Karlskoga. På lång sikt ska planeringen stödja en utbyggnad av en ny E18-sträckning som passerar mellan Karlskoga och Degerfors via en bro över Möckeln. Bron kommer att bli kommunens nya landmärke. På kort sikt behöver fortsatta åtgärder göras för att bygga bort farliga korsningar på E18 genom Karlskoga och bygga samman ringledssystemet, främst Norrleden och Österleden.

Järnväg med persontrafik finns idag via Värmlandsbanan med tågstopp i Degerfors, vilket även fungerar som tågstopp för Karlskoga. På kort och medellång sikt bör åtgärder vidtas för att få en snabbare och effektivare järnvägstrafik på befintlig Värmlandsbana. Det kan innefatta åtgärder för att höja kapaciteten, t ex dubbelspår genom Degerfors. Persontrafik på en ny järnväg mellan Örebro och Kristinehamn är på sikt en mycket viktig satsning

*Karta som tillhör detta kapitel finns i kartbilagan.

för Karlskoga som bidrar till regionförstoringen och kommunen ska verka för att en sådan satsning kommer till stånd. Tills vidare betraktas reservatet för E18 över Möckeln som ett läge även för en ny järnväg men kommunen är öppna för alternativa sträckningar.

Befintliga industrispår i Karlskoga ska värnas för att kunna utvecklas och användas för godstrafik, men även för persontrafik, främst med koppling till besöksnäringen.

Ett bra utbud av kollektivtrafik på väg behöver finnas. Det är viktigt att samordna kollektivtrafiken i ett regionalt perspektiv. Kollektivtrafiken ska vara enkel att åka med och tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. För kortare sträckor är det viktigt att det finns väl utbyggda, säkra och tillgängliga gång- och cykelvägnät. En cykelväg runt Möckeln är en ambition.

Karlskoga flygplats roll som trafikflygplats har minskat och kan avvecklas avseende den funktionen. Fortsatt utveckling av Örebro flygplats behöver istället ske, såväl för gods som persontrafik på en nationell och internationell marknad.

Hamnar är viktiga för näringslivet i Karlskoga även om de ligger långt utanför kommunen.

April 2010 gick Vägverket och Banverket samman till en ny myndighet med namnet Trafikverket. I texten nedan används benämningen Vägverket respektive Banverket i samband med historiska företeelser medan benämningen Trafikverket används för pågående eller framtida aktiviteter.

12.1 Trafikinфраstruktur

Huvudstråken för vägtrafiken är E18 i öst/västlig riktning (Stockholm-Oslo) och länsväg 205 (Laxå-Hällefors) i nord/sydlig riktning. Även länsväg 243 (Nora-Gullspång) är av stor betydelse för transporter i nord/sydlig riktning. Angöringspunkter för persontrafik och gods på järnväg är Degerfors station och Strömtorp på Värmlandsbanan Laxå-Charlottenberg-(Kongsvinger-Oslo).

Utsläppen från transporter och dess klimatpåverkan kan förväntas ge avsevärt skärpta krav på minskning av skadliga utsläpp. Detta i sin tur innebär förändringar i såväl resmönster som vilka transport- och drivmedel som kommer att användas i framtiden. Resandet bedöms öka med 20-25 % fram till år 2030.

Regionförstoring bedöms vara ett viktigt medel för att utveckla arbetsmarknader på orter som Karlskoga. Det är därför nödvändigt att förbättra infrastruktur och trafikering så att en stor geografisk yta med intressanta orter kan nås inom den kritiska tidsram som pendlare är beredda att acceptera, max 45-60 minuter per enkelresa ”dörr till dörr”. Samordning mellan olika trafikslag bedöms som helt nödvändig för att uppnå smidiga och snabba resmöjligheter. Kommun- och länsgränser får inte vara ett hinder för detta.

Den principiellt viktigaste frågan för såväl Karlskoga kommun likväl som hela Örebro län är att hela länet skall ingå i en gemensam lokal arbetsmarknad år 2030. Förutsättningar för att detta ska kunna uppnås ligger i att kollektivtrafiken förbättras. Steg mot detta mål kan på kort och medellång sikt tas genom tätare och snabbare busstrafik på väg och förbättrad kapacitet och snabbare tågtrafik på Värmlandsbanan. Fullt ut bedöms dock inte målet kunna nås utan gen och snabb tågtrafik i stråket Karlstad-Örebro där nodstädernas arbets- bostads- och kompetensmarknader kan komma tillräckligt nära i restid för respektive kommuns befolkning och omvänt göra Karlskoga attraktivt för daglig inpendling.

Genom de ombyggnadsåtgärder på E18 och anslutande regionalt vägnät som avslutas under 2010 är vägstandard och trafikeringmöjligheter i östvästlig riktning i princip utbyggd till god hastighets- och säkerhetsstandard. Förbättringspotentialen är därmed fullt utnyttjad för bil- och busstrafik. De stora möjligheterna ur ett regionförstöringsperspektiv ligger därför i att utveckla spårburen kollektivtrafik i syfte att minska restider och åstadkomma tät och tillgänglig kollektivtrafik i stråket Karlstad-Örebro.

- Förutsättningarna för en flexibel kapacitetsstark och tillräckligt snabb spårburen persontrafik, i kombination med framtida utveckling av gods på järnväg, ligger i fortsatt utveckling av Västra Stambanan/Värmlandsbanan och en ny järnväg som förbinder Värmland med Mälardalen i stråket Karlstad-Kristinehamn-Degerfors/Karlskoga-Örebro. Detta är inte ”antingen eller” utan i grunden en ”både och fråga”.
- En förstudie enligt lagen om byggande av järnväg är nödvändig för alla berörda kommuner såväl som för regionernas översiktliga planering. Förstudien ska utgå från att trafiken skall utformas för höghastighetståg d v s med en dimensionerande hastighet av minst 250 km/h enligt Trafikverkets riktlinjer.

Ett av alternativen till framtida transportsystem på järnväg mellan Kristinehamn-Örebro sammanfaller huvudsakligen med Möckelnleden, en planerad ny sträckning av E18 på en bro över Möckeln mellan Karlskoga och Degerfors. Karlskoga kommun är dock öppen för andra alternativ om kommande utredningsinsatser indikerar detta.

- Kommunen ska genom förbättring av infrastruktur, trafikering och transporter verka för regionförstoring.
- Kommunen ska verka för samordning mellan olika trafikslag och transportslags-övergripande lösningar.
- Kommunen ska verka för att ”Möckelnleden” och andra alternativa trafikstråk för nationell och internationell järnvägs- och vägtrafik i öst-västlig riktning genom kommunen utreds.
- Kommunen ska verka för att Karlskoga tätort ansluts till interregional/regional spårbunden elektrifierad persontrafik. Till dess ska Karlskoga kommun samordna befintlig väg- och kollektivtrafik med järnväg med omgivande kommuner, främst med koppling till Degerfors station men även med koppling till Örebro.
- Kommunen bör verka för vidareutveckling av regional busstrafik (det s k ”Tåg på gummihjul”) för att bygga vidare på den regionala resemarknaden i stråket Karlstad-Örebro och öka kollektivtrafikens andel av den totala persontrafiken.

12.2 Vägtrafik

Europaväg 18 (E18) är den viktigaste vägen för Karlskoga kommun. Den vägstandard som uppnås på sträckan Karlstad-Örebro med motorväg kombinerat med mötesfri landsväg av lägre standard (s k 2+1-väg) bedöms vara den nivå som kan förväntas gälla under den närmaste 10-årsperioden. Målsättningen att på sikt bygga ut E18 till fyrfältig väg som inte belastas av flaskhalsar och säkerhetsbrister i form plankorsningar och genomfarter är mycket viktig för framtiden.

Länsväg 205, sträckan Karlskoga-Degerfors-Laxå-Askersund, bedöms som regionalt stråk bli en allt mer strategiskt viktig länk för transporter i sydvästlig riktning och öster om Vättern, t ex mot Norrköpings hamn och vidare till Baltikum. Anslutning till riksväg 50 som nationellt stråk Motala-Mjölby fram till E4 är en viktig transportled, framför allt för gods men även för persontrafik i denna riktning.

Det regionala vägnätet i form av regionala och lokala länsvägar är viktigt för att knyta samman länets orter med gods- och persontransporter och pendling. Åtgärder för att öka tillgänglighet, trygghet/säkerhet, minskade bullerstörningar, mm är viktiga, i synnerhet längs genomfartsleder.

De principiellt farligaste punkterna i trafiken är där biltrafik och oskyddade trafikanter korsar varandras färdriktning. Med stor andel tung trafik ökar risken ytterligare. Ambitionen på kort sikt bör vara att eliminera konfliktpunkter med stor risk. Planering och förstudier för mindre ombyggnadsprojekt är viktiga exempel på kommunala åtgärder och initiativ för att förkorta tid mellan idé/behov och genomförande. Exempel på sådana konfliktpunkter är de båda infarterna på E18, Ekebykorset i väster där E18 möter Skrantahöjdsvägen/Selma Lagerlöfs väg och första korsningen i öster där E18 möter Sommarvägen/Källmossvägen, båda ljusreglerade plankorsningar. Framkomlighet för genomfartstrafiken i konflikt med säkerhet för korsande trafik och oskyddade trafikanter. Lösningarna kan variera från planskildhet, cirkulationsplats, höger in/höger ut som tar bort möjligheter att korsa den större dimensionerande vägen, till att en korsning helt stängs.

- Kommunen ska verka för ett förbättrat nationellt och regionalt vägnät med bra och säkra anslutningar till det lokala vägnätet.
- Kommunen ska verka för och upprätthålla ett väl fungerande och väl underhållet kommunalt trafiknät inom kommunen.
- Konfliktpunkter mellan olika trafikslag ska byggas bort, främst med tanke på oskyddade trafikanter.
- En kommunal trafik- och transportplan upprättas/uppdateras som identifierar och prioriterar åtgärder för ökad framkomlighet, trafiksäkerhet och trygghet.
- Kommunen ska verka för ombyggnad av trafikljuskorsningar och andra farliga passager.

12.2.1 Genomfarter och större trafikleder

Karlskoga har betydligt större andel nationell och internationell genomfartstrafik genom tätorten än de flesta andra orter i landet. Skälet är att fungerande förbifarter saknas. Ringledsystemen i Karlskoga är inte fullt utbyggda och sammankopplade.

Finansiering och tidplan för utbyggnad av genomfartsvägar beslutas av andra aktörer än kommunen. Karlskoga har under senare år haft ett nära och framgångsrikt samarbete med Vägverket (Från 1 april 2010 Trafikverket). Detta samarbete bör fortsätta och utvecklas ytterligare. Tidpunkter för insatser för såväl planering som genomförande påverkas av hur aktiva och samarbetsbenägna berörda kommuner är.

Europaväg 18 (E18) ingår dels i den svenska delen av det transeuropeiska transportnätet (TEN), dels i det nationella stamvägnätet och det som kallas den ”Nordiska Triangeln” mellan de nordiska huvudstäderna Oslo-Stockholm-Köpenhamn. Den Nordiska Triangelns ”norra ben” har även förlängningar till Bergen vid Atlantkusten och Helsingfors-St Petersburg/Baltikum på andra sidan Östersjön. E18 är således en viktig väg av mycket hög dignitet för nationella och internationella transporter.

Vägverkets vägutredning från år 1996 visar på en ny E18-sträckning som passerar mellan Karlskoga och Degerfors via en bro över Möckeln. Korridoren är i vägutredningen ca 300 meter bred. Det bedöms i dagsläget inte finnas något långsiktigt alternativ till den sk ”Möckelnleden” som slutlig lösning på hur E18 ska passera förbi istället för igenom Karlskoga. Genomförande bedöms ligga efter 2020. Samordning med järnväg för höghastighetståg (över 250 km/h) ska tills vidare utgöra en långsiktig planeringsförutsättning.

Även väg 205 och 243 passerar genom Karlskoga. På motsvarande sätt, som för E18, bedöms inte några alternativ finnas till detta till dess Möckelnleden byggts ut och genomfartstrafiken kan flyttas till delar av ringledssystemet.

Ringledssystemet måste byggas ut och kopplas samman. Högst prioritet har Norrledens förlängning fram till Österleden. Denna åtgärd förväntas ta bort mycket trafik från stadsdelarna Rosendal och Bråten, samt underlätta transporter till och från Kraftvärmeverket. Österleden byggs ut så att genomfartstrafiken mot Nora inte längre passerar genom Bråten. Västerleden byggs färdigt med en ny sträckning från trafikplats Odlingen till Flygfältsvägen. Utrymme för planfri passage under E18 är redan klar och förberedd för utbyggnad. Utfarten mot norr på väg 205, sträckan Norrleden-Timsbron är smal och kurvig och bör ges en mer trafiksäker sträckning.

På kort sikt, under den närmaste 10-årsperioden, byggs samtliga ljusreglerade plankorsningar längs E18 i Karlskoga om till cirkulationsplatser eller andra lämpliga lösningar som tillgodoser såväl trafiksäkerheten som framkomligheten för genomfartstrafik och lokaltrafik.

Långt framskridna planer finns att bygga en Västerled i Degerfors, vilket eliminerar behovet att köra tung trafik genom centrala Degerfors. Om så sker innebär det att tung trafik kan förbjudas på väg 555 öster om Möckeln (Kosia) som går genom Karlskoga kommun. Vägen är smal och kurvig och längs den östra Möckelnstranden pågår och planeras utbyggnad av bostäder som höjer kraven på en säkrare och vänligare trafikmiljö.

Viktiga nya vägar samt planerade nya vägsträckningar

Närmast större vägar råder byggnadsförbud enligt Väglagen. Länsstyrelsen har 2008 utökat skyddsområdet till 50 meter från europavägar (E18) och 30 meter från de primära länsvägarna (väg 205, 237 och 243). Vägverket anser att dessa avstånd ska gälla inom såväl som utanför planlagt område vilket kommunen dock anser är orealistiskt. Kommunen ska genom detaljplan kunna pröva lämpliga lösningar. För Karlskoga kommun gäller detta främst inom Karlskoga tätort men det kan även vara aktuellt i anslutning till Villingsberg-Våtsjön och ett fåtal andra punkter.

Gällande riktvärden för buller ska vid nybyggnation och andra väsentliga förändringar följas om det inte är uppenbart orimligt.

- Kommunen ska bevaka och försvara korridoren (i enlighet med Vägverkets vägutredning 1996) inom vilken en ny E18-sträckning söder om Karlskoga via en bro över Möckeln på sikt kan anläggas.
- Kommunen ska i samverkan med Trafikverket verka för att transporter genom kommunen passerar på ett säkert och lättframkomligt sätt.
- Kommunen ska i samverkan med Trafikverket, aktivt driva ett systematiskt arbete med att bygga bort farliga korsningar på genomfarterna genom Karlskoga (E18, Degerforsvägen och Drottningvägen).
- Karlskogas ringledssystem binds samman genom följande insatser i prioriterad ordning:
 - › Bygga samman Norrleden med Österleden.
 - › Bygga ut Österleden norrut.
 - › Bygga klart Västerleden i planerad sträckning från trafikplats Odlingen till Flygfältsvägen.
 - › Bygga en mer trafiksäker sträckning av väg 205 från Norrleden till Timsbron.
- Uppgradering ska göras av Vägutredningen för E18 från 2001, gällande genomfarten genom Karlskoga.
- Kommunen ska verka för att förbjuda genomfart med tung trafik på väg 555, från Bruket i Degerfors till Valåsen i Karlskoga (när Västerleden i Degerfors) tagits i bruk.
- Kommunen ska verka för att intensifiera arbetet med förstudier, arbetsplaner (Trafikverket) och detaljplaner (kommunen) i syfte att lägga den administrativa grunden för ombyggnader av t ex farliga korsningar.
- Vid nybyggnation ska gällande bestämmelser för byggnadsförbud längs större vägar beaktas eller prövas i detaljplan.
- Vid nybyggnation eller väsentliga förändringar ska gränsvärden för trafikbuller beaktas.
- Kommunen bör i samråd med Trafikverket utveckla attraktiva informations- och rastplatser.

12.2.2 Gatunät i tätorten

Karlskoga som ort har ett arv med sig i stadsplaneringen som, med dagens trafiksäkerhetstänkande, innebär att bredden på många huvudgator måste krympas. De i många fall mycket breda gatorna uppmuntrar till höga hastigheter och därmed en lägre trafiksäkerhetsnivå. Detta innebär dock att det finns stora möjligheter till flexibla lösningar vid planering och byggande, eftersom utrymmet, t ex för en separat gång- och cykelväg, redan finns i gaturummet. Det metodiska arbetet med att försöka få bort tung trafik från gatunätet och flytta den till trafiklederna som är byggda och dimensionerade för att ta hand om denna trafik ska fortsätta. Avstånd till omgivande bebyggelse ska beaktas.

- Gator som ur trafiksäkerhetssynpunkt är olämpligt breda och inbjuder till höga hastigheter byggs om, bl a genom att anlägga gång- och cykelvägar inom befintligt gaturum.
- Gatunäten inventeras för att ta fram en hastighetsplan där gaturummets utformning

och standard harmonierar med hastighetsnivåer, för att uppnå ökad efterlevnad av hastighetsgränser och därmed högre trafiksäkerhet.

- Kommunen ska svara för ett gatunät av väl avvägd omfattning, däremot inte äga, underhålla och sköta tillfarter till enstaka/enskilda fastigheter.
- Kommunen ska inte ta över gator/vägar inom tätbebyggt område om de inte håller acceptabel standard.
- Kommunen ska färdigställa gatuprincipsutredningen vilken ska fungera som riktlinjer för vilka gator där kommunen ska vara huvudman och var enskilt ägande och drift ska gälla.

12.2.3 Vägtrafik på landsbygden

Karlskoga kommun har ansvar för ett fåtal vägar utanför tätorten varför möjligheten att påverka dessa är begränsad. Karlskoga kommun inte är huvudman för allmänna planlagda gator utanför tätorten vilket är reglerat i gällande detaljplaner. Kommunen har inte ekonomiska resurser att öka sitt engagemang avseende vägar och gator utanför tätorten.

- Planlagda allmänna gator utanför Karlskoga tätort ska inte ha kommunen som huvudman.
- Kommunen bör inte sköta gator och vägar utanför tätorterna.

12.2.4 Farliga transporter på landsväg

Andelen transporter med farligt gods på landsväg förväntas öka.

För två vägsträckor i kommunen föreligger dock förbud mot transporter med farligt gods; Länsväg 555 öster om Möckeln samt Norravägen, sträckan mellan E18 och Norrleden i Karlskoga.

Huvudstråk för transporter med farligt gods är och bör vara E18 i öst-västlig riktning, nord-sydlig riktning länsvägarna 205/243/237.

Idag saknas uppställningsplats för bilar med farligt gods i Karlskoga. Behovet av uppställningsplatser för farligt gods ska inte överdrivas eftersom risken för olyckor och konsekvenserna av dessa är betydligt större när transporten är i trafik än när den står uppställd. För att undvika uppställning på direkt olämpliga platser, t ex intill vattendrag, är det dock bra att kunna hänvisa till en eller två platser i Karlskoga tätort. Dessa får dock inte vara så avsides belägna att de är ointressanta eller där det inbjuder till inbrott vid uppställning.

Utöver farligt gods bör även tung trafik på sikt förbjudas på länsväg 555, som är smal, krokig och där utveckling för bostäder pågår. För att detta ska vara genomförbart gäller dock att Västerleden i Degerfors först byggs samt att förbudet endast gäller genomfartstrafik, inte transporter med utgångs- eller målpunkter utmed vägsträckan.

- Farliga transporter ska styras till utvalda och för ändamålet lämpliga trafikleder och gator.
- Huvudleder för transporter av farligt gods ska beaktas vid planering och byggande i anslutning till dessa.
- Uppställningsplats för transport av farligt gods bör anordnas i Karlskoga tätort.
- Genomfart med tung trafik bör förbjudas på länsväg 555 öster om Möckeln när Västerleden förbi Degerfors är utbyggd.

12.2.5 Gång-/cykelvägnät

Ett väl utbyggt gång- och cykelnät är såväl trafiksäkerhetsfrämjande som positivt för folkhälsan. Karlskoga tätort har generellt ett väl utbyggt gång-/cykelvägnät men det är inte sammanbundet överallt och det saknas planskildhet, t ex på flera platser längs E18. Det saknas idag separata gång-/cykelvägar längs båda sidor av Möckeln mellan Karlskoga och Degerfors. I Karlskogas centrala del saknas separat gång-/cykelväg längs Centrumleden, d v s mellan

stråken söder om E18 och längs Värmlandsvägen/Kungsvägen.

När det gäller utförandet på de gång- och cykelvägar som planeras idag, måste alternativa lösningar övervägas för att kostnadseffektivt kunna skynda på utbyggnaden. De viktigaste åtgärderna är att bygga ihop det befintliga nätet, främst för att elever på ett säkert sätt ska kunna cykla eller gå till skolan och för att stimulera arbetspendling till fots eller med cykel. Gång-/cykelvägnätet utformas för att motverka trenden att barn allt oftare blir skjutsade till skola och aktiviteter,

- Kartläggning ska göras av befintligt gång- och cykelvägnät för att identifiera de mest trafiksäkerhetshöjande och ekonomiskt fördelaktiga insatserna för att skapa ett stomnät för gång- och cykeltrafik. Barns rörelsemönster från bostad till skola, lekplats etc ska särskilt studeras för att utgöra underlag.
- Befintliga gång- och cykelvägsstråk bör byggas ihop så att ett sammanhängande stomnät för gång- och cykeltrafik skapas.
- Utbyggnad av gång- och cykelvägar i centrala Karlskoga prioriteras, bl a längs Centrumleden.
- Etappvis utbyggnad för att skapa en sammanhängande gång- och cykelväg runt Möckeln, med prioritering på sträckorna:
 - › Valåsen-Bricketorp (Lv 555).
 - › Storängen-Degernäs (Lv 205).
 - › Från Grönfeldtsudden längs Möckeln via en ny bro över Timsälven till Backa.
 - › Dammängen-Östervik (Lv 555).
- Kommunen ska verka för utbyggnad av gång-/cykelväg längs E18, främst mot öster, till Villingsberg-Våtsjön.
- Kommunen ska genom planläggning skapa administrativa förutsättningar för kompletteringar av gång- och cykelvägnätet.

12.3 Kollektivtrafik på väg

Med anledning av utsläpp från transporter och påverkan på klimatet kan avsevärt skärpta krav på minskning av skadliga utsläpp förväntas. Det bedöms innebära förändringar i resmönster och val av transportmedel i framtiden. Förbättrad kollektivtrafik är en av de möjligheter som måste användas för att minska utsläppen från vägtrafiken.

Genom regiontrafik finns dag möjligheter till kollektivtrafik med buss från Karlskoga till de flesta orter i såväl Örebro som Värmlands län. Undantaget är sträckan Karlskoga-Nora. Busstrafiken mellan Karlskoga och Degerfors går dagligen mellan ca kl 05.00 och 01.00, en eller två gånger i timmen. Utöver regional busstrafik kan även vissa orter nås med spårbusstrafik med regionalt färdbevis. Önskemål om en direktlinje mellan Karlskoga och Örebro Universitet finns. Karlskoga har ett nytt linjenät i stadstrafiken sedan hösten 2009.

- Det ska vara lätt att åka buss. Resenären ska enkelt förstå när bussarna går och tur-tätheten ska vara god.
- Kommunen ska verka för att kollektivtrafiken ska vara användbar även för personer med funktionsnedsättning.
- Fortsatt utbyggnad och anpassning av hållplatser och vägarna till dessa ur ”hela resanperspektivet” är viktig för att underlätta för alla resenärer och för att personer med funktionsnedsättning lättare ska kunna använda bussen.
- Busslinjerna bör passera vårdcentraler, lasarett, skolor, fritidsanläggningar, centrum, köpcentra och serviceboenden.
- En busslinje bör på sikt skapas på östra sidan Möckeln som sammanbinder Degerfors och Karlskoga.

- Kommunen ska verka för ett regionalt perspektiv på kollektivtrafiken och samordning i trafikeringen.

12.4 Järnvägstrafik

12.4.1 Nationella och regionala bandelar

Järnvägsförbindelser är ett allt starkare medel för tillväxt, regional samhörighet och regionförstoring. Järnväg skapar nya möjligheter till godstransporter, persontransporter och pendling.

Karlskoga saknar persontrafik med järnväg till/från och genom orten, vilket är en stor nackdel för Karlskoga som bostads-, arbets- och utbildningsort. Tågstoppet i Degerfors på Värmlandsbanan fungerar även som Karlskogas tågstopp och genererar ca 200 på- och avstigningar per dag. Karlskoga ska samarbeta med såväl Trafikverket som nätverk bestående av kommuner och regioner för att få till stånd en ny järnvägsförbindelse - Nobelbanan - som binder samman Örebro med Kristinehamn via Karlskoga. Arbetet bör intensifieras, då den normala planerings- och genomförandeprocessen erfarenhetsmässigt pågår i 10-20 år då förutsättningarna utreds och leder fram till slutliga beslut om hur trafiksystemen ska byggas ut. Under 90- och 00-talet har förutsättningarna för utredning, finansiering och genomförande förändrats kraftigt vilket kräver en kontinuerlig kunskapsuppbyggnad och revidering av tidigare resultat och ställningstaganden.

Karlskoga bör tillsammans med andra berörda kommuner tillse att det finns erforderliga nationella och kommunala reservat för en ny järnvägssträckning genom kommunen. Ett möjligt läge för en framtida Nobelbana är inom eller i anslutning till det reservat för en ny E18-sträckning över Möckeln mellan Karlskoga och Degerfors som lades fram i dåvarande Vägverkets vägutredning från 1996. Den nya järnvägen bör ur planerings-synpunkt ha förutsättningar för persontrafik med höghastighetståg, d v s tåg som kör 250 km/h eller mer. De sträckningar genom centrala delar av Karlskoga med stationsläge i centrum som ingick i ÖP 1990 var problematiska med tanke på intrång, hinder, risk för störningar och hastighetsnedsättningar genom bebyggelse för interregionala tåg. Dimensionerande hastigheter för höghastighetståg går dåligt ihop med långa sträckor genom tät stadsbebyggelse, även om centrala stationslägen erfarenhetsmässigt ger bra marknadsfördelar för regional tågtrafik.

Kommunen är öppen för alternativ. Trafikverket förutsätts på sikt göra en förstudie som bland annat ska analysera alla alternativ till sträckning för en ny järnväg. Förstudie är det första lagstadgade steget i lagen om byggande av järnväg.

Västra stambanan och Värmlandsbanan sammanbinder hela Mellansverige (Baltikum-) Stockholm/Mälarenregionen till Värmland (-Norge) och Göteborg. Den viktigaste regionala och nationella knutpunkten är Hallsberg för att fördela transporter av gods- och persontrafik från landets norra, södra, västra och östra delar. En av de viktigaste relationerna för gods från Hallsbergs kombiterminal är Göteborgs hamn.

Värmlandsbanan är och kommer i framtiden vara ett mycket viktigt transportstråk och åtgärder för att förbättra framkomlighet och kapacitet och tillgänglighet på banan är därför viktiga och prioriterade. Satsningar på Värmlandsbanan står inte i konflikt med planerna på en ny Nobelbana/järnvägssträckning mellan Kristinehamn och Örebro.

Degerfors järnvägsstation/tågstopp utgör på kort och medellång sikt även Karlskogas järnvägsstation. Ett lätt tillgängligt och väl fungerande tågstopp i Degerfors är ur många aspekter gynnsamt för Karlskoga med möjlighet till bättre servicefunktioner och kortare restider för såväl kollektivtrafik som personbilstransport för regionala resenärer till och från Degerfors. Trafikverket utreder kapacitetshöjande åtgärder, t ex om det är möjligt att bygga ut till dubbelspår genom Degerfors tätort och om detta är en förutsättning eller inte för att kunna skapa ett lätt tillgängligt tågstopp.

Initiativ/åtgärder/planering för kort/medellång sikt:

- Kommunen ska samverka med andra kommuner för effektivare och snabbare järnvägstrafik på befintliga spårssystem som leder till regionförstoring, t ex att de ”trimningsåtgärder” som framtagits i samarbete mellan Regionförbunden i Örebro och Värmland samt kommunerna i stråket Karlstad-Örebro genomförs.
- Kommunen ska verka för ett lätt tillgängligt tågstopp i Degerfors och om så krävs och är möjligt dubbelspår genom Degerfors tätort.
- Kommunen ska arbeta för att underlätta överflyttningen av tunga transporter från väg till järnväg.

Initiativ/åtgärder/planering för medellång/lång sikt:

- Kommunen ska bevaka samtliga alternativa korridorer för en ny järnvägssträckning, den s k Nobelbanan.
- Kommunen ska verka för en tågförbindelse mellan Oslo-Stockholm/Värmland-Mälardalen/Karlstad-Örebro i en sträckning genom Karlskoga kommun exempelvis via bro över Möckeln med ett tågstopp för Karlskoga (regionalt tågstopp för Östra Värmland) väster om Möckeln.

12.4.2 Lokala bandelar

Den ej elektrifierade banan Strömtorp-Bofors förbinder Degerfors och Karlskogas tätorter. Huvudman för banan är Trafikverket. Till banan Strömtorp-Bofors finns ett väl utbyggt industrispårnät till Karlskogas olika industri- och verksamhetsområden. Ett underhållet och väl fungerande industrispårnät är en viktig konkurrensfaktor för näringslivet i Karlskoga. För många tillverkningsföretag är det nödvändigt att ha tillgång till järnvägstransport för att tillverkning av olika produkter ska kunna miljöcertifieras samt att järnvägs transporter även ökar i konkurrenskraft för transporter av produkter och råmaterial på längre distanser. I nuläget används banan huvudsakligen för godstransport. Möjligheter att på sikt utveckla persontrafik bör utredas. Sträckan Degerfors-Karlskoga och banans roll som del i framtida regional/lokal kollektivtrafik har ännu inte utvärderats. Banan har under senare år utvecklats till en intressant del inom turism- och besöksnäringen.

Banan Strömtorp-Bofors fortsätter norrut mot Granbergsdal, Gytorp och Nora. Denna del var ursprungligen stommen i Nora Bergslags Järnväg som byggdes upp för bergsbrukets behov under de sista 30 åren av 1800-talet. Banan var i full drift med gods- och persontrafik ända in på 1970-talet. Idag utgör banan efter upprustning med EU-finansiering en unik turistisk trafiksträcka för veteranjärnväg med såväl ångtåg som lättare trafik med tidstypiska rälsbussar, mm och är en del av den s k ”Jernets bana”. Veteranjärnvägstrafiken omspannar trafik hela sträckan Nora-Degerfors i ett kommunövergripande samarbete. Fortsättningen med Järnvägen Nora-Järle är Sveriges första normalspåriga järnväg och har en väl utbyggd veteranjärnvägstrafik. Sträckan är tillsammans med Nora stationsområde och Pershyttans hyttområde utnämnt som industriminne och riksintresse. Totalt sett utgör banan Degerfors/Strömtorp-Bofors station-Nora-Järle-Örebro en nordlig transportlänk ”på tvärs” i stambanenätet som kan utvecklas såväl logistiskt som turistiskt. Även vissa stickspår, främst till Björkborn och Valåsen, är turistiskt värdefulla som del av ”Jernets bana”.

- Den ej elektrifierade järnvägen mellan Strömtorp och Bofors stationer ska säkerställas för framtiden och ges möjlighet att utvecklas vad gäller såväl gods-, person- och turist-/veterantågstrafik.
- Möjligheter till elektrifiering av bandelen i det nationella järnvägsnätet ska stödjas.
- Nya bostäder och andra störningskänsliga verksamheter bör inte lokaliseras så att de hämmar användning och utveckling av järnvägen från Värmlandsbanan till Karl-

skoga och vidare till Nora.

- Industrispårens framtid bör säkras tillsammans med Trafikverket, spårättsinnehavare och intressenter i industrispårssystemet i Karlskoga. Industrispårens betydelse bedöms vara allt viktigare i framtiden som ett hållbart, kapacitetsstarkt och miljömässigt transportsystem för både gods- och persontransporter.
- Bofors stationsområde med tillhörande järnvägsanknuten mark och byggnader bör bevaras och utvecklas för järnvägens framtid som transportslag och turistisk resurs. Kopplingar till Nora, Järle och Pershyttan som industriminnen och riksintressen bör stärkas.
- Stickspår till besöksmål som är värdefulla för turisttrafik bör bevaras.
- Möjligheterna till spårbunden persontrafik för arbetspendling och lokal spårbunden kollektivtrafik mellan Degerfors och Karlskoga samt olika stadsdelar i Karlskoga bör utredas.

12.4.3 Farliga transporter på järnväg

Andelen transporter med farligt gods på järnväg förväntas öka. De lokala bandelarna, främst då genom Karlskoga, trafikeras med farligt gods vilket måste beaktas vid planläggning och byggande i anslutning till dessa spår.

- Spår där transporter med farligt gods sker ska beaktas vid planering och byggande i anslutning till dessa.

12.5 Flygtrafik

12.5.1 Karlskoga Flygplats

Mycket hård konkurrens inom flygsektorn försvårar starkt möjligheterna att upprätthålla trafikflyg från riktigt små flygplatser. Marken där flygplatsen är belägen är den mest lättexploaterade för industri och utökning av ett befintligt industriområde. Inflygningsstråket från norr står i konflikt med en av de bästa platserna, Granåsshöjden, för vindkraft i kommunen.

En utredning om Karlskoga flygplats genomförd under 2009 föreslår att flygplatsen läggs ner som instrumentflygplats (trafikflygplats) då det inte finns underlag för att fortsätta med verksamheten. Nuvarande tillstånd går ut 2012 men av praktiska och ekonomiska skäl har verksamheten avvecklats redan under 2010. Tills vidare kommer flygplatsen att användas som allmänflygplats, vilket inte möjliggör utbyggnad av industriområdet på kort sikt. Däremot finns inte längre någon konflikt vad gäller vindkraftintresset.

- Karlskoga flygplats klassas ner från instrumentflygplats till allmänflygplats.

12.5.2 Örebro Flygplats

Örebro flygplats är den viktigaste flygplatsen för Karlskoga kommun avseende nationella och globala flygförbindelser och destinationer. Kombinationen med Kastrup och andra nav för flygförbindelser är av avgörande betydelse för näringsliv, turism och trafikflyg för persontransport. Nya dagliga förbindelser med bl a anslutningsflyg till Landvetter utreds för Örebro flygplats.

Näringslivets behov av god tillgänglighet till internationella navflygplatser och access till direkta interkontinentala flyglinjer är av avgörande betydelse i såväl kompetens- som affärshänseende med globala marknader som målpunkt. Tillgängligheten bedöms vara en viktig konkurrensfaktor av ökande betydelse för regional utveckling i såväl regionen som Karlskoga kommun.

Örebro flygplats utgör en viktig funktion som godsflygplats i landet med växande marknad för fraktflyg världen över samt insatsflyg i samband med internationella hjälp- och fredsinsatser. Utvecklingen av godsflyg från Örebro har varit ledande under senare år.

Flygplatsen är också viktig för yrkesflyg med tjänster som taxifyg, bevaknings- och inspektionsflyg, flygfoto mm. Flygplatsen har även en stor segelflygsverksamhet, civilt motorflyg och fallskärmshoppning och en växande charter- och affärsflygsmarknad.

- Karlskoga kommun ska tillsammans med övriga kommuner i länet, Örebro läns landsting, Region Örebro och näringslivet i länet verka för att Örebro flygplats förutsättningar för utveckling av person- och godsflygplats i såväl nationell som internationell marknad stärks.
- En framtida järnvägssträckning i stambanenätet, ”Nobelbanan”, mellan Kristinehamn-Karlskoga/Degerfors och Örebro bör utformas så att banan erbjuder ett tågstopp vid Örebro flygplats.

12.6 Båttrafik

Båttrafik utöver sådan som är kopplad till turism och fritid bedöms inte vara aktuell för Karlskoga kommun.

12.7 Hamnar

De närmaste hamnarna för Karlskoga kommun är torrhamnen/kombiterminalen i Hallsberg och hamnen i Kristinehamn vid Väneren. Båda är viktiga som intermodala omlastningspunkter för export och import av tunga och skrymmande varor. Hallsberg utgör förutom torrhamn med tullklarering och direktkontakt med Göteborgs hamn, global sjöfart samt järnvägstransport till Europamarknaden/kontinenten, även en nationell kombiterminal för väg- och järnvägstransporter inom och utom landet. Kristinehamn fungerar på samma sätt kopplat till Vänersjöfarten, Trollhätte kanal/Göta Älv som transportled ut i Europa och övriga världen. Båda spelar stor roll för hållbara och miljömässiga transport-system till och från regionen.

Kommunen bör verka för att underlätta förbindelserna till hamnen i Norrköping, vilken har förutsättningar att bli den ledande hamnen i handeln med Ryssland/Baltikumområdet och som geografiskt är beläget ca 15 mil från Karlskoga, medan det är närmare 25 mil till hamnar i Stockholmsområdet.

- Kommunen ska verka för att upprätthålla och utveckla väg- och spårbunden godstrafik till torrhamnar, kombiterminaler och hamnar i omgivande regioner.

13. Teknisk försörjning

Karlskoga

Sammanfattning

Den tekniska försörjningen ska vara säker, kostnadseffektiv och fungera så miljömässigt optimalt som möjligt. Ny teknik och miljövänliga former för att utvinna och producera energi ska uppmuntras och nyttjas. Fortsatt utbyggnad och utveckling av infrastrukturen för bredband och telekommunikation ska underlättas. Lämpliga former av samverkan mellan Karlskoga och andra kommuner kring den tekniska försörjningen prövas.

Inom vatten och avloppsområdet ska åtgärder vidtas för att möjliggöra attraktivt boende med anknötning till vatten. Områdena på båda sidor av Möckeln samt runt Lonnen, i Villingsberg och Våtsjötorp föreslås anslutas till det allmänna vatten- och avloppsnätet.

Fortsatt utbyggnad av fjärrvärmenätet ska ske.

Målet är att fossilbaserad energi på sikt ska avvecklas helt. Sammankoppling av fjärrvärmenäten i Karlskoga och Degerfors föreslås utredas.

Övergång till förnyelsebara energiformer ska underlättas. Kommunen ska ta fram en vindkraftsstrategi för utveckling av vindkraft. En positiv inställning ska också gälla avseende utveckling och användning av solenergi och biogas. Produktion av biogas ska kunna utvecklas.

En ny avfallsplan styr avfallshanteringen mot målet 100 % kretslopp. Brännbart avfall ska i första hand gå till energiutvinning.

*Karta som tillhör detta kapitel finns i kartbilagan.

13.1 Teknisk försörjning – huvudmannaskap och ägande

Karlskoga kommun har fram till 1 januari 2010 haft ett för landet unikt ägarförhållande avseende de kommunala ledningsnäten där vatten- och avlopps-, renhållnings-, värme- och elverksamhet varit bolagiserat i Karlskoga Energi och Miljö AB där den finska energi-koncernen Fortum innehaft 49 % av aktierna, Karlskoga kommun resterande 51 %.

Karlskoga kommun övertog från 1 januari 2010 Fortums andel av aktierna i Karlskoga Energi & Miljö AB som därmed blev ett helägt kommunalt bolag. Bolaget kommer i övrigt att drivas vidare med samma organisation. Vilka konsekvenser detta kommer att få för andra delar av den kommunala planeringen har i skrivande stund inte hunnit analyseras.

Verksamheten bedrivs i fyra dotterbolag; Karlskoga Miljö AB, Karlskoga Elnät AB, Karlskoga Kraftvärmeverk AB och Karlskoga Stadsnät AB.

- Utvecklingsperspektivet i samarbetet mellan kommunen och Karlskoga Energi och Miljö AB bör stärkas.
- Möjligheterna för Karlskoga och Degerfors kommuner att samverka kring den tekniska försörjningen bör undersökas närmare.

13.2 Vatten- och avloppsverksamhet

Inom verksamhetsområdet som omfattar Karlskoga tätort samt Linnebäck och Granbergsdal finns ca 6 800 abonnenter anslutna till det allmänna va-nätet. Därutöver finns ett antal enskilda nät anslutna till det allmänna nätet. Även Karlskoga kommun äger två vatten- och avloppsledningar (överföringsledningen i Lonnen samt Brickatorp-Östervik) på vilka enskilda hushåll är inkopplade. Karlskoga Miljö AB äger och driver det kommunala vatten- och avloppsnätet och är huvudman.

Under 2008 uttalade kommunstyrelsen i Karlskoga ambitionen att verksamhetsområdet bör utökas att omfatta områdena på båda sidor Möckeln ner till gränsen mot Degerfors kommun i syfte att underlätta utvecklingen av framförallt bostadsbyggande. Även i Degerfors finns motsvarande ambitioner för den västra Möckelnstranden upp till kommungränsen.

Det allmänna trycket på boende i strandnära lägen eller områden med anknytning till vatten kombinerat med större miljökrav ökar behovet av vatten- och avloppsanläggningar med hög kapacitet, hög standard och tillgänglighet. Om vatten- och avloppsfrågan kan lösas på ett tillfredsställande sätt ökar möjligheten att skapa attraktiva boendemiljöer.

I Karlskoga kommun finns planer att utveckla Villingsberg-Våtsjötorpsområdet för bostadsbyggande. Ett tidigare projekt i försvarets regi att förbinda Villingsberg genom en överföringsledning har skrinlagts. Möjligheterna att på längre sikt ändå ansluta området till det allmänna/kommunala va-nätet bör utredas.

- Verksamhetsområdet för vatten och avlopp bör utvidgas längs båda sidor av Möckeln.
- Verksamhetsområdet för vatten och avlopp bör utvidgas att omfatta bebyggelsen närmast runt Lonnen.
- Villingsberg och bebyggelsen runt Våtsjön bör anslutas till det kommunala va-nätet.

- Om vatten- och avloppsfrågan kan lösas på ett tillfredsställande sätt ökar möjligheten att skapa attraktiva boendemiljöer.
- Samverkan inom vatten- och avloppsområdet utvecklas inom östra Värmland, kommunerna Karlskoga, Degerfors, Kristinehamn, Storfors och Filipstad.

13.2.1 Dricksvattenhantering

Karlskogas dricksvatten tas dels ur Lokaåsen vid Gälleråsen (grundvatten) och dels från Timsälven (råvatten) efter infiltrering vid Gälleråsen. Sjön Lonnen vars utlopp är Timsälven är kommunens ytvattentäkt.

Utöver befintlig vattentäkt måste kommunen identifiera och utreda områden som kan behövas för framtida uttag av dricksvatten, områden som kan behöva beaktas vid planläggning.

Sammankoppling av dricksvattennäten i Karlskoga och Degerfors tätorter utreds i syfte att minska sårbarheten vid störningar. Sammankoppling kan dock påverka vattenkvalitén vilket ska beaktas.

- Inga åtgärder eller verksamheter får vidtas som riskerar kontaminera eller på annat sätt försvåra dricksvattenförsörjningen.
- Skydd skapas för reservvattentäkter.
- Områden för framtida uttag av dricksvatten identifieras och utreds.
- Sammankoppling av dricksvattennäten i Degerfors och Karlskoga kommuner utreds i avsikt att minska sårbarheten vid störningar i dricksvattenförsörjningen.

Se även kapitel 8.1 *Miljö kvalitet* avseende skydd för vatten.

13.2.2 Avloppsvattenhantering

Ledningsnätet i Karlskoga omfattar cirka 30 mil avloppsledningar och ett 50-tal pumpstationer. Ca 10 mil av dessa är s k kombiledningar där dagvatten och spillvatten går i samma ledning. Kapaciteten i kombiledningarna är för liten vid kraftiga regn och snösmältning. Avloppsreningsverket i Karlskoga finns vid Aggerud. Nyligen togs en anläggning för bräddavloppsrening som är placerad vid Lilla Aggerudsudden i drift. Anläggningens syfte är att minimera risken för bräddning av spillvatten ut i Möckeln vid kraftiga regn.

Utanför verksamhetsområdet finns inom kommunen cirka 800 kunder som löst avloppsfrågan genom slambrunnar. Det finns idag ett fåtal minireningsverk i drift. Ett stort antal hushåll på landsbygden, främst fritidshus, har oklara avloppsförhållanden. Karlskoga Miljö AB har latrinhämtning för ca 600 kunder. Det allmänna trycket på boende i strandnära lägen eller områden med anknytning till vatten kombinerat med större miljökrav ökar behovet av vatten- och avloppsanläggningar med hög kapacitet och hög standard. Nya tekniska lösningar möjliggör bra avloppsanläggningar även i svåra lägen nära sjöar och vattendrag där bebyggelse kan accepteras.

I november 2005 beslutade regeringen om reviderade och till viss del förnyade miljömål. Under miljömålet God bebyggd miljö återfinns ett delmål om avfall; att senast 2015 ska minst 60 % av fosforföreningarna i avlopp återföras till produktiv mark, varav minst hälften bör återföras till åkermark.

- Ett skyddsområde runt reningsverket i Aggerud ska garanteras för att inte krav på lukt och störningsfri boendemiljö ska inverka på möjligheten att driva verksamheten.
- Innan enskilda avloppslösningar godkänns runt Möckeln, Lonnen och Våtsjön samt längs Timsälven, ska det prövas om anslutning till det kommunala/allmänna nätet är möjlig inom en acceptabel framtid.
- Kommunen ska vara öppen för avloppsanläggningar med nya tekniska och andra lösningar.

- Slutna tankar ska endast accepteras som en tillfällig lösning i avvaktan på en framtida långsiktigt hållbar avloppslösning som är beslutad eller förväntas byggas inom ca en 5-årsperiod, samt som permanent lösning i lägen där avlopp för befintlig bebyggelse inte går att lösa på annat rimligt sätt. I båda alternativen bör slutna tankar endast ta omhand WC-avlopp från snålspolande toaletter, ej BDT-vatten (Bad, Disk och Tvätt).
- Kombiledningar ersätts successivt av separata dag- och spillvattenledningar för att minska risken för bräddning av spillvatten ut i sjöar och vattendrag och minska risken för källaröversvämningar i lågt liggande områden.
- Slam från kommunens reningsverk och från enskilda avlopp bör kunna spridas på åkermark så snart slammet kan certifieras och godkännas.

13.2.3 Dagvattenhantering

Inom Karlskoga tätort finns idag ca 40 mil ledningsnät som tar hand om dagvatten. Ungefär hälften utgörs av separata dagvattenledningar, hälften tas om hand i s k kombiledningar där dagvattnet går i samma ledning som spillvattnet.

I framtiden förväntas antalet frekventa regn med stora regnmängder öka, med påföljande höga vattenflöden. Det ställer högre krav på dagvattennätet och framförallt att kombiledningar ersätts med separata dag- och spillvattenledningar. Vid utlopp i recipienter bör i vissa fall sedimentdammar och s k fällor för utfällning av kväve byggas.

- Kombiledningar ersätts successivt av separata dag- och spillvattenledningar.
- Dagvattenanslutningar till kombiledningar bör undvikas.
- Lokalt omhändertagande av dagvatten krävs eller förordas där det är möjligt till rimliga ekonomiska insatser och utan risk för problem och skador på omgivande fastigheter.
- Kombinera dagvattenhantering med vattenspeglar, s k LOD-dammar (Lokalt Omhändertagande av Dagvatten) och sedimentdammar, för att bidra till att skapa attraktiva vistelsemiljöer.

13.3 Energiförsörjning

I Karlskoga sker ångleveranser, elproduktion samt fjärrvärmeproduktion och distribution från Karlskoga Kraftvärmeverk AB:s anläggning vid Björkborns industriområde. Inom kommunen produceras också elenergi till kraftnätet från 5 vattenkraftverk som ägs och drivs av Fortum.

- Användningen av fossilbaserad energi ska i de kommunalt påverkbara energisystemen minska och på sikt avvecklas helt.
- Lämpliga former av samverkan mellan Karlskoga och andra kommuner prövas inom energiområdet.

13.3.1 Fjärrvärmeleveranser från kraftvärmeverket

Fjärrvärmenätet i Karlskoga är 10 mil långt och levererar fjärrvärme till ca 7000 lägenheter, 900 villor, offentliga byggnader, affärslokaler och industrier. För att klara större störningar i fjärrvärmenätet finns 3 stycken reservanläggningar som har olja som bränsle. Inom Boforsområdet finns även en elpanna att användas som reserv.

Möjligheterna att koppla samman fjärrvärmenäten i Karlskoga och Degerfors har diskuterats och utretts. Värmeverket i Degerfors skulle i en sådan lösning fungera som reservvärmeverk. Ännu har inga beslut i frågan tagits.

- Fortsatt utbyggnad av fjärrvärmenätet i tätorten av ekonomi- och klimatskäl.
- Möjligheterna att bygga en fjärrvärmeledning för att koppla samman Karlskogas och Degerfors fjärrvärmenät utreds vidare.

13.3.2 Elleveranser och elnät

Kraftvärmeverket i Karlskoga säljer all elkraft som levereras in på elnätet. (F n till Östkraft som ingår i koncernen Bixia.) Cirka hälften av elbehovet inom kommunen, om Kilsta som är en stor förbrukare undantas, kan produceras i Fortums vattenkraftverk inom kommunen och i kraftvärmeverkets ångturbin.

Karlskoga Elnät har en tidsbegränsad koncession (som kommer att övergå i tillsvidare koncession enligt nya direktiv) för distribution av el inom Karlskoga kommun och delar av närliggande kommuner. Försörjning av el till Karlskoga (koncessionsområdet) sker från överliggande nät som ägs och drivs av Fortum Distribution. Karlskoga Elnät är anslutet i fyra punkter; vid Kilsta, Bofors, Gälleråsen och Björkborn.

- Säkra elleveranser ska garanteras även om störningar uppstår i nätet.
- Luftledningar byts mot isolerade jordförlagda ledningar i utsatta områden eller bebyggelseområden där det är praktiskt och ekonomiskt möjligt.

13.3.3 Vindkraft

Karlskoga har idag ingen vindkraftbaserad energiproduktion. Lämpliga platser att bygga vindkraftverk på förutsätter en jämn vindhastighet på 6-7 meter/sekund under så lång tid som möjligt av året. Det finns i dagsläget inga heltäckande studier om förutsättningarna för vindkraft i kommunen. En pågående undersökning för 2-3 vindkraftverk på Granåshöjden norr om Karlskoga visar på goda vindförutsättningar. Innan byggande av vindkraftverk sker ska vederbörlig prövning av omfattning, placering och annan lämplighet göras, för den i respektive ärende aktuella platsen.

Byggande av vindkraftverk för kommersiellt bruk bör med nuvarande teknik och utformning inte ske inom Karlskoga tätort, intill de större sjöarna och älvarna, dels av säkerhetsskäl, dels på grund av påverkan på landskaps-/stadsbilden. Vindkraftverk är dock något som framöver kommer vara en naturlig del i landskapsbilden varför det faktum att de syns i landskapet inte i sig innebär att placeringen är olämplig.

Kommunen kommer att upprätta en vindkraftstrategi där bl a berörda statliga organ kommer bli delaktiga, t ex Luftfartsverket och Försvarsmakten. Denna adderas sedan till översiktsplanen som ett tematiskt tillägg.

- Upprätta en vindkraftstrategi för Karlskoga kommun som visar på möjliga respektive områden som inte är lämpliga för lokalisering av vindkraftverk.
- Slutlig prövning av uppförande av vindkraftverk görs i det enskilda fallet utifrån de förutsättningar som anges i respektive ansökan.

13.3.4 Gasutvinning

Klimatpåverkan från traditionella bränsleslag gör biogas mycket intressant som energikälla för framtiden. Det finns goda möjligheter att utvinna gas i kommunens avlopps- och avfallsanläggningar. I Karlskoga pågår gasutvinning vid deponin i Mosserud. Det finns långt framskridna planer på utvecklad produktion av biogas i anslutning till avfallsanläggningen i Mosserud. Möjligheter att utvinna biogas vid lantbruk är under utveckling.

- Kommunen ska verka för gasutvinning vid reningsverken samt vid deponin i Mosserud.
- Kommunen ska söka och se positivt på initiativ att utveckla möjligheterna till gasutvinning i olika former.

13.3.5 Solenergi

Solenergitekniken bedöms kunna utvecklas och bli en allt viktigare lokal energikälla. Det finns i princip två metoder att ta tillvara solenergi; solceller som omvandlar solstrålningen direkt till elektrisk likström och solfångare som värmer upp vatten i ett rörsystem som kan användas för uppvärmning eller att producera elektricitet. Än så länge finns ingen bra metod att lagra energin vilket är ett generellt problem och då särskilt i Sverige som har hyggligt med sol på sommaren då behovet är litet men lite sol på vintern när behovet är stort. Tillverkningskostnaderna är än så länge höga och verkningsgraden låg. Fördelen är att solen är en ren, outtömlig och kostnadsfri energikälla. Globalt sett har solcellsmarknaden vuxit med i genomsnitt 25 % per år de senaste 10 åren. Teknikutvecklingen förväntas fortsätta och på sikt göra solenergi fullt konkurrenskraftig.

- Solpaneler ska tillåtas även i homogena bebyggelsemiljöer, dock med restriktivitet i kulturhistoriskt särskilt värdefulla miljöer.
- Kommunen ska se positivt på initiativ att utveckla användningen av solenergi i olika former och även aktivt visa på möjligheter att utnyttja solenergi.

13.3.6 Gatubelysningsnät

Inom Karlskoga tätort finns ett sammanhängande nät för gatubelysning, sammanlagt över 8 000 ljuspunkter, vilka ägs och sköts av Karlskoga Elnät AB men vars drift betalas av kommunen. Utöver dessa nät finns enskilda belysningsnät runt om tätorten. Kommunen ska inte vara ansvarig eller huvudman för sådana nät, däremot kan kommunen ha del i gemensamhetsanläggningar. Belysningsnätet längs E18 ägs och sköts av Trafikverket.

- Huvudtätorten ska ha ett energieffektivt, trafiksäkert och tryggt gatubelysningsnät.
- Kommunen ska avsäga sig ansvar för belysningsnät utanför Karlskoga tätort.

13.4 Renhållningsverksamhet

Renhållningsverksamheten är beskriven i kommunens avfallsplan från 2010.

Samverkan har under en längre tid pågått i ”Avfallsgrupp Östra Värmland” som består av kommunerna Karlskoga, Kristinehamn, Mariestad, Filipstad, Degerfors, Storfors och Gullspång. Samtliga kommuner har gemensamt tagit fram förslag till ny renhållningsordning med gemensamma mål och visioner. I avfallsplanerna som utformas av kommunerna var för sig finns konkreta mål för ökad återvinning och källsortering. För närvarande pågår även ett arbete med förslag till gemensam konstruktion av renhållningstaxa.

- Brännbart avfall ska i första hand gå till energiutvinning.
- Lämpliga former av samverkan mellan Karlskoga och andra kommuner prövas inom renhållningsverksamheten.

13.4.1 Återvinning

Det finns idag cirka 15 återvinningsstationer runt om i Karlskoga tätort. Endast ett fåtal återvinningsstationer har tillkommit genom övergripande planering och merparten saknar därför stöd i detaljplan. Återvinningsstationer får ofta flytta när planläggning sker och ytorna tas i anspråk för andra ändamål.

Ansvarig för återvinningen av förpackningar och tidningar är producentföretagen genom sin organisation FTI. Organisationen anlitar lokala entreprenörer för tömning och transporter.

Insamling av återvinningsmaterial såsom papper, kartong, plåt, plast, glas och batterier

sker hos ett flertal företag och inom bostadsområden i kommunen. Karlskoga Miljö AB är den största verksamhetsutövaren inom detta område i Karlskoga. Återvinningscentral finns vid Mosserud väster om Karlskoga.

- Ett nät av planlagda återvinningsstationer ska finnas strategiskt placerade och utspridda runt om i Karlskoga tätort och vara placerade så att de är lätta att nå på ett trafiksäkert sätt med eller utan bil helst i anslutning till butiker eller andra anläggningar dit medborgarna ändå har ärenden.
- Återvinningsstationerna ska utformas på ett estetiskt tilltalande sätt och så att omgivningen inte i onödan störs när de används eller när tömning sker.
- Återvinningsstationer ska placeras och utformas så att de kan utökas med nya sorteringsfraktioner.
- Vid planläggning av nya och befintliga bostadsområden, främst flerfamiljhusområden, ska byggrätter för källsorteringsbyggnader eller andra sorteringslösningar tas i beaktande.

Avfall behandlas även i kapitel 8 *Miljö kvalitet*.

13.4.2 Avfallsanläggningar

Mosseruds avfallsanläggning är belägen strax väster om Karlskoga tätort, söder om E18. Anläggningen betjänar idag även Degerfors kommun men eftersom Karlskoga och Degerfors kommuner inte har en gemensam organisation kan Degerfors enligt lagen om offentlig upphandling få en annan mottagare av avfallet.

Mosseruds avfallsanläggning är godkänd för mellanlagring av hushållsavfall (under vissa förutsättningar) före förbränning, uppsamling och mellanlagring av vitvaror, elektronikprodukter, glas, papp, papper, ljuskällor, batterier, färg och kemikalierester före transport till respektive återvinningsanläggning. Vidare får de flesta askor, jordmassor, betong, tegelmaterial, asbestavfall och deponirester deponeras på därtill utformade deponiytor.

På avfallsanläggningen kan privatpersoner och företag sortera sitt avfall i speciella containere och på mellanlagringsplatser.

Beredning av verksamhetsavfall till bränsle för förbränningsanläggningar är en stor del av verksamheten på Mosserud och denna verksamhet sköts i dagsläget av en entreprenör. Sedan 2007 finns en biomalanläggning som tar omhand animaliskt avfall från Mellansverige som bereds för förbränning till energi i Karlskoga kraftvärmeverk. Andra entreprenörer som under perioder utför verksamhet inom området är till exempel sorteringsföretag som utvinna järn och metaller utifrån askan från sopförbränningen. Sedan 2008 utvinns gas ur deponin. Den gamla deponiytan för icke farligt avfall kommer från år 2011 ersättas av en ny deponiyta som beräknas att användas i minst sju år, troligtvis längre. Nästa nya deponi kommer av geologiska skäl att anläggas 1 km söder om befintlig deponiyta. En deponi för farligt avfall (främst aska) håller på att anläggas ovanpå den befintliga deponin och kommer att räcka i flera decennier.

- Mosseruds avfallsanläggning ska genom planläggning säkras för fortsatt utvecklad användning i framtiden, t ex gasutvinning, avfall från andra kommuner, etc.

13.5 Tele- och bredbandskommunikation

Någon egentlig avgränsning mellan infrastrukturen för tele- respektive bredbandskommunikation finns inte längre. Såväl det ursprungliga fasta telenätet som mobiltelefonnäten används idag för bredband. På samma sätt används vad som ursprungligen var datanät för IP-telefoni, likväl som de ursprungliga kabel-tv-näten för olika typer av bredbandstjänster.

Utvecklingen går således mot s k trippel-play, d v s telefoni, TV och internettjänster via samma kabel/fiber in i husen/lägenheterna. Dessa nät bör vara öppna, (vilket t ex Karlskogas stadsnät är idag) d v s inte ägda av samma företag som levererar tjänsterna, för att hushållen fritt ska kunna välja tjänsteleverantörer och sammansättning av utbudet.

Karlskoga ligger i dagsläget långt fram vad gäller bredbandstjänster. Idag erbjuds fastighetsägare och företag i princip fyra olika sätt. Via fiber, trådlöst (3G och inom något år 4G), koppartråd (ADSL och VDSL) och kabel-tv-nätet. Kabel-tv-nät har stor anslutningsgrad till flerfamiljshusbestånd med över 30-40 lägenheter. Fibernätet är i nuläget anslutet till ca 40 % av hushållen i tätorten samt 90 % av industrifastigheterna. En stor del av hushållen har annan typ av bredbandsanslutning. Ca 60 % av hushållen på landsbygden är anslutna till bredband via ADSL eller trådlöst (UMTS och 3G).

- En väluppbyggd infrastruktur för bredband- och telekommunikation är helt avgörande för Karlskogas attraktivitet som bostads- och näringslivsort varför utbyggnad och utveckling ska underlättas så långt det är möjligt.
- Samordning bör ske mellan ledningsdragande verksamheter och kommunala instanser för att ge effektiva utbyggnadsmöjligheter av bredband- och telekommunikationsnät.
- Vid uppsättning av basstationer för tele- och bredbandskommunikation på byggnader och master ska aktuella riktlinjer från Strålskyddsinstitutet beaktas och i förekommande fall hänsyn tas till landskapsbilden.
- Lämpliga former av samverkan mellan Karlskoga och andra kommuner prövas kring frågor om bredbandsnät/öppet stadsnät.

14. Totalförsvaret

Sammanfattning

Områden som har betydelse för totalförsvaret ska ges fortsatta möjligheter att utvecklas och så långt möjligt skyddas. Detta gäller såväl Villingsbergs skjutfält som främst har militära funktioner som Bofors skjutfält som främst har civila funktioner. Båda skjutfälten är belägna i Karlskoga kommun men sträcker sig även in i Örebro, Nora och Lekebergs kommuner som har andra prioriterade intressen jämfört med Karlskoga.

*Karta som tillhör detta kapitel finns i kartbilagan.

14.1 Totalförsvaret

Det civila försvaret utgör tillsammans med det militära försvaret vårt totalförsvaret.

Miljöbalken reglerar att ”mark och vattenområden som har betydelse för totalförsvaret ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan motverka totalförsvarets intressen. Områden som är av riksintresse på grund av att de behövs för totalförsvarets anläggningar ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna.” (3 kap 9§ miljöbalken)

Plan- och bygglagen reglerar att ”Bestämmelser om bygglov, rivningslov och marklov gäller inte åtgärder med byggnader eller andra anläggningar som är avsedda för totalförsvaret och som är av hemlig natur. Sådana åtgärder ska föregås av samråd med länsstyrelsen, som på lämpligt sätt ska underrätta kommunen om åtgärderna och var de ska utföras.” (PBL 8 kap 10§)

Det är således inte möjligt för kommunen att påverka eller planera för alla delar som berör totalförsvaret men kommunen måste ändå uppfylla sitt ansvar.

I Karlskoga finns objekt av riksintresse för totalförsvaret.

- Kommunen ska ha en konstruktiv inställning till den militära verksamheten och de förändringar som kan vara aktuella för framtida verksamhet.
- Områden för försvarets behov ska säkerställas.
- Miljöpåverkan i form av buller mm från den militära verksamheten bör så långt det är möjligt begränsas.
- Den fysiska planeringen ska bidra till att kommunen kan ta sitt ansvar som högsta civila totalförsvarsmyndighet på lokal nivå.

14.2 Totalförsvarets militära del inklusive Villingsbergs skjutfält

Riksintressen för totalförsvarets militära del (3 kap 9§ andra stycket miljöbalken) kan i vissa fall redovisas öppet i översiktsplanen, i andra fall inte.

Karlskoga kommun berörs av det öppna riksintresset Villingsbergs skjutfält (se även ansnitt 2.5 i denna ÖP). Området omfattar ca 10 000 hektar och är inte planlagt. Skjutfältet förvaltas sedan 2005 av Skaraborgs regemente (P4 Skövde). Verksamheten har dels omgivningspåverkan i form av buller och vibrationer, dels i form av hinderfrihet runt fältet. Störningarna är att betrakta som typiska för karlskogaområdet (platsvanlig störning) men är reglerad i särskilda beslut enligt miljölagstiftningen.

I övrigt kan riksintresset framförallt påverkas av uppförande av höga byggnadsobjekt som master och vindkraftverk. Inga inskränkningar i möjligheten till nyttjande bör ske innan utredning om framtida användning gjorts. Försvarsmakten är alltid samrådspart avseende objekt högre än 20 m utanför tätort och 50 m inom tätort och bör alltid kontaktas tidigt i miljö-, plan- och bygglovärenden.

Villingsbergs skjutfält sträcker sig in i Lekebergs och Örebro kommuner vilka har andra prioriterade intressen jämfört med Karlskoga kommun.

Allmänheten har visst tillträde till skjutfältet, vilket regleras i lagen om skydd för samhällsviktiga anläggningar, mm, varför samverkan mellan verksamhetsutövaren och fritidslivets intressen är möjlig.

- Områden, som har betydelse för det militära försvaret, ska beaktas vid planläggning och vid bygglovgivning samt så långt möjligt skyddas.
- Villingsbergs skjutfält ges fortsatt möjlighet att utvecklas som övningsområde för olika militära förband och provning av försvarssystem. Området ska även kunna utvecklas för annan verksamhet som kan kombineras med befintlig inriktning.

14.3 Civila skyddsobjekt

I Karlskoga finns fem civila skyddsobjekt, samt tre gällande vid höjd beredskap. Länsstyrelsen ansvarar för dessa uppgifter.

- Områden, som har betydelse för civilförsvaret, ska beaktas vid planläggning och vid bygglovgivning samt så långt möjligt skyddas.

14.4 Bofors skjutfält

Bofors skjutfält betraktas som en anläggning för industriell produktion och utgör inte en del av totalförsvaret men har en viss betydelse för intilliggande Villingsbergs skjutfält då skjutfälten delvis utgör varandras riskområdeszoner. Avseende riktlinjer för Bofors skjutfält, se kapitel 6, Näringsliv.

Källförteckning

Karlskoga kommuns egna dokument:

Ansvarsfördelning gällande utsmyckning av det offentliga rummet, Kommunfullmäktiges beslut 2009-01-26 § 10

Avfallsplan för Karlskoga kommun, Kommunfullmäktiges beslut 2009-12-14 § 229

Barn- och utbildningsplan, Kommunfullmäktiges beslut 2008-08-25 § 130

Etablerings- och lokaliseringsutredning för dagligvaruhandel i Karlskoga – Riktlinjer för utvecklingsmöjligheter i Karlskoga, Kommunstyrelsens beslut 2006-05-30 § 105

Hållbar utveckling i Karlskoga kommun, Kommunfullmäktiges beslut 2008-04-28 § 62

Karlskogas framtid, Översiktsplan 90, Kommunfullmäktiges beslut 1990-12-20 § 145

Karlskoga. Med sikte på 2020. Sweco Eurofutures, sept 2009

Klimatstrategi för Karlskoga kommun, Kommunfullmäktiges beslut 2004-08-26 § 47

Kulturvision för Karlskoga 2010, Kommunfullmäktiges beslut 2002-10-25 § 87

Landsbygdsutveckling genom Leader i östra Värmland, Kommunstyrelsens beslut 2008-04-08 § 64

Motion om bostadspolitiskt program, Kommunfullmäktiges beslut 2008-05-26 § 90

Natur och Kultur i Karlskoga, Karlskoga november 1989

Naturvårdsprogram för Karlskoga kommun, Kommunfullmäktiges beslut 2001-01-25 § 5

Omvärldsrapport, Omvärldsgruppen, Karlskoga kommun, 2008

Policy för utnyttjandegrad för Fritidshus, Kommunfullmäktiges beslut 2005-04-28 § 35

Program för Boåsberget, Kommunfullmäktiges beslut 2006-03-27 § 31

Risk- och sårbarhetsanalys, Kommunfullmäktiges beslut 2007-05-28 § 109

Varumärket Karlskoga, Kommunfullmäktiges beslut 2008-05-26 § 92

Vision 2010, Kommunfullmäktiges beslut 2007-01-29 § 14

Vision 2020, Kommunfullmäktiges beslut 2010-03-02 § 16

Övriga dokument:

Aalborg deklARATIONEN, Godkänt av deltagarna i den europeiska konferensen om städer för en hållbar stadsutveckling i Aalborg, Danmark 1994-05-27

Barn och ungdomar i samhällsplanering, rapport 2007/3, Axelsson Monica och Kristina Stark, Länsstyrelsen i Blekinge län

Cities of the future; global competition, local leadership, PricewaterhouseCoopers 2005

Den byggda miljöns påverkan på fysisk aktivitet 2007:7, Folkhälsoinstitutet 2007

De gröna näringarnas betydelse i Karlskoga kommun, LRF, 2008-12-04

E18 Valnäs-Örebro, delen Värmlands läns gräns-Örebro, vägutredning Vägverket april 1995

HD-dom angående mänskliga rättigheter T2955-08, 3 juli 2009

Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft, Ansvarskommitténs slutbetänkande, SOU 2007:10

© Lantmäteriet MS2010/09950

© Lantmäteriet MS2008/06328

Liv & hälsa 2008, rapport nr 1, CDUST 2008, Landstingen i C (Uppsala), D (Örebro), U (Sörmlands), S (Värmlands) och T (Västmanlands) län har bildat regionsamverkan.

Liv och hälsa studien 2008, Samhällsmedicinska enheten, Örebro läns landsting

Lär känna FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Material

från projektet Agenda 50, Handikappförbundens samarbetsorgan 2008
Miljöinsikt 2009, Hur går åtgärdsarbetet?, 2009:11, Länsstyrelsen, Örebro län
Länstransportplan, Örebro län 2010-2021, Regionförbundet Örebro län 2009
Omvärldsanalys 2007, Eskilstuna kommun 2007
Our Common Future, Report of the World Commission on Environment and Development
(Brundtlandrapporten) 1987
Rapport gällande befolkning, sysselsättning och pendling, Regionförbundet Örebro län; juni
2008
Regional strategi för klimat och energi i Örebro län 2007, Regionförbundet Örebro län
Strandskyddet och utvecklingen av landsbygden, proposition 2008/09:119, 2009-02-17
Tonåringars drogvanor, liv och hälsa i Örebro län 1996-2007, Lindén-Persson M. och
Persson C., Samhällsmedicinska enheten, Örebro läns landsting 2008
Utvecklingskraft för hållbar välfärd, SOU 2003:123
Väg E18 genom Karlskoga, Vägutredning, Vägverket (J&W), december 2001

Ordlista

100-års-/1000-årsregn

Extrema regn som uppträder med olika men historiskt kända intervall och till vilka hänsyn måste tas vid planering av bebyggelse för att undvika översvämningar i framtiden.

3G-nät/4G-nät/UMTS

Olika generationer av mobiltelefonnätssystem med eterburna signaler.

Aalborgdeklarationen/Aalborgåtaganden

En deklaration med kriterier för hållbar samhällsplanering som undertecknades av en rad stater, regioner, kommuner och städer i Europa i Aalborg i Danmark 1994. Ytterligare intressenter har anslutit sig senare, däribland Karlskoga.

ADSL/VDSL

Dataöverföringssystem som sänder via telefonnätet.

Agenda 21

FN-deklaration med siktet att uppnå en hållbar utveckling på jorden. Antogs i Rio de Janeiro 1992.

Agenda 22/Agenda 50

FN:s konventioner om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Allmän platsmark

Ytor som ska vara tillgängliga för allmänheten, t ex gator, parker, torg och vägar. För att ytorna ska vara allmän platsmark i juridisk mening måste detta anges med särskilda bestämmelser i detaljplan. Kommunen äger normalt alltid allmän platsmark och har ansvar för dess skötsel. Allmän platsmark får inte säljas eller upplåtas för enskilt bruk, undantaget torgplatser och liknande.

Allmänna intressen

Intressen som är gemensamma för hela eller delar av kommunen och dess invånare.

Allmänna kommunikationer

Är lika med kollektivtrafik, t ex buss, tåg, flyg, mm.

Allmänt vatten- och avloppsnät

En vatten- och avloppsanläggning över vilken en kommun har ett rättsligt bestämmande inflytande och som har ordnats och används för att uppfylla kommunens skyldigheter enligt lagen om allmänna vattentjänster.

Anpassningsbidrag

Bidrag kommunerna enligt lag är skyldiga att ge för ombyggnader av enskilda bostäder och byggnader eller mark i anslutning till dessa för att personer som fått olika typer av funktionsnedsättningar kan bo kvar.

Anslutningspunkt/förbindelsepunkt

Den plats där en enskild fastighetsägare eller husägare kan ansluta sitt vatten- och avlopp till det allmänna eller kommunala vatten- och avloppsnätet. Denne betalar i samband med detta en fastställd anslutningsavgift till huvudmannen. Gränsen mellan en allmän va-anläggning och en enskild va-installation.

Antagande/Antagandebeslut

Det beslut som kommunens byggnadsnämnd eller motsvarande tar när en detaljplan eller områdesbestämmelser fastställs. Kommunens antagandebeslut kan av personer som berörs av planen överklagas till länsstyrelsen.

Arrendeavtal/Arrendetomt

Avtal för hyra av mark. Arrendehavaren äger huset/anläggningen (vanligt när det gäller fritidshus) medan marken ägs av annan, kommunen eller privat markägare.

Avfallsplan

En plan som bestämmer hur kommunen och alla boende, företag, etc i kommunen måste hantera avfall av olika slag. Avfallsplanen får inte strida mot nationella lagar om hur avfall måste hanteras.

Avloppsvatten/avloppsledning

Benämningen används vanligen för vatten från enskilda avlopp men även om ledningar som där både spillvatten och dagvatten tas om hand.

Avrinningsområde

Landområde, inklusive sjöar, som avvattnas via samma vattendrag. Områdets avgränsning bestäms av topografin som skapar barriärer (vattendelare) mot andra avrinningsområden. All nederbörd som faller inom avrinningsområdet rinner till slut ut i havet via enbart ett vattendrag.

Avstyckning

När en fastighet/tomt för bostad eller för annat ändamål skapas från en större fastighet.

Banverket

Statligt verk som ansvarar för alla statliga järnvägar i Sverige, d v s banvall, räls, signalsystem men däremot inte tågen (SJ eller privata bolag) eller byggnader runt järnvägarna (statliga bolaget Jernhusen). Gick 1 april 2010 samman med Vägverket och bildade Trafikverket.

Barnkonventionen

FN-konvention undertecknad av 140 länder i hela världen med kriterier för hur barns intressen ska tas tillvara i olika sammanhang.

Basservice

Förskola, grundskola, äldreomsorg, mm som kommunerna enligt lag är skyldiga att ge kommuninvånarna.

BDT-vatten/BDT-anläggning

Avlopp från Bad-Disk-Tvätt, ej toalett.

Besöksnäring

Företagandets vars kunder och målgrupp, helt eller delvis, utgörs av grupper som inte bor eller är verksamma inom kommunen. T ex turism, konferenser, mässor, konserter, affärsresande, besökare i butiker, handelscentra, på sevärdheter, teatrar och andra aktiviteter, mm.

Biobränsle/bioenergi

Bränsle som nybildas på biologisk väg under relativt kort tid – trä, halm, säd, etc – vilket oftast bearbetas till annan bränsleform, t ex etanol. Biobränsle kan även erhållas från rötning av t ex avfall i form av biogas.

Biotop

Geografiskt avgränsad livsmiljö för växter och djur.

Biotopskydd

Enligt miljöbalken kan mindre mark eller vattenområde som utgör livsmiljö för hotade djur eller växtarter förklaras som biotopskyddsområde.

Bostadsanpassning

Bidrag kommunerna enligt lag är skyldiga att ge för ombyggnader av enskilda bostäder och byggnader

eller mark i anslutning till dessa för att personer som fått olika typer av funktionsnedsättningar kan bo kvar.

Bredband

System för överföring av datatrafik, vanligen via telefonnät, kabelnät, optiska fibernät eller via radiovägar.

Bruksort

Samlingsnamn på orter som växt upp runt ett dominerande företag som, förutom att ha varit eller är en arbetsplats, tidigare under utvecklingen ofta tagit ett omfattande ansvar för samhällsfunktioner och hur ortens infrastruktur byggts och utvecklats.

Bruttoarea – BTA

Den totala ytan av mätvärda delar av samtliga våningsplan begränsade av omslutande väggar yttersidor. Alla bostadsytor, lokaler för försäljning, kontor, lager, personalutrymmen, etc samt trapphus, förrådsutrymmen och uthus ingår i bruttoarea för en fastighet. Bruttoarea kan även räknas fram för enskilda byggnader.

Byggnadsarea

Den totala ytan för en eller flera byggnader, beräknad utifrån dess ytterväggar.

Bygglöv/Byggnämälan

Tillstånd enligt plan- och bygglagen att bygga eller ändra byggnader och anläggningar. Bygglöv krävs ofta även för ändring av yttre utformning, placering på tomt, ändrad användning, skyltar, ändrade marknivåer, m.m. I detaljplan regleras nivån på bygglöplikten. Den process som avser de byggnadstekniska kraven, tillsyn under byggtiden, mm kallas byggnämälan och anmäls vanligen samtidigt med bygglövet.

Byggnadsminne

Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse som skyddas genom särskilda bestämmelser.

Byggrätt

Den yta på en planlagd fastighet där fastighetsägaren har rätt att bygga eller anlägga det detaljplanen reglerar, d v s byggnadsnämnden måste ge bygglöv för en sådan åtgärd och den kan inte ifrågasättas.

Campus

Ett universitets- eller högskoleområde, dit ett universitets eller en högskolas verksamhet samlats helt eller delvis.

Centrumhandel/Cityhandel

Detaljhandel i stadskärnan.

Certifiering

Organisation, företag eller person som godkänts och uppfyller uppsatta krav för en viss typ av uppgift eller verksamhet.

Cirkulationsplats

En trafikplats/korsning mellan vägar i samma plan där den trafik som är ska köra in i cirkulationen alltid har väjningsplikt mot de som kör inne i cirkulationen. Ett trafiksäkrare och effektivare alternativ till en korsning med trafikljus. Benämns ofta rondell vilket egentligen bara avser den runda ytan i mitten.

Civila skyddsobjekt

Byggnad, anläggning eller annat som utgör en viktig funktion för totalförsvaret men som inte är militär.

Dagligvaror

Varor som fyller konsumentens dagliga behov av livsmedel inklusive drycker samt specialvaror som kemisk-tekniska produkter, tidningar, tobak, blommor, sjukvårdsartiklar, mm. Se även sällanköpshandel.

Dagvatten/Dagvattenledning

Regn- och smältvatten som via diken eller ledningar når sjöar och vattendrag. I äldre ledningsnät där dagvattenbrunnar är anslutna till samma nät (s k kombiledningar) som spillvatten (avlopp från bebyggelse) leds dagvattnet till kommunens reningsverk. Vid ny- och omläggning läggs särskilda dagvattenledningar som inte leds till reningsverket utan till lämplig recipient (dike, vattendrag eller sjö).

dBA

Mättenhet för ljudnivå.

Deponi

En plats där till exempel avfall deponeras/lämnas i förvar. Kallas i dagligt tal oftast soptipp.

Demografi/Demografisk

Läran om befolkningstäthet/antalet inneånare i förhållande till en geografisk yta eller annan företeelse.

Detaljhandel

Handel med dagligvaror och/eller sällanköpsvaror.

Detaljplan – DP

Dokument, vanligen karta med tillhörande bestämmelser och beskrivningar, som reglerar hur marken får användas och hur den får bebyggas. En detaljplan är juridiskt bindande. Motsvarande dokument kallades förr i tiden stadsplan eller byggnadsplan.

Djurhållning

Uppfödning av djur, t ex nöt, gris, fågel, etc för köttproduktion. Hållande av djur för mjölk- och äggproduktion, etc. Hållande av hästar, etc för avel, sport, fritidsändamål eller liknande.

Ekologisk hållbarhet

Handlar om att garantera nuvarande och kommande generationer möjligheter till en god livsmiljö (och välfärd) genom att skydda naturresurser, ekosystem och miljö.

Ekonomisk hållbarhet

Grundläggande ekonomiska värderingar måste upprätthållas för att uppnå ett hållbart samhälle. Tillväxt på rimliga villkor är nödvändig för att uppnå hållbarhet inom övriga två områden, ekologisk och social/kulturell, en balanserad tillväxt som på lång sikt inte leder till skuldsättning eller förstörelse av grundläggande tillgångar.

Elektromagnetiska fält

Benämns ofta strålning och kan uppstå i direkt anslutning till elektriska ledningar och installationer, sändare etc.

Enskilda avlopp

Avlopp som inte ägs eller drivs av kommun, kommunala bolag eller motsvarande.

Enskild väg

Väg som inte förvaltas av Trafikverket eller en kommun.

Erosion

Bortnötning av berg och jord genom regn, vågkraft eller vind.

Exploateringsavtal

Avtal mellan kommunen och en exploatör, vanligen privat, som reglerar vilka åtaganden parterna har vid ett specifikt bygge.

Exploatör

Företag, entreprenör, byggare, etc som tar initiativ till och bygger en byggnad eller anläggning.

Externhandel/Externhandelscentrum

Handel utanför etablerade stadsdels- eller tätortcentra, vanligen helt utanför tätorten, med ett stort antal bilkunder. Kan bestå av all typ av handel som i ett köpcentrum eller verksamheter som genom sin art inte rymms i tätortscentra, exempelvis byggvaruhus och bilförsäljning.

Fastighet

Ett markområde (en tomt) som är fast egendom med eller utan tillhörande fastighetstillbehör (t ex byggnader, andra anläggningar och växtlighet). Ordet fastighet används ofta felaktigt som benämning på en byggnad. Markområde som utgör rättslig enhet.

Fastighetsreglering/fastighetsbildning

Lantmäterätgårdar av olika slag i syfte att skapa nya tomter, lägga till mark till befintliga tomter och liknande.

Fauna

Djurvärld.

Fibernät

Ett nät av optiska fiberkablar för datortrafik inom en region, kommun, ort, byggnad eller liknande.

Flerbostadshus

Bostadshus med fler än tre bostadslägenheter. Flerbostadshus kan förutom bostäder även innehålla lokaler.

Flora

Växtrikey.

Flyttningsnät

Ökning eller minskning av antalet in- och utflyttade inneånare i en ort, kommun eller motsvarande. Här räknas inte antalet födda och avlidna in.

FN – Förenta Nationerna

Förenta Nationerna skapades 1945 och är en organisation som består av självständiga stater (ca 200 st) som sammanslutit sig för att arbeta för fred i världen och ekonomiska och sociala framsteg.

Fornminne

Registrerad historisk lämning av något slag.

Friyta

Ytor vid bostäder, förskolor etc som är tillräckligt stora och lämpliga för lek och utevistelse på tomten eller nära tomten.

Funkis

Funktionalismen, även kallad funkis, var en internationell rörelse som under 1920-talet växte fram inom arkitektur och stadsbyggnadskonst och som hävdade att funktionen och ändamålet skulle vara avgörande för formen.

Funktionsblandning

Blandning av olika användningsområden inom ett geografiskt avgränsat område. T ex bostäder och verksamheter.

Funktionsnedsättning/Funktionshindrad

Nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga.

Funktionshinder är de begränsningar som en funktionsnedsättning kan innebära för en person i relation till omgivningen.

FÖP – Fördjupad översiktsplan

En fördjupad översiktsplan upprättas för mindre geografiska delar inom den kommunomfattande översiktsplanen (ÖP), men kan även ersätta eller

komplettera ÖP:n inom ett avgränsat geografiskt eller tematiskt område.

Förrättning

Lantmäteriatgård av något slag i syfte att skapa nya tomter, lägga till mark till befintliga tomter, bilda en samfällighet och liknande.

Förnybar energi

Energikällor som hela tiden förnyas sig och som därför inte kommer att ta slut inom en överskådlig framtid, t ex vind-, vatten- och bioenergi liksom solenergi. Fossila bränslen som olja, kol och naturgas är inte förnybara och inte heller kärnkraft brukar räknas hit.

Förtätning

Nybyggnation inom tätortens gränser i motsats till att bygga på ny mark som utvidgar tätorten.

Förvaltning

1. Åtgärder för att driva och sköta en byggnad, anläggning, geografisk yta eller verksamhet.
2. Högsta verksamhetsenheten inom den kommunala organisationen.

Gaturum

Utrymme i staden som utgörs av gator och begränsas av omgivande byggnader, vegetation, etc.

GC-väg/GCM-väg

Gång-/cykelväg respektive gång-/cykel- och mopedväg. Formell benämning av vägtyp som i en detaljplan även reglerar den nivå på funktion och skötsel som kommunen är skyldig att hålla.

Gemensamhetsanläggning

Benämning på en genom en lantmäteriförrättning definierad gemensam enhet, t ex en väg, en avloppsanläggning, en brygga, etc som får användas och ska skötas och bekostas av ett fastlagt antal fastighetsägare. En gemensamhetsanläggning förvaltas vanligen av en samfällighetsförening där berörda fastighetsägare valt en styrelse vilken i enlighet med de stadgar och andelstal som beslutats i lantmäteriförrättningen sköter den löpande driften.

Gemensamt avlopp

Ett avloppsnät där två eller flera fastighetsägare eller husägare går samman om en gemensam lösning av något slag. Avloppet kan endera ledas till en enskild avloppsanläggning eller till ett allmänt eller kommunalt nät.

Genusperspektiv

Att beakta hur handläggning eller genomförande av en fråga eller åtgärd slår avseende jämställdhet. I praktiken att män och kvinnor inte behandlas olika, ges olika förutsättningar eller att en åtgärd otillbörligt favoriserar det ena eller andra könet.

Gestaltning

En utvidgad form av arkitektonisk utformning. Avser inte bara utformningen av en enskild byggnad eller en grupp av byggnader och anläggningar utan även harmonin mellan byggnader, anläggningar, landskap. Totalupplevelsen på en geografiskt avgränsad plats.

GIS

Geografiska informationssystem, ett IT-system där data kopplas till geografiska lägen.

Globalisering

En pågående trend där länder, regioner, företag, organisationer, människor blir allt mer länkade till varandra och där åtgärder och händelser sprids som ringar på vattnet över världen och påverkar ekonomiska förhållanden, attityder, mm även i lokala samhällen.

Grundvattentäkt

Dricksvatten för en ort eller bebyggelsegrupp som tas från grundvatten istället för från en sjö eller vattendrag.

Gruppboende

Begreppet används i detta dokument om boenden för personer med särskilda behov, vanligen med 4 till 8 lägenheter samlade kring en gemensamhetsdel där kommunen har ett ansvar för dess tillkomst.

Gränsvärden

Ett gränsvärde i detta sammanhang anger den högsta tillåtna gränsen för besvärande eller skadlig påverkan av exempelvis kemikalier, buller, vibrationer, radioaktiv strålning eller halten av föroreningar i luften. Ett gränsvärde utgör inte någon skarp gräns mellan skadlig respektive oskadlig exponering. Vissa gränsvärden har legal status medan andra är rekommendationer.

Gröna korridorer eller gröna stråk

Korridorer med grönska som gynnar spridning mellan två isolerade livsmiljöer för arter och som kan användas av människor för rekreation. Kallas även refuger.

Grönstruktur

All yta inom en tätort som inte är hårdgjord – parker och andra grönområden inklusive yt- och grundvatten.

Handikappanpassad

Fysiska åtgärder som gör byggnader, anläggningar, gaturum, mm tillgängliga för människor med olika funktionshinder. Vanligen åtgärder för rörelsehämmande men även för personer med t ex synnedsättning.

Huvudled/Huvudgata

Huvudled är trafikreglering som talar om att fordon som ska köra in på huvudleden har väjningsplikt. Huvudgata är en beteckning i detaljplan för en gata som är avsedd för trafik mellan områden/stadsdelar.

Huvudman/Huvudmannaskap

Benämning på den organisation/det bolag som har ansvaret för en offentlig verksamhet, t ex vatten- och avloppsnät.

Hållbar utveckling

En samhällsutveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov, såväl ekologiskt, ekonomiskt som socialt/kulturellt.

Högre utbildning

Högskole- och universitetsutbildning.

Impediment

En vidare betydelse för mark som blivit över efter exploatering, en typ av mellanrum utan definierad funktion. Ekonomiskt onyttig mark.

Infiltration

Filtering av vatten genom mark. Kan avse dagvatten eller avloppsvatten efter att det separerats i en 2- eller 3-kammarbrunn.

Infrastruktur

Övergripande benämning på grundläggande samhällsfunktioner, dels vägar, järnvägar, ledningsnät, kommunikationssystem, men även den organisation som krävs för att hålla dem i funktion.

Integration

Sammanförande, förening, samordning. Används vanligen om integration av invandrare i ett samhälle men kan även handla om blandning av olika verksamheter och funktioner i ett avgränsat geografiskt område, t ex en stadsdel.

IP-telefoni

Överföring av röstsamtal och dylikt via datornätverk baserade på internetprotokollet (IP).

Jämlikhet

Likabehandling av personer oavsett ålder, kön, etnicitet, religion, etc.

Jämställdhet

Likabehandling av personer oavsett kön.

Jäv

Att genom släktskap, intressekonflikt, mm inte vara objektiv. Den som är jävig får inte delta i beslut.

Kapacitet

Då begreppet används inom trafikplanering, största möjliga trafikflöde som kan passera ett visst trafiksnitt.

KF

Kommunfullmäktige.

KML

Kulturminneslagen.

Kollektivtrafik

Är lika med allmänna kommunikationer för människor, t ex buss, tåg, flyg, mm.

Kolonilotter

Små jordlotter där kolonistugor/växthus får byggas och som upplåts för odling och rekreation. Se även odlingslotter.

Kombiledning

Ledning där spillvatten/avloppsvatten går i samma ledning som dagvatten (regn- och smältvatten).

Kommersiell service

Handel med dagligvaror, sällanköpsvaror samt hushållsnära service/tjänster som frisör, tandläkare, mm.

Kommun

Geografiskt område med självständig bestämmanderätt genom val. Det finns 290 kommuner i Sverige.

Kommunalt bolag

Kommunal verksamhet som drivs i bolagsform istället för inom ramen för den kommunala förvaltningsorganisationen.

Kommunalt vatten- och avloppsnät

Se allmänt vatten- och avloppsnät.

Kompletteringsbebyggelse

Mindre exploateringar eller utbyggnader som inte är markerade på kartor i översiktsplanen. Det kan också handla om förtätning med enstaka hus i redan bebyggda områden.

Koncession

Lagreglerad rättighet att driva en viss verksamhet under en viss tid, under vissa förutsättningar och eventuellt även inom ett avgränsat geografiskt område. T ex ett elnät i en kommun.

KS

Kommunstyrelse.

Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

Bebyggelse som i detaljplan getts särskilda bevarandebestämmelser (q-märkning), som i beslut av Länsstyrelsen utpekats som riksintresse, byggnadsminne. K-märkning är en äldre benämning med samma syfte. Därutöver finns kulturhistoriskt värdefull bebyggelse som uppmärksammas i inventeringar men ännu inte getts formellt skydd i någon form.

Kulturlandskap

Landskap som fått sin struktur och prägel av människan och dess verksamheter. Används vanligen om jordbrukslandskap.

Kulturminnesvård

Offentlig verksamhet som är avsedd att skydda och vårda och sprida upplysning om vårt fysiska kulturarv. Kallas också kulturmiljövård.

Kulturparker

Anlagda parker, i motsats till naturparker.

Kulturresevat

Ett mark- eller vattenområde kan förklaras som kulturresevat för att värdefulla, kulturpräglade landskap ska bevaras. Ett kulturresevat kan bildas av antingen kommun eller länsstyrelse.

Kvartersmark

Mark som i detaljplan avsatts för olika typer av användning och som till skillnad från allmän platsmark inte måste vara tillgänglig för allmänheten. Kvartersmark är vanligen privatägd men även kommunen, staten och landstinget kan äga kvartersmark, t ex för skolor, sjukhus, etc.

Köpcentrum

Centrum med dagligvarubutik och många sällanköpsbutiker av olika slag. Köpcentrum med sällanköpsbutiker återfinns ofta i stadskärnan eller i stadsdelscentrum men kan även finnas i andra lägen.

Laga kraft

När ett beslut avseende en laga handling är slutgiltigt och inte längre kan överklagas.

Landsbygd

All bebyggelse utanför tätorter inklusive samhällen med mindre än 200 invånare brukar betraktas som landsbygd. Det finns dock andra definitioner på landsbygd.

Landsbygdsutveckling (LIS)

Landsbygdsutveckling inom strandskyddsområden. Områden inom vilka strandskydd gäller, vanligen upp till 100 meter från stranden på alla sjöar och vattendrag, som ska anges i översiktsplanen av kommunen och där det kan vara möjligt att göra undantag från strandskyddet vid t ex detaljplaneläggning.

Lantmätteri – kommunalt/statligt

Myndighet som har ansvaret för och tar beslut om alla typer av fastighetsbildningar, t ex avstyckning av tomter. Förutom det statliga Lantmäteriet som är verksamt i hela Sverige finns ett 30-tal kommunala lantmäterimyndigheter vilka bara får handlägga ärenden inom den egna kommunen.

LEADER

Metod för lokal landsbygdsutveckling som bygger på treparts-samverkan - offentlig, privat och ideell sektor.

Ledningsrätt

Fastighetsbildningsåtgärd som ger huvudmannen för ett allmänt ledningsnät rätt att lägga och hålla ledningar inom angivna sträckningar oavsett vem som äger marken.

Linjetrafik

Busstrafik som följer fastställda linjer och tidtabeller.

Livsmedel

Matvara, dryckesvara, njutningsmedel eller annan vara som är avsedd att förtäras av människor med undantag av läkemedel.

Lokala bandelar

Järnvägar som inte ingår i det nationella stambanenätet.

Luftledning

El- eller teleledning som går på stolpar i motsatts till nedgrävda ledningar.

Länsstyrelsen

Myndighet som verkar, har ansvar för och beslutar inom en rad områden och verksamheter inom ett län. Karlskoga svarar mot länsstyrelsen i Örebro län.

Markanvändning

Bestämning i detaljplan eller motsvarande av hur ett avgränsat geografiskt område får användas, t ex för bostäder, handel, industri, etc.

MB - Miljöbalken

Miljöbalken, central miljölag som trädde i kraft 1999 där all miljölagstiftning samlats. Det övergripande syftet med miljöbalken är att främja en långsiktigt hållbar utveckling för hela samhället.

Mellankommunal

Frågor som påverkar två eller flera kommuner.

Militära skyddsobjekt

Militära objekt med lagstadgat skydd som är viktiga för totalförsvaret.

Miljöbedömning

Process i vilken föreslagna åtgärder inom ett avgränsat geografiskt område alternativt ett objekt bedöms genom att en miljökonsekvensbeskrivning upprättas. Genomförs för att få en helhetssyn av den miljöpåverkan som en planerad verksamhet kan medföra.

Miljödomstolen/Miljööverdomstolen

Särskilda domstolar för de miljö- och vattenfrågor som regleras i Miljöbalken.

Det finns fem miljödomstolar i Sverige, miljööverdomstolen finns vid Svea hovrätt.

MKB - Miljökonsekvensbeskrivning

Det dokument som upprättas vid en miljöbedömning och som identifierar, beskriver och utvärderar biofysiska, sociala och i övrigt relevanta konsekvenser av en förslagen exploatering. Rimliga alternativ ska också identifieras, beskrivas och bedömas, liksom ett nollalternativ. Måste enligt lag göras för en ÖP.

Miljö(kvalitets)mål

Sexton övergripande nationella miljömål beslutade av riksdagen.

MKN

Miljö kvalitetsnorm, norm för lägsta godtagbara miljö kvaliteten.

Målpunkter

Platser, attraktioner, etc vilka utgör målet till vilka människor tar sig med olika kommunikationsmedel.

Natura 2000

Natura 2000 är ett på EU:s initiativ bildat nätverk av värdefulla naturområden. Syftet är att bidra till bevarandet av den biologiska mångfalden inom EU.

Naturminne

Särpräglad naturföremål som länsstyrelsen beslutat skydd för.

Naturreservat

Ett geografiskt avgränsat område inrättat av staten eller kommunen för att bevara naturvärden och ge möjlighet för besökare att uppleva områdets

speciella naturvärden.

Nordiska Triangeln

Inofficiell benämning på huvudvägstråken mellan Stockholm-Oslo-Köpenhamn-Stockholm. Karlskoga ligger längs det norra benet i triangeln (E18).

Nätägare (elnät)

Det bolag som har koncession på elnätet inom ett visst geografiskt område.

Offentlig lokal

Lokal vars verksamhet gör att allmänheten förväntas ha tillträde till den. Lokalen behöver inte vara kommunägd.

Offentlig plats

Med offentlig plats avses:

1. allmänna vägar
2. gator, vägar, torg, parker och andra platser som i detaljplan redovisas som allmän plats och som har upplåtits för sitt ändamål
3. områden som i detaljplan redovisas som kvartersmark för hamnverksamhet, om de har upplåtits för detta ändamål och är tillgängliga för allmänheten, samt andra landområden och utrymmen inomhus som stadigvarande används för allmän trafik.
- 4.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en kommun får föreskriva att anläggningar för lek, idrott, camping eller friluftsliv, badplatser, järnvägsområden, begravningsplatser och andra sådana områden, ska jämföras med offentliga platser under förutsättning att områdena är tillgängliga för allmänheten.

Offentlig sektor

Kommunal, statlig och landstingsdriven verksamhet.

Ofri grund (hus/byggnad på)

Byggnad eller hus som ägs av annan än den som äger marken.

Områdesbestämmelser

Plandokument som är ett alternativ till detaljplan och som används när endast ett fåtal frågor behöver regleras, exempelvis gällande utformning av bebyggelse, ett område som behöver reserveras för trafikändamål, etc. Områdesbestämmelser är juridisk bindande.

Omsorgsverksamhet

Förskola, sjukvård, äldreomsorg, mm.

Optiska fiberkablar

Fiberkabeln transporterar signaler via ljus, vilket innebär att den är betydligt tunnare och har betydligt högre kapacitet jämfört med den traditionellt använda koppartråden. Optisk fiber används nästan alltid vid utbyggnad av kommunikationssystem för bredband och är jordförlagda.

Parkeringsnorm

Antal parkeringsplatser (bilar och ibland även cyklar) som bedöms behövas för att täcka parkeringsbehovet för bostäder, handel eller arbetsplatser inom ett avgränsat geografiskt område. Används vanligen bara vid nyexploatering.

Parkmark (juridisk term i detaljplan)

Grönområden som ska ägas och skötas av kommunen enligt ortens sed. I äldre detaljplaner görs ingen skillnad mellan anlagda grönområden (parkmark) och naturområden (naturmark), varav den sistnämnda har betydligt lägre skötselkrav. Parkmark ska vara tillgängligt för allmänheten och får inte upplåtas, användas eller säljas för enskilt bruk.

Partiklar (miljö kvalitetsmål)

Föroreningar i luft som i tillräckligt stora mängder kan vara skadliga för hälsan.

PBL – Plan- och bygglagen

Plan- och bygglagen, den lagstiftning som reglerar planläggning av mark och vatten, byggande av alla slag, etc.

Planbestämmelse

Juridiskt bindande bestämmelse som läggs fast i en detaljplan vilken beslutas av kommunen. Planbestämmelsen reglerar inom ett avgränsat geografiskt område hur marken får användas, bebyggas, mm.

Plankorsning/Planskild korsning

Plankorsning avser en plats där trafik möts i samma plan, t ex oreglerad korsning. Ljusreglerad korsning och cirkulationsplats.

Planskild korsning en plats där trafik möts i två eller flera plan, t ex broar och viadukter.

Planläggning

Arbetet med att ändra, ersätta eller skapa en ny detaljplan för ett geografiskt avgränsat område.

Privat sektor

All verksamhet som inte bedrivs av stat, kommun eller landsting.

Radon

Osynlig radioaktiv gas som finns naturligt i vissa jordlager men även i vissa byggnadsmaterial. Ofarlig i naturen och små mängder men vid påverkan under lång tid, främst i bostäder, finns hälsorisker. Vanligaste sättet att sänka radonhalten är tätning av rörgenomföringar i byggnader och förbättrad ventilation.

Recipient

Sjö eller vattendrag som tar emot dagvatten från omlandet.

Refug/Refugium

Grönstråk eller grönkorridor där växter och djur kan spridas eller vandra.

Regioncentra

Centralort inom en viss region. Örebro och Karlstad är de närmaste regioncentrumen för Karlskoga.

Regionförbundet Örebro

Kommunalförbund som har ansvar för vissa övergripande frågor inom Örebroregionen, t ex infrastrukturfrågor.

Regionförstoring

Att genom förbättrade kommunikationer, t ex vägar och järnvägar, göra det möjligt för människor och verksamheter att snabbare ta sig mellan platser vilket gör de geografiska områden integrerade med varandra.

Remiss/Remisshandling

Formellt eller informellt förfarande där myndigheter, förvaltningar, etc genom utskick, möten, mm presenterar ett förslag (remisshandling) för berörda, andra myndigheter och förvaltningar men ibland även privatpersoner, företag, organisationer, m fl och ger möjlighet att lämna synpunkter på förslaget.

Restriktioner

Krav eller begränsningar för t ex utsläppsmängder eller buller.

Riksantikvarieämbetet

Statlig myndighet med ansvar för frågor som rör kulturmiljö och kulturarv. Deras uppgift är att verka för att kulturmiljön bevaras och brukas på bästa sätt.

Riksintresse

Mark- eller vattenområde, bebyggelse, anläggning, etc som betraktas vara unikt eller särskilt värdefullt ur ett nationellt perspektiv. Länsstyrelsen beslutar på statens uppdrag om riksintressen.

Rondell

Den runda ytan mitt i en cirkulationsplats. I dagligt tal används ordet rondell för hela cirkulationsplatsen.

ROT-renovering

Rustning-, om- och tillbyggnader, vanligen av bostäder.

Rumsbildning

Arkitektonisk benämning på de rum som skapas av inramande byggnader, byggnadskonstruktioner, vegetation, mm.

Rådighet

Ha förfoganderätt eller kontroll över något.

Råvattentäkt

Därifrån tas vatten som sedan efter rening i ett vattenverk blir dricksvatten.

RÖP/RUS

Regional Översiktsplan/Regional Utvecklingsstrategi. Strategiska dokument framtagna av regionförbund.

Rörligt friluftsliv

Vistelse och fysisk aktivitet utomhus i natur- eller kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på prestation eller tävling.

Sakägare

Sakägare är en juridisk term för en person eller ett företag som är berörd av en särskild fråga.

Samfällighet/Samfällighetsförening

En samfällighet består av mark, anläggningar, rättigheter med mera som gemensamt tillhör flera fastigheter. En samfällighet förvaltas antingen direkt av delägarna (delägarförvaltning) eller av särskilt bildad samfällighetsförening (föreningsförvaltning).

Samråd/Samrådsförfarande

Genom utskick, möten, mm inhämta andras synpunkter på ett förslag.

SCB

Statistiska Centralbyrån.

Sediment

Material som sjunker ner genom vatten och samlas som lager på botten i sjöar och vattendrag.

Segregation

Särhållning, åtskiljning. Används vanligen om bostadsområden eller stadsdelar som bebos av en homogen (samma typ av) befolkningsgrupp, t ex låg-/höginkomsttagare, infödda/invandrare.

Servicenäring

Bransch inom näringslivet som tillhandahåller tjänster av olika slag till skillnad från tillverkande företag, t ex hotell, restaurang och städföretag.

Servitut

Servitut är ett juridiskt begrepp för den rätt en fastighetsägare eller en person kan ha att på visst sätt nyttja annans fastighet, t ex en väg eller en ledning.

Sevesoanläggningar

Anläggningar som hanterar större mängder kemikalier och som omfattas av den s k sevesolagstiftningen.

Socken

Socken är ett lokalt geografiskt avgränsat, numera icke-administrativt, område.

Spillvatten/spillvattennät

Avloppsvatten från bad, disk och tvätt i främst hushåll, avloppsvatten från toaletter och avloppsvatten från industrier, men utan inblandning av dagvatten. I tätorter är alla nya ledningar som läggs i det kommunala/allmänna va-nätet ledningar där spillvattnet är separerat från dagvattnet. Se även avloppsvatten och dagvatten.

Social hållbarhet

Den sociala dimensionen av hållbar utveckling. Social sammanhållning och delaktighet, jämställdhet, sysselsättning och lärande, barns och ungdomars utveckling, en levande kultur samt trygghet etc. Utgångspunkten för en social hållbar utveckling är att välfärdssystemen bidrar till långsiktig stabilitet, flexibilitet och trygghet.

Stadskärna

I princip en annan beteckning för centrum i en stad.

Stadslinje

Linje i busslinjenätet, trafikeras normalt med "normalbussar" (12 meter).

Stadsplan

Äldre benämning på den laga handling som reglerar hur marken får användas och bebyggas. Kallas sedan 1987 för detaljplan.

Stambana/Stambanenät

Det nät av viktiga järnvägar som binder samman olika delar av landet.

Stamfastighet

Ursprungsfastigheten vid en avstyckning.

Strandskydd

Strandskyddet är en del av miljöbalken. Syftet med strandskyddet är att trygga förutsättningarna för allmänhetens friluftsliv och tillgång till stränderna samt att bevara goda livsvillkor på land och i vatten för djur- och växtlivet. Strandskydd råder vid havet och vid insjöar och vattendrag. Skyddet gäller land- och vattenområdet 100 meter från strandlinjen. Möjligheten finns att utöka detta område upp till 300 meter. Lagstiftningen innebär att det är förbjudet att bygga eller anlägga något där strandskydd råder, såvida inte särskilda definierade skäl finns.

Sällanköpshandel

Detaljhandel som inte är dagligvaruhandel. Det kan delas upp i beklädnad, hemartiklar och fritidsvaror. Kläder, skor, elektriska apparater, datorer, cyklar, skidor, böcker och blommor är exempel på sällanköpsvaror.

Tillgänglighet

Möjlighet för alla grupper att, helst utan assistens, nå olika platser eller funktioner. Avstånd, tid och kostnad är parametrar som brukar tas med i beräkningen.

Tillverkningsindustri

Tillverkningsindustri, förädlingsindustri, de typer av industri som omvandlar råvaror till produkter. Dit hör bland annat verkstadsindustri och processindustri.

Tomträtt

Tomträtt är ett alternativ till att äga en fastighet där man t ex har ett hus, i princip hyrs marken av kommunen och man betalar en årlig s k tomträttsavgäld. Idag löser många tomträtten och blir ägare till marken.

Topografi

Terrängens form.

Torrhamn

En inlandsterminal vid järnvägen där last kan lämnas och hämtas som vid en hamn. Lasten transporteras sedan med järnväg till hamnen för omlastning till fartyg. Flera av de moment, bl a förtullning, som normalt utförs i hamnen kan då flyttas till torrhamnen.

Totalförsvaret

Totalförsvaret är namnet på alla de organisationer och myndigheter som skapats för att kunna klara av Sveriges territoriella försvar.

Trafikflygplats

Flygplats där reguljär kommersiell flygtrafik bedrivs, som har radionavigationshjälpmedel och trafikledning och som därför omfattas av särskild lagstiftning.

Trafikplats

En trafikplats är en typ av vägkorsning där trafiken korsar minst en av de mötande vägarnas körbanor planskilt. För att ta sig mellan vägarna finns i stället på- och avfartsramper. Trafikplatser finns främst längs motorvägar och motortrafikleder samt andra större vägar.

Trafikverket

Nybildat statligt verk från 1 april 2010 genom att Banverket och Vägverket gått samman. Ansvarar för det nät av större vägar och järnvägar som täcker hela Sverige.

Tredimensionell fastighetsbildning

Tredimensionell fastighetsbildning innebär att en befintlig, eller nybyggd, fastighet delas upp i horisontalplan. En fastighet med egen lagfart kan därmed ligga ovanför en annan t ex en våning i en byggnad eller ett bergtrum. Vid tredimensionell fastighetsbildning i en byggnad måste t ex den övre fastigheten ha servitut på exempelvis trapphus och hisshakt i den nedre fastigheten.

Triple-play

Triple-play, branschbenämning på pakettjänst för IP-telefoni, bredband och TV i samma förbindelse.

Tätort/mindre tätort

Tättbyggt område med minst tvåhundra invånare där avståndet mellan husen är mindre än tvåhundra meter.

Tätortstrafik

Kollektivtrafik med buss inom en tätort, ibland även benämnt stadstrafik.

Urbanisering

Urbanisering är en folkförflyttning från landsbygd till stadsområden. I statistiken är urbanisering ett procenttal på hur stor andel av ett områdes befolkning som bor i städer.

Utnyttjandegrad

Bestämmelse i detaljplan som reglerar ytan på de byggnader som får uppföras på en fastighet.

Utställning/Utställningshandling

Formellt skede i en planprocess, t ex detaljplan eller översiktsplan, då planförslaget - utställningshandlingen - finns tillgängligt för granskning för allmänheten och särskilt de som berörs direkt av förslaget, s k sakägare. Den som önskar kan under utställningstiden lämna synpunkter på förslaget vilket kan ge möjlighet att senare överklaga antagandebeslutet.

Varumärke

Ett varumärke är ett namn, en symbol, ett tecken samt värdeord, som används för att identifiera och profilera produkter, tjänster och platser. De är ofta skyddade genom ett varumärkesskydd eller helt enkelt genom att varumärket är känt av allmänheten.

Vattendirektivet

Vattendirektivet eller ramdirektivet för vatten fastslår en ram för den europeiska gemenskapens vattenpolitiska samarbete. Direktivet trädde i kraft 22 december 2000.

Vattendom/Vattendomstolen

Tidigare benämning som ersatts av tillstånd enligt miljöbalken och Miljödomstolen.

Vattenskyddsområde

Mark- och/eller vattenområde med särskilt skydd på grund av betydelsen för vattenförsörjningen.

Vegetation

Växtlighet.

Verksamhetsområde för VA

Det geografiska område inom vilket en eller flera vattentjänster har ordnats eller ska ordnas genom en allmän va-anläggning och där huvudmannen har skyldighet och rättighet att koppla in fastigheter inom området.

Visionsdokument

Texter och/eller skisser som uttrycker tankar och idéer om framtiden. Visionsdokument är inte juridiskt bindande och ska inte betraktas bokstavligen eller som en sanning om hur något kommer utvecklas. Det är mera en färdriktning, målsättning och ambition.

Volymhandel

Volymhandel innebär handel med tunga och/eller skrymmande varor. Det gäller t.ex. handel med byggvaror, möbler, vitvaror, bilar, stora volymer dagligvaror etc. Denna typ av handel är normalt inte lämplig att lokalisera i stadskärnan eller i bostadsområden. Volymhandeln kräver mycket god biltillgänglighet och bör därför lokaliseras i goda trafiklägen i anslutning till större trafikleder.

Vägverket

Statligt verk som ansvarade för ett nät av större vägar som täcker hela Sverige. Vägverket och Banverket gick 1 april 2010 samman och bildade Trafikverket.

Växthusgaser/Växthuseffekten

Gaser som släpper igenom solens kortvägiga strålning men absorberar delar av jordens värmestrålning. Växthuseffekten är en förutsättning för att Jorden ska vara beboelig men förhöjda halter av växthusgaser leder till en högre temperatur vid jordytan vilket kan påverka planetens klimat.

Ålborgdeklarationen/Ålborgåtaganden

Se Aalborgdeklarationen/Aalborgåtaganden.

ÖP - Översiktsplan

Kommuntäckande plan som anger hur kommunens övergripande markanvändning föreslås utvecklas på sikt. Översiktsplanen är ett politiskt strategiskt dokument och till skillnad från detaljplaner är den inte juridiskt bindande. Alla kommuner måste enligt lag (PBL) ha en översiktsplan, vilken ska aktualitetsförklaras en gång varje mandatperiod, d v s var fjärde år.

Överklaga

Anmäla ett myndighetsbeslut eller domslut till högre rättsinstans, vari anges hur man vill ha domen eller beslutet ändrat. Om något överklagande inte inkommit inom angiven tid vinner vanligen ett beslut laga kraft.

LIS-bilaga

Översiktsplan 2010

Karlskoga kommun

Antagande

KS-KF

Landsbygdsutveckling inom
strandskyddsområden

Bakgrund LIS-områden

LIS - Landsbygdsutveckling inom strandskyddsområden är ett nytt särskilt skäl i strandskyddslagstiftningen som ger möjlighet att under vissa omständigheter bygga eller anlägga inom 100 meter från stranden till sjöar och vattendrag, vilket generellt inte är tillåtet.

Andra särskilda skäl som inte berörs i denna LIS-bilaga är t ex om stranden av olika skäl redan är ianspråktagen, bebyggelsen förläggs bakom befintlig bebyggelse, en byggnad eller annan anläggning måste för sin funktion ligga invid vattnet eller är särskilt angeläget allmänt intresse.

Strandskyddets syfte är att garantera allmänhetens tillgång till sjöar och vattendrag samt att bevara viktiga miljöer för växt- och djurliv. Strandskyddet gäller förutom 100 meter upp på land från stranden även 100 meter ut i vattnet.

Enligt 4 kapitlet i miljöbalken får kommunen i översiktsplanen peka ut områden som ska omfattas av begreppet landsbygdsutveckling vilket då ger kommunen större rådgivning att medge dispens från strandskyddet vid bygglovgivning och antagande av detaljplaner.

Det finns tre grundläggande kriterier enligt 7 kap 18e § miljöbalken som ska vara uppfyllda för att ett LIS-område ska kunna pekas ut:

1. Ett strandnära läge ska långsiktigt bidra till positiva sysselsättningseffekter eller ökat serviceunderlag på landsbygden.
2. Tillgången till strandområden för allmänheten och för att bevara goda livsvillkor för växt- och djurliv ska tillgodoses långsiktigt.
3. Området får endast ha liten betydelse för strandskyddet i eller i närheten av tätorter.

Karlskoga kommun har inom ramen för översiktsplan 2010 valt att peka ut ett antal områden som LIS-områden, vilka redovisas på kommande sidor.

Utöver dessa kommer andra strandsträckor att utredas och eventuellt pekas ut som LIS-områden i ett eller flera framtida tematiska tillägg till översiktsplanen. Dessa preliminära områden finns redovisade på en karta i översiktsplanens huvuddokument.

Landsbygdsutvecklingsområden i Karlskoga kommun

Karlskoga kommun har i översiktsplanen pekat ut fem områden på landsbygden som har potential för utveckling; Linnebäck, Lonnhyttan-Lunedet, Granbergsdal, Villingsberg-Våtsjötorp, Östervik. Två av dessa områden är belägna i direkt anslutning till sjöar; Lonnhyttan-Lunedet och Villingsberg-Våtsjötorp och bör för att möjliggöra önskad utveckling därför behandlas inom ramen för LIS-begreppet.

Generellt bidrag till landsbygdsutveckling för Karlskoga kommun

Karlskoga kommun har under en lång rad år haft en negativ befolkningsutveckling och tappat 25 % av sina invånare. Orten har trots det en förhållandevis bra arbetsmarknad men har svårt att knyta till sig arbetskraften, man är ingen attraktiv bostadsort. En mycket liten del av bostadsbeståndet är yngre än 20 år och det är generellt mycket svårt att finansiera nybyggnation i kommunen. Detta lägger hinder ivägen för utveckling av näringslivet och möjlighet till nyetableringar och riskerar att underminera servicen i kommunen. Möjligheten att tillhandahålla bostadslägen som är tillräckligt attraktiva för att kunna finansiera en större andel nybyggnation bedöms vara avgörande för kommunens framtida utveckling, främst för att dämpa befolkningsminskningen.

Villingsberg-Våtsjötorp

Syfte

Möjlighet att bygga bostäder och utveckla besöksnäring/företag.

Läge

Området ligger vid sjön Våtsjöns norra och östra strand och omfattar sträckan från utloppet mot Angsjön i nordväst till Björnudden vid Villingsbergs samhälle i sydväst.

Bidrag till landsbygdsutveckling

Generellt bidra till företagsutveckling och sysselsättning samt bevarande av service.

Möjlighet att utveckla underlag för service kopplat till befintlig vägrestaurang och en campingplats i området.

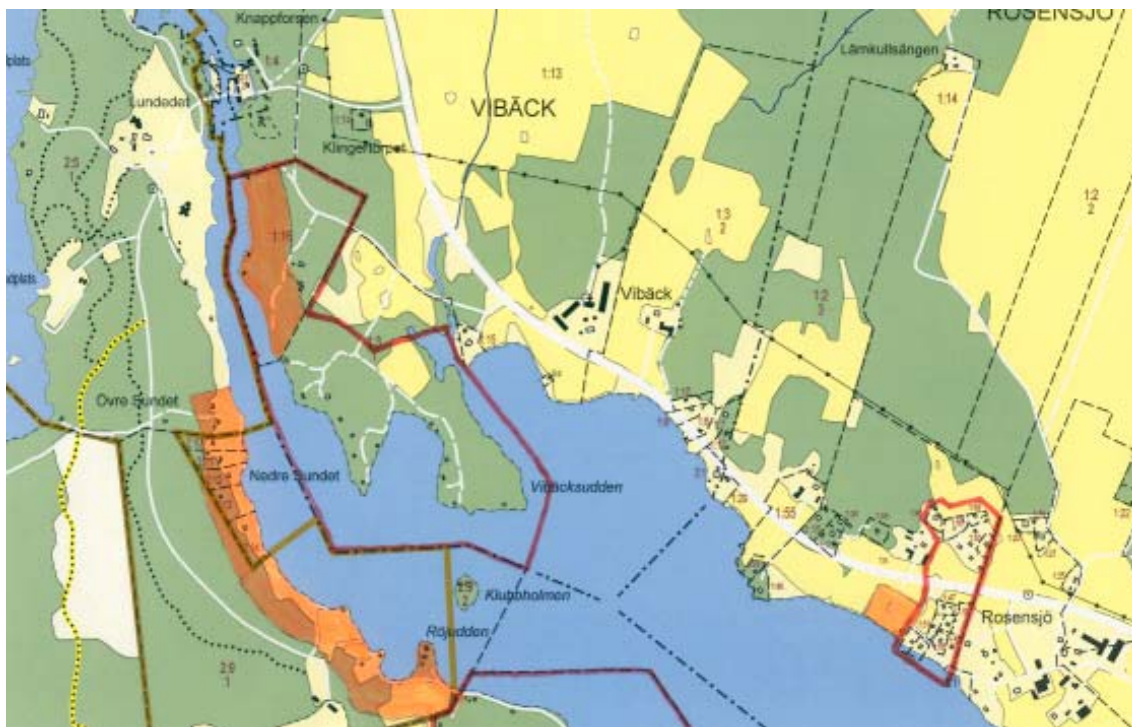
Förutsättningar

Området har utretts inom ramen för ett program för Villingsberg-Våtsjön i Karlskoga och där utpekats som ett utvecklingsområde för bostäder, främst en naturligt utvidgning av Villingsbergs samhälle. En stor del av stranden är mer eller mindre redan ianspråktagen för bostadsbebyggelse och planlagd (områden markerade med röd gräns). För större delen av den norra stranden gäller områdesbestämmelser för fritidshusbebyggelse och längs den östra stranden finns två detaljplaner för åretruntbebyggelse plus en vägrestaurang. Förutsättningar för växt- och djurliv finns utredda i en MKB som tillhör programmet. Den rödlistade arten hårklo-mossa förekommer längs partier av strandlinjen. Hänsyn till detta ska tas vid exploatering, dels genom att tomter bara undantagsvis ges direkt strandkontakt samt att vissa partier inte alls exploateras. Information om arten ska delges boende i området. Den södra och västra stranden vid Våtsjön är helt oexploaterad och ska så förbli.

Goda möjligheter till kollektivtrafik och kommunikationer i övrigt finns längs E18.

Buller från E18 ska beaktas vid lokalisering av bostäder liksom buller från skjutfälten norr om E18.

Lonnhyttan-Lunedet - Norra delen

Syfte

Möjlighet att bygga bostäder och utveckla besöksnäring/företag.

Läge

Områdena ligger vid norra delen av sjön Lonnen västra och östra strand och omfattar på västra sidan sträckan från Lunedet i norr till Rövuddens i söder samt på östra sidan sträckan från Knappfors i norr till Rosensjö i söder.

Bidrag till landsbygdsutveckling

Generellt bidra till företagsutveckling och sysselsättning samt bevarande av service.

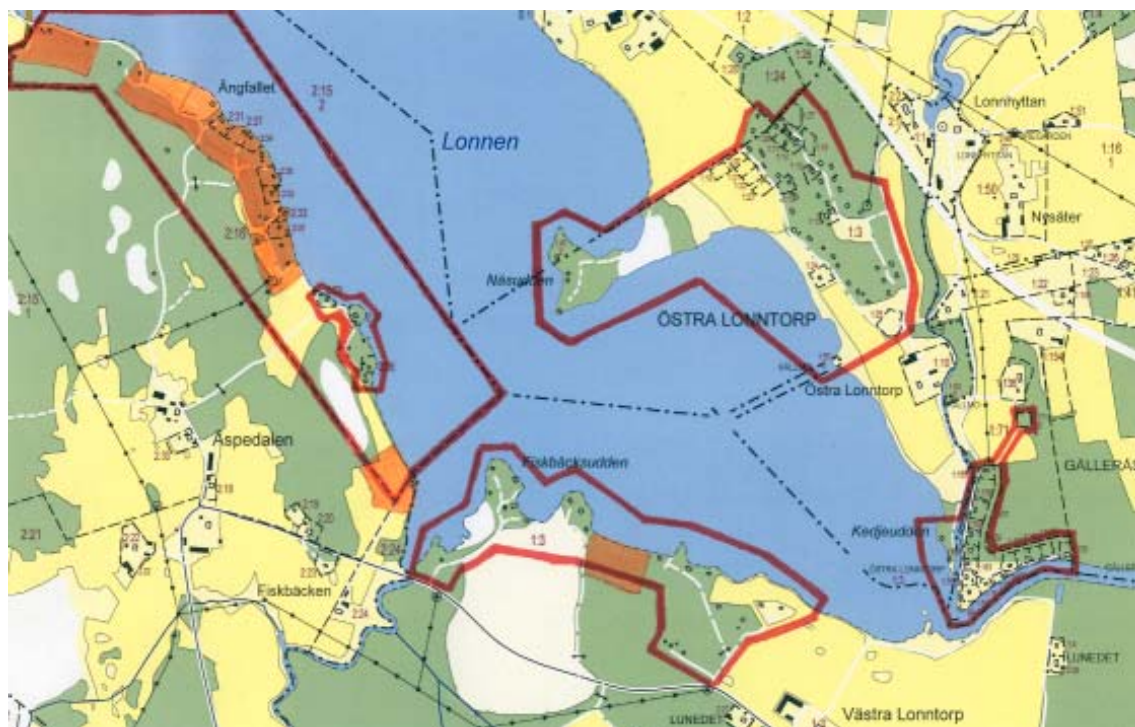
Möjlighet att utveckla underlag för service kopplat till Lunedet fritidsområde med inriktning på besöksnäring. Bibehålla och förbättra elevunderlag för Lonnhyttans friskola.

Förutsättningar

Området har utretts inom ramen för två detaljplaner (områden markerade med röd gräns) med inriktning på bostäder, både åretruntboende och fritidsboende samt ett program/FÖP för Lunedetområdet som inte antagits ännu. Uppdrag finns att pröva ytterligare utveckling av bostäder för båda dessa planområden samt inom programområdet med anledning av att all bebyggelse runt sjön Lonnen från 2010 har möjlighet att via en överföringsledning ansluta vatten- och avlopp till det allmänna va-nätet.

Vissa partier av stranden är mer eller mindre redan är ianspråktaga för bostadsbebyggelse men långa partier är oexploaterade och föreslås behållas så, med några få undantag. Tillkommande bebyggelse bedöms inte påverka växt- och djurliv nämnvärt. Längst i norr finns en registrerad fornlämning till vilken hänsyn ska tas. Lonnen är kommunens ytvattentäkt för dricksvattenförsörjningen. Ett vattenskyddsområde håller på att upprättas men är inte beslutat än. Bostadsbebyggelse anses inte stå i strid med vattenskyddsbestämmelserna. Möjligheter till kollektivtrafik och kommunikationer i övrigt finns längs länsväg 237.

Lonnhyttan-Lunedet - Södra delen

Syfte

Möjlighet att bygga bostäder och utveckla besöksnäringföretag.

Läge

Områdena ligger vid södra delen av sjön Lonnens västra strand och omfattar sträckan från Röjudden i norr till Västra Lonntorp i söder.

Bidrag till landsbygdsutveckling

Generellt bidra till företagsutveckling och sysselsättning samt bevarande av service.

Möjlighet att utveckla underlag för service kopplat till Lunedet fritidsområde med inriktning på besöksnäring. Bibehålla och förbättra elevunderlag för Lonnhyttans friskola.

Förutsättningar

Området har utretts inom ramen för två gällande detaljplaner och en områdesbestämmelser (områden markerade med röd gräns) med inriktning på bostäder, främst fritidsboende. Uppdrag finns att pröva ytterligare utveckling av bostäder för ett dessa områden med anledning av att all bebyggelse runt sjön Lonnen från 2010 har möjlighet att via en överföringsledning ansluta vatten- och avlopp till det allmänna vatten- och avloppsnätet.

Vissa partier av stranden är mer eller mindre redan är ianspråktagna för bostadsbebyggelse men långa partier är oexploaterade och föreslås med några få undantag behållas så. Tillkommande bebyggelse bedöms inte påverka växt- och djurliv nämnvärt.

Lonnen är kommunens ytvattentäkt för dricksvattenförsörjningen. Ett vattenskyddsområde håller på att upprättas men är inte beslutat än. Bostadsbebyggelse anses inte stå i strid med vattenskyddsbestämmelserna. Möjligheter till kollektivtrafik och kommunikationer i övrigt finns längs länsväg 237 och 708.

ÖP 2010 - LIS-bilaga
Karlskoga kommun

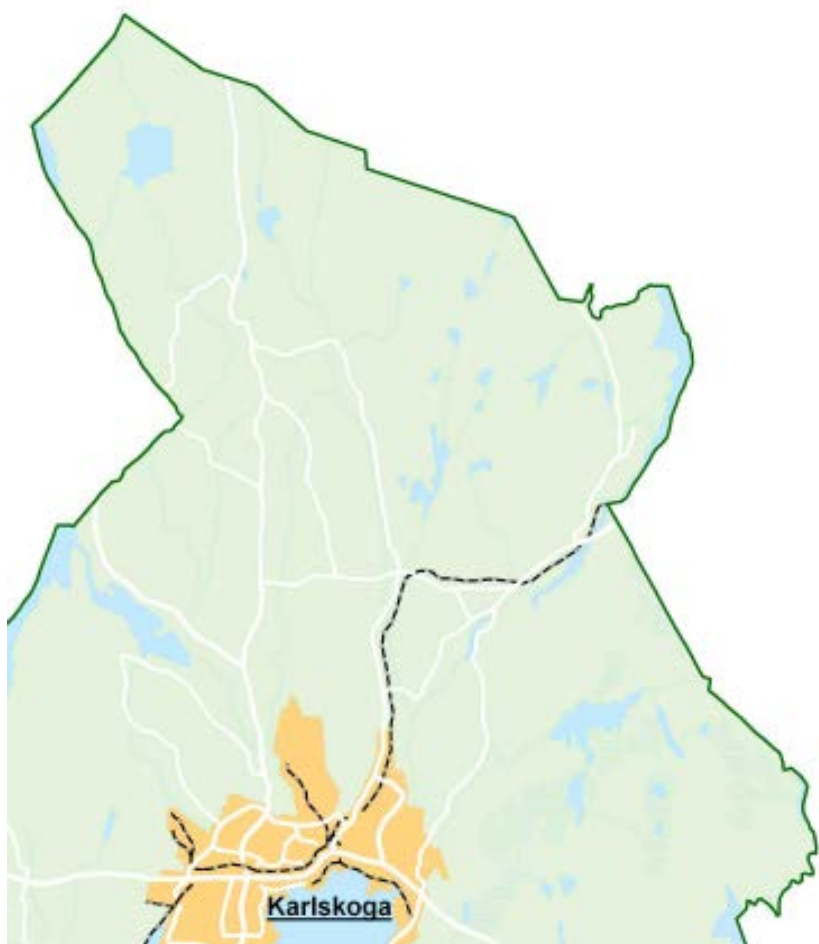
Antagande
KS-KF

Kartbilaga

ÖP 2010 Karlskoga kommun

antagande

KS-KF

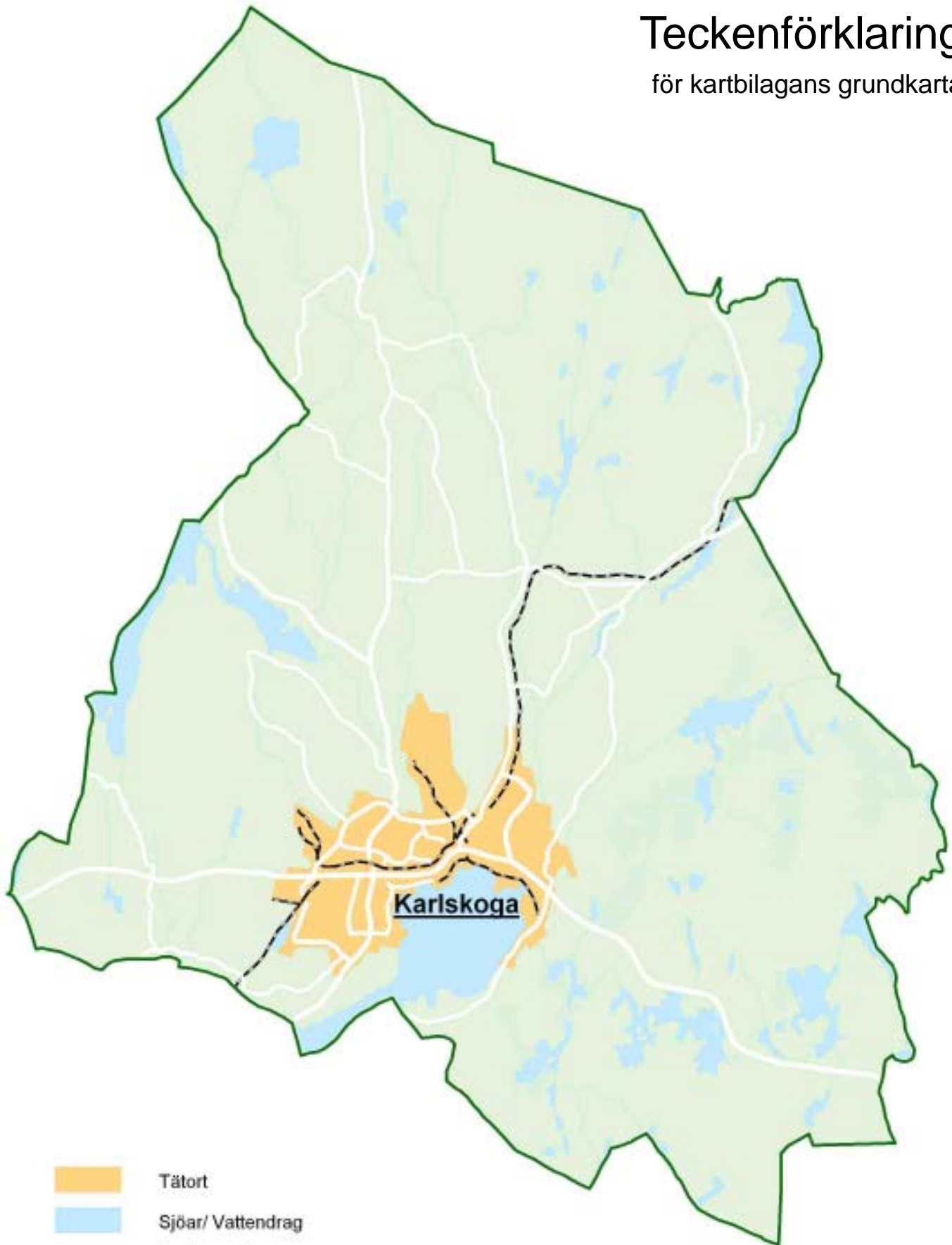

Innehållsförteckning

Teckenförklaring för kartbilagans grundkarta	4
Kap 5 Boende - tätorten	5
Kap 6 Näringsliv med handel och besöksnäring - större butiker mm	6
Kap 7 Natur - naturreservat, mm	7
Kap 8 Miljökvalité - vattenskyddsområden, mm	8
Kap 9 Skerhet och riskbedömningar - radon och skredrisker	9
Kap10 Fritid och kultur - fritid	10
Kap10 Fritid och kultur - kultur	11
Kap10 Fritid och kultur - kultur tätorten	12
Kap11 Utbildning och omsorg - utbildning	13
Kap11 Utbildning och omsorg - vårdboenden, mm	14
Kap12 Trafik - farliga transporter och tung trafik	15
Kap13 Teknisk försörjning - verksamhetsområde VA, fjärrvärmenät, mm	16
Kap14 Totalförsvar - skjutfältens omfattning	17

Teckenförklaring

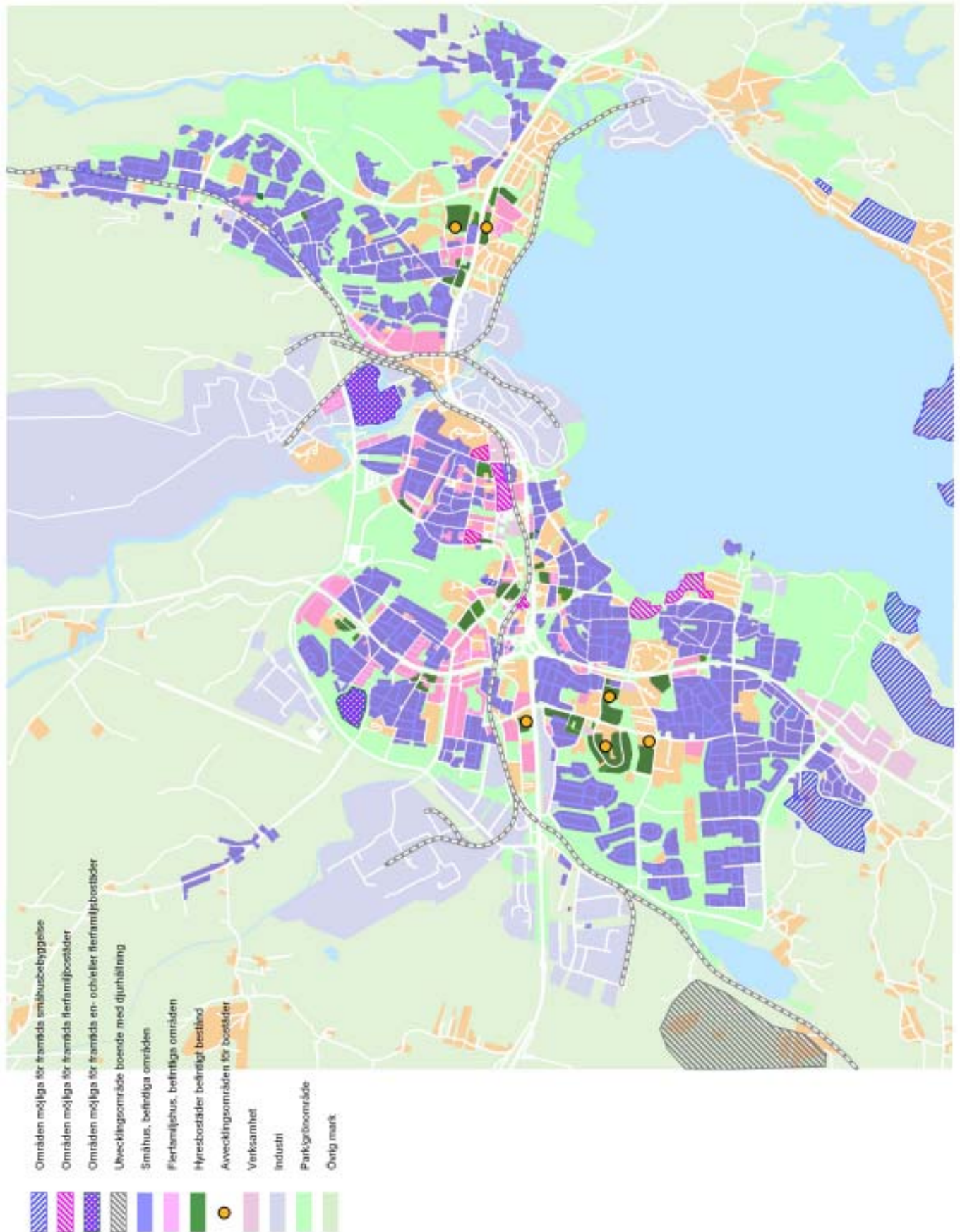
för kartbilagans grundkarta

- Tätort
- Sjöar/ Vattendrag
- Övrig mark
- Vägar
- Järnvägar
- Kommunram

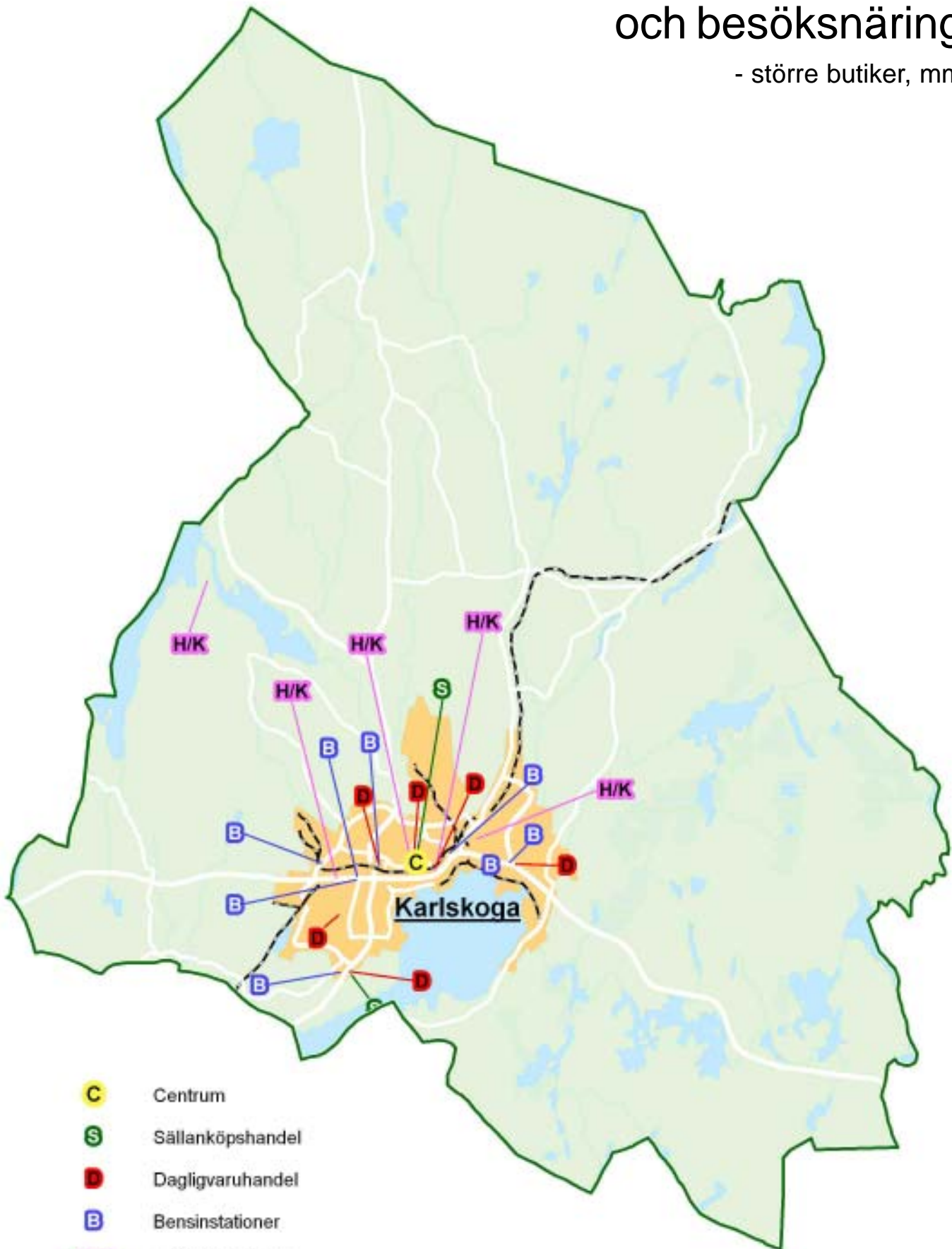
Kap 5 Boende

- tätorten

Kap 6 Näringsliv med handel och besöksnäring

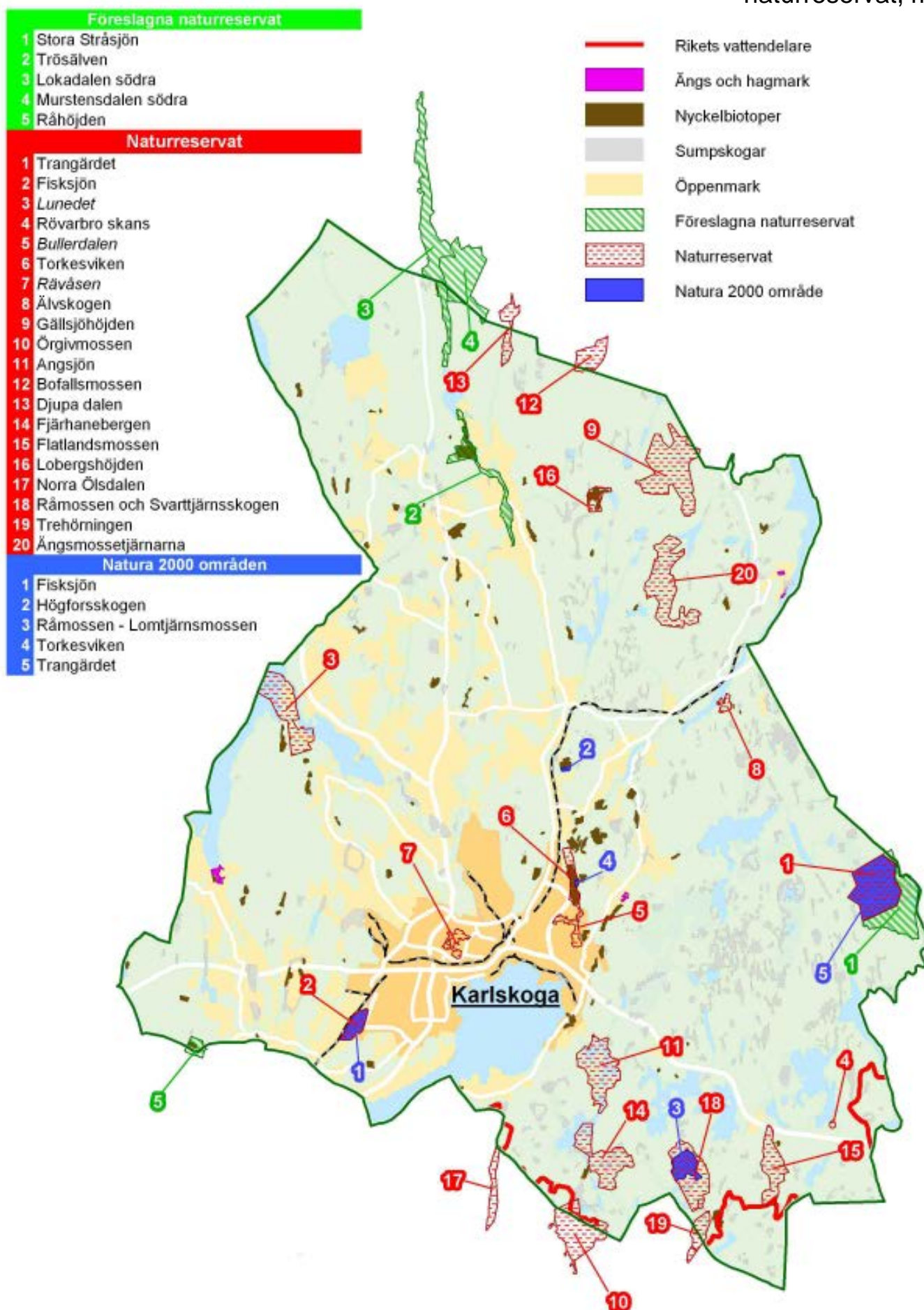
- större butiker, mm

- C** Centrum
- S** Sällanköpshandel
- D** Dagligvaruhandel
- B** Bensinstationer
- H/K** Hotell/ konferens

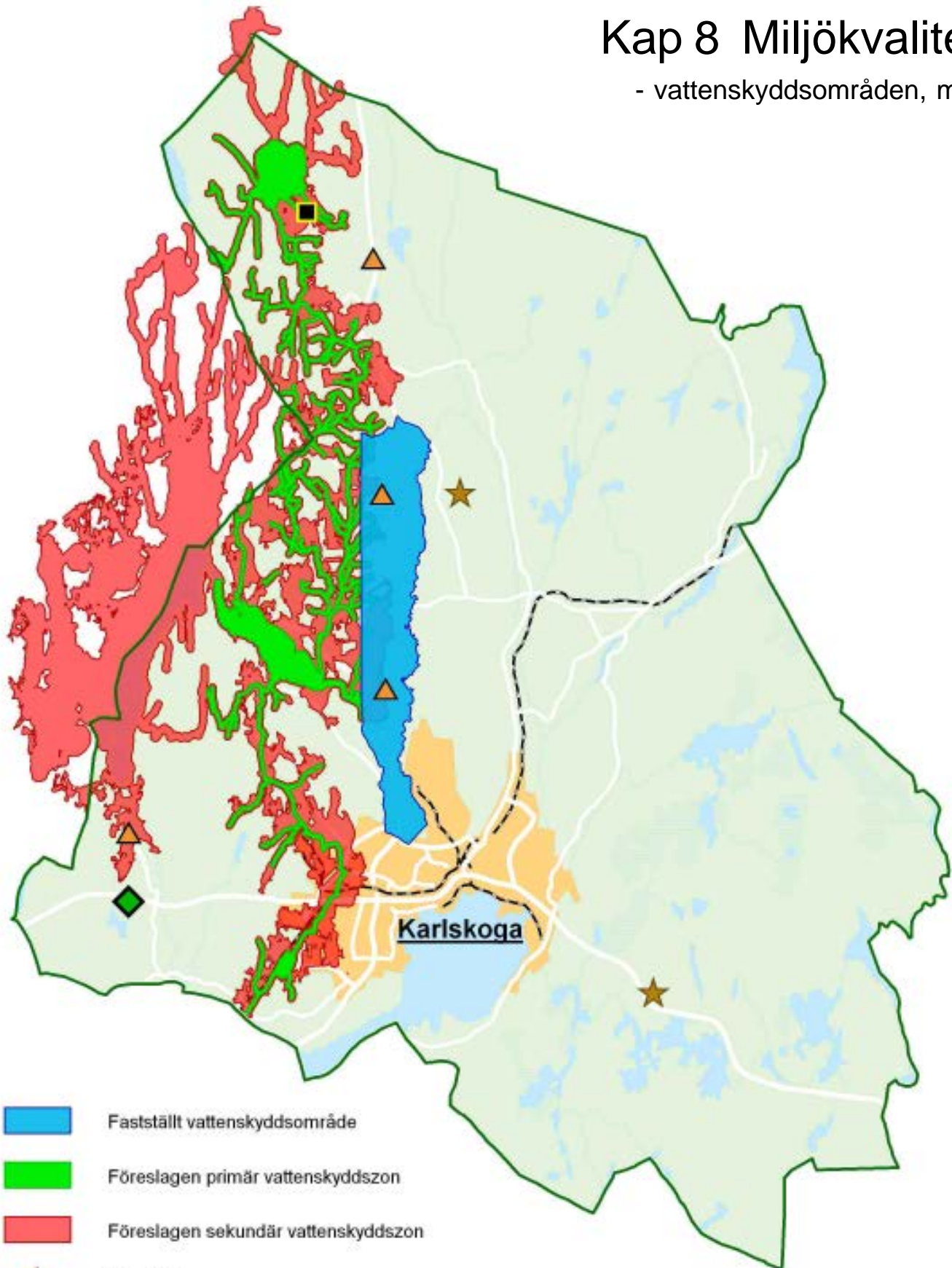
Kap 7 Natur

- naturreservat, mm

Kap 8 Miljö kvalitet

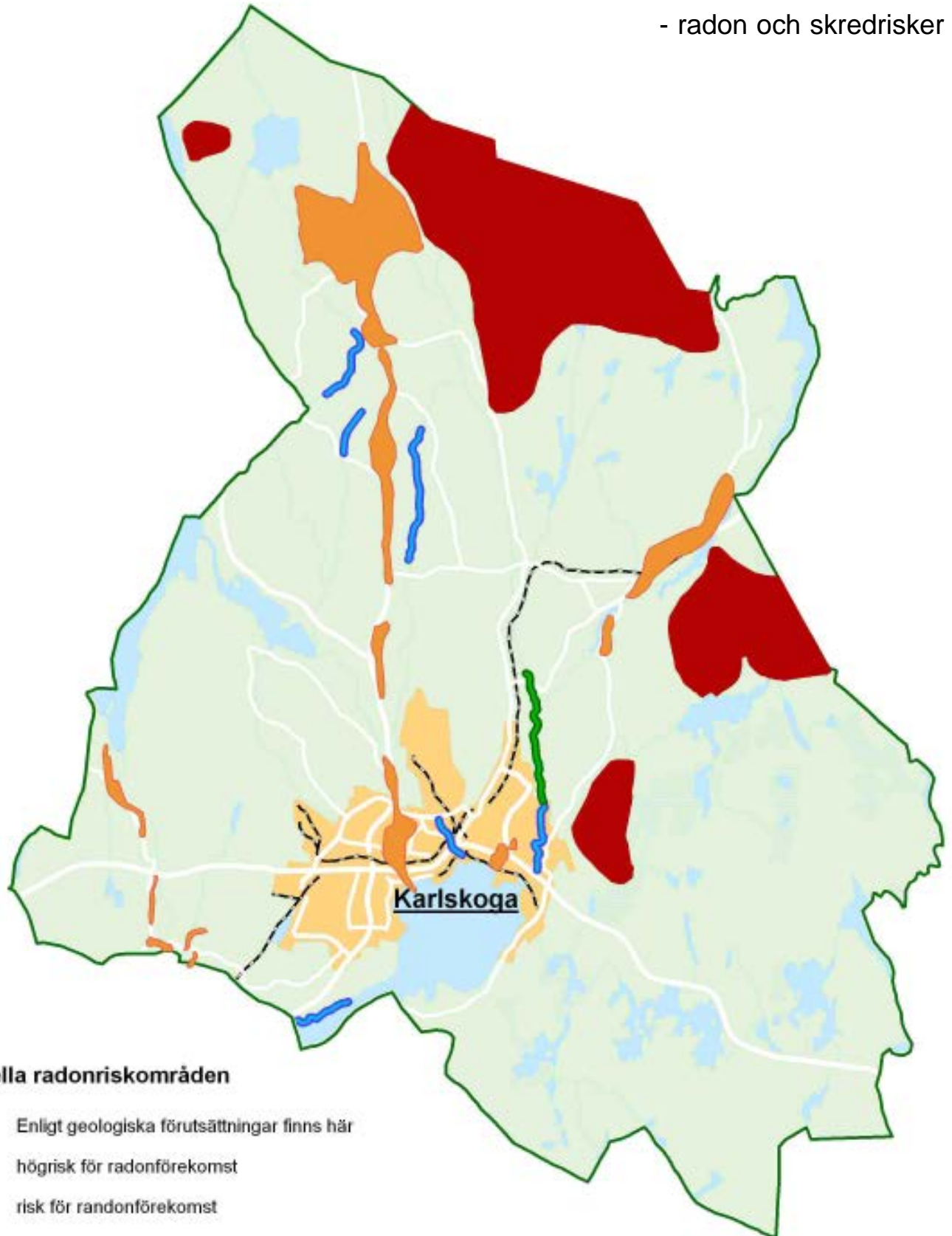
- vattenskyddsområden, mm

- Fastställt vattenskyddsområde
- Föreslagen primär vattenskyddszon
- Föreslagen sekundär vattenskyddszon
- Bergtäkt
- Grus/Sandtäkt
- Matjordstäkt
- Torvtäkt

Kap 9 Säkerhet och riskbedömningar

- radon och skredrisker

Potentiella radonriskområden

Enligt geologiska förutsättningar finns här

- högrisk för radonförekomst
- risk för radonförekomst

Potentiella skredriskområden

Områden där skredrisk enligt geologiska förutsättningar

- föreligger
- kan föreligga

Kap 10 Fritid och kultur

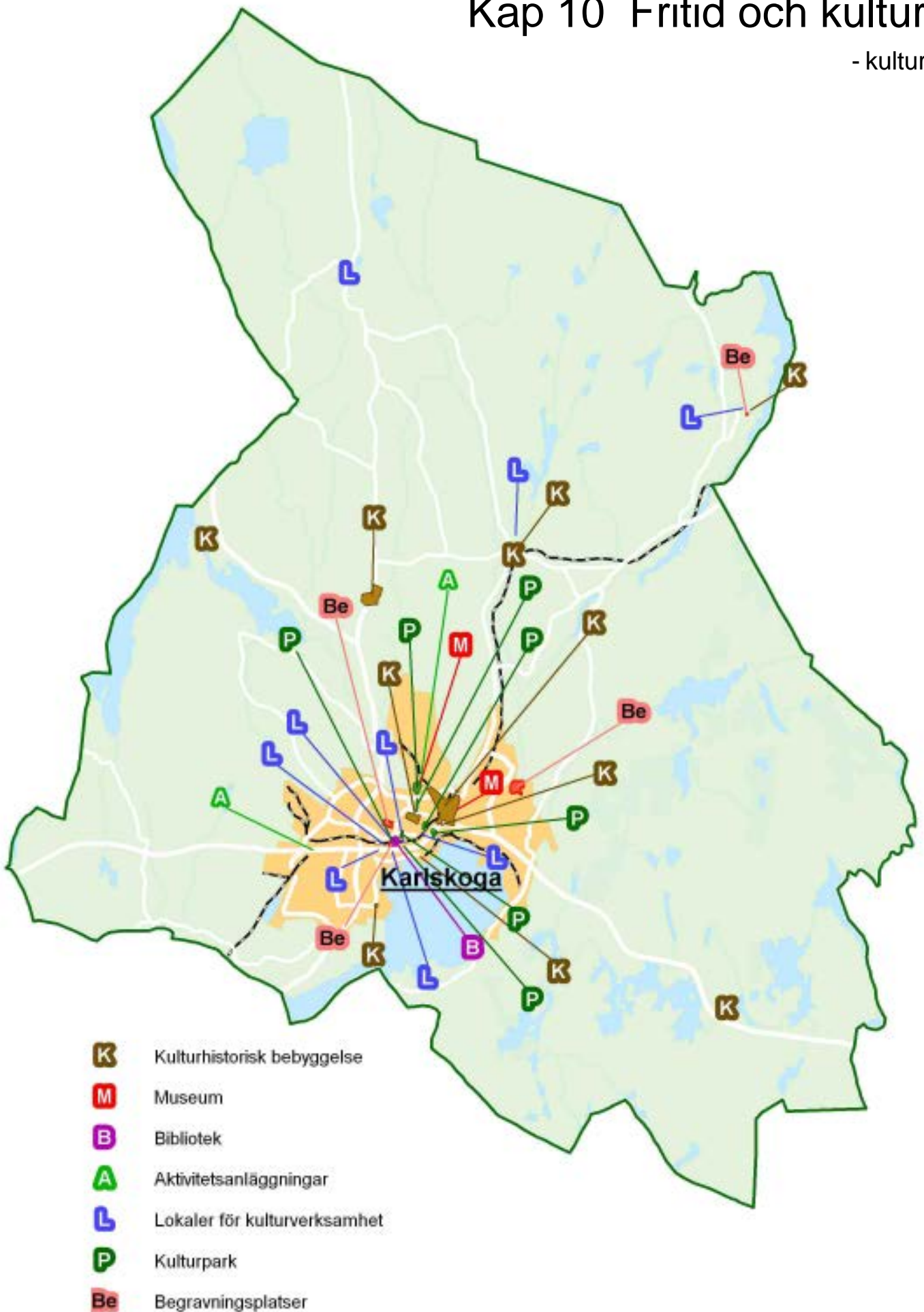
- fritid

- Större idrottsanläggningar
- Mindre idrottsanläggningar
- ▲ Camping
- G Golfbana
- ◆ Koloniområde
- ◆ Ridanläggning
- ★ Religiös anläggning
- Småbåtshamn
- M Motorbana
- B Badhus
- ◆ Utebad
- ▼ Fritidsgård
- P Skjutbana för sport skytte
- Lunedsrundan
- Hyttleden
- Granbergsdalsrundan

Kap 10 Fritid och kultur

- kultur

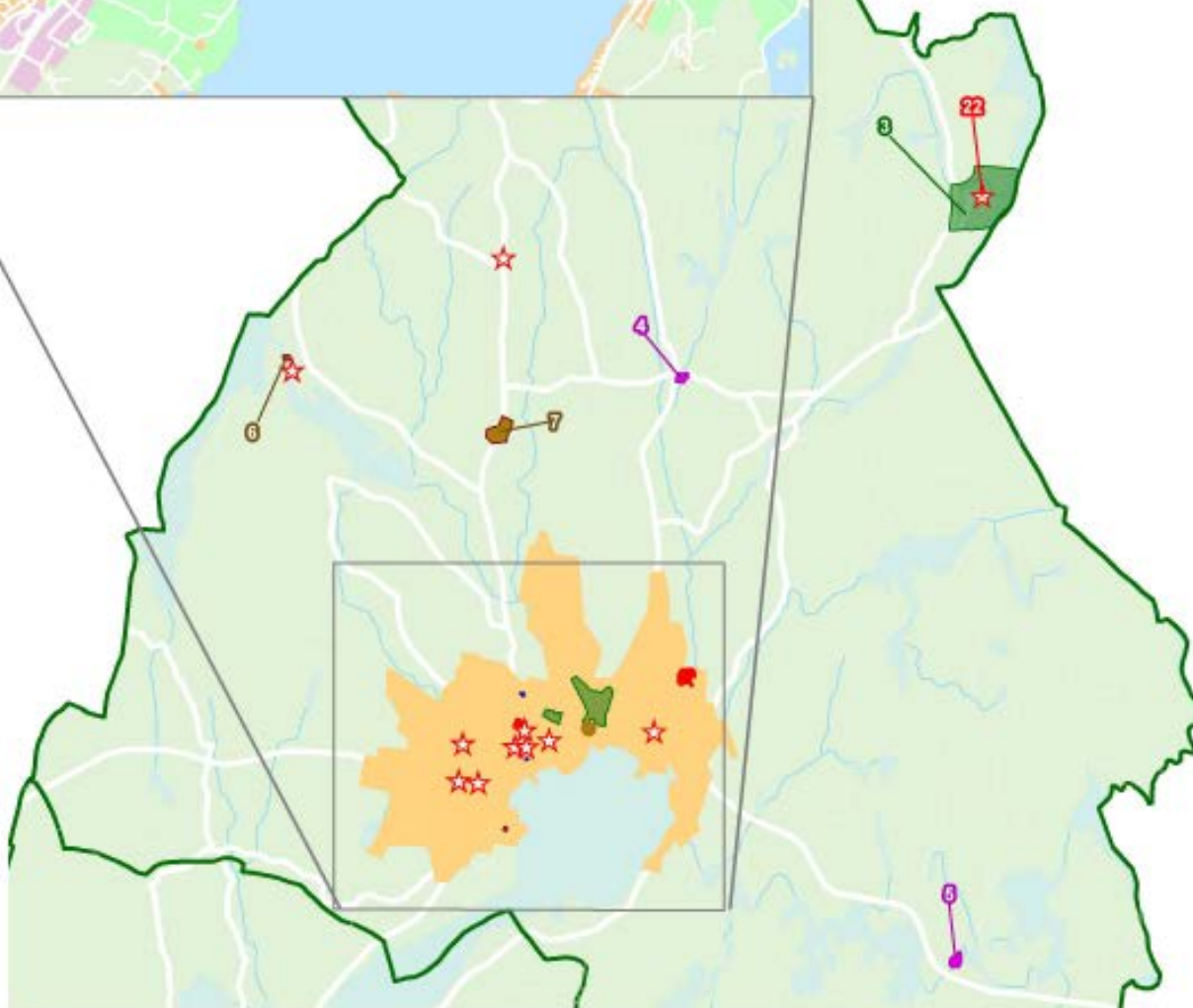

Kap 10 Fritid och kultur

- kultur tätorten

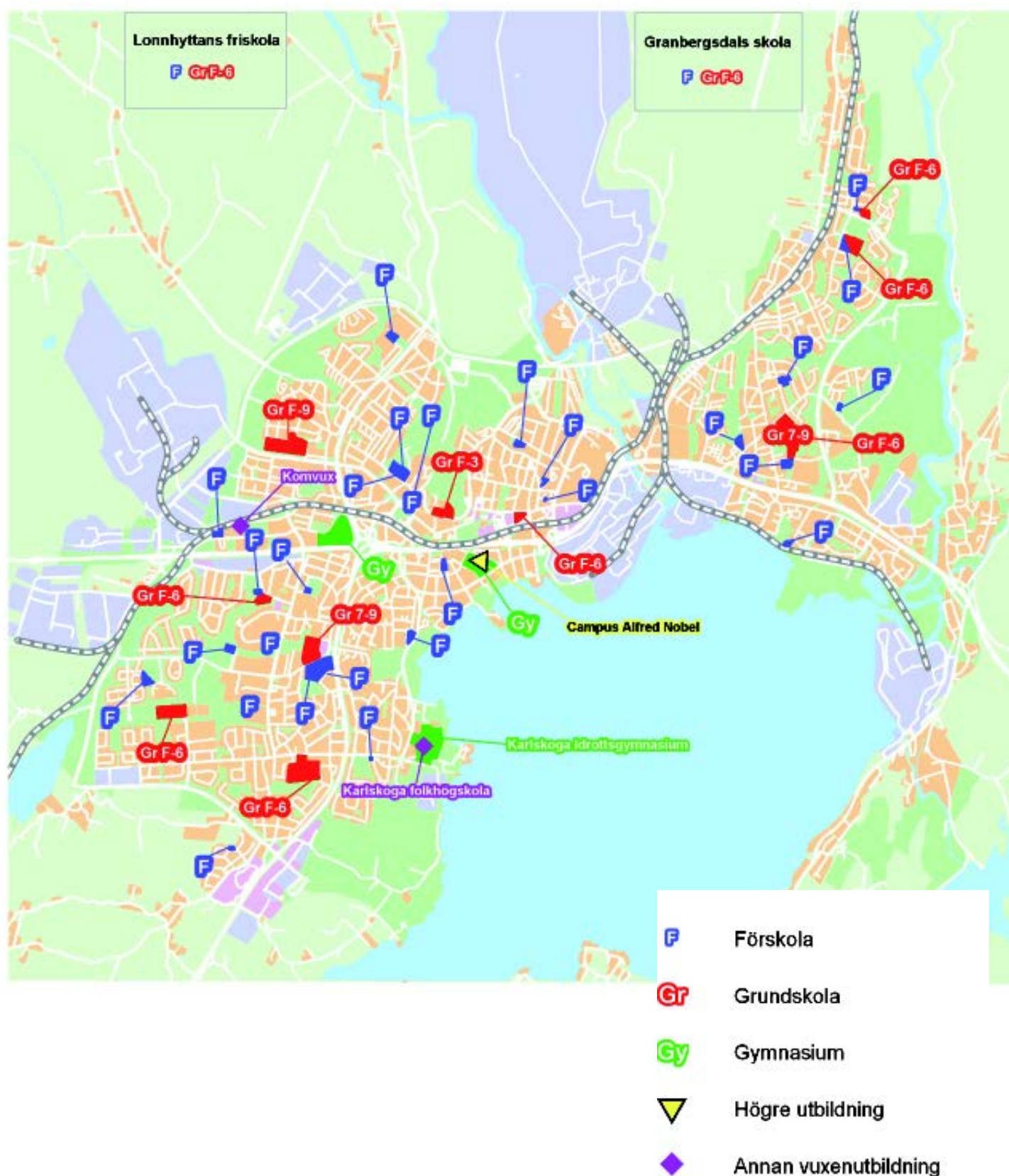

- Kulturmiljöer av riksintresse**
 - 1 N Bohult - Karls Åby
 - 2 Bofors - Björkbom
 - 3 Karlsdal
 - Byggnadsminnen**
 - 4 Granbergsdals Hytta
 - 6 Villingsbergs herrgård (statligt)
 - Övriga kulturmiljöer**
 - 6 Lunedet/Knappfors
 - 7 Källmo by
 - 8 Hembygdsgården vid Aggerud
 - 9 Vattenhjul i Timsälven
 - Lokaler för kulturverksamhet**
 - 10 Bibliotek
 - 11 Karlskoga musikpalats
 - 12 Bregårdsskolans aula
 - 13 Nobellhallen
 - 14 Konsthallen
 - 15 Gråbo / Korpkullen - Bofors statio
 - 16 Nobelmuséet
 - 17 Kungsteatern
 - 18 Nya Folkets Hus
 - Begravningsplatser**
 - 19 Skogskyrkogården
 - 20 Östra kyrkogården
 - 21 Gamla kyrkogården
 - 22 Karlsdals kyrkogård
- ☆ Religiös anläggning

Kap 11 Utbildning och omsorg

- utbildning

Kap 11 Utbildning och omsorg

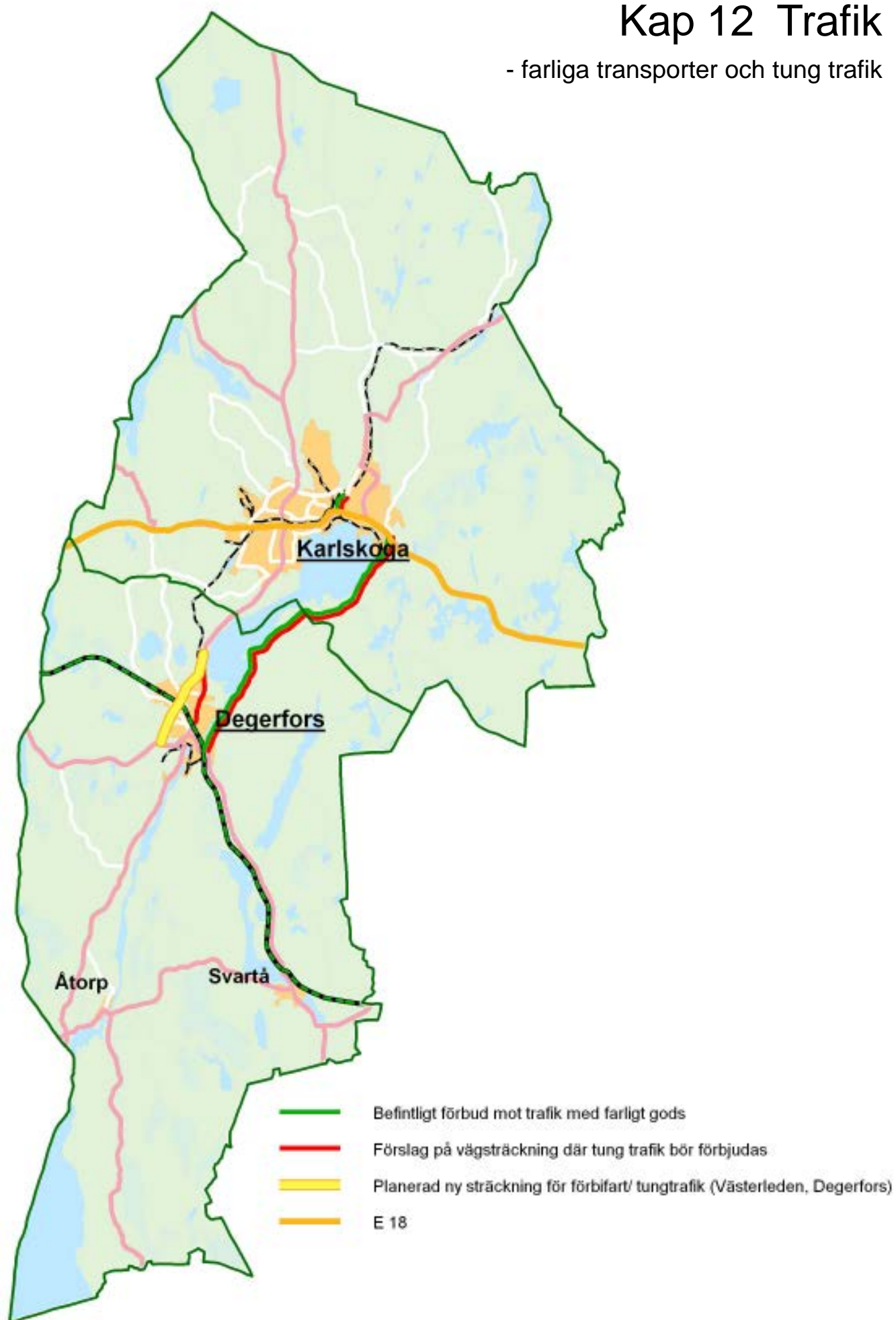
- vårdboenden, mm

- L** Lasarett
- F** Folkvandvård
- V** Vårdcentral
- V** Vårdboende för äldre
- S** Servicehus
- D** Dagcentral
- G** Gruppboende

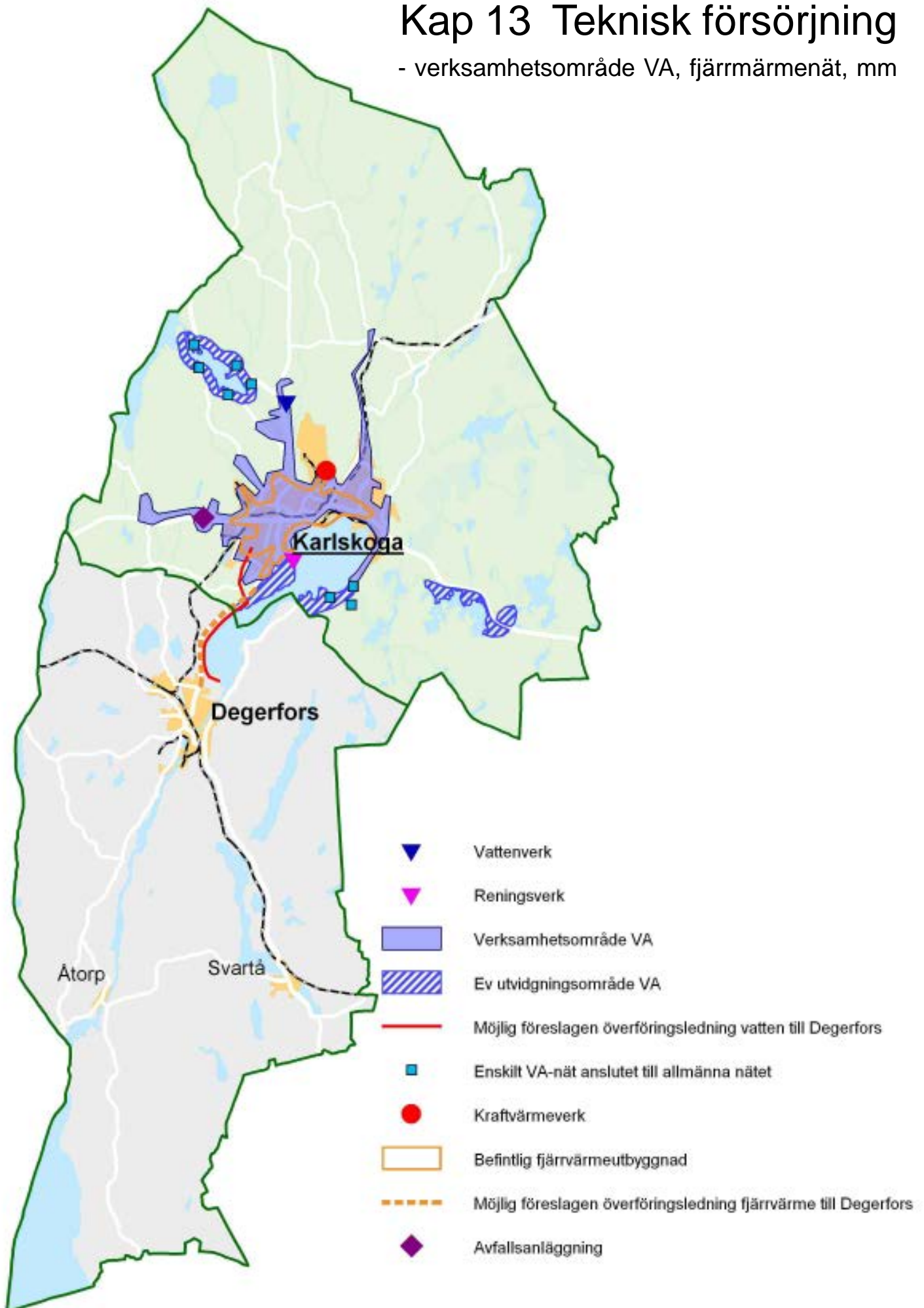
Kap 12 Trafik

- farliga transporter och tung trafik

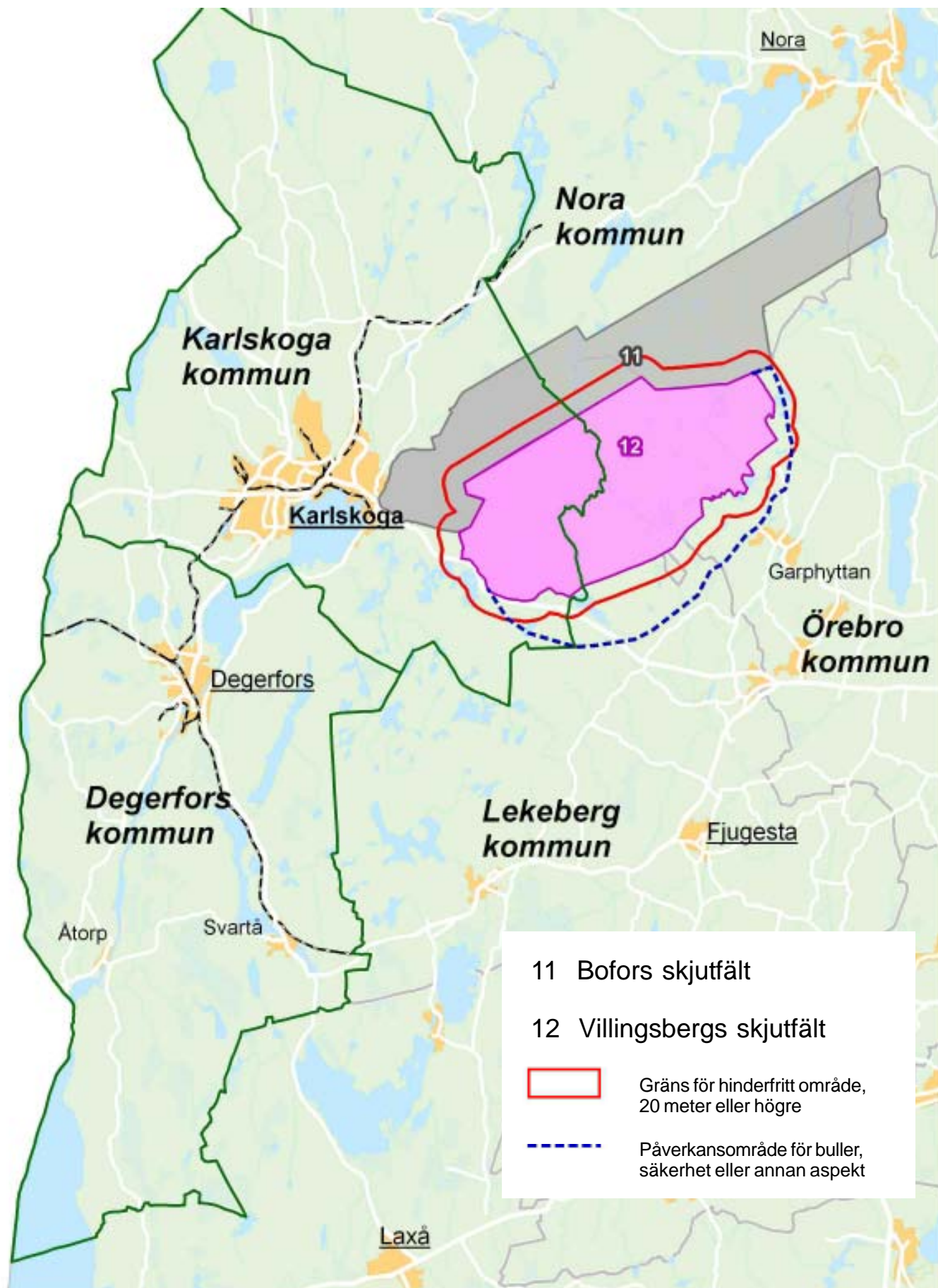
Kap 13 Teknisk försörjning

- verksamhetsområde VA, fjärrvärmenät, mm

Kap 14 Totalförsvar

- skjutfältens omfattning

Kartbilaga

ÖP 2010

Karlskoga kommun

antagande

KS-KF